

DE BEKERING EN ZENDINGSWERK ONDER DE INDIANEN

EN BRIEVEN

VAN

DAVID BRAINERD

Samengesteld uit zijn dagboek door

W. Westerbeke

VERLANGEN NAAR DE HEERE

Preek ter gelegenheid van de begrafenis van David Brainerd

Overleden op 9 oktober 1747, 's maandags daarna begraven.

Door Jonathan Edwards

STICHTING DE GIHONBRON

MIDDELBURG

Tweede editie

2012

INHOUD

1. Inleiding
2. De bekering van David Brainerd
3. De voorbereiding tot het zendingswerk
4. Eliot, een voorloper van Brainerd op het zendingsveld
5. Tussen de hutten van de Indianen in Kaunaumeeek
6. Pionierswerk in Delaware
7. Bij de wigwams van Susquehannah
8. Een geestelijke opwekking te Crossweeksung in New-Jersey
9. Een geestelijke opwekking in Susquehannah
10. Vruchten van de prediking
11. Een Indianengemeente te Cranberry
12. De bekering van een tovenaer
13. Brainerd's laatste maanden
14. Aan het einde hangt de kroon
15. Zijn opvolgers

BIJLAGE I

7. BRIEVEN VAN DAVID BRAINERD

BIJLAGE II

VERLANGEN NAAR DE HEERE

Rouwpredicatie naar aanleiding van het sterven van David Brainerd
Maar wij hebben goede moed, en hebben meer behagen om uit het lichaam uit te wonen en bij de Heere in te wonen. 2 Korinthe 5 : 8

Door JONATHAN EDWARDS

Hoofdstuk 1.

Inleiding

David Brainerd werd op de 20^e april 1718 geboren te Haddam, in de kolonie Connecticut. Hij was het 9^e kind, en had vier broers en vier zusters. Het landhuis waar hij woonde stond boven de Westoever van de Connecticut rivier, 2 mijl buiten Haddam. Zijn vader heette Hiskia Brainerd, Schildknaap. Hij stierf toen David circa 9 jaar was. Zijn moeder was Dorothea Hobart, dochter van Jeremia Hobart, bedienaar van het Evangelie. Davids moeder stierf in maart 1732, toen hij 4 jaar was. Van zijn 14^e tot zijn 19^e jaar bleef David bij zijn zuster Jerusha, die trouwde met Samuël Spener.

David liet na zijn dood een dagboek achter en een journaal van zijn werk vanaf 19 juni 1745 tot 19 juni 1746. Zijn dagboek werd door **Jonathan Edwards** gepubliceerd.

- Een vertaling hiervan werd in Nederland gepubliceerd: *Historiesch verhaal van het Godvruchtig leven ... van David Brainerd Alles getrokken uit zyn eigen dag-register.* / door J. Edwards. Vertaald door J. Ross. Met een voorwoord van ds. G. van Schuylenborg, predikant te Tienhoven.
- Een verkorte versie werd uitgegeven door J. van Golverdinge, te 's Gravenhage, 1860.
- Tevens verscheen: *Aanmerkelijk verhaal van de opkomst ... van Gods genade ... onder de Indianen;* Utrecht 1756; uitgave Jan J. van Poolsum; vertaald door J. Ross uit: *Mr. Brainerd's Journal while among the Indians.*
- Een andere editie verscheen in 1965 bij De Banier te Utrecht. Dit betrof een vertaling van *een levensbeschrijving van David Brainerd*, geschreven door Jesse Page en vertaald door C. B. van Woerden Jr.
- In het Engels verschenen tal van publicaties rondom de persoon en het werk van Brainerd. Rond 2000 verscheen: *The life and ministry of David Brainerd*, door Ed Reese.
- Tevens verscheen in 2000 bij De Groot Goudriaan te Kampen het prachtig boek: *Leven van kracht tot kracht; uit het leven van zendeling David Brainerd*, door L. J. van Valen.
- Uit genoemde boeken werd de inhoud van deze brochure samengesteld.

David Brainerd leefde in de dagen van een der grootste opwekkingen die Noord Amerika gehad heeft, vanaf ca. 1732 tot 1742. Het is opmerkelijk dat zijn bekering in dezelfde tijd plaats vond. Na het hoogtepunt van de opwekking, ca. 1740 kwam Gods werk in de beproeving. Het bleek dat er ook veel algemeen werk van Gods Geest onder gevonden werd. Dat werkte teleurstelling uit, maar ook vernedering. Edwards heeft deze ontwikkeling beschreven en toegevoegd als een nabeschouwing in zijn publicatie over het leven van Brainerd. Deze toelichting wordt separaat gepubliceerd.

HOEZEER HEEFT DE KERK VAN CHRISTUS EEN NIEUWE OPWEKKING NODIG!

Laten wij erom bidden. De belofte ligt verankerd in de Schrift dat de laatste wereldwijde opwekking in de kerk van Christus, gewerkt zal worden omtrent de tijd van de bekering van de Joden; Romeinen 11.

Hoofdstuk 2

De bekering van David Brainerd

Ik ben van mijn jeugd af zo ik meen, aan de zedige kant geweest en meer geneigd tot zwaarmoedigheid dan tot het tegengestelde uiterste; maar ik kan mij niet herinneren dat ik enige duidelijke overtuiging van zonde had, totdat ik circa 7 of 8 jaren was; wanneer ik over mijn ziel bekommerd, bij de gedachte aan de dood verschrikt en tot volbrenging van plichten aangedreven werd. Maar dit was een zeer onaangename bezigheid, die mijn vermaak tot spelen geheel wegnam. Maar helaas, deze godvruchtige aandoening was slechts voor een korte duur. Ik begaf mij evenwel soms tot het verborgen gebed en leefde dus gerust te Sion, zonder God in de wereld en zonder grote bekommering; totdat ik naar mijn beste geheugen circa 13 jaren was.

Op zekere tijd in de winter van het jaar 1732 werd ik enigszins gewekt uit mijn vleselijke gerustheid door ik weet haast niet, welke middelen in het eerst. Maar ik werd zeer aangedaan over een grote sterfte en dodelijke ziekte, die te Haddam woedde. Ik was dikwijls ja gedurig en ook ernstig en vurig in de waarneming van godsdienstige plichten en nam groot vermaak in het lezen, vooral in Mr. Janeway's: *Voorbeelden van kinderen*. Ik was soms zeer bewogen in de plichten en had veel vermaak in de volbrenging ervan, en ik hoopte soms dat ik nu bekeerd was of ten minste op een goede weg naar de hemel en de gelukzaligheid, niet wetende wat de bekering was. De Geest van God handelde te dezer tijd, zo ver met mij; ik was aanmerkelijk aan de wereld gedood en mijn gedachten werden bijna geheel ingenomen en besteed omtrent de belangen van mijn ziel en mag waarlijk zeggen: *ik was bijna bewogen een Christen te worden*, Handelingen 26 : 28.

Ik was ook uitnemend verlegen en zwaarmoedig over de dood van mijn moeder, wat in maart 1732 voorviel. Maar naderhand begon mijn Godvruchtige bezorgdheid af te nemen en ik verviel bij trappen tot een behoorlijke zorgeloosheid, ofschoon ik evenwel het verborgene gebed gewoonlijk bleef aanhouden.

Ik vertrok omtrent de 15^e april 1733 uit mijn ouderlijk huis naar East-Haddam, waar ik 4 jaar doorbracht, doch steeds zonder God in de wereld, hoewel ik gedurig de hele kring van verborgen plichten doorwandelde. Ik was niet zo zeer geneigd tot jong gezelschap of vrolijke tijdsverdrijving (zoals men dat zo noemt) maar dit weet ik, dat ik nooit van mijn leven van een vrolijk gezelschap terugging met zo'n goed geweten, als ik daarheen was gegaan. Het bracht mij altijd onder nieuwe schuld, maakte mij bevreesd tot de troon der genade te naderen en bedierf die goede gestalten waarin ik mij soms probeerde te behagen. Helaas, al mijn gestalten waren maar eigengerechtigheid en niet gegrond op een begeerte tot Gods eer.

Omtrent het einde van april 1737, toen ik 19 jaar was, trok ik naar Durham en begon te arbeiden op een boerderij omtrent één jaar lang, totdat ik 20 jaar oud was. Gedurig verlangende uit een natuurlijke neiging naar een vrijer leven.

Wanneer ik omtrent 20 jaar oud was, begaf ik mij tot de studie en was enige tijd tevoren meer dan naar gewoonte ernstig in de plichten; maar nu gaf ik mij meer dan ooit over tot de betrachtting van godsdienstige plichten. Ik was zeer nauwkeurig en waakzaam over mijn gedachten, woorden en werken en dacht dat ik nu vooral zedig moest zijn, omdat ik voornemens was mij aan het predikambt toe te wijden, mij verbeeldende, dat ik mij hierover aan de Heere had opgedragen.

In de maand April 1738 ging ik naar Phineas Fiske, predikant van de kerk te Haddam en woonde bij hem in het laatst van zijn leven. Ik herinner mij dat hij mij aanraadde het jonge gezelschap geheel en al te verlaten en mij te verwoegen bij de zedige oudere mensen. Welke raad ik opvolgde; en mijn levenswijze was nu uitnemend geschikt en godsdienstig. Ik las de Bijbel tweemaal geheel uit in minder dan een jaar tijds, ik besteedde iedere dag veel tijd in het verborgen gebed, ik was zeer aandachtig onder het gepredikte woord en wendde mijn uiterste pogingen aan om het te onderhouden. Ik was over de godsdienst zo ingenomen, dat ik met enige jongens bestemde om op Sabbatavonden afzonderlijk samen te komen tot godvruchtige oefeningen. Ik meende in die plichten oprecht te zijn. Nadat die bijeenkomsten gescheiden waren, herhaalde ik de redenen op die dag gesproken, bij mijzelf en herinnerde mij al wat ik kon, ofschoon het soms al wat laat werd in de nacht. Ook was ik veeltijds gewoon 's maandagsmorgens mij dezelfde predicatiën weer te binnen te brengen. Ik had bij tijden aanmerkelijke gemoedsbewegingen onder de plichten, en ook een groot vermaak daarin en was menigmaal van gedachten mij bij de Kerk te voegen. Kortom, ik was uitwendig zeer fraai en rustte geheel op mijn plichten, hoewel ik dit niet inzag of vermoedde.

Na de dood van Mr. Fiske - herfst 1738 - vervolgde ik mijn studiën met mijn broer. Ik bleef steeds volharden in godsdienstige plichten, mij menigmaal verwonderende over de wispelturigheid van de belijders; het was mij tot kwelling en droefheid dat zij in zaken van de godsdienst zo lichtzinnig waren. Zo vorderde ik zeer ver op een grond van eigengerechtigheid en zou geheel bedorven en verloren geweest zijn, indien alléén de goedertierenheid van God dit niet verhoed en voorgekomen had.

Het behaagde God in het begin van de winter 1738 op een sabbatmorgen wanneer ik naar buiten ging om (zo ik me kan herinneren) enige verborgen plichten waar te nemen, mij, op een onverwachte wijze zó'n ontdekking en gevoelen van mijn gevaar en van de toorn Gods te geven, dat ik verbaasd stond. Mijn voorgaande goede gestalten, waarin ik mij behaagd had, verdwenen allen in één ogenblik. Ik was door het gezicht, hetwelk ik van mijn zonden en snoodheid had, die hele dag zeer benauwd, vrezende dat Gods toorn mij haastig zou treffen. Ik was zeer neerslachtig en hield mij veel alleen, ja ik benijdde soms het geluk van de vogels en dieren, omdat zij niet blootgesteld waren aan een eeuwige dood. Want ik was er nu heel van overtuigd, dat ik verloren lag.

Zo leefde ik van dag tot dag, de meeste tijd in grote benauwdheid. Soms deden er zich bergen van zwarigheden op, om mijn hoop van genade te ontvangen geheel weg te nemen. Het werk der bekering scheen mij zo groot, dat ik er nooit het onderwerp van dacht te zullen worden. Ik bleef evenwel bidden, tot God roepen en andere plichten met grote ernst volbrengen, hopen de door enige genademiddelen de zaak te verbeteren.

Hoewel ik honderd en meer keren alle inbeelding van enige waardigheid in mijn plichten verzaakte (zo ik dacht) zelfs wanneer ik deze volbracht en menigmaal voor God beleed, dat ik om de beste die ik ooit bedreef, niet anders verdiende dan de eeuwige verdoemenis, had ik nochtans een heimelijke hoop om mij bij God door mijn plichten aangenaam te maken. En wanneer ik hartelijk bad en mijn hart enigszins ootmoedig was, dan hoopte ik dat God daardoor tot medelijden met mij bewogen zou worden. Mijn gebeden hadden toen een schijn van goedheid in zich, ik scheen ook te treuren over de zonden en dan dacht ik, dat ik het enigszins wagen kon op de

barmhartigheid van God in Christus. Ofschoon de vooraf overleggende gedachte en grond van mijn hoop niet anders dan enige ingebeelde goedheid was, die zich opdeed in mijn verootmoediging en gemoedsaandoening; of ook wel, (op sommige tijden) ongewone verruimingen. Alhoewel de poort soms zo eng scheen om daar door te gaan, vleide ik mij echter op andere tijden dat het zo heel moeilijk niet was en hoopte dat ik door naarstigheid en waakzaamheid mijn doel spoedig bereiken en de zaak te boven komen zou. Wanneer ik soms grote verruimingen en aanmerkelijke hartstochtelijke bewegingen onder de plichten gehad had, hoopte ik een goede stap naar de Hemel gedaan te hebben, mij verbeeldende dat God bewogen was zoals ik. En dat Hij zulke oprechte gebeden (gelijk ik die noemde) zeker zou verhoren. Zodat, als ik mij tot de verborgen plichten afzonderde, ik dan enigszins getroost van die plaats terugkeerde. En zo genas ik mijzelf met mijn plichten.

In februari 1739 zonderde ik een dag af tot verborgen vasten en bidden en bracht die door bijna in onophoudelijke roepen tot God om genade, dat het Hem believen mocht mijn ogen te openen om het kwaad der zonden, en de weg der zaligheid door Jezus Christus te zien. En het behaagde de Heere mij op die dag aanmerkelijke ontdekkingen van mijn hart te geven. Maar ik bleef nog steeds op al mijn plichten vertrouwen, hoewel er gene de minste goedheid was in de plichten, die ik toen volbracht, omdat er geen werkzaamheid op Gods eer in gevonden werd, noch een zodanig beginsel in mijn hart leefde. Het behaagde evenwel God mijn betrachtingen op dag een middel te doen zijn om mij enigermate mijn hulpeloosheid te ontdekken.

Op sommige tijden was ik zeer gemoedigd, mij verbeeldende dat God mij lief had, en dacht, ik zou wel haast ten volle met Hem verzoend worden, terwijl alles nochtans gegrond was op enkele vermetelheid; ontstaande uit verruiming onder de plichten, hartstochtelijke bewegingen of goede voornemens en dergelijke. En wanneer op andere tijden mij grote benauwdheid overkwam op, een gezicht van mijn snoodheid en naaktheid en van mijn volstreckte onmacht, om mij uit de handen van een Soeverein God te kunnen verlossen; dan was ik gewoon die ontdekking weg te schuiven, als iets, dat ik niet dragen kon. Eens, zo ik mij herinner, werd ik met een zware benauwdheid bevangen. De gedachten van mijzelf te moeten verzaken en van alle goedheid uitgestroopt, naakt voor God te staan, waren mij zo verschrikkelijk, dat ik gereed was om daarvan te zeggen wat Felix tot Paulus zei: *Voor ditmaal ga heen* (Handelingen 24: 25). Ofschoon ik toen alle dagen verlangde naar groter overtuiging van zonden, in de veronderstelling dat ik meer van mijn verschrikkelijke staat moest zien zou ik verlost worden; echter, wanneer mijn snood en goddeloos hart ontdekt werd, dan was dat gezicht zó vreselijk en toonde mij zo klaar dat ik voor de verdoemenis open lag, dat ik het niet kon dragen. Ik trachtte gedurig al zulke hoedanigheden te bekomen welke ik mij verbeeldde, dat anderen verkregen vóór hun aanneming van Christus, ten einde mij aan te prijzen aan Zijn gunst. Wanneer ik soms de kracht van een verhard hart gevoelde, dan dacht ik, dat het eerst verzacht moest worden, eer Christus mij zou willen aannemen. En als ik enige teerheid en verootmoediging des harten vond, hoopte ik, dat, het werk nu haast gedaan zou worden.

En daarom, wanneer mijn benauwdheid mij steeds bijbleef, was ik gewoon over Gods handelingen met mij te murmureren en dacht, dat wanneer anderen zich verootmoedigd vonden, God hun dan genade bewees; maar mijn benauwdheid bleef mij steeds bij.

Soms werd ik traag en zorgeloos, zonder enige grote overtuigingen van zonden, voor een aanmerkelijke tijd achtereen, maar na zulk een tijd grepen de overtuigingen mij veel geweldiger aan dan ooit.

Op een avond leek het mij, bijzonder als ik eenzaam buiten wandelde, dat mij zulk een ontdekking van mijn zonden overkwam, dat ik vreesde, dat de aarde zich zou openen en mijn graf zou worden en dat ik levende in de hel zou neerstorten vóórdát ik thuis zou komen. En ofschoon ik genoodzaakt was naar bed te gaan, opdat mijn benauwdheid door anderen niet bespeurd mocht worden, waar ik erg voor vreesde, durfde ik bijna niet slapen, want ik dacht, het zou een groot wonder zijn als ik 's morgens niet in de hel lag. Al was mijn benauwdheid soms zo groot geworden, vreesde ik echter voor het verlies van mijn overtuigingen en voor terug te keren tot een staat van vleselijke zorgeloosheid en tot mijn voorgaande ongevoeligheid van Gods toekomende toorn, wat mij zeer nauwkeurig deed zijn in mijn gedrag, opdat ik de bewegingen van Gods Geest niet zou uitblussen. Wanneer ik soms de overtuigingen van mijn eigen zondigheid beschouwde en de ernstige mate daarvan, dan was ik gewoon op mijn overtuiging te betrouwen. Dit betrouwen en de hoop die daaruit in mij ontstond, van enige duidelijke voortgang te maken tot mijn verlossing, stelde mijn gemoed gerust; en zo werd ik haast meer ongevoelig en zorgeloos. Maar wanneer ik gevoelde, dat mijn overtuigingen flauw werden en dacht, dat ze mij verlaten zouden, bracht dit mij aanstonds in beroering en werd mij een grote kwelling. Soms verwachtte ik een grote stap te doen en door enige bijzondere gelegenheden en middelen, die ik in 't oog had zeer ver te vorderen tot mijn bekering.

De veelvuldige teleurstellingen en grote benauwdheden, die mij ontmoetten, brachten mij in een zeer gruwelijke gestalte van met de Almachtige te twisten, met een inwendige heftigheid en bitterheid, Zijn handelingen met de mensen te berispen. Ik bedilde vooral de toerekening van Adams zonde aan zijn nakomelingen. En mijn goddeloos hart wenste menigmaal een andere weg van zaligheid dan door Jezus Christus. Als een beroerde zee, geheel verward in mijn gedachten, zocht ik de toorn Gods te ontvlieden door enige andere middelen. Ik had wonderlijke ontwerpen gesmeed vol van Godsmiskening, verzinnende Gods oogmerken en besluiten omtrent mij te verijdelen of om Zijn wetenschap te ontwijken en mij voor Hem te verbergen. Maar bij ervaring ziende dat deze ontwerpen ijdel waren, dat zij mij niet te hulp konden komen en dat ik niets tot mijn redding kon uitvinden, werd mijn gemoed gebracht tot deze verschrikkelijke gestalte, te wensen dat er geen God was, of dat er enige andere god mocht zijn, die Hem kon bedwingen, enz. Deze gedachten en begeerten waren de heimelijke genegenheden van mijn hart, die gewoonlijk werkzaam waren eer ik het wist. Maar helaas, zij waren echter de mijne, hoewel ik ervan verschrikken moest als ik daaraan dacht. Wanneer ik dit in overweging nam, dan benauwde het mij te denken, dat mijn hart zo vol vijandschap tegen God was en het deed mij vrezen dat God Zijn toorn plotseling over mij mocht uitstorten. tevoren verbeeldde ik mij dat mijn hart zo boos niet was als de Schrift en enige andere goede boeken dat vertonen. Soms poogde ik het tot een goede gestalte of tot een ootmoedige onderwerping te brengen en dan hoopte ik, dat er enige goedheid in mij zou zijn. Maar dan gebeurde het wel op het alleronverwachts, dat de gedachten van de stiptheid der Wet of van Gods Rechtvaardigheid of Soeveriniteit de verdorvenheid van mijn hart zodanig opwekten en gaande maakten, - waarover ik juist zo gewaakt had en hoopte tot een goede gestalte gebracht te hebben, - dat die over alle palen heen brak en van

alle kanten uitbarstte, evenals watervloeden wanneer die hun dijken en dammen hebben doorgebroken.

Doordat ik echter bewust was, dat er een diepe vernedering noodzakelijk was tot een zaligmakende vereniging met Christus, poogde ik zulke overtuigingen in mijn hart te werken als tot zo'n vernedering of verootmoediging vereist worden. Zoals een overtuiging dat God rechtvaardig zou zijn, indien Hij mij voor eeuwig verstootte; dat, indien Hij mij genade bewees, het enkele barmhartigheid zou zijn, al was het dat ik eerst veel jaren in benauwdheid gehouden en nog zo nauwkeurig in de waarneming van de plichten geweest was, dat God in het minste niet gehouden was Zich over mij te ontfermen, niettegenstaande al mijne plichten, tranen en gebeden die ik gedaan had, enz.

Deze dingen trachtte ik vast te geloven en hartelijk toe te stemmen en hoopte, dat ik nu van mijzelf afgebracht, waarlijk vernederd en aan de Goddelijke Soevereiniteit onderworpen was. Ik was gewoon aan God in mijn gebeden te verhalen, dat ik nu die eigen zielsgesteldheid had, die Hij vereiste en waarop Hij aan anderen genade bewees, en daarop te pleiten om ook mij genade te bewijzen. Maar wanneer ik geen hulp of redding vond en steeds met schuld en vreze voor Gods toorn gedrukt bleef, was mijn ziel in een beroering en mijn hart rees in vijandschap tegen God op over Zijn harde behandeling van mij. Evenwel vloog mijn geweten mij toen in het aangezicht, en toonde mij mijn laatste belijdenis aan God, van Zijne rechtvaardigheid in mijn verdoemenis. Dit gezicht van de boosheid mijns harten bracht mij weer in een grote benauwdheid en ik wenste, dat ik mijn hart meer nauwkeurig bewaard had van niet uit te breken tegen Gods handelingen met mij. Ook wenste ik dat ik om geen genade gebeden mocht hebben ter oorzaak van mijn verootmoediging, omdat ik daardoor al mijn schijngoedheid verloren had. Dus, heb ik mij menigmaal lichtvaardig ingebeeld, dat ik verootmoedigd en voor zaligmakende genade bereid en vatbaar was.

Terwijl ik in deze benauwde, verwilderde en beroerde staat des gemoeds was, werd de verdorvenheid van mijn hart inzonderheid opgewekt en gaande, gemaakt door de volgende dingen:

1. De stiptheid van de Goddelijke Wet. Want ik bevond, dat het mij (na mijn uiterste pogingen aangewend te hebben) onmogelijk was de eisen ervan te kunnen voldoen. Ik had dikwijls nieuwe voornemens, welke ik ook even zo dikwijls verbrak. Dit schreef ik alles toe aan zorgeloosheid en aan gebrek van waakzaamheid en was gewoon, mijzelf *een dwaas* te noemen wegens mijn nalatigheid. Maar wanneer ik op krachtige voornemens, ernstige betrachtingen en gezette afzonderingen van mijzelf tot vasten en bidden, bevond dat alle pogingen tevergeefs waren, dan beschuldigde ik de Wet van God van een onredelijke gestrengheid. Ik dacht, indien zij zich alleen uitstreckte tot mijn uitwendige daden en betrachtingen, dat ik die dan nog wel zou kunnen verdragen; maar ik ondervond dat ze mij veroordeelde om mijn kwade gedachten. en de zonden van mijn hart, welke ik onmogelijk kon voorkomen. Ik was uitermate onwillig om het op te geven en mijn volstreckte hulpeloosheid te erkennen in deze zaak. Maar na herhaalde teleurstellingen dacht ik evenwel, liever dan dat ik verloren zou gaan, dat ik nog wel wat meer kon doen; inzonderheid, indien zulke of zulke omstandigheden mijn werkzaamheden maar mochten vergezellen. Ik hoopte, wanneer de zaak maar tot een uiterste kwam, dat ik ernstiger dan ooit zou strijden en mijn pogingen aanwenden; (ofschoon ik nooit de tijd kon vinden om mijn uiterste best te doen op die manier als ik bedoelde) en deze hoop van toekomstige

gunstige omstandigheden en van hierna iets groots te zullen doen, bewaarde mij van niet geheel te wanhopen aan mijzelf; en dat ik dan niet behoefde te vallen in de handen van een Soeverein God, om op niets te steunen dan op vrije, oneindige genade.

2. Een andere zaak was, dat het geloof alleen de voorwaarde van zaligheid was; dat God tot geen lager voorwaarden wilde komen en het leven en de zaligheid beloven op mijn oprechte en hartelijke gebeden en betrachtingen. Dat woord, Markus 16: 16, *die niet geloofd zal hebben, zal verdoemd worden*, sneed hier al mijn hoop en verwachting af. Ik bevond ook, dat het geloof Gods soevereine gave was; dat ik het uit mijzelf niet bekomen kon, noch God door enige van mijn betrachtingen, verplicht werd het aan mij te geven. Ef. 2: 1, 8. *Deze rede is hard*, was ik genegen te zeggen: *wie kan dezelve horen?* Joh. 6 : 60. Ik kon niet dragen, dat al wat ik gedaan had, voor een enkel niet geacht zou worden, daar ik zo gemoedelijk de plichten betracht en zo lange tijd uitnemend Godvruchtig geweest was. Ja meer had gedaan (zo ik dacht) dan veel anderen, die genade gekregen hadden. 't Is waar, ik beleed wel de zondigheid en snoodheid van mijn plichten, maar hetgeen wat ik in die tijd zo zondig beschouwde, was de omzwerving van mijn gedachten daarin; niet dat ik geheel en al bevekt en zo onrein als een duivel was en dat het beginsel bedorven was, waaruit zij voortkwamen. Zodat het een onmogelijkheid was, dat ik enig goed zou kunnen doen. Daarom noemde ik hetgeen ik deed met de naam van oprechte pogingen en kon niet dragen, dat God geen beloften van zaligheid daaraan gedaan had.
3. Een andere zaak was dat ik niet kon uitvinden wat het geloof was, of wat het was te geloven en tot Christus te komen. Ik las de nodigingen van Christus aan de vermoeiden en belasten, maar kon niet vinden langs welke weg Hij ze bestuurde om tot Hem te komen. Mij dacht, ik zou zeer gaarne willen komen, als ik maar wist *hoe* ik komen moest, al was het pad van die plicht nog zo moeilijk en zwaar. Ik las Mr. Stoddard's *Wegwijzer tot Christus*¹, (welk boek ik vertrouw, dat in Gods hand het gelukkige middel van mijn bekering geweest is) maar mijn hart rees tegen deze schrijver op. Want ofschoon hij mij onder de overtuigingen mijn gehele hart openbaarde en mij in zijn besturing nuttig scheen, feilde hij toch hierin, *dat hij mij niet zei, noch aanwees, wat ik doen moest, of doen kon hetwelk mij tot Christus zou brengen*. Maar mij als 't ware in een grote kloof tussen Christus en mij liet liggen zonder enige besturing hoe ik er doorheen zou raken. Want ik was nog niet krachtdadig en bevindelijk onderwezen, dat er geen weg kon voorgeschreven worden langs welke een natuurlijk mens door zijn eigen kracht datgene wat bovennatuurlijk is, ooit verkrijgen kan, of de hoogste Engel hem niet geven kán.
4. De vierde zaak, waartegen ik een grote inwendige tegenkanting vond, was de Soevereiniteit van God. Ik kon niet dragen dat het geheel in Gods welbehagen zou staan mij te behouden of te verdoemen zoals het Hem behaagde. De Schrift Romeinen 9:11-28 was mij eens gedurige kwelling, inzonderheid vers 21: *Of geeft de pottenbakker geen macht over het leem om uit dezelfde klomp te maken het ene vat ter ere en het andere vat ter onere*. Het lezen of de overdenking hiervan, vernietigde altijd mijn schijngoede gestalten. Wanneer ik meende dat ik bijna verootmoedigd en aan Gods Soevereiniteit onderworpen was, dan deed het lezen of de overdenking van die tekst mijn vijandschap tegen Gods Soevereiniteit openbaar worden. En wanneer ik mijn inwendige vijandschap en lasteringen overdacht welke bij deze gelegenheid in mij opkwamen, dan was ik te meer voor

¹ Vertaald in het Nederlands als: **Leidsman tot Christus, door Salomon Stoddard**

God bevreesd, en van alle hoop, om met Hem verzoend te worden, verder afgedreven. Dit gaf mij zo'n vreselijk gezicht van mijzelf, dat ik meer dan ooit schrikte mijzelf in Gods handen en Zijn soevereine bestelling over te geven. Ja deed mij meer dan ooit gekant zijn om mij aan Zijn Soevereiniteit te onderwerpen. Want ik dacht, dat God niet anders voor had dan mij te verdoemen.

Gedurende al deze tijd werkte de Geest van God krachtig in mij. Ik werd inwendig aangezet om alle zelfvertrouwen te verzaken en alle hoop om mijzelf door enig middel, hoe ook genaamd, immermeer te kunnen redden. De overtuiging van mijn verloren staat was zo naakt en klaar voor mijn ogen, dat het was alsof mij met zoveel woorden gezegd werd: *'t is gedaan, 't is gedaan, 't is voor eeuwig onmogelijk uzelf te verlossen*. Omtrent 3 of 4 dagen lang was mijn ziel aldus benauwd en verlegen; inzonderheid op sommige tijden, wanneer het elk ogenblik voor mijzelf verloren scheen, maar dan kromp ik terstond terug voor dat gezicht, omdat ik mij niet durfde wagen in handen van een soeverein God als geheel hulpeloos en verloren en ter beschikking van Zijn vrijmachtig welbehagen. Ik durfde die gewichtige waarheid niet beschouwen ten aanzien van mijzelf dat ik dood was in de misdaden en de zonden, Eféze 2:1. Maar wanneer ik die beschouwingen van mijzelf te eniger tijd als 't ware, weggedreven had, gevoelde ik mij weer heel verlegen en bad om diezelfde ontdekkingen van mijzelf weer te mogen krijgen. Want ik vreesde zeer van God aan een gehele verharding en ongevoeligheid overgegeven te worden. Wanneer ik overlegde om het werk uit te stellen tot een beter gelegenheid, dan werd de overtuiging ten aanzien van de tegenwoordige tijd, dat die de beste en waarschijnlijk de enigste tijd was, zó krachtig op mijn gemoed gebonden, dat ik het niet durfde uitstellen.

Het was het gezicht van de waarheid rakende mijzelf, de waarheid ten aanzien van mijn staat als een schepsel dat gevallen en van God vervreemd was en dat bijgevolg geen recht had om iets van God te eisen of te vorderen, dat Hij mij genade zou bewijzen maar dat ik de volstreckte soevereiniteit van het Goddelijk Wezen moest onderschrijven; het was zeg ik, het gezicht van deze waarheid, waardoor mijn ziel ineen kromp en waarvan ik beefde bij de gedachte van die te moeten aanschouwen. *Want een iegelijk die kwaad doet* (gelijk alle onwedergeborene mensen altijd doen) *haat het licht* en begeert niet tot het licht te komen, omdat het zijn werken bestraft en hem de rechtvaardige verdiensten ervan aanwijst, Joh. 3: 20. En ofschoon ik enige tijd tevoren veel moeite zo ik meende had aangewend om mij aan Gods soevereiniteit te onderwerpen, had ik nochtans één gehele misvatting van die zaak. Want ik had geen het minste besef dat het zien en het bevindelijk gewaar worden van deze waarheid, voor welker gevoelen mijn ziel nu zo schrikte en beefde, die gestalte der ziele was, welke ik tevoren zo ernstig gezocht had. Ik had altijd gehoopt dat wanneer ik tot die verootmoediging mocht komen die ik oordeelde noodzakelijk vóór het geloof te gaan, het dan onrechtvaardig in God zou zijn mij te verstoten. Maar nu zag ik dat de erkenning dat ik geestelijk dood en van alle goeds beroofd was zover af was enige deugd of goedheid in mij te zijn, dat integendeel deze wond voor eeuwig daardoor gestopt zou worden. En het was mij niet minder verschrikkelijk mezelf en de betrekking waarin ik voor God stond als een zondaar en doodschuldige en Hem als een groot Rechter en Soeverein te zien, als het door een arm bevend schepsel zou zijn om zich van een hoge steilte te begeven. En dus stelde ik het weer voor enige tijd uit en zocht naar enige betere toestand, óf lezen óf eens bidden of iets dergelijks te doen óf anders mijn onderwerping aan Gods soevereiniteit uitstellen, met een uitvlucht of

tegenwerping, dat ik niet wist hoe ik mij onderwerpen zou. Echter de ware reden was, dat ik geen veiligheid kon zien in mij volledig over te geven in de handen van een soeverein God en dat ik niets te eisen of te verwachten had, dan de verdoemenis.

Doch nadat ik een geruime tijd in zulke oefeningen en benauwdheden had doorgebracht, kreeg ik op een morgen, terwijl ik volgens mijn gewoonte in een eenzame plaats wandelde, op eenmaal te zien dat al mijn uitvindingen en ontwerpen tot redding en verlossing ten enenmale onnut en tevergeefs waren. Ik werd geheel tot stilstaan gebracht en bevond dat ik gans verloren was. Tevoren dacht ik menigmaal dat de zwaarigheden in mijn weg zeer groot waren; maar nu zag ik een geheel ander en onderscheiden licht, dat het mij voor eeuwig onmogelijk was iets te kunnen doen om mezelf te helpen of te verlossen. Nu beschuldigde ik mezelf dat ik niet meer had gedaan, terwijl ik de tijd had gehad. Want het scheen alsof de gelegenheid om iets te doen voor eeuwig voorbij en weg was. Maar ik kreeg terstond te zien, dat al had ik alles gedaan wat ik gedaan wilde hebben, het zo weinig toegebracht zou hebben tot mijn redding, als hetgeen ik nu gedaan had. Al zou ik al de pleitreden ingebracht hebben, die ik in eeuwigheid zou kunnen inbrengen, alles zou tevergeefs wezen. De beroering die mijn gemoed tevoren bezet had, was nu gestild en ik was van die benauwdheid een weinig bevrijd die ik steeds gevoelde toen ik tegen het gezicht van mezelf en Gods soevereiniteit worstelde. Ik had nu de volste zekerheid dat mijn staat voor eeuwig ellendig en verloren was ten aanzien van alles wat ik ooit kon doen. Ik verwonderde mij, ja stond bijna verbaasd, dat ik dit nooit tevoren gezien of bemerkt had.

Zo lang ik in deze staat bleef, was mijn beoordeling over mijn plichten, heel verschillend van degenen, die ik voormaals gekoesterd had. Hoe meer ik tevoren in de plichten werkzaam was geweest, hoe ik meer dacht dat God aan mij verschuldigd was, of ten minste hoe harder ik over God dacht, indien Hij mij zou verstoten. Hoewel ik op dezelfde tijd ook beleed en meende te zien, dat er geen goedheid noch verdiensten in mijn plichten waren. Maar hoe meer ik nu in het gebed of in enige plichten werkzaam was, hoe ik meer zag dat God nimmer verschuldigd zou zijn mij genadig te zijn, hoezeer ik daarom smeekte. Want ik zag dat het eigenbelang was geweest dat mij tot bidden aangezet had en dat ik nooit uit enig inzicht op Gods heerlijkheid had gebeden. Nu zag ik, dat er geen noodzakelijk verband was tussen mijn gebeden en het verlenen van de Goddelijke genade, dat dezelve gene de minste verplichting op God legde om mij Zijn genade te schenken, en dat er zo weinig deugd of goedheid in was, als er zijn kon in het plassen met mijn hand in het water. Een vergelijking welke ik toenmaals in mijn gedachten had. Want zij waren niet volbracht uit enige liefde tot of eerbied voor de soevereine God. Ik zag dat ik mijn godsdiensten, mijn vasten, bidden, enz. voor God had opgehoopt, voorgevende en op sommige tijden werkelijk denkende, dat ik de eer van God bedoelde, daar ik die echter nooit eens waarlijk bedoeld had; maar alleen mijn eigen behoud. Ik zag dat gelijk ik nooit iets voor God gedaan had, ik ook geen recht had om iets van Hem te eisen, dan mijn ondergang vanwege mijn geveinsdheid en bespotting van Hem. O hoe anders kwamen mij nu mijn plichten voor, van hetgeen ik ze tevoren zag! Ik placht die als zondig en onvolmaaktheid te beschouwen, alleen vanwege de omzwervingen en ijdele gedachten, die ermee samengingen. Maar niet omdat ik er Gods eer niet in bedoeld had. Ik verbeeldde mij wel dat ik dit deed, maar wanneer ik duidelijk zag, dat ik niets beoogd had dan eigenbelang, toen bleken ze niet anders te zijn dan een snode bespotting van God, zelfbehoud, en een aanhoudende koers eigenliefde. Zodat ik nu

zag dat er vrij wat ergers mijn plichten vergezeld had, dan alleen enkele omzwervingen, enz. Want het geheel was niet anders geweest dan een dienen van mijzelf en een verschrikkelijke ontoring van God.

Ik bleef, zo ik mij herinner, in deze gemoedstoestand van vrijdagmorgen tot Sabbatavond daaraanvolgende, de 12^e juli 1739, wanneer ik weer wandelde in diezelfde eenzame plaats, waar ik gebracht was geworden om mijn verloren en hulpeloze toestand te zien, zoals tevoren gezegd is. Ik trachtte hier in mijn treurige en bedroefde staat te bidden, maar vond tot deze noch tot enige andere plicht geen hart. Mijn voorgaande aandrang, oefening en godvruchtige aandoeningen waren nu weg. Ik dacht, dat de Geest van God mij geheel verlaten had, maar was echter niet meer zo benauwd, evenwel zeer mistroostig, alsof er op hemel en aarde niets was dat mij gelukkig kon maken. Nadat ik zo omtrent een halfuur gepoogd had te bidden, ofschoon ik naar mijn gedachten zeer hard en ongevoelig was, en de zon een half uur gerezen was boven de kim, terwijl ik in een donker, dicht bewassen bos wandelde, opende zich een onuitsprekelijke heerlijkheid aan de beschouwing en bevatting van mijn ziel. Ik bedoel niet enige uitwendige glans of luister, want van zo iets zag ik niets, ook bedoel ik geen verbeelding van enig groot licht ergens in de derde hemel of iets van dergelijke aard; maar het was een nieuwe inwendige bevatting of beschouwing van God, zodanig als ik tevoren nooit gehad had, noch iets dat er de minste gelijkheid of overeenkomst mee had.

Ik stond stil, vol verwondering en bewondering! Ik wist dat ik tevoren nooit iets gezien had, hetwelk in uitnemendheid en schoonheid daarbij vergeleken kon worden; het verschilde zeer van al de bevattingen die ik immermeer van God of van Goddelijke dingen gehad had. Ik had geen bijzondere bevatting van enige Persoon in het Drie-enig Wezen, hetzij van de Vader, van de Zoon of van de Heilige Geest, maar de Heere ontdekte Zich in een Goddelijke heerlijkheid, welke ik toen aanschouwde. En mijn ziel verheugde zich met een onuitsprekelijke vreugde, zulk een heerlijk God; zulk een heerlijk Goddelijk Wezen te zien! Ik was inwendig vergenoegd en voldaan dat Hij God boven allen zou zijn tot in alle eeuwigheid. Mijn ziel was zo ingenomen met en verlustigd in de uitnemendheid, beminnelijkheid, grootheid en andere volmaaktheden van God, dat ik in Hem als verzwolgen werd. Ten minste tot zo'n trap, dat ik in het eerst, zover ik mij herinner, geen gedachte had omtrent mijn eigen zaligheid en bedacht nauwelijks dat er zo'n schepsel in de wereld was als ikzelf.

Dus bracht God mij zo ik vertrouw, tot een hartelijke genegenheid om Hem te verhogen en op de troon te zetten, alsook om voornamelijk en als het hoofddoel Zijn eer en heerlijkheid te bedoelen als Koning van het heelal.

Ik bleef in deze toestand van inwendige blijdschap en vrede, echter onder een verbaasdheid, totdat het 's avonds duister was, zonder enige merkbare vermindering. Toen begon ik te overdenken en te onderzoeken wat ik gezien en de gehele avond daaraanvolgende toe zo aangenaam en bedaard in mijn gemoed gevoeld had. Ik bevond mij in een nieuwe wereld en alles wat rondom mij was, vertoonde een geheel ander gelaat als het tevoren deed.

In deze tijd, werd mij de Weg der zaligheid geopend waarin ik zo'n oneindige wijsheid, gepastheid en uitnemendheid bespeurde, dat ik mij verwonderde, dat ik ooit om enige andere Weg van zaligheid gedacht had. Ik stond verwonderd dat ik mijn eigen uitvindingen niet had laten vallen, en mij tevoren met deze beminnelijke, gezegende en uitnemende Weg verenigd had. Indien ik had kunnen zalig worden door mijn eigen plichten, of door enige andere weg, die ik tevoren had uitgedacht, mijn

gehele ziel zou die nu geweigerd hebben. Ik was verwonderd dat de gehele wereld deze Weg van zaligheid, enkel door de gerechtigheid van Christus niet zag en er zich aan onderwierp. De aangename smaak van hetgeen ik toen gevoelde bleef mij, verscheiden dagen in minder of in meerder mate, bijna onophoudelijk bij. Ik kon niet anders dan mij in God verblijden, wanneer ik neerlag en als ik opstond. De volgende dag des Heeren gevoelde ik iets van hetzelfde soort, ofschoon niet zo krachtig als tevoren.

Doch niet lang daarna, verviel ik weer in een zware duisternis en onder grote benauwdheid, hoewel niet zodanig als onder mijn overtuigingen. Ik was schuldig, bevreesd en beschaamd om tot God te komen en werd uitnemend gedrukt door een gevoel van schuld. Maar het liep niet zo lang aan of ik voelde weer, zo ik vertrouw, een ware bekering tot en blijdschap in God.

Omtrent het einde van augustus verviel ik opnieuw in grote duisternis. Het scheen alsof Gods tegenwoordigheid bij mij geheel en voor altijd weg was. Ik was niet zo zeer verlegen omtrent mijn geestelijke staat, dan wel omdat ik uit Gods gunstrijke tegenwoordigheid gesloten was gelijk ik toen gevoelig ondervond. Maar het behaagde de Heere niet lang daarna genadig tot mij weder te keren.

In het begin van September ging ik naar de Yale Universiteit te New-Haven en liet mij daar inschrijven. Maar wel met enige tegenzin, wetende dat ik geen leven van stipte Godsvrucht zou kunnen leiden in 't midden van zoveel verzoeken.

In de vakantietijd vóórdat ik mijn verblijf nam op de Universiteit, behaagde het God mijn ziel te bezoeken met klaarder ontdekkingen van Zichzelf en Zijn genade. Ik bracht enige tijd door in het gebed en in zelfonderzoek en de Heere scheen met Zijn genade zodanig in mijn hart, dat ik op die tijd een volle verzekerdheid van Zijn gunst genoot. Mijn ziel werd onuitsprekelijk verkwikt met Goddelijke en Hemelse genietingen. Vooral in deze tijd, maar ook op sommige andere tijden werden verscheiden teksten uit Gods Woord met een Goddelijke klaarheid, kracht en liefelijkheid voor mijn ziel geopende zodat die mij uitnemend dierbaar waren; met een klaar en zeker bewijs dat het Gods Woord was. Ik ondervond een grote verkwikking en zoetheit in de beoefening van Godsvrucht, gedurende de gehele volgende winter.

In januari 1740 verspreidden zich in grote mate de mazelen in de Universiteit. Ik werd door die ziekte aangetast en werd naar huis gebracht te Haddam.

Enige dagen vóór mijn ziekte scheen ik onder een grote verlating te zijn en mijn ziel treurde zeer over het gemis van de Trooster. Het kwam mij voor, dat nu alle vertroosting voor altijd een einde genomen hadden. Ik bad, riep tot God om hulp, maar vond geen tegenwoordige troost noch hulp. Maar door Gods goedheid genoot ik een of twee dagen vóórdat ik ziek werd, terwijl ik in mijn eenzaamheid wandelde in een afgezonderde plaats, waar ik in overdenkingen en gebeden werkzaam was, een bezoek van Boven, zo ik vertrouw, waardoor mijn ziel ver boven de vreze des doods verheven werd. Ja ik verlangde werkelijk veeleer naar de dood, dan dat ik die vreesde. O, hoeveel dierbaarder en verkwikkelijker was dit éne tijdje niet, dan al de plezieren en vermaken, die de aarde biedt!

Een of twee dagen daarna kreeg ik de mazelen, en was werkelijk zeer ziek, zodat ik bijna aan het leven wanhoopte. Maar ik had in 't geheel geen benauwde vreze des doods. Ik werd evenwel door des Heeren goedheid spoedig hersteld. Doch ik had door mijn naarstigheit, zware studiën en omdat ik nog maar een jong student was, maar

weinig tijd tot geestelijke plichten. Mijn ziel treurde over gebrek van meer tijd en gelegenheid om eenzaam met God te verkeren.

In de volgende lente en zomer had ik meer gelegenheid tot afzondering en genoot ook meer vertroosting in de godsdienst. Ofschoon de eerezucht in mijn studiën de werkzaamheid van mijn geestelijk leven waarlijk veel benadeelde, was dit toch mijn gewone toestand, dat, als mijn gedachten in mij vermenigvuldigd werden, Gods vertroosting mijn ziel verkwikte, Psalm 94: 19. Dit was van dag tot dag mijn grootste vertroosting.

Op zekere dag kan ik mij goed herinneren, ik meen dat het was in Juli 1740, dat ik zeer ver op een middag in mijn eenzaamheid van de Universiteit was afgewandeld in 't veld en dat ik in het gebed zo'n onuitsprekelijke zoetheid en blijdschap ondervond, dat ik dacht indien ik nog in deze boze wereld moest blijven, ik er dan maar begeerde te zijn om Gods heerlijkheid te aanschouwen. Mijn ziel had een innige liefde voor alle mensen en begeerde krachtig dat zij mochten genieten wat ik genoot. Het scheen een kleine gelijkenis te zijn van de Hemel.

Op 's Heeren dag, de 6^e juli, zijnde Avondmaalsdag, ondervond ik enig Goddelijk leven en geestelijke verkwikking in die ordonnantie. Toen ik van des Heeren tafel kwam was ik verwonderd, hoe mijn medestudenten zo leven konden als ik bewust was dat de meesten deden. De beide rustdagen daaropvolgend ondervond ik enige bijzondere zoetheid en verkwikking in de godsdienst; en mijn ziel was in een verkwikkelijke en dierbare gestalte.

In de maand Augustus van hetzelfde jaar werd ik door mijn vlijtige studiën zo zwak en buiten staat verder te gaan, dat mijn meester mij aanraade naar huis te gaan en mijn zinnen zoveel mogelijk van alle studie af te trekken, want ik was zo zwak geworden, dat ik begon bloed te spuwen. (Tuberculose) Ik volgde zijn raad op en trachtte mijn studiën aan de kant te leggen. Zeer vervallen zijnde, zag ik de dood vrijmoedig en bestendig tegemoet. Het behaagde de Heere mij een vernieuwde smaak en gevoel te geven van de Hemelse dingen.

Ik ondervond inzonderheid op de 18^e oktober een Goddelijke hulp en troost in de dierbare plichten van het gebed en zelfonderzoek; en mijn ziel verlustigde zich in de gezegende God.

Op Zaterdag den 18^e oktober, terwijl ik in mijn morgengebed was, werd mijn ziel zeer week en gevoelig en bitter treurende over mijn uitnemende zondigheid en snoodheid. Nooit had ik tevoren zulk een smartelijk en diep gevoel van de hatelijke natuur der zonde dan op die tijd. Toen word mijn ziel op een ongewone wijze in liefde tot God ontstoken en had een levendig gevoel van Zijn liefde jegens mij. En deze liefde en hoop dreven de vreeze buiten. Beide 's morgens en 's avonds zonderde ik enige tijd af tot zelfbeproeving om de waarheid der genade te onderzoeken en ondervond door oneindige genade dat de Heilige Geest mijn ziel in liefde tot God ontvonkte als *een Getuige* in mij.

Op 's Heeren dag, 19^e oktober, in de morgenstond, gevoelde ik in mijn ziel een honger en dorst naar de gerechtigheid. In de middag, terwijl ik de sacramentele tekenen aanschouwde en overdacht, dat Jezus Christus als gekruist voor onze ogen als geschilderd zou worden, werd mijn ziel met licht en liefde vervuld, zodat ik bijna als

vervoerd was. Mijn lichaam was zo verzwakt dat ik nauwelijks overeind kon staan. Ik gevoelde op dezelfde tijd een uitnemende teerheid en brandende liefde tot alle mensen. Zodat mijn ziel en al haar krachten als 't ware wegsmolt in teerheid en lieflijkheid. Maar tijdens van de Bediening van het Avondmaal was er enige vermindering van dit aangename leven en van die ontvonking. Deze liefde en blijdschap wierpen de vreze buiten; en mijn ziel verlangde zeer naar een staat van volmaakte genade en heerlijkheid. Deze beminnelijke gestalte duurde tot 's avonds toe, wanneer mijn ziel geestelijk werkzaam was in het verborgen gebed.

Op maandag daaropvolgende voelde ik opnieuw de dierbare bijstand van de Heilige Geest in de verborgen plichten, beide in de morgen en 's avonds, als ook leven en troost in de betrachtning van Gods vrucht de gehele dag door. De andere dag had ik ook ondervinding van Gods goedheid, Zijn liefde uitstortende in mijn hart en mij vermaak en troost gevende in de plichten van de godsdienst. En het gehele overige gedeelte van die week scheen mijn ziel met Goddelijke en hemelse dingen ingenomen te zijn. Ik had nu zo'n verlangen naar God en om van de zonden bevrijd te wezen, dat wanneer ik gevoelde dat ik beter werd terug naar de Universiteit moest gaan, - die het verleden jaar voor verborgen plichten zo schadelijk was geweest, - kon ik niet anders dan bedroefd zijn. Ik dacht, dat ik beter kon sterven, want het was mij tot smart wanneer ik dacht de Heere te zullen verlaten. Maar ik genoot vóór mijn vertrek nog verscheiden andere dierbare ogenblikken van gemeenschap met God, waarin mijn ziel onuitsprekelijke vertroosting ondervond.

Ik keerde dan op de 6^e november terug en ondervond door Gods goedheid bijna dagelijks de kracht van de Geest, gedurende zes weken lang. Op de 28^e november, in mijn avondoefening, genoot ik dierbare ontdekkingen van God en werd onuitsprekelijk verkwikt door die tekst: Hebr. 12: 22-24: *Maar gij zijt gekomen tot den berg Sion en tot de stad des levendigen Gods, tot het hemels Jeruzalem en de vele duizenden der engelen; tot de algemene vergadering en de gemeente der eerstgeborenen, die in de hemelen opgeschreven zijn; en tot God den Rechter over allen en de geesten der volmaakte rechtvaardigen; en tot de Middelaar des nieuwen Testaments Jezus; en tot het bloed der besprenging dat betere dingen spreekt dan Abel.* Mijn ziel verlangde om als met vleugels naar het Paradijs Gods de vlucht te nemen en Hem in alle dingen gelijkvormig te zijn. Een dag of twee daarna genoot ik ook veel van het licht van Gods aanschijn, bijna de hele dag door en mijn ziel bleef in God berusten.

Op Dinsdag de 9e december was ik meest de gehele dag in een troostrijke zielsgestalte, maar vooral in mijn avond-oefeningen, wanneer het de Heere beliefdde mij wonderlijk bij te staan en te sterken, zodat ik dacht, dat niets mij immer meer zoude scheiden van de liefde Gods in Christus Jezus mijn Heere. O, één uurtje met God gemeenschap te hebben, gaat al het genot en de vermaken van deze wereld oneindig te boven!

Omtrent het einde van januari 1741 raakte ik door middel van mijn oude verzoeking, namelijk eierzucht en drift in mijn studiën, meer koel en dodig in de betrachtning van de godsdienst.

Maar in het laatst van februari verspreidde zich door Gods goedheid een grote en algemene ontwaking in de Universiteit, waardoor ik zeer opgewekt werd en meer werkzaam in de beoefening van de praktijk van Godzaligheid.

De geestelijke opleving die plaats vond aan de Universiteit te New-Haven, was niet de eerste in die omgeving.

In een verslag van Jonathan Edwards uit 1736 over de opwekkingen die plaats vonden, vermeld hij ook een opwekking in New-Haven, ca. 1735.

'Er is afgelopen zomer in New-Haven een aanzienlijke opleving van de godsdienst, zoals mij door ds. Noyens, de predikant daar, en door anderen vermeld werd. Ook werd het mij meegedeeld door een brief die ik zeer onlangs ontving van ds. Noyens en door informatie die we op andere manieren verkregen. Deze bloei van de godsdienst duurt nog steeds voort en is onlangs zeer vermeerderd. Ds. Noyens schrijft dat er deze zomer velen toegebracht zijn tot de Kerk. In het bijzonder noemt hij verscheiden jongeren die tot de aanzienlijke families van de stad behoren.'

In 1739 liet David zich inschrijven als student aan het Yale College in Nes Haven. Zijn 2 broers Hezekiah en Nehemiah waren hem voorgegaan. Het gebouw bestond uit een collegezaal, een bibliotheek en een keuken. Er waren 45 studenten van wie de meeste jonger waren dan David. De eerste winter was erg koud. De Delaware rivier was maanden lang bevroren. Een epidemie van mazelen brak uit in januari 1740 waarmee David ook getroffen werd. Erger was voor hem een ziekte in de zomer, een vorm van tuberculose. Nadat hij een korte tijd weggegaan was, kwam hij terug in november 1740.

George Whitefield had in oktober 1740 de Universiteit bezocht. De vrucht was een vernieuwde belangstelling in de religie. Gilbert Tennent van New-Yersey preekte met veel vuur en vrucht in maart 1741 te New-Haven. David en 2 andere studenten zagen hierin een weg geopend. Met grote ijver wekten zij andere studenten op tot samenkomsten voor gebed en samenspreking.

Hoofdstuk 3

Vorbereiding voor het zendingswerk

In de gezelschappen van de jongelui werd niet altijd positief over de hoogleraren gesproken. De leiding nam daarom een besluit, in de herfst van 1741, om de studenten te straffen die hun *leraars geveinsden, vleselijk, of onbekeerd* noemden. Deze moesten in het openbaar belijdenis doen en werden bij een tweede overtreding van school verwijderd. David leverde echter commentaar op de professoren die er zich op beroemden dat zij niet aangetast waren door al die geestdrift. Dit kon niet toegelaten worden en het bestuur van de Hogeschool vond spoedig een gelegenheid om zijn afkeuring uit te spreken en daartoe werd de jonge Brainerd tot een voorbeeld gesteld.

Op een dag na een samenkomst van deze ernstige studenten bleef Brainerd met twee of drie van zijn meest vertrouwde vrienden achter en zij spraken samen over een van de professoren, wiens naam Whittesley was. Een van zijn vrienden vroeg: "David, hoe denk je over Mr. Whittesley?"

"Hij heeft niet meer genade dan deze stoel," was het antwoord. Van zijn gebed zei David: het is ongewoon zielig. (Engels: unusually pathical) Dit gesprek werd afgeluisterd en kwam ter kennis van de rector van het college. Het curatorium werd zeer verontwaardigd. De persoon die het gesprek had afgeluisterd werd verhoord en hij zei dadelijk dat Brainerd het had gezegd. Zijn vertrouwde vrienden met wie hij had gesproken werden opgeroepen en gedwongen om getuigenis tegen hem te geven. Het vonnis was dat hij, alsof hij schuldig stond aan enige misdaad, "in het openbaar belijdenis moest doen en zich voor het college moest vernederen." ²

David weigerde daaraan te voldoen, omdat hij dit zag in de persoonlijke sfeer. Daarom werd hij van het college uitgesloten. Deze maatregel was des te pijnlijker, omdat korte tijd daarna de examens werden afgenomen. In later tijd heeft hij op de raad van zijn vrienden menig nederig excuus ingediend, maar het curatorium was onverbiddelijk. Hij werd van de Universiteit verwijderd. Dit gebeurde in **februari 1741** toen Brainerd in zijn derde studiejaar was. In zijn zielsleven gaf deze bittere Voorzienigheid stof tot beproeving en gebed.

Op 19 april 1741 bezocht Ebenezer Pemberton de Universiteit en hield een opwekkende toespraak voor *zendingswerk onder de Indianen*.

De volgende dag, 23 april 1741, op zijn 23ste verjaardag schreef Brainerd in zijn dagboek: "om zich geheel aan de Heere over te geven en zich voor eeuwig aan Zijn dienst te verbinden".

David besloot naar Ripton te gaan, waar hij in het huis van Ds. Jeremiah Mills, de leraar van dat dorp kwam, om zijn studie voort te zetten.

² Zie hoofdstuk 5: 'Ik belijd ootmoedig daarin tegen God gezondigd en in strijd met de regels van Zijn Woord gehandeld te hebben en Mr. Whittelsey te hebben beledigd. Ik had niet het recht om mij zoveel vrijheid aan te matigen over zijn karakter en billijke reden om zo te spreken als ik van hem gedaan had. Mijn schuld in deze was des te groter, omdat ik dit van een meerdere sprak, wie ik met een bijzondere hoogachting en eer had moeten behandelen, vanwege de betrekking waarin ik op de hogeschool tot hem stond. Ik belijd dat zulk een gedrag een christen niet waardig is.'

Met behulp van Mills vroeg hij de raad van predikanten van Hartford om voor hem bij Clapp te bemiddelen, opdat hij weer naar Yale kon terugkeren. Afgezien hiervan onderzocht hij andere wegen om het Evangelie buiten Yale en Harvard om te kunnen verkondigen. Nu was er pas een besluit genomen dat alleen van de universiteiten van New Engeland afgestudeerde predikanten tot de dienst werden toegelaten. Op deze wijze wilde men voorkomen dat mannen als Whitefield en Tennent in de kerken konden voorgaan. Deze maatregel trof ook lekenpredikers die er sinds de stichting van de koloniën in Amerika altijd geweest waren.

Wat stond Brainerd nu te doen? Mill wist hem op te vangen en was bereid om hem met het vervolg van zijn studie te helpen, opdat hij bekwaam gemaakt mocht worden tot het predikambt. Op welke wijze hij hieraan invulling zou mogen geven, gaf hij aan de Heere over. Hij zou de weg voor hem banen.

"Toen begon ik te gevoelen hoe zoet het gebed is en ik kon tot het besluit komen dat ik tevreden zou zijn met het ondergaan van het hevigste lijden in de zaak van Christus. Ik vond mijzelf gewillig, indien God het zo bestellen zou, verbanning uit mijn vaderland te ondergaan om tot *de heidenen* te worden gezonden opdat ik iets mocht doen tot hun zaligheid al zou het benauwdheid en de dood voor mij betekenen."

De heidenen was een gebruikelijke naam voor de Indianen. Het schijnt dat zijn inwendige roeping om de Indianen het Evangelie te preken, dateert vanaf de opwekking op de Universiteit en deze door de Voorzienigheid Gods - in het verlaten van de school, - versterkt werd.

Op 1 april 1742 begon hij aan het derde deel van zijn dagboek.

'Ik scheen achteruitgegaan te zijn in mijn leven en warmte in Goddelijke zaken en had niet zo'n vrije toegang tot God in het gebed als ik voorheen gewoonlijk had. O, dat God mij diep in het stof voor Hem wilde vernederen! Ik verdien elke dag de hel omdat ik mijn Heere niet meer liefheb, Die, naar ik vertrouw, mij heeft liefgehad en Zichzelf voor mij heeft overgegeven. Zo vaak als ik bekwaam gemaakt werd om enige genade opnieuw te beoefenen, zo ben ik Gode opnieuw verschuldigd voor Zijn bijzondere bijstand. "Waar is dan de roem?" Zeker, "zij is uitgesloten", wanneer wij bedenken hoe dat wij van God afhankelijk zijn ten aanzien van ons best aan en van iedere genadedaad. O, als ik ooit ten hemel zou gaan, zal dit zijn omdat God het wil en niets anders; want ik heb nooit iets anders gedaan dan van God af te wijken! Mijn ziel zal verbaasd zijn vanwege de onuitsprekelijke rijkdommen van Goddelijke genade, wanneer ik de woningen die de gezegende Zaligmaker voor mij bereid heeft mag bereiken.'

Op vrijdag 2 april, in de namiddag, voelde ik in het stille gebed iets liefelijks. Ik was erg onderworpen, kalm en vredig. Wat zijn alle stormen van de wereld, als Jezus door Zijn Geest niet komt "wandelende op de zee"? Enige tijd geleden had ik een groot vermaak in het vooruitzicht dat de heidenen tot Christus gebracht zouden worden en het was mijn begeerte dat de Heere mij voor dat werk wilde gebruiken. Maar nu verlangt mijn ziel steeds meer om te sterven "en met Christus te zijn". O, dat mijn ziel toch ingenomen ware met de liefde van God en dat mijn verlangen naar God mocht toenemen! 's Avonds werd ik verkwikt in het gebed net de hoop van de voortgang van het Koninkrijk van Christus in de wereld.'

De begeerten van Brainerd werden in deze weg steeds meer op God gericht. Wel was er sprake van onderscheid in zijn verlangens. Zo werd hij aan de ene kant werkzaam met het lot van de heidenen en was het zijn begeerte om hen voor Christus te winnen. Aan de andere kant verlangde hij sterk om heen te gaan en hij de Heere te zijn. Hij was zich goed bewust dat zijn aardse tabernakel werd afgebroken, maar ook dat de Heere voor zijn zwakke lichaam en geest nog een taak voor Hem had tot uitbreiding van Zijn koninkrijk op aarde. Brainerd geloofde vast de beloften dat de Heere nog grote dingen in de wereld zou doen. Het volk van de Joden moest nog worden toegebracht en vele heidenen tot God bekeerd. Er zou een algemene uitstorting van Gods Geest komen, alvorens de Heere Jezus op de wolken van de hemel zou verschijnen. Deze vaste overtuiging was niet nieuw; ook Edwards geloofde hier heilig in, zulks in het voetspoor van de Puriteinse voorvaderen.

'O, dat ik maar altijd ootmoedig en onderworpen aan God mocht wezen, en dat Hij mij vaster aan Zich wil verbinden, opdat ik meer bekwaam gemaakt worde tot de daad en het lijden.'

De volgende zondag schrijft hij: 's Avonds klaarde dit op: Het behaagde God mij geloof te schenken in het gebed, deed mijn ziel in enige mate versmelten en gaf mij een Goddelijke zoetheit te smaken. O, mijn gezegende God! Laat mij tot nabij Hem opklimmen, Hem liefhebben, naar Hem verlangen, bij Hem pleiten, worstelen, en naar Hem uitstrekken en naar "de verlossing van het lichaam der zonde en des doods. Helaas, mijn ziel treurt bij de gedachte dat ik ooit weer het gezicht op mijn Liefste zou verliezen! O, kom Heere Jezus! Amen.'

Op dinsdag 6 april wandelde ik 's morgens naar dezelfde plaats waar ik 's avonds tevoren geweest was en gevoelde ik iets van wat ik toen ook had; maar ik werd iets opgebeurd door het lezen van enkele gedeelten uit mijn dagboek. Het was alsof ik voelde dat ik weer met vrijmoedigheid tot de grote God mocht bidden, maar ik werd dadelijk beneveld door het gevoel van mijn eigen vuilheid. Toen riep ik tot God om mijn ziel te wassen en mij te reinigen van mijn buitengewone vuilheid, om mij bekering en vergeving te schenken. Het was alsof het iets liefelijks was om te bidden en ik kon met genoegen eraan denken om het zwaarste lijden voor de zaak van Christus te ondergaan. Ik vond mij gewillig om, als God dit van mij zou vorderen, uit mijn vaderland *naar de heidenen* verbannen te worden, indien ik maar iets mocht doen tot de zaligheid van hun zielen, al was dit in benauwdheden en doden van allerlei soort. Toen gaf God mij ernstig voor anderen te worstelen, voor het Koninkrijk van Christus in de wereld en voor geliefde christenvrienden. Ik voelde mij van de wereld en van mijn eigen achting onder de mensen gespeend, gewillig om veracht te worden en om tot een schouwspel voor de wereld gemaakt te worden. Het is voor mij onmogelijk om uit te drukken hoe ik mij toen voelde. Ik had niet veel blijdschap, maar enig gevoel van de majesteit van God, wat mij als het ware deed beven. Ik zag mijzelf erg snood en gering, wat mij des te meer gewillig maakte dat God met mij zou doen wat Hem behaagde; het was alles oneindig redelijk.'

Op woensdag 7 april had ik niet zoveel vurigheid, maar voelde iets wat ik gistermorgen in het gebed had. Tegen de middag bracht ik enige tijd met ernst in het verborgen door, maar nauwelijks met enige verkwikking en in de avond voelde ik me erg dor.

Op donderdag had ik opgewekte verwachtingen over *de heidenen*. O, dat God van hen in grote getalen tot Jezus Christus mocht brengen! Ik kan niet anders dan hopen dat ik

die heerlijke dag zal zien. Alles in deze wereld schijnt mij uitermate verachtelijk en van weinig belang te zijn en ook zie ik mijzelf als zodanig. Vandaag had ik in het gebed een weinig troost, maar in het bijzonder in de avond dacht ik enig geloof en kracht te hebben van de voorbidding bij God. Ik werd bekwaam gemaakt om bij Hem te pleiten en aan te houden voor groei in de genade in mij, en velen van Gods lieve kinderen werden zo op mijn ziel gebonden. Geloofd zij de Heere; het is goed om met Hem te worstelen om Goddelijke zegeningen.

Op vrijdag werd de meeste tijd van mijn morgen godsdienstoefening zonder gevoelige verkwikking doorgebracht. Toch had ik een heerlijk vooruitzicht van in de hemel te zullen aankomen. Ik ben meer dan ooit verbaasd bij zulke gedachten, want ik zie mijzelf als oneindig verdorven en onwaardig. Ik voel mij erg harteloos en dodig, en hoewel ik naar de tegenwoordigheid van God verlang en in begeerten naar Hem schijn uit te gaan, zo kan ik evenwel die Goddelijke en hemelse verkwikking niet voelen, zoals ik anders gewoon ben te genieten. Geen arm schepsel heeft Gods genade meer nodig dan ik en niemand misbruikt deze meer dan ik gedaan heb en nog doe.

Op zaterdag bracht ik de meeste tijd in de morgen door in verborgen gebed en dat niet zonder troost in Goddelijke dingen. Ik hoop dat ik enig geloof in de oefening heb, maar ik ben zo gering en gevoel zo weinig van de gevoelige aanwezigheid van God, dat ik nauwelijks weet wat ik geloof mag noemen. Ik moet "erven de misdaden van mijn jonkheid" en de vreselijke zonde van mijn natuur, ja ik ben enkel zonde. Ik kan niet denken noch handelen, of elke beweging is zonde. Ik gevoel een flauwe hoop of God uit oneindige barmhartigheid wil terugkeren met stromen van bekerende genade voor arme zondaren die het Evangelie veracht hebben. Mijn verwachting dat ik in de zaak van God gebruikt zal worden, die bijna uitgeblust was, schijnt nu weer wat te zijn opgewekt. O, dat al mijn benauwdheden en ontzettende bevattingen die ik onlangs gehad heb, op de school van Christus mochten worden beproefd, om mij, door mij de grote les van ootmoed te leren, tot een grotere dienst geschikt te maken!

Op de dag des Heeren voelde ik in de morgen maar weinig leven, uitgezonderd dat mijn hart iets in dankbaarheid tot God werd getrokken vanwege Zijn verbazende genade en nederbuiging tot mij zoals Hij mij in het verleden door Zijn invloeden en ondersteuning van Zijn Geest gegeven heeft. Daarna had ik enige verkwikking in de gedachten van in de hemel te zullen aankomen. O, dat die gelukkige dag eens kwame! Na de openbare godsdienst gaf God mij een bijzondere ondersteuning in het gebed. Ik worstelde met mijn dierbare Heere met grote vreugde en de voorbede werd voor mij een liefelijk en aangenaam werk. 's Avonds, toen ik het licht in het noorden zag, verblijdde ik mij in de overdenking van die heerlijke morgen van de opstanding.

De volgende dag werd ik op een bijzondere wijze ondersteund om voor arme zielen te bidden en te pleiten, ook voor de uitbreiding van het Koninkrijk van Christus in de wereld en voor bijzondere genade voor mijzelf om mij voor een bijzondere dienst bekwaam te maken. Ik voelde mij buitengewoon kalm en geheel onderworpen aan God ten opzichte van mijn toekomstige werk, wanneer en waar het Hem behaagde mij te zenden. Mijn geloof werd boven de wereld opgeheven en nam al die bergen weg, die ik van tevoren niet kon overzien. Ik dacht dat ik de gunst van mensen niet nodig had om daarop te steunen, want ik wist dat de gunst van Christus veel beter was en dat het er niet aan gelegen was wanneer, waar, noch hoe Hij mij zou zenden, noch door welke beproevingen Hij mij zou oefenen, als ik maar bekwaam gemaakt mocht worden voor Zijn werk en onderworpen aan Zijn wil. Nu ondervond ik in mijn gemoed op een aangename wijze de wonderlijke ontdekkingen van oneindige Wijsheid in al de besturingen en beschikkingen van God met mij verlevendigd, wat ik

vóórdat ik de grote beproeving, op het college had meegemaakt, een weinig had beoefend. Alles ontdekte zich vol van de wijsheid van God te zijn.' ...

'Ik verlangde naar een menigte van zielen, dat deze zouden worden toegebracht tot de gemeente die zalig zou worden. Ik had meer verruiming in het hart voor zondaren dan voor de kinderen van God, hoewel ik voelde dat ik mijn leven zou willen besteden en verteren in gebeden voor hen beiden. Ik genoot een zoete gemeenschap met mijn dierbare Zaligmaker.'

Op een zondag in april schrijft hij over deze tekst: "Zij gaan van kracht tot kracht, een iegelijk van hen zal verschijnen voor God in Sion." Deze woorden bleven mij met veel verkwikking bij.'

'Ik verlangde om mij met de menigte van engelen in de lof van God te verenigen. O, het zalig ogenblik nadert al! Al wat ik begeer is om heiliger te leven, om mijn dierbare Heere meer gelijkvormig te worden.

*Heere, ik ben een vreemdeling hier alleen.
De aarde kan mij geen ware troost schenken.
Mijn Liefste is van mij afwezig.
Toch verlangt mijn ziel naar mijn Heere!
Jezus, mijn Heere, mijn enige liefde,
Bezit mijn ziel, verlaat mij niet,
Schenk mij Uw vriendelijk bezoek, hemelse Duive;
Mijn God zal dan mijn gehele hart hebben.'*

Op 20 april 1742, schrijft hij dat het zijn 24ste verjaardag is en hij prijst de Heere voor al Zijn genade en ontferming.

"Ik denk dat mijn ziel nooit zo opgewekt werd om voor anderen te bidden dan in deze nacht. Ik worstelde vurig met de Heere voor mijn vijanden en ik verlangde zeer sterk om voor God te leven en Hem geheel toegewijd te zijn. Ik wenste mijn leven uit te dragen in Zijn dienst en tot Zijn heerlijkheid.

*Vaarwel ijdele wereld, zo spreekt mijn ziel.
De Heere leerde mij u los te laten,
Hoewel uw bekoring mijn vlees beviel,
Mij is geleerd niet meer met u te praten.
Houd op met verzoeken, doe geen moeite meer,
Ik koos door genade alleen Gods eer.
Hij toonde mij des hemels heerlijkheid
Daarom word ik niet meer door u verleid."*

Op 27 april 1742, schrijft hij: 'Onder het gebed behaagde het God nu zulke onuitwisbare vertroosting in mijn ziel uit te storten, dat ik een tijd lang niet anders kon doen dan steeds uitspreken: "O, mijn dierbare Zaligmaker! Wien heb ik nevens U in de hemel? Nevens U lust mij ook niets op de aarde". Had ik duizend levens gehad, dan zou mijn ziel die graag hebben afgelegd om met Christus te zijn. Mijn ziel heeft nooit eerder zo veel van de hemel genoten; het was de meest zuivere en de meest geestelijke ure van gemeenschap met God die ik ooit gevoeld heb. Nooit heb ik zulk een grote mate van overgave aan de Heere gevoeld. De gehele morgen bleef mij dit

bij. In de middag trok ik mij weer terug om mijn God te ontmoeten, maar ik vond mijzelf erg achteruitgegaan. God maakte dit tot een vernederende tijd voor mijn ziel en ik treurde over "het lichaam des doods" in mij. Het smartte mij zeer dat ik niet tot God kon bidden en Hem loven met een hart dat met Goddelijke en hemelse liefde vervuld was.'

De geestelijke opwekking in het land stuitte op veel vijandschap. Het zinde de meeste predikanten niet dat als gevolg hiervan overal openluchtpredikers opstonden om het Evangelie uit te dragen. Graag wilde Brainerd zich bij dit gezelschap voegen, maar hij, die een onverzadelijke begeerte had om van zijn Meester te getuigen, werd met nieuwe wetten geconfronteerd die hem dat zochten te beletten. Hij sprak hierover met vrienden en andere raadgevers en vroeg hen hoe hij hiermee moest omgaan. Zo ontmoette hij Joseph Bellamy, predikant van Bethlehem, die een jaar jonger was dan hij. Deze moedigde hem aan om de wet niet te gehoorzamen en toch te preken. Hij liet Brainerd op zijn kansel voorgaan en werd een van zijn beste vrienden, die hem met raad en daad bijstond. Zonder zijn naam te noemen, spreekt Brainerd van hem in zijn dagboek als van zijn bijzondere vriend.

In de zomer van 1742 spraken zij beiden in de schuur die zij als kerk gebruikten. Bellamy had aan het Yale College ook geen goede naam, omdat hij Thomas Clapp had kwaad gemaakt door zich met de opwekking in te laten. Hij hoorde tot de zogenaamde *New Light* predikanten, die de kerkelijke wetten met voeten traden en gezamenlijk de opwekking zochten te bevorderen.

Bellamy was bevriend met Jonathan Edwards uit Northampton, die een belangrijke spil was in de beweging van de *Great Awakening*. Deze stond aan het hoofd van een front van predikanten dat zich niet stoorde aan de tegenstanders die op alle mogelijke wijzen de opwekking in een kwaad daglicht stelden.

In mei zocht Brainerd enkele vrienden op in New Haven en bad met hen. Hij was blij hen weer te zien, hoewel het hem nog steeds verdriette dat hij het college had moeten verlaten. Hij reed vandaar naar Weathersfield en Hartford, waar hij op een vergadering van predikanten toelichtte waarom hij van het Yale College verwijderd was. Deze vonden het raadzaam om met de rector en het bestuur te spreken en hen te verzoeken om weer te worden toegelaten. Hij vervolgde hierop zijn reis en bezocht Hebron, Lebanon en Norwich

'Op dinsdag 1 juni genoot ik veel van de aanwezigheid van God in het huiselijke gebed en had ik ook enige troost in het verborgen. Ik werd deze morgen zeer verkwikt uit het Woord van God, hetwelk bijzonder zoet voor mij was. Sommige dingen die mij verborgen schenen te zijn, werden voor mij geopend. O, dat het Koninkrijk van de dierbare Zaligmaker met kracht mocht komen en de genezende wateren van het heiligdom zich ver en wijd mochten verspreiden tot genezing der heidenen.'

In deze gestalte ging hij weer terug naar Mill in Ripton. Op 14 juni was hij de hele dag bezig met vasten en bidden 'om God te smeken mij te besturen en te zegenen in het grote werk dat ik mij had genomen te doen, namelijk om "het Evangelie te prediken", en dat de Heere mocht wederkeren om mij het licht van Zijn aangezicht te tonen. Ik had 's morgens weinig leven en kracht; tegen de middag maakte de Heere mij bekwaam om ernstig te worstelen in voorbedding voor afwezige vrienden. Maar 's avonds bezocht de Heere mij wonderlijk in het gebed. Ik denk dat mijn ziel nooit eerder in zulk een smart geweest is; ik voelde geen weerhouding, want de schatkamers

van Gods genade werden mij geopend. Ik worstelde voor mijn afwezige vrienden, voor de inzameling van arme zielen, en voor velen in verschillende plaatsen die naar mijn persoonlijk oordeel kinderen van God waren. Ik was in zulk een strijd dat ik van de tijd dat de zon een half uur hoog stond tot het bijna donker was doornat was van zweet; maar het scheen mij toe dat ik de dag had doorgebracht zonder iets gedaan te hebben. O, mijn dierbare Jezus zweette bloed voor arme zielen! Ik verlangde naar meer medelijden met hen. Ik bleef in een liefelijke gestalte, onder een gevoel van Goddelijke liefde en genade en ging in deze toestand naar bed met een hart dat op God gericht was.'

Een dag later schrijft hij: 'Hij wist dat ik nergens anders naar verlangde dan naar Hem, niets anders dan naar heiligheid, dat Hij mij deze begeerten gegeven had en dat Hij alleen mij de begeerde zaak kon geven. Ik scheen nooit zo van mijzelf te zijn afgebracht en aan God overgegeven te zijn dan nu. Ik ben niet voldaan in mijn gestalten, noch vind ik na zulke aangename worstelingen meer rust dan tevoren; want het schijnt mij veel te weinig te zijn, al zou ik altijd zo kunnen zijn. Ach, wat kom ik tekort in mijn plicht, zelfs in mijn aangename ogenblikken.'

Hier eindigen de eerste dertig bladzijden van het derde deel van zijn dagboek. De hieropvolgende bladzijden, die meer zijn gewone levenswijze moeten verhaald hebben, zijn niet bewaard gebleven, maar vernietigd.

Edwards tekende aan dat hij vanaf 30 juni zeven dagen achtereen 'grote verscheidenheid van werkzaamheden in zijn gemoed had'. Hij spreekt van grote verlangens naar God en naar heiligheid, van ernstige verlangens naar de bekering van anderen, van vurigheid in het gebed en kracht om met God te worstelen en van tijd tot tijd van bedaardheid, troost en zoetheid, maar drukt ook een gevoel uit van de vuile afschuwelijkheid van zijn hart en bittere klachten over zijn dorheid en van de druk van het lichaams des doods. Hij zegt, 'dat hij helder zag dat al wat hij boven de hel genoot vrije genade was. Hij klaagt dat hij zich zeer laag bevond, ver beneden het karakter van een kind van God en dat hij soms zeer troosteloos en neerslachtig was.

De volgende vier dagen is er sprake van veel vertroosting in de gemeenschap der heiligen en de zes dagen die hierop volgen had hij 'een zoete bedaardheid en vurigheid van geest in meditatie en gebed, gespeend zijnde aan de wereld en bevond hij zich een vreemdeling op aarde. Ook was het zijn hartelijke begeerte om elk ogenblik van de dag voor God te besteden.

29 juli was voor zijn verdere loopbaan een belangrijke dag. Toen kwam een vergadering in Danbury samen om hem te examineren. Deze vergadering bestond uit zogenaamde *New Light* predikanten, die achter het werk van de opwekking stonden. Zij konden niet langer meegaan met de besluiten van de gevestigde kerk en de universiteit en, die steeds maar probeerden om de voortgang van het Opwekkingswerk te verhinderen. Vandaar dat zij eigen vergaderingen hielden, waarop ook mannen werden toegelaten tot de heilige dienst. Deze vergadering van de classis onderzocht zijn kennis, bekering en roeping. Brainerd werd hierop toegelaten om voor te gaan in de bediening van het Woord.

De volgende dag hield hij zijn eerste preek. Het was in Southbury, waar hij sprak over 1 Petrus 4 vers 8, 'Maar vooral, hebt vurige helde tot elkander; want de liefde zal menigte van zonden bedekken.' 'Ik had veel van de troostrijke aanwezigheid van God

in de prediking; ik scheen een kracht bij God te hebben in het gebed en een kracht om de harten van het volk in het prediken vast te houden.' De Heere was hem nabij, bijzonder de dagen die Edwards vermeldt dat hij 'in een bijna voortdurende genieting van de troost hiervan was.'

Zijn God had de weg tot de preekdienst gebaad, maar zijn wens om onder de Indianen te werken was nog niet vervuld.

De volgende twee dagen had hij veel vertroosting. Op zondag 5 augustus 'gevoelde ik veel vertroosting en overgave van mijzelf aan God. 's Avonds was het verkwikkend om alleen met God te zijn en mijn ziel uit te storten. O, wie kan de zoetheid van de gemeenschap met de gezegende God bevatten, dan zij die hiervan bevinding hebben! Ere zij God voor eeuwig, dat ik hier beneden iets mag smaken van de hemel!'

Op maandag 'had ik 's morgens in het verborgen gebed enige vertroosting. Voelde mij die dag op verschillende tijden verkwikt in het gebed, maar werd 's avonds zeer gekweld door hun ijdele gesprekken.'

De volgende dag schrijft hij: Het was mij tot smart en pijn in het hart om te denken hoeveel zelfverheffing, geestelijke trots en onstuimigheid van geest ik voorheen gemengd had met mijn pogingen om het werk van God te bevorderen. Soms verlang ik om aan de voeten van mijn tegenstanders te belijden wat voor een arm schepsel ik geweest ben en nog ben. O, dat de Heere mij deze dwaasheid vergeve en mij in het vervolg voorzichtig wake als de slangen en oprecht als de duiven. Naderhand genoot ik veel vertroosting en blijdschap in mijn ziel.'

Op 12 augustus preekte hij voor de eerste keer voor *de Indianen* in de buurt van New-York. Hij schreef:

"Ik had in grote mate mijn hoop verloren dat God mij tot heidenen in vergelegen landen zou zenden en dat ik ze zou zien samenstromen tot Christus. Ik was verwonderd dat God mij in het leven had gespaard en dat het volk mij niet stenigde, zodat ik niet kon verwachten dat zij zouden komen om mij te horen prediken. Het scheen mij toe dat ik nooit meer kon of zou preken.

Doch om ongeveer negen of tien uur kwam het volk over en ik was gedwongen te preken. Gedankt zij God, Hij gaf mij Zijn tegenwoordigheid en Geest in gebed en prediking, zodat ik in mijn werk werd ondersteund en gemakkelijk sprak over Joh. 14 : 14. "Zo gij iets begeren zult in Mijn Naam, Ik zal het doen". Sommigen waren zeer bewogen en allen schenen bijzonder belangstellend te zijn.

Nadat wij hadden gebeden en het volk vermaand hadden om de Heere gedurig te zoeken vertrokken wij naar een plaats ongeveer 10 mijl (ca. 25 km.) vandaar. Daar behaagde het de Heere mijn ziel bijzonder te vertroosten. Gedankt zij de Heere voor alles wat ik ondervind."

Op 12 augustus schrijft hij in zijn dagboek: 'Ik had geen kracht om te bidden, maar scheen van God uitgesloten te zijn. Ik had voor een groot deel mijn hoop verloren dat; God mij onder de heidenen van ver zou zenden en dat ik zou zien dat zij tot Christus zouden vergaderd worden. Ik zag zo veel van mijn helse verdorvenheid dat ik mijzelf waarnam als erger dan enige duivel. Ik verwonderde mij erover dat God mij wilde laten leven en dat de mensen mij niet stenigden, ja meer nog, dat zij mij wilde horen preken! Toch kwam het volk om ongeveer negen of tien uur over, zodat ik

genoodzaakt werd om te preken. En gedankt zij God, Hij gaf mij Zijn aanwezigheid en Geest in het gebed en in de prediking, zodat ik grotelijks werd bijgestaan. Ik sprak met grote kracht over Job 14 vers 14, "Als een man gestorven is, zal hij weder leven? Ik zou al de dagen mijns strijds hopen, totdat mijn verandering komen zou".'

Het is niet helemaal duidelijk waar Brainerd deze preek hield. Edwards geeft aan dat dit een plaats was vlak bij Kent, bij de grens van Connecticut, waar veel Indianen woonden. En Brainerd vermeldt dat 'enkele Indianen in grote benauwdheid van het gemoed uitriepen en allen schenen zeer geraakt te zijn.' Hij vermaande de Indianen om de Heere te zoeken, sprak en bad met hen. Na de middag vertrok hij naar Judea, waar de Heere hem met veel vertroosting bezocht. 'Gedankt zij de Heere voor alles wat ik mag meemaken.'

De contacten die hij met vrienden had, strekten tot bemoediging en vertroosting. Vooral Joseph Bellamy uit Bethlehem was hem tot grote steun. We lezen bij 19 augustus dat hij met hem en anderen bad, waarbij zij zich aan God overgaven. 'De eeuwigheid scheen mij onder het gebed zeer nabij te zijn. Als ik deze christenen in de wereld niet meer zou zien, scheen het mij maar enkele ogenblikken te zijn voordat ik hen in een andere wereld zou uit moeten. Nam verkwikt afscheid van hen.'

Op 1 september ontmoette hij een aantal vrienden opnieuw tijdens de bevestiging van Ueben Judd, die bij dezelfde gelegenheid als hij was aangenomen. Judd werd predikant in Judea Society, een plaats in het noordwestelijk deel van Woodbury. Joseph Bellamy preekte bij deze gelegenheid uit Mattheüs 24 vers 46, 'Zalig is die dienstknecht, welke zijn heer komende, zal vinden alzo doende.' 'Ik was de meeste tijd, in een zeer ernstige en liefelijke gestalte; had mijn gedachten veel gevestigd op de tijd wanneer onze Heere zal komen. Die tijd verkwikte mijn ziel zeer; ik was alleen bevreesd of ik getrouw bevonden zou worden, omdat ik zo'n verdorven hart had. Mijn gedachten waren veel in de eeuwigheid, waarin ik lust heb te wonen. Gedankt zij God voor deze plechtige tijd en gelegenheid. 's Avonds reed ik met Bellamy naar huis; genoot onderweg veel verkwikking, sprak met enkele vrienden totdat het erg laat werd en ging toen in een troostrijke gestalte naar bed.'

De volgende dag bediende Brainerd opnieuw het Woord van God. Hij sprak over Johannes 6 vers 67, '*Jezus dan zeide tot de twaalven: Wilt gijlieden ook niet weggaan.*' 'God ondersteunde mij op een troostrijke wijze, maar in het bijzonder bij het eerste gebed scheen mijn ziel geheel in de eeuwige wereld in te treden, en als het ware afgescheiden van deze wereld. Daarna preekte ik weer over Jesaja 5 vers 4, "Wat is er meer te doen aan Mijn wijngaard?" God gaf mij enige ondersteuning, maar ik zag mijzelf als een arme worm.'

Op zondag preekte hij de gehele dag, waarbij hij opnieuw ondersteund werd. Hij had veel troost uit Romeinen 8 vers 2, 'Want de wet des Geestes des levens in Christus Jezus heeft mij vrijgemaakt van de wet der zonde en des doods.'

Zijn hart was soms ook bij zijn familie, opdat ook zij de Heere mochten dienen. Zo bad hij voor zijn broer John, 'dat God hem een vreemdeling op aarde mocht maken en tot grote nuttigheid in de wereld.' Ook John was bezig met Gods Koninkrijk en zou op Gods tijd een taak ontvangen om voor Hem te werken.

Overall waar hij maar gelegenheid vond, ging hij voor. Zelfs in New Haven, het 'hol van de leeuw', sprak hij. Dit bleek niet zonder gevaar te zijn, want hij kreeg te horen dat men hem zocht gevangen te nemen als hij weer zou komen. 'Dit deed mij des te

ernstiger zijn om alle hoop op wereldse vriendschap vaarwel te zeggen.' Hij trok zich terug in de bossen om alleen met God te zijn. Ook sprak hij met een vriend over Goddelijke zaken, waardoor beiden zeer verkwikt werden. 'Daarna bad ik met een troostrijk gevoel van de zaligheid van gemeenschap met God te hebben. Ik denk dat ik haast nooit in een gebed meer van God genoten heb. O, het was werkelijk een zalige tijd voor mijn ziel! Ik weet niet of ik ooit zo veel van mijn eigen nietigheid heb gezien, noch mij ooit zo verwonderd dat God mij vergund heeft Zijn Woord te prediken, noch ooit zo verbaasd was als nu. Dit is een verkwikkende en troostrijke dag geweest voor mijn ziel. Gedankt zij de Heere. Ik bad nogmaals met mijn vriend met enig gevoel van Gods nabijheid. Ik verlangde geheel aan God gelijkvormig en naar Zijn beeld veranderd te worden.'

Zijn boezemvriend was wellicht Joseph Bellamy, met wie hij dit jaar zoveel contact had. De gemeenschap der heiligen was voor hen werkelijkheid en soms een voorportaal van de hemelse gemeenschap.

In september schrijft David dat hij weer samenkwam 'met een dierbare vriend en wij genoten Gods troostrijke tegenwoordigheid met ons. Onze zielen verlangden tezamen naar een zalige onsterfelijkheid om het lichaam der zonde en des doods af te leggen en om de gezegende wereld in te gaan, waar geen onreine zal inkomen. O, met wat voor sterke begeerte verlangden onze zielen naar die gezegende dag dat wij bevrijd mochten worden van de zonde om voor eeuwig voor, en in onze God te leven! 's Avonds nam ik afscheid van dat huis, maar eerst knielden wij neer en baden. De Heere was waarlijk in het midden van ons; het was een gezegend afscheid nemen; voelde in mijzelf veel zoetheid en genegenheid in de dingen van God. Gedankt zij God voor elke Goddelijke aanblazing van Zijn Geest om mij voort te doen spoeden op de weg naar het Nieuwe Jeruzalem! Voelde later enige zoetheid en bracht de avond door in gesprek met vrienden. Ik bad met enige opgewekte levendigheid en ging erg laat naar bed.'

Na het intreden van de herfst kreeg hij meer aanvallen van neerslachtigheid dan gewoonlijk. Hij spreekt zelfs van grote neerslachtigheid en moedeloosheid vanuit het besef van eigen onbekwaamheid om in dienst van de Heere enig goed werk te verrichten. Dit bewustzijn werd zo sterk dat hij zelfs gedachten kreeg om alles maar op te geven.

Op sabbat 17 oktober schrijft hij: 'Ik bevond dat ik voor God zonder Zijn bijzondere hulp en bijstand niet één woord kon spreken. Ik ging bevende naar de samenkomst, waar ik gewoonlijk naartoe ga, onder een gevoel van mijn ongenoegzaamheid om iets te doen voor de zoals van God zoals ik behoort te doen. Maar het behaagde God om mij grotelijks te ondersteunen en daar scheen een aanmerkelijke uitwerking te zijn op de harten van de hoorders.

's Avonds voelde ik een neiging om God te prijzen voor Zijn goedheid tegenover mij, in het bijzonder omdat Hij mij in staat gesteld heeft om in enige mate getrouw te zijn. Mijn ziel verheugde zich bij de gedachte dat ik aldus het werk van een dag had volbracht en dat ik, zo ik vertrouw, een dag dichtbij mijn eeuwig en hemels huis en vaderland was. O, dat ik getrouw mocht zijn tot de dood, vervullende mijn dag als een huurling, totdat de schaduwen van de avond van het leven mijn ziel zullen bevrijden van de moeiten van de dag! Ik voelde mij 's avonds in het verborgen gebed bijzonder onder de indruk en in ernst en had zulke verlangende begeerten naar de verlossing van de zonde en naar de gelijkvormigheid aan God, dat mijn hart deed versmelten. O, ik verlangde om verlost te zijn van het lichaam des doods! Ik voelde een innerlijk

verkwikkende pijn dat ik niet geheel en voor eeuwig aan God gelijkvormig was. Ik preekte haast nooit of ik werd eerst aangedaan met een innerlijke strijd en zware beproeving. Gedankt zij God voor deze beproevingen en benauwdheden, voor zover deze door Hem tot mijn vernedering gezegend worden.'

Hoofdstuk 4

Eliot, een voorloper van Brainerd op het zendingsveld

Brainerd heeft in 1742 een keer gepreekt voor een groep van Indianen die langs de Housatonic rivier woonden, op ongeveer veertien mijl afstand van het huis van Bellamy. Zij waren overgebleven Mohegans, Wapanoags en Narragansetts. De inheemse bevolking was sinds de komst van de kolonisten behoorlijk uitgedund. Vooral epidemieën hadden veel slachtoffers onder hen terwijl ook oorlogen met de blanken velen hadden neergeveld. De eerste kolonisten waren al bezig om middelen te zoeken om hen met het Evangelie in aanraking te brengen. De vraag was, of zij eerst tot een trap van Engelse beschaving moesten worden gebracht alvorens zij voor Christus zouden gewonnen worden, of dat zij eerst met de prediking van de bekering in aanraking moesten komen. De Franse rooms-katholieken in Amerika begonnen met het eerste en hadden daarmee succes, terwijl de Puriteinen met minder succes met het tweede begonnen. Het bleek heel moeilijk om de Indianen te overtuigen van de noodzaak van bekering en geloof. De eerste Puritein die met zegen onder hen werkte was John Eliot. Hij begon met het zendingswerk in 1645, vertaalde de Bijbel in het dialect van Mohegan en maakte mee dat zo'n 4000 zielen belijdenis van hun geloof aflegden. De oorlogen met de inlanders die hierna volgden, legden het werk stil. Er bleek een grote kloof te zijn tussen de Indianen en de Europeanen. Hun godsdienst was demonisch en hun levenswandel

Om beter te verstaan welk moeilijk werk het was wat Brainerd zo moedig ter hand nam, volgt eerst een kort overzicht van de ervaring van vroegere zendelingen.

De Noord-Amerikaanse rode Indiaan met zijn hoofdtooi van veren en zijn Indische sandalen is een sprekende figuur in de geschiedenissen die goed bekend zijn bij de jongens die van stoere verhalen houden. De Indiaan heeft altijd enige achting afgedwongen in vergelijking met andere woeste mensen die in de wouden leefden.

Volgens hetgeen wij in vroegere geschriften lazen over de Indiaan, had hij een leven van vrijheid en sport, was dapper in de strijd, ernstig in het onderhandelen onder de vredespijp, hield veel van zijn vrouw en de kleine rode kinderen die bij de deur van zijn hut speelden en was een geweldig jager. Toch nam hij de tijd om in de eenzame en stille vlakte van de prairie te knielen voor "de Grote Geest".

Het was de "Mayflower" of een van de andere schepen van de puriteinse vluchtelingen, waarin de voorvaders van David Brainerd de grote zee overstaken naar hun nieuw tehuis. Hoewel de Engelsen bij hun bezoeken aan de pas ontdekte kusten van Amerika niet geheel nalieten om aan de inheemsen, met wie zij in contact kwamen, christelijk onderwijs te laten geven, begon het zendingswerk met enig enthousiasme pas in de tijd toen de Pelgrimvaders uit hun vaderland verdreven werden om een tehuis te zoeken in Amerika, waar zij hoopten God te mogen dienen naar de Schrift en hun consciëntie.

De eerste zending onder de Indianen was John Eliot. Afkomstig uit Essex, Engeland, waar hij eertijds een jonge schoolmeester was.

In het jaar 1646 verwierf hij het vertrouwen van de Indianen in wier midden hij zijn verblijf had genomen. Het gelukte hem hun taal machtig te worden en een grammatica samen te stellen die zeer nuttig is geweest voor zijn opvolgers. Zelfs vertaalde hij de hele Heilige Schrift in de taal van de Indianen!

Hij werkte met veel ijver voor hun belangen en wist zoveel belangstelling in Engeland op te wekken dat het Lagerhuis en de universiteiten van Oxford en Cambridge zich bereid verklaarden het benodigde geld voor zijn onderneming te geven.

Daarmee kocht hij land, bouwde steden en stichtte een soort van gemenebest zoals men ook in Engeland had. Hij verkreeg van de Indiaanse christenen dat zij in het openbaar hun belijdenis uitspraken en van hun trouw en geloof in de nieuwe godsdienst getuigden.

Hij schreef een zeldzaam boek onder de titel: *"Tranen van berouw"*, wat hij op de volgende wijze opdroeg aan Olivier Cromwell: "Zoals de Joden eens zeiden van hun hoofdman: Hij had ons volk lief en bouwde ons een synagoge, zo mag in een meer verheven zin hetzelfde gezegd worden van uw Hoogheid en van die getrouwe officieren en soldaten die onder uw controle staan", enz.

Zijn ervaringen worden beschreven in het hoofdstuk: *"Het aanbreken van de dag indien niet de opkomst van de zon des Evangeliums onder de Indianen in Amerika."*

Hij vertelt dat nadat het evangelie gepreekt was, er onrust was onder de aanwezigen, maar zij konden het geen naam geven en wisten niet wat hen zou kunnen troosten. Daarom besloot hij, die eerst tot hen gesproken had, met een ernstige beschrijving (in zoverre zijn bekwaamheid in die taal te spreken hem toeliet) van de treurige en droeve toestand van elke ziel die in zonden sterft en die verstoken zal blijven van de gunst van God.

Eliot schreef: "Nadat wij zo ongeveer drie uren met hen doorgebracht hadden vroegen wij hen of zij niet vermoeid waren en zij antwoordden ontkennend. Doch wij besloten hen achter te laten met een begeerte naar meer. Toen hun opperhoofd zag dat wij met gebed eindigden, verlangde hij te weten wanneer wij dachten terug te komen. Wij stelden de tijd vast en gaven aan hun kinderen enige appels en aan de mannen een weinig tabak of iets anders dat wij bij ons hadden. Toen verlangden zij wat meer grond om er met elkander een stad te bouwen. Dit stond ons wel aan en wij beloofden voor hen te spreken bij de algemene Raad en voor hen te verzoeken dat zij de gehele omtrek van de heuvel waarop hun hutten toen stonden, in hun bezit mochten krijgen. Zo vertrokken wij onder veel vriendschapsbetuigingen van hun zijde."

Na een bepaalde tijd bezochten John Eliot en zijn helpers de Indianen opnieuw op de 11 de november 1646.

Eliot schrijft: "Nadat wij weer over het christelijk geloof gesproken hadden, pauzeerden wij om te zien welke uitwerking de prediking op de kring van roodhuidige luisteraars had.

De eerste vraag werd plotseling gedaan door een oude man die daar tegenwoordig was. Hij had gehoord dat geloof en bekering gepredikt waren als noodzakelijk om verlossing door Jezus Christus te vinden en hij vroeg of het niet te laat was voor een oude man als hij, die dicht bij de dood was, om bekeerd te worden en God te zoeken.

Deze vraag vervulde ons met medelijden en wij wezen hem op de Bijbel en wij vertelden hem wat God daarin zegt omtrent dezulken die voor de wijngaard ter elfder ure van de dag werden aangenomen. Wij vertelden hem ook dat indien een vader een zoon had die vele jaren ongehoorzaam was geweest, maar die zoon ten laatste op zijn knieën viel en weende en zijn vader smeekte hem aan te nemen, dat dan die vader zo barmhartig is dat hij gaarne wil vergeven en hem wil liefhebben. Wij zeiden dat het zó veel meer bij God is Die een méér barmhartige Vader is voor hen die met berouw tot Hem komen.

Zo waren wij de gehele middag bezig en de dag was bijna gedaald. Doch overwegende dat de Indianen reeds eerder gevraagd hadden hoe zij moesten bidden daar zij dachten dat Jezus Christus de Indiaanse taal niet verstond, stelde een onzer voor in hun eigen taal te bidden. Zo bad hij gedurende ongeveer een kwartier, waarbij verschillende onder de Indianen hun ogen en handen naar boven richtten, waaruit wij later begrepen dat zij allen het gebed hadden kunnen volgen.

Er was een man onder hen op wie ik mijn oog sloeg daar zijn hoofd voorover hing en die weende terwijl hij zijn deken voor zijn ogen hield. In het eerst vreesde ik dat hij iets pijnlijks aan zijn ogen had maar toen hij zijn hoofd weer oprichtte en zijn ogen afgeveegd had, daar hij niet wilde dat anderen het zagen, bemerkte ik spoedig dat zijn ogen niet ontstoken waren, doch rood van wenen. Zo hield hij zijn hoofd even omhoog, maar de tegenwoordigheid en de almachtige kracht van de Heere Jezus was zodanig in zijn hart, dat hij zijn hoofd weer liet hangen en zijn ogen weer bedekte en opnieuw bitterlijk begon te wenen terwijl hij gedurig zijn tranen wegwiste. Dit duurde voort tot het gebed geëindigd was, waarna hij ons dadelijk verliet terwijl hij zijn aangezicht van ons afhield. Hij bereikte een hoek van de hut en begon daar alleen zijnde sterker te wenen. Een van ons bemerkte dat en ging naar hem toe en sprak bemoedigende woorden tot hem. Die woorden horende begon hij hoe langer hoe meer te schreien. Degene die tot hem gesproken had kwam naar mij toe en vertelde mij van zijn tranen. Zo besloten wij tezamen weer naar hem toe te gaan en leem weer aan te spreken. Toen wij bij hem kwamen en weer tot hem spraken begonnen zijn tranen nog overvloediger te lopen, zoals bij iemand die inwendig diep geroerd is. Dit bracht onze ingewanden van medelijden in beweging zodat wij niet konden nalaten met hem te wenen. Zo vertrokken wij, ons grotelijks verblijdende zó het zaad te mogen zaaien."

Na geruime tijd kreeg Eliot zulk een invloed op de Indianen, dat hij hen overrede hun zwerversleven op te geven en zich te vestigen in een stad welke onder zijn bestuur gebouwd was en "Noonatomen" heette wat de Indiaanse naam is voor "blijdschap". Hij stelde wetten op, niet ongelijk aan die welke in Puriteins Engeland van kracht waren. Hij vertaalde de werken van vertrouwde godgeleerden uit die tijd opdat zij ze lezen zouden.

Vervolgens werd de stad Nantick aan de Charles-rivier gefundeerd in het jaar 1651. Eliot liet op een plechtige vastendag de Indianen samenkomen en hen aansprekende zoals Mozes de kinderen Israëls deed, vermaande hij hen de Heere te dienen. Maar beschaving had toen evenals nu een nasleep van verschillende kwaden en de verschrikkelijke gevolgen van drankmisbruik kwamen zó openbaar dat geen lijfstraffen of hoge boeten de overtreders konden bedwingen. In verband met die droevige omstandigheden sprak Eliot als volgt: "Deze schandelijke zonden belemmeren en verbreken de onderhouding van het evangelie onder het beleid van satan, die Christus daardoor tegenwerkt met een niet gering succes."

In Eliot's verslag over de bekeerde Indianen treffen we nog volgende aan. Het gaat over twee kleine Indiaanse kinderen, drie jaar oud. Hun vader had reeds zijn geloof in de Heere Jezus uitgesproken.

"In deze lente in het begin van het jaar 1652 behaagde het de Heere verscheidene van onze biddende Indianen aan te tasten met een ernstige ziekte, waarvan sommigen met hevige pijn in hun ingewanden, stierven. Daaronder waren twee kinderen van bovengenoemde leeftijd en zij waren toen samen in een huis waar zij met deze ongesteldheid samengebracht waren. Een van deze kinderen in buitengewone pijn,

riep schreiende tot God deze woorden uit: "*God en Jezus Christus, God en Jezus Christus, help mij.*" Toen zij het iets te eten gaven wilde het 't voedsel gretig aannemen (zoals gewoonlijk bij het naderen van de dood), maar eerst riep het: "O God en Jezus Christus, zegen het," en toen wilde het 't nemen. En zo lag het kind roepende tot God en Jezus Christus totdat het stierf. De moeder van dat kind stierf op dezelfde tijd van die ziekte.

De vader van het kind vertelde mij deze geschiedenis met grote bewondering van de genade Gods Die zijn kind geleerd had Hem zo aan te roepen.

Drie of vier dagen later werd in hetzelfde huis een ander kind ziek van dezelfde krankheid. Dit kind was ongetwijfeld door een Goddelijke hand gevoelig gemaakt van het naderen van de dood. Dit is een ongewoon verschijnsel op die leeftijd. Het riep aan zijn vader en zei: *vader, ik ga naar God.* De moeder had voor dat kind een klein mandje, een lepel en een klein bakje aangeschaft, waarmee het erg blij was. Daarom zette de moeder, toen het kind in uiterste pijn lag, deze dingen bij hem neer om de aandacht af te leiden en het hart op te wekken. Maar nu nam het kind het mandje en schoof het opzij en zei: *Ik zal mijn mandje hier laten want ik ga naar God en ik zal mijn lepel en bakje hier laten want ik ga naar God.* Met dergelijke woorden en uitdrukkingen eindigde dat kind in dezelfde nacht zijn aardse loop en stierf.

De vader van dit kind, wiens naam is Robert Speen, sprak tot mij over dat kind hetwelk in het geloof stierf. Toen hij mij deze geschiedenis vertelde zei hij dat hij niet kon zeggen of de droefheid over de dood van dat kind of de blijdschap over zijn geloof toen het stierf, het grootst was."

Eliot was op die tijd de predikant van Roxbury en hij stelde pogingen in het werk om inlanders tot de predikdienst op te leiden. Hij zond twee jonge bekeerde Indianen ter college die echter niet nuttig in het werk bleken te zijn. Daarom moest de puriteinse zendeling de arbeid alleen verrichten en de aard van zijn aanhoudend reizen en preken wordt ons in zijn eigen woorden verteld, waar hij in een brief schreef:

"Ik ben bij dag en nacht niet droog geweest vanaf de derde dag van de week tot de zesde, maar ik heb in die toestand van plaats tot plaats gereisd. 's Avonds trek ik mijn schoenen uit en wring mijn sokken uit zo goed ik kan en zo vervolg ik mijn reis. Ook zijn de rivieren gewassen zodat wij doorweekt werden toen wij er doortrokken. Doch God komt tussenbeide en helpt mij. Ik heb gedacht aan de vermaning van Paulus aan zijn zoon Timotheüs: "Gij dan, lijd verdrukkingen, als een goed krijgsknecht van Jezus Christus", en aan vele andere dergelijke bemoedigingen."

Deze "biddende Indianen" werden door een grote ramp getroffen, toen zij door een invloedrijk hoofd opgeroepen werden om de verschillende stammen tegen de Engelse kolonisten op te zetten. Er werd een woedende aanval op de blanken en hun gezinnen gedaan, boerderijen werden verbrand en de bewoners met hun hulpeloze kinderen werden meedogenloos vermoord. Daarna kwamen de onvermijdelijke vergeldingsmaatregelen. Het gouvernement zond militairen om wraak te nemen over deze gewelddaden en hoewel de christelijke inlanders, behoudens enkele uitzonderingen, zich afzijdig hadden gehouden van die moordende en plunderende benden, werden zij toch verdacht van medeplichtigheid en moesten een zware boete betalen.

Het was een bittere ervaring voor Eliot die toen een oud man was, dat hij de Indiaanse steden die hij gebouwd had verbroken zag. Dit verwoesten werd met onvermurwbaar geweld door de blanken voortgezet. Zij dreven de christelijke inlanders in

schuilhoeken en vernielden het werk hetwelk met geduld en ijver en met lijdzaamheid in vele jaren was opgebouwd.

Nu, deze man was de grote baanbreker van de christelijke zending onder de Indianen. Hoeveel hij zijn loop beëindigde onder vele moedbenemende omstandigheden zal John Eliot toch altijd met eerbewondering worden herdacht worden. Toen hij op zijn sterfbed lag gingen zijn gedachten nog over de Indianen en over het werk dat hem zo lief was.

Zijn laatste woorden: "Er is een donkere wolk op het werk van het evangelie onder de Indianen. De Heere verlevendige het en make het voorspoedig en vergunne dat het mag leven wanneer ik gestorven ben. Het is een werk waarin ik veel en lang gearbeid heb. Doch wat was het woord dat ik laatst sprak? Ik herroep die woorden: *Mijn werken. Helaas! Zij waren arme, geringe en onbetekenende werken en ik wil de man zijn "die de eerste steen op die alle werpt" ... Welkom vreugde! Welkom Heere, kom!"*

Het duurde één eeuw voordat Eliot's werk werd voortgezet. Wij gaan nu naar zijn opvolger: David Brainerd. Volgens een schilderij was David een lange, magere jonge man met schitterende doch droevige ogen.

Hoofdstuk 5

Tussen de hutten van de Indianen in Kaunaumeek

Brainerd maakte vooral in het jaar 1742 kennis met hun cultuur en leefwijze. Dit jaar was een jaar van voorbereiding op het grote werk waartoe hij zou worden uitgezonden.

In december kreeg hij het verzoek van een zendingsgenootschap om onder de Indianen te gaan werken. Het was het Schotse 'Society for Propagating Christian Knowledge', dat 'het genootschap voor de bevordering van de christelijke kennis' betekent. Deze organisatie was in 1701 opgericht en had oorspronkelijk tot doel om in de Schotse Hooglanden te evangeliseren. In 1730 begonnen de leiders van dit genootschap in te zien dat in de Amerikaanse koloniën ook veel werk te doen was. Er kwam geld vrij om projecten onder de Indianen te bekostigen. Enkele vrijwilligers gingen naar militaire posten om vanhier uit contacten te leggen. Vervolgens werd het oog gericht op de Housatonic Valley. In 1736 werd John Sergeant naar dit gebied gezonden. Sergeant had in New Haven gestudeerd en was bewogen met het lot van de arme heidenen. Hij bouwde een huis in Stockbridge en preekte vanhier uit onder de Indianen. Met vlijt maakte hij studie van hun taal, vertaalde gebeden, Bijbelgedeelten en de catechismus van Isak Watts. In Stockbridge en omgeving woonden in die tijd ongeveer vierhonderd Indianen.

De voorzitter van de afdeling van het zendingsgenootschap in New York was Ebenezer Pemberton, die daar predikant was van de presbyteriaanse kerk. Hij voelde zich geheel verbonden met de opwekkingspredikers zoals Whitefield en de Tennents. Toen de eerste in 1739 naar Amerika kwam, stelde Pemberton zijn preekstoel voor hem open. Pembertons preken waren vol van het werk van Christus. Eens preekte hij aan het Yale College over de woorden van Paulus, *'Want ik heb niet voorgenomen iets te weten onder u dan Jezus Christus en Dien gekruisigd.'* Hij hield de studenten voor om hun leven geheel aan Christus toe te wijden, zonder op de gevolgen hiervan te letten.

Brainerd had deze preek ook gehoord en was daardoor onder de indruk gekomen. Toen de preek van de pers kwam, kocht hij zes exemplaren. Het was zijn begeerte om Christus in alles te volgen, maar wel kwam hij erachter dat de moeiten hem niet bespaard bleven. Het vereiste zelfverloochening en kruisdragen om met Gods wil verenigd te mogen zijn, ook al gaat deze dwars tegen eigen vlees en gemak in.

Pemberton had veel sympathie voor de jonge Brainerd opgevat, zeker toen hij hoorde dat deze van de school verwijderd was. Met Dickinson, een andere vriend van Brainerd, was Pemberton van oordeel dat hij een geschikte kandidaat was voor het zendingswerk. Ook Dickinson was nauw bij het zendingsgenootschap betrokken. Hij en Pemberton spraken over Brainerd in het bestuur en besloten hem voor een gesprek uit te nodigen.

Zo kreeg Brainerd op 19 november 1742 een brief van Pemberton vanuit New York 'met het verzoek aan mij om daarheen te gaan om te beraadslagen over de zaak van de Indianen in deze gebieden en om daar zekere heren te ontmoeten aan wie deze zaken waren toevertrouwd.'

Hij schrijft verder in zijn dagboek: 'Mijn gemoed werd dadelijk met belangstelling bezet, zodat ik mij met twee of drie christenen terugtrok en bad. Het was inderdaad een dierbare tijd voor mij; ik werd bekwaam gemaakt om mijzelf en al mijn zorgen

aan God over te geven. Ik nam afscheid van mijn vrienden, reed naar Ripton en werd getroost door de gelegenheid om de dierbare Mr. Mills te zien en te spreken.'

Hierna gaf Brainerd zijn paard de sporen op weg naar New York. Van de reis van 85 mijl naar deze stad lezen we niets in zijn dagboek. Hij moet eerst de loop van de Housatonic rivier tot aan Stratford gevolgd hebben en daarna langs oude kustplaatsen en over de Saugatuck rivier zuidwaarts, via de White Plains en door de hugenotenstad New Rochelle uiteindelijk New York bereikt hebben. Deze reis duurde doorgaans drie dagen. New York was in die tijd een voor de kolonie grote stad van 11.000 inwoners. De opwekking was ook hier voor velen tot grote zegen geweest.

Edwards schrijft dat Brainerd de dagen die op het ontvangen van de brief volgden, het gewicht van de zaak op zich voelde drukken. Het was zijn gedurig gebed om licht en leiding.

Toen hij op woensdag 24 november in New York aankwam, was hij erg verward in zijn gedachten 'door het geraas en rumoer van de stad'. 'Ik genoot weinig tijd om alleen met God te zijn; maar mijn ziel verlangde naar Hem.' De volgende dag 'bracht ik veel tijd door in het gebed en smekingen. Ik werd door enige heren onderzocht op mijn christelijke bevinding en mijn bekendheid met de godgeleerdheid en enkele andere studiën, teneinde mij te gebruiken in de belangrijke zaak van het prediken van het Evangelie onder de heidenen. Ik was mij bewust van mijn grote onkunde en ongeschiktheid voor de openbare dienst. Ik had de meest vernederende gedachten van mijzelf, die ik, naar mijn gedachte, ooit gehad heb. Ik beschouwde mijzelf als het ergste schepsel dat ooit geleefd had. Het smartte mij en deed mijn hart pijn dat iemand mij enig respect zou tonen. Helaas! dacht ik, hoe droevig zouden zij in mij bedrogen zijn; hoe ellendig zouden zij in mij zijn teleurgesteld als zij zouden weten hoe ik van binnen was. O, mijn hart! En in deze neerslachtige toestand werd ik genooddaakt om te gaan preken voor een aanzienlijke vergadering, met voor mij enkele deftige en geleerde predikanten. Ik voelde zulk een bedruktheid vanwege een gevoel van mijn onreinheid, onwetendheid en ongeschiktheid om in het openbaar te verschijnen, dat ik hierdoor bijna overweldigd werd. Mijn ziel was bedroefd voor de vergadering dat zij hier zouden zitten om *zulk een dode hond* te horen preken. Ik rekende mij oneindig verplicht aan het volk en verlangde dat God hen zou vergelden met beloningen van Zijn genade. Ik bracht de avond veel in eenzaamheid door.'

De beslissing die genomen werd, moet wel een grote meevaller voor David Brainerd geweest zijn. Hij werd onmiddellijk uitgezonden tot de Indianen die woonden bij de Forks van de Delaware rivier in Pennsylvania, de stammen die behoorden tot de Susquehanna. John Sergeant was onder deze mensen enige tijd bezig geweest en ook Moraviërs hadden met succes onder hen gewerkt. De winter was bijna ingetreden en het had nu weinig zin om naar hen toe te gaan.

Brainerd schreef op **vrijdag 26 november**: 'Ik bleef nog onder een gevoel van mijn grote snoodheid en probeerde zoveel mij doenlijk was, in mijn eenzaamheid te blijven. O, wat een niet, wat een stof en as ben ik! Genoot enige vrede en troost in het uitspreiden van mijn klachten voor de God van alle genade.'

De volgende weken was hij veel in het verborgen om zich voor te bereiden op de taak die hem wachtte. Hij verliet New York 'en vertrok met een drukkend gevoel van mijn onuitsprekelijke onwaardigheid. Ik heb zeker reden om al mijn broeders lief te hebben, want niemand van hen is zo vuil als ik; wat zij uiterlijk ook doen mogen, toch

schijnt het mij toe dat niemand zich bewust is zo schuldig te zijn voor God. O, mijn magerheid, mijn dorheid, mijn vleselijkheid en vroegere bitterheid en gebrek aan een evangelisch gemoed! Deze dingen drukken mijn ziel. Reed van New York dertig mijl naar White Plains en bleef het grootste deel van de weg mijn hart tot God opheffen om ontferming en reinigende genade en bracht de avond door in grote bedruktheid van geest.' De dagen die volgden bleef hij onder dezelfde gestalte, hoewel hij tussenpozen had van enige troost en van Gods gevoelige aanwezigheid.

Op woensdag 1 december 'zuchtte en hijgde mijn ziel tot God in zoete geestelijke en verlangende begeerten om Hem gelijkvormig te zijn. Mijn ziel werd voortdurend ertoe gebracht om geheel te rusten op Zijn rijke genade. Ik voelde kracht en bemoediging om alles te doen en te lijden wat de voorzienigheid mij zou opleggen. Reed ongeveer twintig mijl van Strathfield naar Newtown.'

Hierna reisde hij naar zijn geboorteplaats Haddam en enkele dagen later naar Southbury. 'O mijn magerheid! Mijn magerheid', was de schreeuw van zijn hart.

Brainerd was niet geheel onbemiddeld toen hij zijn aanstelling ontving. Zijn vader had hem een kapitaal nagelaten, maar dit hield hij niet geheel voor zichzelf. Hij sprak met een jonge vriend die op de hogeschool studeerde, maar niet genoeg geld had om in zijn studie en onderhoud te voorzien. Deze vriend wilde ook graag een plaats ontvangen in Gods Koninkrijk. Zo besloot Brainerd om hem te onderhouden, wat hij hierna enkele jaren deed. Hierop ging hij naar zijn vriend Bellamy in Bethlehem, waar hij de avond doorbracht 'in aangename gesprekken en gebeden'. Zij spraken niet alleen over de taak die Brainerd wachtte, maar ook over de jongeman wiens studie hij zou bekostigen. Hoe nodig was het om ook deze zaak in gebed voor de Heere neer te leggen. De naam van deze jongen vermeldt het dagboek niet, maar het is duidelijk dat dit Nehemiah Greenham was.

Op sabbat sprak Brainerd in de kerk van Bellamy: 'Op de dag des Heeren, 12 december, was het in de morgen alsof ik weinig kracht had, zowel om te bidden als om te preken en ik voelde een drukkende behoefte aan Goddelijke hulp. Ik ging bevende naar de samenkomst, maar het behaagde God mij in het gebed en in de preek bij te staan. Ik denk dat mijn ziel haast nooit in een gebed verder indrong in de onzienlijke wereld dan ik toen deed, noch dat mijn godsdienstoefeningen ooit zo gezuiverd waren en vrij van grove bevattingen en verbeeldingen, die gevormd worden door het zien van stoffelijke voorwerpen. Ik preekte met enige verkwikking uit Matthéüs 6 vers 33, "Zoek eerst het Koninkrijk van God" en in de middag over Romeinen 15 vers 30, "En ik bid u broeders, door onze Heere Jezus Christus en door de liefde des Geestes, dat gij met mij strijdt in de gebeden tot God voor mij."

Er was een grote aandoening in de samenkomst. Dit is een goede zondag voor mij geweest; gedankt zij God dat ik reden heb om te denken dat mijn godsdienst meer gezuiverd en geestelijk geworden is door middel van mijn onlangs geleden innerlijke strijd. Amen! Moge ik altijd gewillig zijn dat God Zijn eigen middelen met mij gebruiken zal.'

Het verblijf bij zijn vriend in Bethlehem deed hem erg goed. Op maandag waren zij weer samen in het gebed. Zijn vriend ging die dag op reis en Brainerd zadelde zijn paard om naar Woodbury te gaan. Met zorgen in zijn hart ging hij verder. Hiermee bedoelde hij niet in de eerste plaats zijn persoonlijke noden, maar die van Sion. Hij

hoorde van *vormen van geestdrijverij* die met het opwekkingswerk gepaard gingen. Deze noemt hij 'valse vertoningen van de godsdienst'. Kennelijk doelt hij op de ijver van James Davenport, die waarde hechtte aan bijzondere openbaringen buiten het Woord van God om, zoals visioenen en profeteren. Edwards had in woord en geschrift ernstig tegen deze uitwassen gewaarschuwd, die een blaam wierpen op het werk van Gods Geest dat bij de opwekking zichtbaar was. Door deze ontsporing hadden de vijanden des te meer handvaten om de opwekking als geheel te verwerpen. Edwards wees op het verschil tussen de nabijkomende werkingen van Gods Geest, de nabootsingen van de satan en het echte werk van God. Brainerd kon zich met deze separerende uitspraken geheel verenigen en was zich goed bewust hoever het door de algemene overtuigingen van Gods Geest met een mens kan komen, zonder dat er sprake is van een zaligmakende werking in wedergeboorte en geloof.

De verwarring door de uitingen van geestdrijverij was groot. 'Ik riep tot God om hulp en dat Hij mij in staat mocht stellen om getuigenis te geven tegen deze dingen, die in plaats van de wezenlijke vroomheid te bevorderen de voortgang daarvan verhinderden. In de middag reed ik naar Southbury en sprak weer met mijn vriend over de belangrijke zaak van het vervolgen van zijn bediening. Hij scheen genegen te zijn om zich tot dit werk over te geven, als God zijn pogingen om zich voor zulk een groot werk geschikt te maken wilde zegenen. 's Avonds preekte ik uit 1 Thessalonicenzen 4 vers 8, "Zo dan die dit verwerpt, die verwerpt geen mens, maar God die ook Zijn Heilige Geest in ons heeft gegeven." Ik probeerde, hoewel met teerheid, de valse godsdienst te ondermijnen. De Heere gaf mij enige bijstand, maar ik was zo verdorven in eigen ogen, dat ik beschaamd was om gezien te worden toen ik uit de vergadering kwam.'

'Op woensdag 15 december genoot ik zowel in het verborgen als in het huiselijk gebed iets van God, maar ik was mij bewust van veel dorheid en onvruchtbaarheid in mijn plichten, zowel als van mijn onbekwaamheid om mijzelf in de toekomstige dingen te kunnen helpen of om het werk te volbrengen dat mij te doen stond. Later voelde ik een grote verkwikking in de godsdienst en tederheid in een evangelische gestalte. Ik was verre van bitterheid en bevond een innige liefde voor alle mensen; ik was nergens meer voor bevreesd dan dat te eniger tijd enige beweging van toom of misnoegen in mijn hart zou oprijzen. Ik had een vertroostend en zielverkwikkend gesprek met enkele dierbare vrienden, juist toen wij van elkaar afscheid namen en ik veronderstelde dat wij elkaar waarschijnlijk niet meer zouden zien totdat wij in de eeuwige wereld zouden komen. Maar ik twijfel niet of dat sommigen door genade aldaar een gelukkige ontmoeting zullen hebben en God voor deze gelegenheid als voor vele andere mogen danken. Amen.'

Brainerd was zich ervan bewust dat als hij onder de Indianen zou gaan werken, vele gevaren hem zouden omringen. Dan moest hij geheel voor zichzelf zorgen te midden van wilde roodhuiden die zeer onberekenbaar konden zijn. Pennsylvania was niet naast de deur en het was de vraag of hij ooit weer in Connecticut zou terugkeren. Het was nu nog de tijd om de gelegenheid te baat te nemen om zijn vrienden op te zoeken. Nu kon hij zich nog verblijden in de gesprekken en gebeden die hij met hen mocht hebben. Nu kon hij luisteren naar hun bemoedigende woorden. Zo bezocht hij aan het einde van het jaar vele vrienden en bekenden. Op 19 december nam hij deel aan de viering van het Heilig Avondmaal. Hij was 'sterk in de Heere en de wereld met al haar bedreigingen en liefkozings verdween voor een groot gedeelte uit mijn ogen en mijn hart, zodat ik daarmee niets meer te doen had. Ik voelde een geneigdheid om geheel

en voor eeuwig des Heeren te zijn. 's Avonds genoot ik iets van de Goddelijke aanwezigheid, had een vernederend gevoel van mijn geringheid, onvruchtbaarheid en zondigheid. Ach, het doorwondde mijn hart als ik dacht aan het niet goed besteden van de tijd! *God, wees mij zondaar genadig!*

De dagen die volgden, bezocht hij Derby en Ripton, waar hij preekte. De kerstdagen waren naar de gewoonte van de puriteinen voor hem gewone dagen. In navolging van Calvijn onderhielden de puriteinen de christelijke feestdagen niet. De zondag was de wekelijkse 'Sabbath', de Dag des Heeren, waar de Heere in de bediening van het Woord tussen de zeven gouden kandelaren wandelde. Op zondag 26 december reed hij 's avonds van New Haven naar Brandford, nadat hij op een stille plaats in het bos met een groot aantal christenvrienden gebeden had. Tegelijkertijd nam hij afscheid van hen.

'Op maandag 27 december genoot ik werkelijk een dierbare tijd. Ik had een zoet wegsmeltend gevoel van Goddelijke dingen, van de zuivere geestelijkheid van de godsdienst van Christus Jezus. 's Avonds preekte ik uit Mattheus 6 vers 33 met grote vrijmoedigheid, kracht en aandoening. De aanwezigheid van God vergezelde onze samenkomst. O, de zoetheid, de tederheid die ik in mijn ziel voelde! Als ik ooit iets van de gestalte van Christus gevoeld heb, had ik dit nu. Gedankt zij mijn God; ik heb nooit een troostelijker en nuttiger dag genoten dan vandaag. O, dat ik al mijn tijd voor mijn God mocht besteden!

De volgende dag reed hij van Brandford naar Haddam. Het jaar was nu bijna voorbij. De twaalf volgende dagen had hij het niet breed. De zonden en aanvechtingen kwamen weer op hem af.

David schrijft **14 januari 1743**: De geestelijke strijd is heden onuitsprekelijk, verschrikkelijk, zwaarder dan de bergen en overstromende watervloeden. Ik scheen zelfs als in de hel te zijn besloten; ik was verstoken van alle gevoel van God, zelfs van het wezen van God, en dat was mijn ellende! Ik had geen ontzettende bevattingen van God als een toornend God. Dit was een benauwdheid, die het dichtst bij de tormenten van de verdoemden komt, die ik ooit had ondergaan. Ik ben verzekerd dat hun straf veel zal bestaan in het vervreemd zijn van God en als gevolg hiervan van alle goed. Dit leerde mij de absolute afhankelijkheid van het schepsel van God de Schepper voor ieder kruimpje geluk dat hij geniet. O, ik gevoel dat als er geen God zou zijn, hoewel ik hier mocht leven en niet alleen deze wereld maar alle andere werelden voor eeuwig genieten, ik dan tienduizendmaal ellendiger zou zijn dan een pad! Mijn ziel was in zulk een angst dat ik niet kon eten, maar ik voelde mij als een misdadiger die gereed was om naar de plaats van terechtstelling te gaan. Ik werd bijna door benauwdheid overstelpt, toen ik het volk zag samenkomen om mij te horen preken. Ik ging in die benauwdheid naar Gods huis en vond niet veel verlichting in het eerste gebed. Het scheen alsof God het volk op mij zou loslaten om mij te vernielen. Ook benauwden de gedachten van de dood mij, evenals mijn eigen verdorvenheid.

Maar naderhand behaagde het God om in mijn preek over Deuteronomium 8 vers 2 mij enige vrijmoedigheid en verruiming, kracht en geestelijkheid te schenken. Ik bracht de avond troostelijk door.'

Brainerd had het erg druk met preken, zondags en door de week. Op woensdag 19 januari was hij in Canterbury, de volgende avond sprak hij voor een talrijk gehoor

tussen Norwich en Lebanon en de zondag die volgde was hij weer op een andere plaats. Zijn zending naar de Indianen kwam steeds dichterbij. 'Ik zag dat ik geen plaats waard was onder de Indianen, waar ik, als God dat wil, naartoe zal gaan. Ik dacht dat ik mij zou schamen om zelfs onder de wilden van Afrika te gaan; ik was in mijn eigen ogen een schepsel dat nergens voor bekwaam was, noch voor de hemel, noch voor de aarde. Niemand dan die dit voelt, weet wat een ziel lijdt die uitgestoten is van Gods aanwezigheid. Ach! het is bitterder dan de dood!'

De oudere broer van David, Nehemiah, was ook predikant. Hij woonde tussen Norwich en Lebanon, waar David gepreekt had. Het was het plaatsje Eastbury, toen de parochie van Glastenbury, waar regelmatig speciale opwekkingsdiensten werden gehouden. Het was voor David een waar genoegen dat hij bij zijn broer mocht voorgaan.

Op 26 januari sprak hij voor een grote menigte in de kerk van Joseph Fish. 'Ik drong sterk aan op ootmoed en standvastige onderhouding van Gods geboden, alsook dat wij door ootmoed de een de ander in liefde uitnemender moesten achten dan onszelf en niet onze eigen bevindingen als regel moesten houden om anderen daarnaar te oordelen. Ik voelde mij zeer bedwaard en vol van broederlijke liefde en was als ooit tevoren vrij van een geest van partijdigheid. Ik hoop dat er wat goeds zal volgen wanneer christenen van valse blijdschap, partijzucht en het veroordelen van elkaar zullen bevrijd worden.'

Op 1 februari 1743 nam Brainerd afscheid van z'n familie en vrienden in een afscheidspreek te East Haddam. Hij vertrok naar East-Hampton op het Long Island, voor 6 weken.

Op 2 februari preekte Brainerd zijn afscheidspreek in het huis van een oude man, die niet meer naar de kerk kon komen. Nu was de tijd aangebroken om de reis naar de Indianen te beginnen. Onderweg verbleef hij nog in East Hampton op Long Island. Het was winter en het had weinig zin om direct naar de Indianen te gaan. Het bestuur van het zendingsgenootschap gaf hem verlof om hier en daar enige tijd te verblijven. Zo reed hij geleidelijk naar het zuiden. Hij was de Sound overgevaren en kwam op het Long Island aan. Het verblijf hier was niet zo verkwikkend, omdat hij opnieuw door neerslachtigheid werd aangevallen. Toch preekte hij hier en daar in dit gebied. De Heere liet Zich niet onbetuigd, maar gaf hem ondersteuning en troost. Teksten waarover hij sprak waren soms veelzeggend, zoals Jesaja 53 vers 10, *'Doch het behaagde de Heere Hem te verbrijzelen'* en Genesis 5 vers 24, *'Henoeh dan wandelde met God.'*

Half maart kwam hij aan in New York en verbleef hij bij zijn vriend John Dickinson te Elisabethtown. Hier preekte hij op zondag 20 maart. De Heere ondersteunde hem opnieuw. In Woodbridge bij New York ontmoette hij een aantal predikanten, met wie hij over zijn toekomstige taak moest spreken. Ook sprak hij zendeling Sergeant uit Stockbridge. Deze stelde hem op de hoogte van de problemen die hem te wachten stonden.

Op woensdag, 9 maart 1743 schreef hij in zijn dagboek:

'Ik poogde mijzelf en al mijn belangen aan God op te dragen. Ik reed zestien mijlen naar Manturk en had enige inwendige vertroosting op de weg. Maar nadat ik daar

aangekomen was en de Indianen had gezien gevoelde ik iets van moedeloosheid en dodigheid. Ik zonderde mij af en trachtte te bidden doch ik bevond mijzelf vreeslijk verlaten en had een smartelijk gevoel van mijn verdorvenheid en nietigheid. Evenwel ging ik en preekte over Jes. 53 : 10. *"Het behaagde de Heere Hem te verbrijzelen"*, enz. Ik werd enige bijstand gewaar en ik vertrouw dat er iets van de Goddelijke tegenwoordigheid in ons midden was. In de avond bad ik weer en vermaande hen, nadat ik enige tijd alleen was geweest. Daar werd ik zo gedrukt door de zwartheid van mijn natuur dat ik dacht dat het mij niet paste zelfs tot Indianen te spreken.'

Op de laatste sabbat, 13 maart, preekte hij anderhalf uur, hoewel hij van zwakte nauwelijks staan kon. De gemeente begeerde hem als eigen herder, maar de volgende dag vertrok hij om zijn werk onder de Indianen te gaan doen. Hij schreef: 'Sinds ik begon te preken heb ik nooit vrijmoedigheid gehad om te beginnen in andermans werk, en te arbeiden in de bediening waar het Evangelie al gepreekt was.'

Veel en ernstige gevaren wachtten op hem in de streek waar hij heen trok. Er heerste een strenge winter. De middelen om zich te verplaatsen waren beperkt tot zijn paard dat ploeterde door wildernissen waar geen wegen waren. Bovendien drong het nieuws tot hem door, dat er een strijd was losgebroken tussen de Indianen en de blanke kolonisten te Fort Delaware. Daarom was het buitengewoon gevaarlijk voor de jonge zendeling onder zulke omstandigheden het te wagen zijn taak op te vatten.

Maar Brainerd die nu op de drempel van zijn nieuwe loopbaan stond zag in de toekomst, vol van geloof in God. Reeds lang geleden had hij de kosten overrekend en hij had na bedaard overleg een keus gedaan welke betekende zich los te maken van een beschaafde wereld met al haar voordelen en zich te onderwerpen aan een leven van ontberingen en inspanning en mogelijk een vroeg en eenzaam sterven. De volgende morgen knielde zijn vrienden voor het laatst met hem in gebed en riepen hem vaarwel toe.

In deze tijd ontving hij opdracht van zijn lastgevers door te reizen naar een plaats met name Kaunaumek, verborgen in het midden van de dichte wouden tussen Stockbridge en Albany, 20 mijl van de Hudson rivier, bijna uitsluitend bewoond door Indianen. Het betrof een groep Indianen die tot de stam van Mohegan behoorde. Dit gebied heeft de naam van de berg Kaunaumek, door Indianen zo genoemd naar een geluid dat zij eens van herten hoorden waarnaar zij op jacht waren. David Brainerd bereikte die plaats op 31 maart en begon 1 april 1743 zijn werk. Hij vond daar een rustplaats op een hoop stro. Hij wierp zichzelf op de grond en was hevig aangevallen door zwaarmoedigheid. Hij verafschuwde zichzelf als de verfoeilijkste en onwaardigste mens op aarde. Hij verlangde naar sommige van de dierbare vrienden die hij ver achter zich had gelaten, doch die konden zijn bezwijkende geest nu niet ondersteunen door hun meelevens raad.

Hij schrijft: 'Ik was de hele dag zeer aangevallen door inwendige beproevingen en benauwdheden.' 's Avonds zonk mijn hart weg en ik scheen geen God te hebben tot Wie ik gaan kon. O, dat God mij wilde helpen!'

Waarom ging hij naar Kaunaumek? Omdat hij hier kennis kon maken met het werk van een pionier. John Sergeant en zijn vrouw Abigail hadden hier veel ervaring opgedaan met het werk onder de heidenen. Hun huis in Stockbridge was voor

Brainerd een rustplaats. Hier konden zij ongedwongen spreken over de taal en zeden van de Indianenstammen. Hier bogen zij hun knieën om de God van alle genade te smeken om de weg te banen. De hulp van Sergeant kwam de jonge, nog onervaren, zendeling goed van pas.

De eerste week dat hij op zijn eerste zendingspost verbleef, voelde hij zich eenzaam en verlaten. Hij miste zijn vrienden in het geloof en zijn moedertaal. Zijn gedachten gingen terug naar de tijd dat hij op het college was. Edwards merkt op dat Brainerd van 'Gods baren en golven spreekt, die over zijn ziel gaan, waardoor hij soms geneigd was te zeggen: "Houdt Zijn goedertierenheid in eeuwigheid op; zal Hij niet meer goedgunstig zijn?"

Weer moest hij leren het met Gods weg eens te worden, al gingen de golven van moedeloosheid en beproeving over hem heen. 'Wat God door al deze benauwdheden bedoelt, weet ik niet; maar dit weet ik dat ik ze alle waard ben en nog duizendmaal meer.' Zo werd zijn hart tot bedaren gebracht en leerde hij te rusten in Gods wil.

De Indianen ontvingen hem vriendelijk. Zij luisterden naar hem en waren belangstellend naar wat hij hun te zeggen had. Gelukkig wisten zij niet wat in hem omging. Hij liet niet merken dat hij moedeloos was.

Op 7 april schreef hij in zijn dagboek: 'Ik was in mijn eigen ogen bijzonder onwetend, zwak, hulpeloos, onwaardig en geheel onbekwaam tot mijn werk. Het scheen mij toe dat ik nooit enige dienst zou doen of enig succes zou hebben onder de Indianen. Mij ziel was moe van het leven en ik verlangde bovenmate naar de dood. Wanneer ik aan enige godvruchtige ziel die was heengegaan, dacht, was mijn ziel gereed om hem dit voorrecht te benijden en kwam de gedachte in mij op: O, wanneer zal mijn beurt komen? Moet dit nog jaren duren? Maar ik weet dat deze vurige verlangens op deze en op andere tijden ten dele voortkwamen uit gebrek aan onderwerping aan God onder alle moeiten en dus niet anders waren dan ongeduld. Tegen de avond had ik, zo ik vertrouw, de oefening van het geloof in het gebed en enige bijstand in het schrijven. O, dat God mij nabij Hem wil houden!

Op vrijdag 8 april was ik erg neergedrukt onder een gevoel van mijn trots, zelfgenoegzaamheid, bitterheid en partijgeest in het verleden, terwijl ik de zaak van God probeerde te bevorderen. De vuile natuur en vreselijke gevolgen daarvan vertoonden zich voor mij in zulke hatelijke kleuren dat mijn hart daardoor gepijnigd werd. Ik zag hoe dat arme zielen daarover struikelen tot hun eeuwige verwoesting en ik werd gedrongen om dit gebed vanuit de bitterheid van mijn ziel te doen: "O Heere, verlos mij van bloedschulden." Ik zag hoe ik hiervoor de hel waardig was. Mijn ziel was vol inwendige angst en schaamte voor God dat ik zoveel tijd in gesprekken doorgebracht had, die alleen maar strekten tot een geest van partijdigheid. O, ik zag dat ik de doding van de zonden, de zelfverloochening, onderwerping onder al mijn tegenheden, zachtmoedigheid, liefde, oprechtheid en heiligheid van hart en leven niet behoorlijk gewaardeerd had! Deze dag bracht ik bijna geheel door in zulke bittere en zielsverdrukkende gedachten over mijn vroegere gesteldheden en gedrag. Sinds enige tijd was ik veel bezig met de voortgang van het Koninkrijk van Christus in de wereld, maar nu zag ik dat ik genoeg met mijzelf te doen had. De Heere zij mij arme zondaar genadig en Hij reinige mijn ziel.'

Op zondag 10 april preekte hij voor de Indianen. Zoals gebruikelijk stond hij vroeg op en bracht hij enige tijd in de open lucht door om God te zoeken en Zijn wegen te

overdenken. Twee keer bracht hij het Evangelie en hierbij merkte hij op dat zijn gehoor rustig was. Uit gesprekken bleek dat enkelen bekommerd waren over hun ziel. Hij hoorde van een vrouw dat zij sinds de eerste keer dat zij hem hoorde een schreiend hart had. Dit was bemoedigend. Als hij niet moedeloos was, voelde hij zich indrukkeloos en onbewogen. 'Ik was beschaamd dat zo'n ellendig schepsel als ik ooit gepreekt had. Ik verlangde zeer van dit werk verschoond te blijven.' En enkele dagen later ging de ontdekking in zijn ziel zo diep dat hij meende 'het geringste, snoodste, hulpelooste, schuldigste, onwetendste en meest duistere schepsel te zijn die op de aardbodem leefde. En nochtans wist ik ook tegelijkertijd wat God voor mijn ziel gedaan had, hoewel ik soms besprongen word met vrezen en twijfels, of het wel mogelijk was dat zo'n snood schepsel als ik in een staat van genade kon zijn.'

Op vrijdag en zaterdag preekte hij voor het volk, 'maar was moedelozer over hen als tevoren.' Hoe kon hij nuttig zijn voor deze mensen? Hij trok zich weer terug in eenzaamheid om God te smeken, 'maar zonder enige gevoelige hulp'.

Kort daarna kwamen een Ier en een Hollander naar hem toe. Zij wilden hem horen preken, maar voor zijn gevoel was hun taal lasterlijk. In zijn zielsangst kroop hij onder een afdak en kreunde het daar uit tot God, Die aan Zijn dienstknecht genadiglijk die troost gaf die niemand anders hem kon verschaffen.

'O, ik verlangde dat enige dierbare christenen mijn benauwdheid mochten weten.' Graag wilde hij zijn ellende met anderen delen. Hij miste de vreeze des Heeren bij hemzelf en in zijn omgeving. Hoe was de wereld verzonken in zonde en ongeloof. Op zondag zag hij om zich heen hoe men deze heilige dag doorbracht. Hij vermaande het volk om de dag des Heeren te heiligen. Hun geweten werd er wel door geraakt, maar toch gingen zij door. Hun gesprekken waren vol van wereldse dingen. En als zij over godsdienstige zaken begonnen te spreken, duurde dit doorgaans niet lang. Steeds gingen zij weer over tot de orde van de dag. Hoe is het hart gesteld op de dingen van de wereld. Er is geen plaats voor de hogere dingen. 'Ach, dacht ik, wat een hel zou het niet zijn met zulke mensen eeuwig te moeten leven! De Heere ondersteunde mij in het preken de gehele dag. Hij gaf mij enige onderwerping en enige troost in het gebed die avond.'

Volgens de overlevering hield Brainerd in die tijd twee dagboeken bij. In het ene schreef hij over zijn bevindingen, zijn omgang met God, en in het andere ging het meer over natuurlijke zaken, ontmoetingen, cultuur en gewoonten van de Indianen. Jammer genoeg is het laatste niet bewaard gebleven. Zijn eerste dagboek geeft wel een getrouw beeld van zijn innerlijke strijd, maar is geen verslag van zijn dagelijks werk onder de bevolking. We mogen aannemen dat hij hun taal ijverig bestudeerde en gesprekken met hen aanknoopte. Door alleen de verslagen te lezen van zijn geestelijke hoogten en diepten, krijgen we een wat vertekend beeld van zijn dagelijkse bezigheden. Vooral zijn gevoelens van moedeloosheid werpen een drukkend beeld op zijn werk als zendeling.

Op 20 april 1743 vierde hij zijn 25ste verjaardag. Hij zette deze dag apart om te vasten en te bidden. Hij boog zijn ziel voor God om Hem te danken voor alles wat hij had ontvangen. Hij smeekte Hem 'om Zijn Goddelijke genade, in het bijzonder dat al mijn geestelijke verdrukkingen en innerlijke benauwdheden aan mijn ziel mochten geheiligd worden. En ik probeerde ook de goedheid van God in het afgelopen jaar te gedenken, daar deze dag mijn geboortedag is. Door Gods hulp heb ik tot hiertoe

geleefd en heb ik nu de leeftijd van 25 jaar bereikt. Mijn ziel werd gepijnigd bij de gedachte aan mijn dorheid en dodigheid, dat ik zo weinig tot eer van de eeuwige God geleefd heb. Ik bracht de dag in de bossen alleen door en stortte daar mijn klacht uit voor God. O, dat God mij wilde bekwamen om in de toekomst tot Zijn eer te leven!

Hij las, studeerde en werkte onder de inheemse bevolking. Hij sprak met hen over 'de belangen van hun ziel'. De klachten hielden niet op. Ook niet in de brieven die hij aan familie en vrienden schreef, hoewel de taal die hierin voorkomt anders is dan in zijn dagboek. In zijn dagboek gaf hij uitdrukking van zijn klachten tot God, terwijl hij in zijn brieven meer schrijft over zijn werk onder de heidenen.

Zo schreef hij zijn broer John op 30 april 1743 een korte brief. John studeerde aan het Yale College in New Haven. Zie Bijlage I.

In zijn dagboek schreef hij:

"Mijn omstandigheden zijn zodanig, dat ik geen troost heb van enige soort, dan wat ik in God heb. Ik leef in deze meest eenzame wildernis, hebbende slechts één persoon die Engels kan spreken, met wie ik mij onderhouden kan. Ik heb hier geen medechristenen tot wie ik mijn geestelijke smarten kan uitspreken, met wie ik zoetelijk raad mocht plegen omtrent hemelse dingen en met wie ik mij kan verenigen in gemeenschappelijk gebed. Ik leef armoedig in opzicht van de verkwikkingen van dit leven. Mijn voedsel bestaat voornamelijk uit gekookt koren. Ik slaap op een bos stro. Mijn arbeid is zwaar en buitengewoon moeilijk, en ik zie weinig kans op vrucht op mijn arbeid om mij te troosten. De Indianen hebben geen land om op te leven dan alleen dat waarop de daar aanwezige Nederlanders nog geen beslag gelegd hebben. Zo willen zij de Indianen dwingen daar weg te trekken, want zij hebben geen zorg voor de zielen van die arme mensen. Ik bemerk dat zij mij haten omdat ik hier gekomen ben om voor hen te preken. Doch wat al mijn moeilijkheden smartelijk maakt is, dat God Zijn aangezicht voor mij verbergt."

Er was maar één persoon met wie David in het Engels kon spreken. De meeste taal die hij hoorde was het Indiaans of het Schotse Gaelic. Kennelijk woonden in dit gebied Schotse emigranten die het Engels niet machtig waren. De man die Engels kon was een Indiaanse tolk, wiens naam was John Wauwaumpequunnaunt, die door Sergeant was onderwezen in de christelijke godsdienst en daarna verder onderricht was door de predikant van Longmeadow, Williams geheten. Deze man was hem tot grote steun. Van de Hollanders die in de omgeving woonden en het de Indianen nog al eens moeilijk maakten, had hij veel tegenwerking. 'Zij hebben geen zorg voor de zielen van de arme Indianen, en wat ik heb vernomen, haten zij mij omdat ik gekomen ben om voor hen te preken.'

Op vrijdag 20 mei kon hij zich in Hem verblijden. 'Ik zag dat in de gezegende God een genoegzame stof is tot vertroosting.'

De weken die volgden, waren verkwikkend voor hem. Hij verbleef enige tijd bij vrienden. Het was nodig dat hij het bestuur van het zendingsgenootschap op de hoogte bracht van zijn wederwaardigheden. Met het oog hierop vertrok hij op maandag 30 mei naar New Jersey. Na een reis van vier dagen kwam hij aan bij zijn vriend Aaron Burr in Newark. Het was goed om hier te zijn, al weken moedeloze gedachten niet van hem. Vandaar ging hij naar Elisabethtown en New York.

Hierna reed hij via de White Plains naar New Haven. Hier probeerde hij opnieuw verzoening te bewerken met hen die hem van de universiteit hadden verstoten. Ook

bezocht hij overal vrienden die hem bemoedigden. Wat was hij blij om hun aangezichten opnieuw te zien! We lezen niet dat hij door het bestuur van het college gerehabiliteerd werd, maar wel dat zij in een vertroostende gesteldheid van hart verkeerden. Wat was de Heere opnieuw goed voor hem. Hoe gaf de ontmoeting van de broeders hem opnieuw moed om verder te gaan!

Er is uit deze tijd een brief bewaard gebleven die Brainerd aan een anoniem gebleven correspondent schreef. De datering is **21 mei 1743** en de plaats New Haven. Het blijkt dat hij voor zichzelf een oase van rust meemaakte. Het was kennelijk een goede vriend aan wie hij schreef, want hij geeft uitdrukking van een band van liefde: 'Ik verheugde me van je te horen. Ik ben je veel verschuldigd voor je liefde, hoewel ik bij het ontvangen van je brief hartzeer voor je voelde, want je bent me zeer na. Sinds ik je gezien heb, heb ik mij enige tijd zeer liefelijk en geestelijk gevoeld. O ik woonde in de heiligdommen van Gods aanwezigheid. Ik scheen van dag tot dag te verblijven onder de schaduw van de Almachtige. Ik voelde wat de godsdienst van Christus Jezus is. Ik voelde het meest onderworpen zijn met en verslonden zijn in de wil van de gezegende God, dat het mijn eten en drinken was om de wil van mijn hemelse Vader te doen. Ik bad gedurig zonder ophouden en mijn ziel zocht om geheel met de Goddelijke wil verenigd te zijn. O, wat een zoete onderwerping! Gezegend zij God voor de liefelijke tijden en voor de meest drukkende beproevingen, want ik heb de meest drukkende beproevingen gehad die ik ooit heb moeten verduren. Het schijnt mij dat de beproevingen van mijn ziel zo groot zijn dat ik deze niet kan uitdrukken. Ik was de wanhoop nabij. Ik kon niets zien, in de hemel noch op de aarde, dat mij het minste geluk zou kunnen verschaffen.'

Eerlijk schrijft Brainerd zijn hoogte- en dieptepunten aan zijn vriend. Het was zover gekomen dat hij verzocht werd om maar niet meer te bidden. 'Maar in plaats daarvan bad ik meer dan ooit.' Het was des te meer zijn behoefte om zijn klachten voor God uit te storten en zijn verdorven bestaan voor Hem uit te wenen. Hoe zag hij de hoge en heilige God en hiertegenover zijn eigen vuilheid en verdorvenheid. Hoe bukte hij in het stof voor de Hoge en Verhevene. Hoe drukte hij zijn vriend op het hart om voor hem te bidden. Hij kon het niet nalaten om hem te bemoedigen. 'Ik geloof dat de grote en gezegende God veel zegeningen voor u heeft.' Zijn vriend was predikant en Brainerd geloofde stellig dat de Heere zijn dienst rijk zou zegenen. 'Ik doe het werk van een evangelist.' Behalve zijn eigen groeten, brengt hij ook die over van zijn moeder en zuster Sarah. Tijdens de weken dat hij op reis was, mocht hij ook zijn familie ontmoeten. Wat werden de banden verstevigd en zijn ziel gesteund om op de ingeslagen weg verder te gaan.

Het was zomer in het land van de Indianen. Brainerd nam de gelegenheid waar om een eigen hut te bouwen. Het werd niet meer dan een kleine hut die hij met veel moeite wist op te trekken. Weken was hij aan dit schamele bouwsel bezig en in die tijd stonden zijn gedachten niet stil.

In zijn dagboek schreef hij bij 2 juli over de donkere tijd die hij in dit gebied meemaakte. 'Mijn ziel is sinds lange tijd in een erbarmelijke toestand geweest en ik heb een reeks van benauwdheden van verschillende soort moeten doorwaden. Soms werd ik zo neergedrukt onder een gevoel van eigen geringheid en oneindige onwaarde, dat ik mij geschaamd heb dat iemand, zelfs de minste van mijn medeschepselen, zoveel naar mij heeft omgezien. Ik heb soms gewenst, als ik door de dichtbegroeide varens wandelde, dat ik als een van deze planten in vergetelheid mocht

zijn. Ook heb ik in deze toestand soms bijna besloten nooit iemand van mijn bekenden meer te willen zien. Ik dacht dat ik het werkelijk niet met een opgeheven gezicht zou kunnen doen en ik heb verlangd naar het meest afgelegen plekje in de wereld te gaan, afgezonderd van mijn vrienden, opdat ik niet meer gezien of van mij gehoord zou worden.'

Vanuit het dal van donkerheid, werd hij soms opgeheven om zijn God te loven en te prijzen. Dan verwonderde hij zich over Zijn macht en grootheid. Dan was hij stil en 'loofde de Heere voor Zijn eigen heerlijkheden en volmaaktheden en hoewel ik een onheilig schepsel was, zo was mijn ziel getroost in de beschouwing en bevatting van een eeuwig, oneindig, machtig en heilig God.' ... 'Christus alleen is onze vrede', zo tekent hij aan, 'en in Hem hebben wij vrijmoedigheid en de toegang met vertrouwen tot God, maar een goede en onergerlijke consciëntie is een uitnemende voorbereiding tot een nadering tot de Goddelijke aanwezigheid.' Alleen in die weg is het mogelijk om zichzelf en alle vertrouwen op de eigen gerechtigheid te verzaken. 'Daar is een groot onderscheid tussen een vertrouwen op zichzelf en het eigengerechte eigenbehagen daar godvrezende zielen zich soms aan schuldig maken, en tussen de heilige vrijmoedigheid, die voortkomt uit het getuigenis van een goede consciëntie, die de godvruchtige Hizkia had, toen hij zei: "Heere, gedenk toch dat ik voor Uw aangezicht in waarheid en met een volkomen hart gewandeld heb."

Het was inmiddels augustus geworden. Het was nodig om voorbereidingen te treffen voor de herfst en winter, die in Amerika zo streng kunnen zijn. Zo was hij op 5 augustus bezig om voer voor zijn paard voor de winter te verzamelen. Naar het lichaam was hij zelf zwak. Voedsel had hij die dag niet en hij moest nu tien of vijftien mijl rijden om brood te halen. Als hij te veel koopt, is het gauw beschimmeld en zuur. Soms gingen dagen voorbij voordat hij gelegenheid vond om eten te halen. Die dag kon hij zijn paard niet vinden om hem daarheen te brengen. Maar gelukkig had hij nog wat Indiaans meel, waarvan hij koeken bakte. Wat voelde hij zich tevreden met dit schamele voedsel! Hoe was hij vergenoegd met God en met wat zijn hemelse Vader voor hem bestemd had. Hij kwam immers niets te kort. 'Geloofd zij God voor Zijn goedertierenheid.'

Zijn lichaam wilde vaak niet mee. Hij voelde zich zwak en moest zich dan meeslepen om zijn plichten te vervullen. Maar als zijn hart vurig was, kreeg hij zijn lichaam wel mee. Het was de begeerte naar volmaaktheid die hem zo vurig maakte.

Op 23 augustus schreef hij een gedicht, waarin hij zijn gevoelens vertolkte:

*'Kom dood, geef mij de hand, ik wil niet voor u schromen,
Maar kus uw banden reeds, eer dat zij tot mij komen.
't Is zaligheid voor mij dat ik eens sterven moet;
En daarom is er niets dat mij vrezende doet.
Meent gij dat uw zeis, of pijl mij zal verslinden?
O neen, de dood doet mij 't onsterfelijk leven vinden.'*

In zijn nieuwe onderkomen vond Brainerd de rust voor zijn lichaam en geest die hij zo broodnodig had. Zijn nieuwe hut was heel wat beter dan de wigwam waar hij een tijd lang gewoond had. Op 1 augustus ging hij verder met enkele verbeteringen in zijn huis. Hij had een primitief bed, afgedekt met hertenhuiden en beschikte ook over een ketel en een theepot. Hier vond hij zijn 'nieuwe heiligdom', een binnenkamer om de

Heere aan te roepen. De gewoonte om 's morgens voor het gebed naar buiten te gaan, bleef hij aanhouden, voorzover de weersomstandigheden het toelieten. Iedere minuut was voor hem belangrijk; tijdverspilling betekende voor hem zonde van nalatigheid. 'Ik vind het onmogelijk om vrede en rust te genieten zonder een voorzichtige gebruikmaking van de tijd. Dit is werkelijk een navolging van God en Christus Jezus: "*Mijn Vader werkt tot nu toe, en Ik werk ook*", zegt onze Heere. Maar willen wij Gode gelijkvormig zijn, dan moeten wij onze tijd voor Hem besteden. Ik verlang dagelijks om in volkomen licht en liefde te wonen. Intussen treurt mijn ziel dat ik zo weinig voortgang maak in genade en in de voorbereiding voor de wereld van zaligheid. Ik zie en weet dat ik een zeer dorre boom ben in Gods wijngaard en dat Hij rechtvaardig zou mogen zeggen: "Houw hem uit." O, dat God mij meer levendig en krachtig wilde maken in de genade om Zijn eigen eer! Amen.'

Eind augustus ging hij weer op reis. Dit betekende voor hem een welkome afwisseling in zijn werk. Over veel vrucht onder de Indianen lezen wij niet. Zij waren overigens meegaand en belangstellend. Veel hinder ondervond hij soms van Hollanders in de omgeving, die zich te buiten gingen in wereldgezindheid. Dit was wel eens moedbenemend.

Hoe verlangde hij weer naar zijn vrienden in het geloof. Op weg naar New York kwam hij in Bethlehem, Danbury en na enkele dagen bereikte hij New York. Enkele dagen verbleef hij daar, waarover wij verder niets lezen, waarna hij naar New Haven reisde. Enkele studenten zouden hier afstuderen, en hij wilde graag aanwezig zijn bij het in ontvangst nemen van hun graad. Ondanks de dodigheid die hij in zichzelf gewaar werd, verblijdde hij zich zeer in het ontmoeten van zijn oude vrienden.

Onderweg preekte hij hier en daar, zoals op zaterdag 10 september in Stanwich. 'Ik preekte voor een behoorlijke vergadering van mensen. Genoot enige bijstand en vrijmoedigheid, in het bijzonder aan het eind. Later probeerde ik in persoonlijk gesprek de heiligheid, ootmoed, zachtmoedigheid enzovoorts voor te houden als het wezen van de ware godsdienst, en om enige drukke personen, die naar mij toescheen door een ongeziene geestelijke hoogmoed gedreven werden, te matigen. Helaas, in wat voor uitersten zijn mensen niet geneigd te lopen!'

In Horseneck teruggekomen, waar hij verbleef, preekte hij de volgende dag over Titus 3 vers 8, 'Dit is een getrouw woord en deze dingen wil ik dat gij ernstig bevestigt, opdat degenen die in God geloven zorg dragen om goede werken voor te staan.' Waarschijnlijk hadden de gesprekken van de vorige dag hem inspiratie gegeven om het ware van het valse te onderscheiden. Hij tekende aan dat naar zijn gedachte 'God mij nooit eerder bekwaam gemaakt heeft om de ware godsvrucht uit te beelden en om de valse vertoning daarvan, tegelijk met de wilde partijzucht, geestelijke hoogmoed, zowel als een stellige dogmatische geest met helderheid en teerheid te ontdekken, en de waanwijsheid en de oorsprong daarvan, namelijk de onkunde van het hart open te leggen.'

Op maandag bezocht hij zijn leermeester Mill in Ripton en de volgende dag ging hij weer naar New Haven. Deze week zou hij zijn afgestudeerd, ware het niet dat hij van school gestuurd was. Nu kwam het erop aan of hij de verloochening van zichzelf leerde beoefenen. Hij leerde te berusten in Gods wil. Woensdag was de dag dat de diploma-uitreiking plaats vond. Daar zag hij wel tegenop, want hij bleef mens van vlees en bloed. Maar de Heere maakte hem stil en bedaard en hij mocht in onderwerping van het hart zeggen: '*De wil van de Heere geschiede.*' Ik heb door Gods

goedheid haast nooit eerder mijn gemoed zo kalm, bedaard en enige tijd zo troostelijk bevonden. Ik heb lange tijd voor deze gelegenheid gevreesd en ik verwachtte dat mijn ootmoed, zachtmoedigheid, lijdzaamheid en onderwerping grotelijks beproefd zouden worden; maar ik bevond meer genoegen en Goddelijke vertroosting dan ik verwacht had. Ik gevoelde mij in het persoonlijk gebed met een dierbare christenvriend vandaag geestelijk ernstig, teder en gevoelig.'

Die dag ontvingen er 24 studenten hun graad. Dit was voor die tijd een groot getal. Volgens Edwards was de beproeving voor hem des te groter, omdat dit een hoogtepunt betekende in de geschiedenis van het Yale College. Zovelen waren aangenomen, en hij mocht niet onder hun getal zijn. Onder hen waren goede vrienden, die achter het werk van de opwekking stonden en op geen enkele wijze rector Clapp en zijn bestuur steunden in hun veroordeling van de Great Awakening. Aan de andere kant was het een bijzondere leiding van Gods Voorzienigheid dat de kerk werd vermeerderd met nieuwe leraars die in hun leven Godsvreze ademden. Juist aan zulke jongemannen was grote behoefte.

Al had Brainerd alles wat er gebeurd was mogen overgeven in Gods handen, dit betekende nog niet dat hij hiervan geheel was losgemaakt. Hij sprak met predikanten over zijn positie en op aanraden van enkele vrienden stelde hij een brief op voor de rector en senaat van de school. Het was zijn bedoeling om alle ergernissen en misvattingen alsnog weg te nemen. In dezen wilde hij de minste zijn en zijn schuld belijden. Ook wilde hij aangeven wat er precies gebeurd was, daar de verhalen die over hem de ronde deden soms erg gekleurd waren en niet op waarheid berustten. Eerst gaat Brainerd in op het voorval dat hij van Whittelsey gezegd had dat deze 'niet meer genade had dan de stoel waarop ik leunde'.

'Ik belijd ootmoedig daarin tegen God gezondigd en in strijd met de regels van Zijn Woord gehandeld te hebben en Mr. Whittelsey te hebben beledigd. Ik had niet het recht om mij zoveel vrijheid aan te matigen over zijn karakter en billijke reden om zo te spreken als ik van hem gedaan had. Mijn schuld in deze was des te groter, omdat ik dit van een meerdere sprak, wie ik met een bijzondere hoogachting en eer had moeten behandelen, vanwege de betrekking waarin ik op de hogeschool tot hem stond. Ik belijd dat zulk een gedrag een christen niet waardig is.'

Brainerd trok op deze wijze opnieuw het boetkleed aan. Hij merkt in zijn brief op dat hij vaak met smart en droefheid over zijn gedrag had nagedacht. Hij is gewillig om 'zich daarover te vernederen en zich voor God en mensen te schamen'. Met zijn gehele hart wil hij voor de regenten en in het bijzonder voor de docent die hij beledigd had, zijn schuld belijden en om vergeving vragen. Ook wil hij de praatjes uit de weg ruimen, als zou hij gezegd hebben, *dat het een wonder was dat rector Clapp niet dood was neergevallen om te boeten voor de studenten die naar Gilbert Tennent in Milford gegaan waren*. Tennent was een van de predikers die leiding gaven aan de opwekking, waartegen Clapp met ernst waarschuwde. Brainerd was zich niet bewust dit ooit gezegd te hebben, 'maar als ik het evenwel gezegd heb en ik kan niet verzekeren dit niet gedaan te hebben, zo veroordeel ik dit ten enenmale, verfoei alle zodanig gedrag en handel, in het bijzonder in een student tegenover zijn rector'. Ook betuigde hij spijt over het gaan naar een afgescheiden bijeenkomst in New Haven, enige tijd voordat hij van school verwijderd werd, ondanks het feit dat de rector dit had verboden. 'Hiervoor vraag ik de rector ootmoedig om vergeving.'

De brief die hij had geschreven was niet bedoeld om Clapp te bewegen om hem te rehabiliteren en hem opnieuw tot de studie toe te laten. Al zou hij dit niet doen, dan

zou hij daarin berusten. Het was alleen zijn voornemen om zijn schuld te belijden. Ten diepste was het zijn begeerte om geen aanstoot en ergernis te geven, maar om alles te doen om de vrede te bewaren. De houding van de leiding van de school was zeker niet goed te keuren, maar daar had hij geen boodschap aan. Hijzelf behoorde voor God en mensen in een goed geweten te handelen. De Heere zou uiteindelijk recht doen over zaken die niet recht zijn, hetzij op aarde of voor Zijn troon. 'Ik vertrouw dat God mijn twistzaak zal richten.' Persoonlijk was hij goed met zijn schuldbelijdenis. Hier vertoont zich de oprechte godsvrucht van de zendeling in het bijzonder. Hij hoefde zijn stand niet op te houden; hij hoefde niet voor zijn eigen recht op te komen. De Heere zou de weg verder voor hem banen; Hij zou voor hem strijden en hij zou stil zijn.

Tijdens zijn verblijf in New Haven maakte hij voor de eerste maal kennis met de bekende Jonathan Edwards uit Northampton. Deze was getuige van de manier waarop Brainerd omging met de gebeurtenissen die hem op de hogeschool hadden wedervaren. Het viel hem op hoe bedaard en ootmoedig hij hiermee omging. Waarschijnlijk maakte David ook kennis met de godvrezende vrouw van Edwards, Sarah, en hun dochters. Edwards nam zijn dochters Sarah en Jerusha nogal eens mee als hij op reis ging. De broer van de vrouw van Edwards, James Pierrepont, was een zoon van de eerste predikant van New Haven en een van de oprichters van de universiteit. Hoe het ook zij, de vriendschap tussen Brainerd en de oudere Edwards die hier begon, was van blijvende aard. Later zou Brainerd nog nader met de familie Edwards kennis maken, als hij in de pastorie in Northampton zou verblijven.

Edwards en anderen zaten niet stil. Zij vonden het een groot verlies voor de kerk dat Brainerd niet aangenomen was. Opnieuw deden predikanten, waaronder Aaron Burr, het verzoek om hem zijn graad te geven. Brainerd had zich onder leiding van anderen in zijn studie bekwaamd, zodat de weg tot het afstuderen zeker kon worden ingeslagen. Ook het zendingsgenootschap had pogingen gedaan om hem opnieuw toe te laten. Aanvankelijk was dit alles tevergeefs. Nu kwam echter een lichtpuntje. De regenten van de school waren zo voldaan over de ootmoedige brief van Brainerd, dat zij bereid waren om hem toe te laten, echter niet met het oog op een graad. Hij moest nog een jaar op de school blijven, totdat hij kon afstuderen. Brainerd kon hierin niet toestemmen, omdat hij van mening was dat hij voldoende was voorbereid om zijn graad te ontvangen. Het werk onder de Indianen kon hij niet staken om weer naar Yale terug te keren. Zodoende bleef alles bij wat het was en maakte hij aanstalten om naar zijn nederige hut terug te keren.

Onderweg preekte hij hier en daar, zoals in Bethlehem bij zijn vriend Joseph Bellamy, die ook met Edwards bevriend was. Hij kreeg hier enig oponthoud vanwege zware kiespijn. Hier kwam een behoorlijke koorts bij, waardoor hij zijn reis niet kon vervolgen. Hij was blij dat dit bij vrienden gebeurde, die hem nu konden verzorgen. 'Ik had een gevoel van de Goddelijke goedheid om deze plaats tot een plaats van zijn ziekte te doen zijn, namelijk onder mijn vrienden die mij zoveel liefde bewezen. Ik zou waarschijnlijk vergaan zijn geweest als ik eerst in mijn eigen huis in de wildernis gekomen zou zijn, waar ik met niemand dan met de arme en onkundige Indianen had kunnen praten. Hier zag ik dat dit te midden van benauwdheid goedertierenheid was.' Gelukkig zakte de pijn de komende dagen af. Hij was erg zwak en was bijna bezwaken, maar de Heere ondersteunde hem. Hij vond troost in de woorden: 'Ik zal niet sterven, maar leven, en ik zal de werken des Heeren vertellen.' Hoe nodig is het

om in dit leven alleen Hem te mogen prijzen om 'Gods goedertierenheid en de werken der genade te verkondigen'.

Op dinsdag 4 oktober kwam hij weer bij zijn Indianen aan. Wat waren deze verblijd hun zendeling weer te zien. 'De arme Indianen schenen zeer verblijd over mijn terugkomst. Ik vond mijn huis en alle dingen wel bewaard. Ik viel direct op mijn knieën en dankte God voor mijn behouden thuiskomst na zo'n lange en moeilijke reis en een tijd van ziekte in verschillende plaatsen waar ik geweest ben en nadat ik zelf ziek geweest ben. God heeft Zijn goedertierenheid aan mij vernieuwd door mij op deze reis opnieuw te bewaren. Ik heb sinds vorig jaar vele zware reizen gemaakt en toch heeft God niet toegelaten dat een van mijn beenderen zou gebroken worden, noch dat enige benauwende ellende mij zou hebben overvallen, behalve dan de ziekte die ik op mijn laatste reis gehad heb; hoewel ik vaak aan koude en honger was blootgesteld in de wildernissen, waar de geriefelijkheden van het leven niet voorhanden zijn, hoewel ik vaak in de bossen ben verdwaald geweest en soms was genoodzaakt om een groot deel van de nacht door te rijden, hoewel ik eens een hele nacht in de bossen in de openlucht heb moeten doorbrengen. Gedankt zij God dat Hij mij bewaard heeft.'

Een andere beproeving diende zich aan. Hij was nog maar goed en wel teruggekeerd, of een bode kwam hem een brief brengen. Het was op zondag, zodat Brainerd kon veronderstellen dat het een belangrijk bericht moest zijn. De herfst was inmiddels ingegaan en de bladeren van de loofbomen begonnen te vallen en geel te worden. De brief die hij kreeg kwam van John Sergeant uit Stockbridge. Deze had van kolonel John Stoddard van Northampton vernomen dat aanstonds een oorlog kon gaan uitbreken tussen het Britse rijk en Frankrijk. Aangezien de laatste grootmogendheid ook koloniën bezat in Amerika, kon ook voor de Nieuw-Englanders gevaar dreigen. Voor Brainerd bestond het gevaar hierin dat de zogenaamde Franse Indianen naar de streek waar hij werkte, zouden komen en hem gevangen nemen of zelfs doden.

Brainerd werd niet verschrikt bij het ontvangen van dit onheilsbericht. Het was een woord op zijn tijd, want zijn hart was op God gericht. Opnieuw werd hij gewaar hoe vergankelijk hij was. Zijn leven was in de handen van zijn hemelse Vader, maar ook Gods vijanden konden niets beginnen zonder Zijn wil. Zijn hoop en verwachting was op God gericht. 'God zou haast opstaan en Zich over Sion ontfermen. Mijn hart werd werkelijk verkwikt wanneer ik enige overwinnende hoop en verwachting heb van de voorspoed van Sion. O, dat ik die heerlijke dag mocht zien, wanneer Sion de vreugde zou worden van de gehele aarde!'

Brainerd geloofde in de bloeitijd van de kerk, die volgens hem nabij was. De heerlijkheid des Heeren zou de gehele wereld omstralen. De vijanden van Christus, de dienaren van de antichrist, waartoe ook Frankrijk behoorde, zouden uiteindelijk niets vermogen.

Op dinsdag reed hij naar Stockbridge om met Sergeant verder te spreken over wat hij moest doen. Weggaan kon hij zomaar niet. Toen hij de brief kreeg, had hij een vriend op bezoek. De naam komt niet in het dagboek voor, maar waarschijnlijk was dit Samuel Hopkins, die een medestudent was in New Haven. Hopkins was afgestudeerd en had een beroep ontvangen van de kerk in Sheffield in Massachusetts, vlakbij de grens met Connecticut. Hij was een van de jonge predikanten die met Brainerd en Bellamy beïnvloed was door de prediking van Gilbert Tennent. Hopkins had ook enige tijd bij Edwards in zijn pastorie gestudeerd, waar hij kennis maakte met het

godvrezende gezin van de grote theoloog. In december zou hij worden bevestigd, waarbij ook Brainerd zou worden uitgenodigd. Door contacten met Hopkins, Edwards en anderen werd de zendeling verder theologisch gevormd.

Het is opmerkelijk dat Brainerd in deze maanden zo bezig was met de heerlijke tijd die voor de kerk van God zou aanbreken.

Zijn leven was weliswaar gericht op de hemel, maar hij was zich daarbij goed bewust dat het Koninkrijk van God ook op aarde gestalte zou krijgen. Er zou geen sprake zijn van een uiteindelijk verlies, maar van overwinning. Dit betekende voor hem een grote aanmoediging om met zijn werk verder te gaan. Ook de Indianen zouden delen in het heil van Sion. Zij zouden voor de grote Koning der koningen buigen en neervallen.

De beloften uit Psalm 72 waren hem tot troost. Hij preekte met veel vrijmoedigheid op Zondag 23 oktober voor een aandachtige schare. 's Morgens sprak hij over de heerlijkheid van de hemel en 's middags over de rampzaligheid van de hel. 's Avonds kwamen twee of drie Indianen naar hem toe. Zij 'waren onder grote bekommering van hun zielen. Ik werd in staat gesteld om hen direct, met enige ernst en begeerte, aan te spreken. O, dat God Zich over hun arme zielen mocht ontfermen!'

Op een zondag werd hij zeer bemoedigd door het lezen van Openbaring 3 vers 11 en 12, *'Zie, Ik kom haastelijk; houd dat gij hebt, opdat niemand uw kroon neme. Die overwint, Ik zal hem maken tot een pilaar in de tempel Mijns Gods, en hij zal niet meer daaruit gaan; en Ik zal op hem schrijven de Naam Mijns Gods, en de naam der stad Mijns Gods, namelijk des nieuwen Jeruzalems, dat uit de hemel van Mijn God afdaalt, en ook Mijn nieuwe Naam. O, mijn ziel verlangt naar die zalige dag, wanneer ik zou wonen in de tempel van God, en niet meer uitgaan van Zijn onmiddellijke tegenwoordigheid.'*

De gedachte aan de tempel des Heeren bleef hem de volgende dag nog bij, toen hij naar Kinderbook reed. 'Onder het rijden ondervond mijn ziel enige Goddelijke zoetheit in de gedachten van tot een pilaar gemaakt te worden in de tempel van God, in de opperste wereld, en dat ik niet meer beroofd zal worden van Zijn zalige tegenwoordigheid en goedertierenheid, welke beter is dan het leven. Mijn ziel verhief zich zo tot God dat ik met overvloedige vrijmoedigheid mijn verlangens naar Hem om meer genade en heiliging mocht uitstorten. O, ik verlang om meer overvloedig te zijn om bereid te worden tot deze gelukzaligheid, waarmede ik toen enigermate verkwikt werd. 's Avonds keerde ik weer naar huis, maar kreeg een zeer zware en kwade verkoudheid door het rijden in de nacht.'

Zijn geest was niet sterk, en ook zijn lichaam niet. Het was **1 november 1743** dat hij overal pijn had en niet in staat bleek om veel te studeren. Hierbij kwam, dat de gevoelige troost ook van hem geweken was. Maar toch had hij lust om de pen te pakken en enkele gedachten weer te geven over het doel, de natuur en het einde van het christelijke geloof. De volgende dag bevond hij 'alleen in de wildernis te zijn. Maar gedankt zij God dat ik niet ben blootgesteld aan de open lucht. Ik heb nog een huis en vele van de vertroosting van dit leven die mij ondersteunen. Ik heb enigermate geleerd dat alle goede dingen, zowel voor de tijd als voor de eeuwigheid, van God komen. 's Avonds had ik enige mate van levendigheid in het gebed en ik denk dat God mij enig gevoel gaf van Zijn aanwezigheid.'

Zijn zwakten weerhielden hem er niet van om tijd te nemen voor vasten en bidden. Dit deed hij op donderdag 3 november de gehele dag, van de morgen tot de avond. Hij las daarbij de geschiedenis van Elia en merkte op hoe ijverig deze godsman was in de

dienst van God, 'hoe hij met God worstelde in het gebed. Mijn ziel riep toen met Elisa uit: "Waar is de Heere, de God van Elia?" O, ik verlang naar meer geloof. Mijn ziel hijgt naar God en smeekte Hem dat een dubbel deel van de geest van Elia op mij mocht rusten. En wat mij een Goddelijke verkwikking en versterking gaf was, dat ik zag dat God Dezelfde blijft Die Hij in de dagen van Elia was. Ik werd bekwaam gemaakt om in het gebed te worstelen en dat op een meer hartelijke, ernstige, ootmoedige, gezette en aanhoudende wijze als ik in veel maanden achtereen had kunnen doen. Niets scheen mij voor God te zwaar dat Hij niet zou kunnen doen en daar was niets voor mij te groot dat ik niet van Hem mocht verwachten. Ik had vele maanden achtereen alle hoop geheel verloren dat ik nog een instrument gemaakt zou worden om een bijzondere dienst voor God in de wereld te doen. Het scheen mij geheel onmogelijk te zijn dat iemand die zo snood en zondig was hiertoe door God gebruikt zou worden. Maar op die tijd behaagde het God om deze hoop te doen herleven. Hierna las ik het derde hoofdstuk van Exodus en ging hiermee verder tot het twintigste, en ik had meer van de heerlijkheid en majesteit van God ontdekt in deze hoofdstukken dan ik ooit eerder gezien had.'

'Ik dankte God dat Hij Zich aan Zijn knechten vanouds zo genadig had betoond.' Hoofdstuk 15 van het boek Exodus was voor hem als balsem voor zijn ziel. Het is het lied van Mozes na de overwinning over de Egyptenaren, die in de Rode Zee waren omgekomen. Dit herinnerde hem aan de eerste verlossing uit de banden van de zonde en van het ongeloof. Hij was als uit de Rode Zee gevoerd en mocht weten dat hij op de goede weg was naar het Kanaän hierboven. Toen hij wanhoopde aan alles en zijn vijanden van achteren en opzij hem omringden, opende de Heere in de weg van onmogelijkheid een weg ter verlossing, in de Zoon van Zijn eeuwige liefde. 'O, hoe verheugde mijn ziel zich toen in God!' En nu kwamen mij al die zaken weer vers en levend voor de geest, en nu dankte mijn ziel God ook opnieuw dat Hij mij die onverwachte weg geopend had om mij te verlossen van de vrees van de Egyptenaren, wanneer ik bijna aan het leven wanhoopde.'

Later las hij de geschiedenis van de vader van de gelovigen, de aartsvader Abraham. 'Mijn ziel smolt weg in het zien op zijn geloof, hoe hij op God steunde, met Hem sprak en gemeenzaam met Hem verkeerde, en wat een vreemdeling hij hier op aarde was.'

Toen las hij van het lijden van Jozef en hoe de Heere hem op een bijzondere wijze verhoogde. 'Geloofd zij God voor deze voorbeelden van geloof en lijdzaamheid.' Het was een wolk van getuigen die hij voor zijn ogen zag voorbijgaan. Zij allen waren gasten en vreemdelingen op aarde die in het geloof hadden geleefd en in hetzelfde geloof waren ontslapen. Hun God leeft nog! In de strijd van zijn aangevochten bestaan mocht hij in de belofte de overwinning zien. Zonder strijd geen kroon

De gure **winter van 1743/44** vergde veel van Brainerds gezondheid. Al in november was het erg koud. Dit betekende dat hij maar weinig werk kon verzetten. Voor zijn gevoel had hij nog maar weinig gedaan, maar in werkelijkheid pleegde hij roofofbouw op zijn lichaam. Zo reed hij op 4 november naar Kinderhook langs de Hudson rivier. 's Nachts ging hij terug om toch thuis te zijn. Dan schrijft hij: 'Ik wilde liever mijzelf afmatten om thuis te komen dan de avond en de nacht bij hen doorbrengen die geen eerbied voor God hebben.' Geen wonder dat hij de daaropvolgende dagen erg ziek was. Toen het weer beter ging, bracht hij weer een dag door in vasten en bidden. Bij het lezen van 2 Koningen 19, in het bijzonder vers 14, werd zijn ziel bewogen. De geschiedenis van Hizkia, toen hij na de komst van de Assyriërs de brief van Rabsaké

voor God uitspreidde, was hem tot grote troost. Zo legde hij zijn moeiten voor de Heere neer. 'Ook werd ik toen bekwaam gemaakt om de machtige kracht van God en mijn uiterste behoefte aan deze kracht te zien. Ik werd in staat gesteld om hartelijk en vurig tot God te roepen om Zijn Goddelijke kracht en genade. Later las ik geschiedenis van de beproevingen van David en merkte de gang op die hij daaronder volgde, hoe hij zijn handen sterkte in God. Hierdoor werd mijn ziel naar God getrokken en mocht ik tot Hem roepen en op Hem leunen, en ik voelde mij krachtig in de Heere.'

Ziek en vol pijn was hij enkele weken lang. Maar in dit alles sterkte hij zich in de Heere zijn God. Enkele weken later begon hij zijn studie van de Indiaanse taal te vervolgen. Het bestuur van het zendingsgenootschap had hem aangeraden om de wintertijd daarvoor te gebruiken. Dit betekende echter dat hij steeds heen en weer moest rijden naar John Sergeant in Stockbridge, die zijn

leermeester was. Het viel niet mee om dit in de kou te volbrengen. Het was hem een wonder dat hij 's avonds weer in zijn huisje was, maar het belangrijkste vond hij als God aanwezig was. 'O, een schuur, een stal, een heg of enige andere plaats is werkelijk begeerlijk, wanneer God daar tegenwoordig is!'

Met weinig was hij vergenoegd; zijn leven was primitief en eenzaam. Er was geen gemeente die hem opving, geen kinderen van God die hem regelmatig opzochten. Zijn verlangen was op God gericht en hij vertrouwde erop dat Hij Zijn beloften spoedig zou vervullen, dat Sions tempel zou herleven en zich over de gehele aarde zou uitstrekken. 'Mijn hoop op de voorspoed van Sion is enige tijd meer opgewekt dan zij in de afgelopen zomer was. Mijn ziel schijnt in God te vertrouwen dat Hij Zijn heil aan Zijn volk zou betonen *en Sion zal maken tot een vreugde van de ganse aarde*. O, hoe dierbaar is de goedertierenheid des Heeren! Mijn ziel springt soms op bij de levende gedachten over wat God reeds voor Zijn kerk gedaan heeft en over wat Mijn ogen gezien hebben van het heil des Heeren.'

Gods trouw was zijn houvast. De Heere zou op Zijn tijd geven dat de aarde vol zou zijn van Zijn kennis. Hoe verlangde hij 'sterk naar de uitbreiding van het Koninkrijk van Christus in de wereld. Mijn ziel schijnt sinds enige tijd op God te wachten om Zijn zegen over Sion. O, dat de godsdienst eens krachtig mocht herleven.' Afgezien hiervan, verlangde hij ook om voor altijd bij zijn Heiland te zijn, 'waar al mijn moeiten en arbeid voor eeuwig zullen ophouden.'

Zo liep het jaar ten einde. De winter die aangebroken was, was streng. Zijn reizen naar Stockbridge waren zwaar. De snijdende winden jaagden over de wildernis. Soms was hij bijna verstijfd vanwege de kou. Soms waren er dagen dat hij zich dodig voelde en wist hij niet hoe hij zijn gedachten op God zou vestigen.

De geestelijke strijd was zwaar, zijn beproevingen vele en zijn lichaam zwak. Dan zag hij hoe aardsgesind en vleeselijk hij nog was. Hij dacht aan sommige dingen geheel gestorven te zijn, maar dan bleek dat hij er nog niet los van was. Niets kon echter zijn ziel vervullen. De Heere haalde de smaak uit zijn ziel, opdat hij alleen aan Hem genoeg zou hebben.

'Gedankt zij God voor elke mate van gestorven zijn aan de wereld. Ik vond geen vrede of verlossing van deze beroering en onvrede in mijn hart, totdat ik vrijmoedigheid kreeg om toe te gaan tot de troon der genade. Zodra ik enig gevoel had van God en van Goddelijke zaken, verdwenen al de verlokkingen van de wereld en werd mijn hart op God gericht. Maar mijn ziel treurde over mijn dwaasheid dat ik enig ander vermaak begeerde dan in God. De Heere vergeve mij mijn geestelijke afgoderij.'

Op 25 december preekte hij voor de Indianen. Met grote ernst sprak hij tot hen hetzelfde evangelie van de komst van Christus in het vlees. 'Gedankt zij God voor iedere mate van bijstand die Hij aan zulk een onwaardige verleent.' Diezelfde avond kwamen twee personen naar hem toe die onder geestelijke indrukken verkeerden. Zo was er genoeg werk te doen, ook in de winter.

Op Kerstdag schreef hij: "Ik werd zeer ontmoedig op mijn reizen door veel moeilijkheden. Ik was uitgeput en drijfnat door een val in de rivier."

Drie dagen later reed hij naar Sheffield om de bevestiging van zijn vriend Samuel Hopkins bij te wonen. De aanblik van de gemeente stelde hem teleur. Het was zo te zien een goddeloze plaats. Slechts vijf avondmaalgangers vormden de kern van deze gemeente. Ook hier was veel werk te doen. Het deed Brainerd goed om hier ook andere vrienden te ontmoeten, maar met weinigen kon hij spreken over hemelse zaken. Er was zoveel gedaante zonder kracht van godzaligheid. Hij kon zich niet boven anderen verheffen, maar was ook niet jaloers op hen die zich met wat godsdienst tevreden konden stellen en daarbij betoonden geen gast en vreemdeling op aarde te zijn.

De geestelijke oefeningen hielden ook in het nieuw aangebroken jaar niet op. De eerste dag was het zondag, zodat hij moest preken. Hij durfde zijn kudde niet aanzien, vanwege zijn onwaardigheid en innerlijke onreinheid. Toch deed de Heere het meevallen. Hij gedacht hoe hij de afgelopen maanden geld had kunnen sparen dat hij weer had mogen weggeven. Voor zichzelf had hij niet veel nodig en kwam hij niets tekort. Het zendingsgenootschap zorgde goed voor hem, en misschien ontving hij van deze of gene vriend giften voor zijn werk. Hij zag Gods goede hand ook in stoffelijke zaken. Zijn brood was zeker en zijn water gewis. 'O, dat ik dit jaar met God mocht beginnen en het tot Zijn eer mocht doorbrengen, hetzij in leven of hetzij in sterven.'

Bij al het vele werk dat David deed, had hij tijd om over theologische onderwerpen na te denken. Dit was vooral in de weken dat het zo koud was en hij niet schroomde zijn paard te pakken en op reis te gaan. Hij bezocht zijn vriend Hopkins in Sheffield en was in Canaan, waar hij mensen ontmoette met wie hij over geestelijke zaken mocht spreken. Dit was de aanleiding om na te denken over de eigenliefde van het menselijk hart en de onbaatzuchtige liefde die van God komt en de geestelijke mens deelachtig is. 'Ik deed moeite om het onderscheid tussen een geregelde en ongeregelde eigenliefde te beschrijven, hoe het een kan bestaan met God lief te hebben boven alles, maar het andere niet. Het eerste verenigt Gods eer en het geluk van de mens, zodat die slechts een algemeen belang op het oog heeft, maar het laatste scheidt de eer van God en het geluk van de mens, en zoekt het tweede met verzaking van het eerste.' Dit onderscheid wordt opgehelderd door het beeld van het huwelijk, waarvan de basis een onbaatzuchtige liefde is. Hierbij gaat het in de eerste plaats om de persoon, als het voorwerp van liefde en niet om het vermaak dat in het liefhebben van de persoon gevonden wordt. De volgende dagen verdiepten zijn overdenkingen zich over dit onderwerp die hij verder uitwerkte in de vorm van een samenspraak.

In het kleine geschrift over *de verschillende vermogens van de ziel*, die zich door genade op God richten, wordt een samenspraak ingevoerd tussen het verstand, de wil, het geweten en de emoties. Hij begint met het grote en drukkende probleem van de inwonende zonde als het grote obstakel in een leven van heiligmaking. Het zijn alleen

de Goddelijke inwerkingen die de vermogens van de ziel gaande maken om Zijn eer te bedoelen en voor Hem te leven. De wortel hiervan is de liefde die steeds in strijd is en haaks staat op de eigenliefde, die altijd zichzelf en eigen eer op het oog heeft. Het was zijn smartelijke ervaring dat deze eigenliefde zo werkzaam kan zijn en de vermogens van de ziel gaande maakt, met geen andere bedoeling dan God van Zijn eer te beroven en zelf op de troon te zitten. Hoe kunnen mensen over hun goedheid en godsdienst spreken, zonder te beseffen dat het om God Zelf gaat. Zijn liefde is onbaatzuchtig en is geheel tevreden met Hemzelf en gewillig te ondergaan wat de Heere van hem wil. 'Hij werkt beide het willen en werken naar Zijn welbehagen.'

In de strijd tegen de kracht van de eigenliefde gaat het om geestelijke oefeningen, waarbij verstand, wil, geweten en genegenheden geheel betrokken zijn. Dan is de bittere ervaring dat het ellendige vlees God niet kan en wil behagen. Maar het geheiligde beginsel begeert niet anders dan voor God te leven en wil de eigenliefde doden. De klacht is: 'Maar helaas, helaas, ik kan zo niet, ik voel dat ik niet kan om geheel voor God te leven; ik kan niet leven zonder te zondigen.' Hier is eenzelfde klacht levendig als bij Paulus, die uitriep: *'Ik ellendig mens, wie zal mij verlossen van het lichaam dezès doods?'* Maar als het gevoel hierin ook geoefend wordt om 'te smaken dat de Heere goed is' en alleen begeert met God genoeg te nemen, wanneer zij zegt: 'Wien heb ik nevens in de hemel als deze God, als dit dierbaar en zalig deel', wanneer de wil en het verstand daar ook amen op zeggen, dan kan het lichaam der zonde geen heerschappij voeren. In deze strijd wordt de overwinning behaald en 'mogen de vrees en het wantrouwen grotelijks overwonnen worden.' Dan zegt de ziel: 'Nu weet ik en ben verzekerd dat niets zal scheiden van de liefde van Christus.' Dan ontspruit zich opnieuw die heilige vrijmoedigheid van het geloof met het vaste voornemen om 'de Heere achteraan te kleven en een leven van gelijkvormigheid aan Hem na te jagen. En om dit te beter te beoefenen, zo dringt zij de ziel steeds aan te bedenken dat God alleen de enige Bron is van zaligheid, dat Zijn wil de enige regel is van oprechtheid voor een redelijk schepsel, dat de aarde niets in zich heeft dat op zich begeerlijk is.'

David schrijft bij **7 februari** over het gevoel en de smaak dat de Heere goedertieren is. En dan volgt de geloofstaal van Asaf, nadat hij de zware beproeving te boven is en zich als een beest mocht leren kennen. In deze diepe verootmoediging riep hij uit: 'Wien heb ik nevens U in de hemel? Nevens U lust mij ook niets op de aarde. Niets naast dit gezegende Deel. O, ik voel het de hemel te zijn, Hem te mogen behagen en zo te zijn als Hij wil dat ik zijn zal. O, dat mijn ziel heilig was, gelijk Hij heilig is. O, dat ik rein mocht zijn, gelijk Christus rein is, en volmaakt gelijk mijn Vader in de hemel volmaakt is. O, mijn ziel, wee, wee mij dat ik een zondaar ben, omdat ik nu deze gezegende God noodzakelijk vertoorn, Die zo oneindig goedertieren en genadig is! Hoe zal ik Hem tienduizend maal meer verheerlijken? Wat zal ik doen om dit beste van alle wezens te eren en te dienen? O, dat ik mijzelf, met ziel en lichaam, voor eeuwig aan Zijn dienst kon toewijden! O, dat ik mij zo aan Hem mocht kunnen overgeven dat ik nooit meer zou proberen mijzelf te zijn, noch enige wil of genegenheid te hebben die niet volkomen met Hem gelijkvormig zou zijn. Maar, helaas, helaas, ik bevind dat ik dus volkomen niet aan God kan toegewijd worden. Ik kan niet leven zonder te zondigen. O, gij engelen, verheerlijkt Hem gedurig, en zoveel het mogelijk is, buigt u toch neer voor de gezegende Koning in de hemel. Ik verlang daarin deel met u te hebben en u, als het mogelijk is, daarbij te helpen. O, wanneer wij voor eeuwig al gedaan hadden wat wij kunnen, zo zullen wij nog niet in staat zijn het

tienduizendste deel van die hulde en onderdanigheid te bewijzen die de heerlijke God waard is!

Op 10 maart schrijft hij: 'Ik genoot toen zulk een hemel die als zeer ver overtrof de allerverhevenste bevattingen van een onwedergeboren ziel en zelfs onuitsprekelijk boven hetgeen ik zelf kon begrijpen op een andere tijd.'

In maart kreeg hij de boodschap dat de kerk van East Hampton op Long Island hem begeerde als voorganger. Brainerd was hier verlegen mee. Wat was Gods weg met hem? Hij kon toch de Indianen niet verlaten? Onderweg op reis naar New York hoorde hij dat hij uitgenodigd werd om in verband met een beroep naar een andere plaats, Millington, voor de gemeente te verschijnen. Nu was het wel zo dat hij een ander arbeidsveld op het oog had. Eigenlijk was het verblijf bij Stockbridge maar van tijdelijke aard geweest om bekend te raken met de taal en gewoonten van de Indianen. Wilden de gemeenten die hem beriepen voorkomen dat hij naar een andere streek zou gaan?

Bijna een jaar had hij onder de Indianen in Kaunameek gewerkt. Hier woonden maar weinig inboorlingen. Sergeant was de zendeling die dit gebied onder zijn hoede had. Op andere plaatsen woonden veel meer Indianen, die nooit met het Evangelie in aanraking geweest waren. Het probleem was dat zij steeds meer door de blanken uit hun woonplaatsen werden verdreven, omdat de kolonisten hun land opeisten. Dit was ook in Connecticut het geval, waardoor Brainerd de groep waaronder hij woonde het advies gaf om naar Stockbridge te trekken. Sabbat 11 maart preekte hij afscheid te Kaunaameek.

Het was hem tot bemoediging dat er gemeenten waren die hem graag als dienaar van het Woord wilden hebben. De storm die in New Haven was verwekt, toen hij ontslagen was als student, was nu geluwd. Hij beraadslaagde met het zendingsbestuur over de verdere stappen die hij moest doen. In Millington preekte hij in de gemeente die hem beroepen wilde. Hij ontving kracht uit de woorden: '*Zo God voor ons is, wie zal tegen ons zijn?*' Wat werd hij gesterkt op de preekstoel, en niet minder 's avonds toen hij bij vrienden was. Zijn hart smolt weg vanwege de goedheid van God. In het gebed was hij vurig en ondervond hij de oefeningen van het geloof. 'De eeuwigheid was zeer nabij', zo schreef hij.

Na dit korte verblijf bezocht hij verschillende predikanten in Connecticut. Het was alsof hij afscheid nam van zijn geboortestreek. Dit had hij eigenlijk al gedaan van de Indianen waar hij gewerkt had. In Stockbridge bezocht hij John Sergeant.

Inmiddels was hij jarig geweest en had de leeftijd van 27 jaar bereikt. Hij was jong, maar voelde zich oud, tenminste naar het lichaam. Bijzonder werd hij bij al deze bezoeken ondersteund.

Op 29 april preekte hij in Stockbridge over Openbaring 14 vers 4, '*Dezen zijn het die met vrouwen niet bevlekt zijn, want zij zijn maagden. Dezen zijn het, die het Lam volgen waar Het ook heengaat. Dezen zijn gekocht uit de mensen, tot eerstelingen van God en het Lam.*'

De reis ging verder. Het doel was de rivier Delaware in Pennsylvania. Zijn oude kudde beval hij in de handen van zijn Zender en in die van zijn vriend Sergeant. In Sheffield bezocht hij Hopkins en vandaar ging de tocht zuidwaarts. De bestemming was nog onbekend. 'Mijn hart was soms gereed om weg te zinken onder de gedachten van mijn werk en het eenzaam trekken door de wildernis, niet wetende waarheen.

Maar het was evenwel nog tot troost te bedenken dat anderen van Gods kinderen in de woestijnen gedood hebben en op de bergen, en in de spelonken der aarde; en dat Abraham, die geroepen werd om uit te gaan, uitging, niet wetende waar hij komen zou.'

Verder ging het, de Hudson rivier over, naar Goshen, door de wildernis naar Delaware. 'O, dat ik maar gedurig God mocht volgen.' Een nieuwe taak wachtte hem. 'Mijn hulp is van de Heere, Die hemel en aarde gemaakt heeft.' Hij zou ook de belofte waar maken: 'Hij zal uw voet niet laten wankelen; uw Bewaarder zal niet sluimeren.'

Hoofdstuk 6

Pionierswerk in Delaware

Brainerd vertrok op 1 mei in een stromende regen voor een lange reis door de wildernis. Hij bleef enkele dagen in Salisbury, waar hij de 7^e mei vertrok.

Op zaterdag, 12 mei 1744, bereikte hij een kleine nederzetting van Ieren en Hollanders, 20 km. van Delaware, waar zijn arbeidsveld lag. De reis had hem verzwakt en meer dood dan levend kreeg hij de hutten der Indianen in het oog. Brainerd maakte eerst kennis in de oude Indiaanse stad Mininsink, waar een groep stammen, bekend als de Munsees, woonde. Deze plaats was jarenlang een belangrijke handelspost voor de Fransen geweest. Hij had te paard, de Hudson rivier te doorwaden en reisde bijna 160 km door de wouden. Onderweg had hij in Hunter's Settlement Duitsers gesproken en had daar de nacht doorgebracht, en nu zat hij midden onder de inheemse bevolking. Hij bezocht hun koning die vriendelijk was, maar de bevolking zelf stelde zich gereserveerd op.

Hoe aandoenlijk is het beknopte verslag van zijn ervaringen in deze tijd. Hij had een korte slaap genoten en ontwaakte op des Heeren dag in zijn nieuwe omgeving. Hij schreef:

'Ik stond vroeg op en gevoelde mij gedrukt na mijn lange reis toen ik natgeregend en vermoeid was. Ik was zeer zwaarmoedig en had feitelijk nooit eerder in mijn leven zulk een sombere morgen gezien. Het scheen geen sabbat te zijn, de kinderen waren aan het spelen en ik als vreemdeling wist niet waarheen te gaan. Alle omstandigheden schenen samen te werken om mijn zaken duister en ontmoedigend te maken. Ik hoorde dat de Indianen zeer verspreid leefden. O, ik hijgde naar de tegenwoordigheid van God en ik scheen een schepsel te zijn hetwelk voor Zijn gezicht verborgen was! Toch behaagde het Hem mijn zinkende ziel temidden van mijn smarten te ondersteunen zodat ik nooit enige gedachte voedde om mijn arbeid onder de Indianen over te geven, maar ik was getroost bij de gedachte dat de dood mij binnenkort zou bevrijden uit mijn ellenden.'

Hij werd een weinig bemoedigd toen hij bemerkte dat de Indianen zo gewillig naar hem luisterden, hoewel sommige van hun praktijken, inzonderheid begrafenisplechtigheden, waarvan hij gedwongen was getuige te zijn, hem pijnlijk kwetsten.

Het was zondag 13 mei. Hij schrijft: 'Ik heb haast nooit in mijn leven een donkerder morgenstond gehad.' Er was geen sprake van sabbatsrust; de kinderen waren aan het spelen, geen kerk werd gezien en alles ging gewoon door. 'Ik was een vreemdeling in de wildernis en wist niet waarheen ik gaan zou. Alle omstandigheden schenen samen te lopen om mijn zaken duister en moedeloos te maken. Ik was teleurgesteld ten aanzien van een tolk en hoorde dat de Indianen erg verspreid waren. O, ik treurde om de aanwezigheid van God en scheen als een schepsel dat van Zijn aangezicht verbannen was! Het behaagde Hem onder al mijn smarten, mijn neerslachtige ziel op te beuren, zodat ik geen gedachte koesterde om mijn werk onder de Indianen op te geven, maar ik werd getroost bij de gedachte dat de dood eerlang mij uit deze droefenissen zou bevrijden.'

Gelukkig woonden in de buurt mensen die Engels spraken. Hij reed enkele mijlen naar een groep Schotse Ieren voor wie hij preekte. Onder hen waren er die ernstig met hun eeuwige belangen bezig waren. Ook sprak hij voor Indianen. 's Avonds had hij weer

wat moed gekregen. 'De Heere zij mijn steun en trooster in een boze wereld!' De dagen die volgden hield hij zich ondermeer bezig met studeren. De inwendige strijd was niet opgehouden. De Heere hield hem arm en ellendig in zichzelf, maar niet zonder hoop op Christus. De volgende zondag preekte hij weer voor de Indianen en Ieren, en een week later eveneens. Toen woonde hij een begrafenis bij onder de Indianen en was hij erg aangedaan door het zien van hun heidense ritueel. 'O, dat zij bekeerd mochten worden van de duisternis tot het licht.' Hij kreeg in de loop van de dag een aantal van hen bij elkaar voor wie hij met ernst sprak. Daarna preekte hij voor blanken over de woorden: 'Hoe zullen wij ontvlieden, indien wij op zo grote zaligheid geen acht nemen?'

Ondanks dat Brainerd zijn werk onder de Delaware Indianen begonnen was, wachtte hem nog een examen en officiële bevestiging als zendingspredikant. Al had hij zijn graad niet behaald, toch was hij zover dat hij zijn studie kon afronden. Zo vertrok hij op 28 mei naar Newark. In Elisabethtown gebruikte hij het Avondmaal, waar hij verkwikt en versterkt werd. Daarna studeerde hij nog intensief met het oog op het examen. Toen hij in Newark was aangekomen, voelde hij zich zeer onbekwaam tot de taak die op hem rustte. Ook hier werd het Avondmaal bediend en proefde hij Gods goedheid aan de tafel. Ook werd hij bemoedigd door gesprekken met Gods kinderen. Hij sprak 's avonds over: 'Heere, bij Uw aangezicht is verzadiging van vreugde. O, wat is het zalig om voor God te leven!' (Psalm 16)

Op maandag 11 juni kwam de classis in Newark bijeen met het oog op zijn bevestiging. Zwak naar het lichaam als hij was, deed hij in de namiddag zijn proefpreek over Handelingen 26 vers 17 en 18, *'Verlossende u van dit volk en van de heidenen, tot dewelke Ik u nu zende. Om hun ogen te openen, en hen te bekeren van de duisternis tot het licht, en van de macht des satans tot God; opdat zij vergeving der zonden ontvangen en een erfdeel onder de geheiligden, door het geloof in Mij.'* Dit was geen eigen tekstkeus, maar hierover moest hij in opdracht spreken. Daarna kwam het examen voor de classis. De volgende dag werd hij weer onderzocht 'betreffende mijn bevindelijke kennis van het christendom.' Niets vermeldt hij over het verloop en de uitkomst van deze examens. In een brief van Pemberton, zijn bevestiger, aan het thuisfront van het zendingsgenootschap in Schotland, die in het blad werd gepubliceerd, komt tot uitdrukking dat de gehele classis erg met Brainerd was ingenomen. Vooral zijn zelfverloochening en bewogenheid met zielen spraken hen aan. Het samenzijn betekende een grote bemoediging om met het zendingswerk onder de heidenen voort te gaan.

Dinsdag 12 juni vond zijn bevestiging plaats. 'Ik was bewogen door een besef van de belangrijke last die mij was toevertrouwd; toch was ik bedaard en ernstig, zonder verwarring. Ik hoop dat ik mij, als zovele keren daarvoor, aan God heb overgegeven, aan Hem en aan niemand anders. O, dat ik altijd in de dienst van God mocht bezig zijn en steeds mag gedenken aan de plechtige last die ik in de tegenwoordigheid van God, engelen en mensen aangenomen heb. Amen! De Heere geve mij daartoe Zijn genade!' De bevestigings- en uitzendingspreek van Ebenezer Pemberton is bewaard gebleven. Pemberton was predikant in de stad New York. Hij was bevriend met Whitefield en Edwards en nauw betrokken bij de grote opwekking. De tekst van de preek was Lukas 14 vers 23, *'En de heer zeide tot de dienstknecht: Ga uit in de wegen en heggen en dwing ze in te komen, opdat mijn huis vol worde. 'God richtte deze wereld op als een*

monument van Zijn heerlijkheid om Zijn aanbiddelijke volmaaktheden tentoon te stellen', zo begon Pemberton. De ontluistering hiervan vond plaats door de zondeval. Maar God zond Zijn geliefde Zoon om verzoening teweeg te brengen. En Hijzelf heeft Zijn dienstknechten bevolen om de reddende genade in en door Hem uit te dragen, ook onder de heidenen. In drie punten zet Pemberton deze opdracht uiteen. Het eerste punt geeft aan 'de droeve staat van de heidenwereld'. Deze wordt aangeduid als 'de heggen en steggen'. Vervolgens de 'medelijdende zorg' van de Verlosser en tenslotte 'de plicht van de predikers van het evangelie om de heidenen' te dwingen om in te komen en deze genadige nodiging aan te nemen.

Het was een indrukwekkende preek. Onverbloemd geeft Pemberton aan dat eerst de kwaal van de zonde moet worden aangewezen. De predikers moeten 'de schuldige en verloren toestand van nature' aantonen. Zielen moeten uit hun gerustheid worden uitgedreven. Hij spreekt zelfs van de 'verschrikkingen des Heeren' en 'de donders van de Goddelijke vloeken'. Het is nodig dat zielen uit hun zondeslaap ontwaken en hun verloren toestand leren zien.

Vervolgens moet de prediker voorhouden dat zielen gedwongen worden om in te komen 'door een levende voorstelling van de kracht en genade van onze almachtige Verlosser'. 'Niet al de donder en verschrikking van vloeken van de berg Ebal, niet al de geduchte toorn die van de hemel is geopenbaard tegen de goddelozen, niet al de angst en schrik van een gewonde geest in een ontwaakte zondaar zijn in staat om een ongeveinsde en krachtige toestemming met de voorwaarden van het Evangelie van genade uit te werken.' De wet werkt alleen kennis van zonde en schuld, maar wijst het geneesmiddel niet aan. Het is de boodschap van het kruis die door de bediening van de Heilige Geest vrucht draagt tot bekering. Vandaar dat de prediker ook 'de machtige bemoediging die het Evangelie geeft, om Christus en het heil door Zijn verdiensten en gerechtigheid', op het gemoed moet drukken.

Pemberton laat niet na om Brainerd ook persoonlijk aan te spreken: 'En sta mij toe om mij in de eerste plaats tot u te richten, die op deze dag tot een openbare toewijding aan de dienst van Christus bent gekomen, om Zijn Naam onder de heidenen uit te dragen; tot wie de Meester u nu uitzendt "om hen te dwingen om in te komen, opdat Zijn huis mag vol worden". We vertrouwen erop dat u een uitverkoren vat bent, die voorbestemd bent om een grote dienst in deze eervolle, doch moeilijke taak te bewijzen.' De dank gaat echter alleen uit naar de grote Zender, Die mensen daartoe bekwaam maakt. Hem alleen behoren wij te aanbidden en te verheerlijken! 'Ik hoor u uitroepen: "Wie is tot deze dingen bekwaam?" En inderdaad, als u geen kracht hebt om van uzelf afhankelijk te zijn, noch bemoediging van enige menselijke bijstand, zou u rechtvaardig wegzinken in wanhoop en de bewogen taal van Mozes uitspreken: "O mijn Heere, zendt, ik bid U, zendt door de hand van hem die U wilt zenden," Uw dienaar is zo onbekwaam voor zo'n groot werk.' Maar het is God Die roept en ook de kracht geeft om naar deze roeping bezig te zijn.

Bemoedigend en vertroostend besluit Pemberton zijn indrukwekkende preek. En aan het slot kan hij niet nalaten om de woorden uit het laatste Bijbelhoofdstuk als aandrang om te dwingen om in te komen met kracht uit te spreken: *'De Geest en de bruid zeggen: Kom! En die het hoort, zegge: Kom! En die dorst heeft, kome; en die wil neme het water des levens om niet.'*

Na zijn bevestiging verlangde Brainerd zeer om tot zijn werk terug te keren, maar een aanval van ziekte was oorzaak dat zijn vertrek werd uitgesteld. Dit gedwongen uitstel van een paar dagen verschaftte hem gelegenheid om enige tijd bij zijn

vrienden te blijven en dat was voor hem een oorzaak van dankbaarheid en zelfvernedering. Deze tijd van geestelijke gemeenschap met zijn medechristenen was een gelegenheid waardoor hij hoop en bemoediging ontving voor de taak die voor hem lag. De vriendschap van zijn vrienden vervulden hem met dankbaarheid.

Hij zei: "Ik was verwonderd dat God het hart van velen wilde openen om mij zo'n vriendelijkheid te tonen, terwijl ik toch geheel onwaardig was om enige gunst van God of van mijn medemensen te ontvangen."

"Ik was zeer bezocht met hoofdpijn. Evenwel besloot ik om in de namiddag naar Delaware af te reizen, doch in de namiddag nam mijn pijn hevig toe zodat ik gedwongen was mij te bed te begeven. De nacht die daarop volgde was ik zwaar bezocht met pijn en smarten. Ik was door de hevige pijn soms bijna beroofd van mijn verstand. Ik voelde mij ziek tot 's zaterdags, toen ik enige verlichting ontving door het gebruik van een braakmiddel. Doch ik was tot de maandag daarop volgende onbekwaam om te lopen. Ik bleef erg zwak. Ik bewonderde dikwijls de goedheid van God dat Hij mij niet oplegde van de plaats waar ik was, waar ik zo teer verzorgd werd, te vertrekken en dat ik in mijn ziekte niet in het midden van vreemdelingen behoefde te verkeren." God is zeer genadig voor mij zowel in gezondheid als in ziekte en Hij vermengt al mijn verdrukkingen en zware arbeid met veel goedertierenheid."

*'k Moet alle dingen schade achten,
En dat alleen om Jezus' wil,
O, mijn ziel blijft op Hem wachten,
Op Zijn gena en zwijge stil.
Het beste wat ik aan kan dragen,
Kan niet bestaan voor Godes troon,
Maar 't geloof beantwoordt alle vragen,
Daar 't pleit op 't werk van Godes Zoon.*

*Ik vraag niet Heere, ik ben 't niet waard,
Te hebben het volle licht op aard',
Geef slechts op mijn bede,
Een straaltje van vrede,
Ik vraag niet mijn kruis te verstaan,
Of waarom ik zulk een weg moet gaan,
Slechts te bemerken dat Uw hand mij geleidt,
Dat maakt mij tot volgen bereid.*

Op 19 juni vertrok Brainerd naar zijn nieuw zendingsveld, het gebied bij Delaware. De zwakte van het lichaam bleef hem kwellen, maar de vertroosting en bemoedigingen bezetten zijn hart. Het gewicht van de zielen drukte zwaar op hem. Het was 21 juni toen hij aankwam.

Hij begon met vertaalwerk van enkele gebeden in de taal van de Delaware Indianen. Hierbij werd hij geassisteerd door een tolk, Moses Tinda Taumamy, die eerder dienst had gedaan. Maar Brainerd merkte dat deze man onkundig was van de hoofdpunten van het christelijk geloof. Dit was een groot bezwaar.

'Mijn ziel werd in het gebed verruimd en mijn geloof tot een gevoelige werkzaamheid en oefening gebracht. Ik werd in staat gesteld om tot God te roepen voor mijn arme Indianen, en hoewel hun bekering naar de mens onmogelijk scheen, zo zag ik nochtans dat bij God alle dingen mogelijk zijn. Mijn geloof werd in het bijzonder versterkt door aan te merken hoe wonderlijk God Zijn dienstknechten Nehemia en Ezra bijstand verleende in het reformeren van Zijn volk en het weer oprichten van Zijn oude kerk. Ik werd zeer ondersteund in het gebed voor dierbare christenvrienden en voor anderen die naar mijn begrip zonder Christus waren, maar was meer in het bijzonder bezorgd voor de arme heidenen en die onder mijn last vielen. Ik werd in staat gesteld om voor hen te bidden en hoopte dat God de hemelen zou scheuren en nederdalen tot hun zaligheid. Het scheen mij toe dat er geen beletsel kon zijn om het heerlijke werk te verhinderen, ziende dat de levende God, wat ik vast vertrouwde, daar belang in stelt. Ik bleef in een ernstige gestalte en hief mijn hart op tot God om bijstand en genade, dat ik meer aan de huidige wereld gestorven mocht zijn, dat mijn gehele ziel gedurig mocht opgenomen zijn met een bezorgdheid voor de bevordering van het Koninkrijk van Christus. Ik verlangde dat God mij meer mocht reinigen, dat ik een uitverkoren vat mocht zijn om Zijn Naam onder de heidenen uit te dragen. Ik bleef in deze gestalte tot ik in slaap viel.'

De volgende dag schrijft hij: Voor de middag reed ik verschillende mijlen om te zien of ik enige landerijen voor de arme Indianen kon kopen, opdat zij bij elkaar mochten wonen en onder betere omstandigheden zijn om onderwezen te worden. Onder het rijden had ik een diep gevoel van de grootheid en het gewicht van mijn werk. Mijn ziel scheen geheel op God te vertrouwen om voorspoed en zegen in het vlijtige en getrouwe gebruik van de middelen. Ik zag met de grootste zekerheid dat "de arm des Heeren moet worden geopenbaard" om de zielen van de arme heidenen te helpen, als zij ooit van de macht van de duisternis verlost worden. Terwijl ik voortreed bracht ik de meeste tijd door in mijn hart op te heffen om genade en bijstand. Mijn grootste zorg was voor de bekering van de heidenen tot God en de Heere hielp mij daarom om voor hen aanhoudend te smeken. Tegen de middag reed ik naar de Indianen om voor hen te preken. Terwijl ik op weg was, ging mijn hart in gebed tot God voor hen. Ik kon vrijmoedig zeggen tot God dat Hij wist dat de zaak niet de mijne was waarmee ik bezig was, maar de Zijne, en dat het tot Zijn eigen eer zou strekken om de arme Indianen te bekeren. En gedankt zij God, ik voelde niet een begeerte naar hun bekering dat ik de eer van de wereld mocht ontvangen, maar alleen dat ik hiervoor het instrument mocht zijn. Ik genoot enige vrijmoedigheid in het spreken tot de Indianen.'

'Op zaterdag 30 juni was mijn ziel ernstig bezig met het lezen van Gods Woord, in het bijzonder het negende hoofdstuk van Daniël. Ik zag hoe God Zijn dienstknechten tot het gebed geroepen had en gegeven dat zij met Hem mochten worstelen, wanneer Hij Zich had voorgenomen om grote weldaden aan Zijn kerk te besteden. Maar helaas! ik was beschaamd over mijn dodigheid en werkeloosheid wanneer er zoveel schijnt te doen te zijn voor de opbouw van Sion. O, hoe woest ligt Sion temeer! Ik verlangde dat de kerk van God mocht worden uitgebreid en werd bekwaam gemaakt om hiervoor, naar ik denk, in geloof te bidden. Mijn ziel scheen gevoelig op God te vertrouwen en werd verwaardigd om met Hem te worstelen. Later liep ik buiten naar een liefelijke plaats van afzondering en genoot ik weer enige bijstand in het gebed. Ik had een gevoel van mijn grote behoefte aan Goddelijke hulp en voelde mijn ziel van God afhankelijk. Geloofd zij God, dit is een troostrijke week voor mij geweest.'

Niet alleen Bainard maar ook anderen waren in die tijd met de beloften vanuit de onvervulde profetie bezig. Ook Jonathan Edwards geloofde dat de Heere grote dingen zou gaan doen, niet alleen voor de kerk, maar ook voor hen die buiten de kerk staan. Er was bij hen een groot verlangen naar de uitstorting van de Geest op alle vlees. De velden waren rijp om te oogsten. De nood was groot.

'Op de morgen van de Dag des Heeren, 1 juli, werd ik gekweld met omzwervende gedachten, waarover ik zeer bedroefd was en ik veroordeelde mijzelf voor God. O, hoe ellendig voelde ik mij, omdat ik niet voor God kon leven! Om tien uur reed ik met een bezwaard hart om voor mijn Indianen te preken. Onderweg poogde ik mijn hart tot God op te heffen, maar ik bleef bezet met omzwervende gedachten en een onvaste gemoedsgesteldheid. Ik was bijzonder rusteloos en verbijsterd, alsook vervuld met schaamte tegenover God. Ik was in mijn eigen ogen onvernuftiger dan enig mens en dacht dat niemand meer verdiende om van Gods aangezicht te worden uitgeworpen dan ik. Wanneer ik mijn hart tot God probeerde op te heffen, zoals ik onderweg vaak deed, zwierven mijn gedachten direct weer weg tot aan de einden der aarde. En mijn ziel werd vervuld met verbazing en angst.

Zo kwam ik bij de Indianen aan en mijn gemoed was verward. Ik voelde niets van dat liefelijke steunen en vertrouwen op God, waarmee mijn ziel in vorige dagen was vertroost geweest. Ik bracht de gehele morgen door in deze gemoedsgesteldheid en preekte zonder hart tot de Indianen. 's Middags voelde ik mij nog dodig toen ik begon te preken en na ongeveer een half uur scheen ik niets meer te weten noch te zeggen te hebben tot de Indianen. Maar spoedig daarna vond ik een geest van liefde, vuur en kracht om de arme Indianen aan te spreken, en God stelde mij in staat om voor hen te smeken om hen te bekeren van de macht van de ijdelheden der heidenen tot de levende God. Ik ben ervan verzekerd dat de Heere hun gewetens aanraakte, want nooit eerder had ik zo'n aandacht bij hen gezien. Toen ik van hen wegreed, besteedde ik de gehele tijd onder het rijden naar mijn woonplaats, ongeveer drie mijlen lang, in gebeden en dankzeggingen tot God.'

David verbond zich opnieuw aan de God des verbonds Die Zijn trouw betoont, ook aan blinde heidenen. 'Mijn ziel riep uit: Heere, aan U geef ik mijzelf over. O, neem mij aan en laat mij voor eeuwig de Uwe zijn. Heere, ik begeer niets anders. O, kom, kom Heere, neem een arme worm aan. "Wien heb ik nevens U in de hemel. Nevens U lust mij ook niets op aarde." Daarna werd ik in staat gesteld om God met mijn gehele ziel te loven, dat Hij mij in staat gesteld had om al mijn krachten Hem op een plechtige wijze toe te wijden. Mijn hart verheugde zich in mijn bijzondere werk als zendeling, verheugde zich in de noodzaak van in veel opzichten aan mijzelf verloochend te zijn. Ik bleef mij steeds aan God overgeven en om genade smeken, en dat onophoudelijk, ieder ogenblik met een liefelijke ernst en vurigheid in het bidden. Mijn lichaam was sinds enige tijd zwak en uitgeblust geworden, was nu aanmerkelijk vervallen; mijn vingers werden erg slap en enigermate verkleumd, zodat ik ze nauwelijks recht kon uitsteken. Toen ik van mijn paard afsteeg, kon ik haast niet staan, want al mij leden schenen los te zitten. Maar ik gevoelde een overvloedige kracht in de inwendige mens.

Ik preekte voor blanke mensen en God ondersteunde mij krachtig, in het bijzonder in het gebed. Verschillende van mijn arme Indianen waren zo bewogen, dat ook zij naar de samenkomst kwamen en een van hen scheen zeer bekommerd te zijn.'

De volgende dag schrijft hij: In de middag zonk ik weg onder de last van mijn zonden, dat ik zo weinig voor God geleefd heb nadat ik gisteren zoveel van Zijn grote goedertierenheid genoten had. 's Avonds werd ik, hoewel ik zwak was, in staat gesteld om met vuur te bidden en ging hierin bijna een uur achtereen voort. Mijn ziel treurde over de macht van mijn verdorvenheid en dorheid en verlangde bovenmate ontzondigd te worden als met hysop. Ik werd bekwaam gemaakt om voor mijn dierbare afwezige vrienden, voor de dienaren van Christus en voor Zijn kerk te bidden, waartoe ik veel vrijmoedigheid en vurigheid genoot, maar niet zoveel troost vanwege mijn schuld en schaamte voor God. Ik oordeelde en veroordeelde mijzelf vanwege de dwaasheden van de dag.'

De moeilijkheden in zijn weg waren groot. Hij was onervaren in de taal der Indianen, bijzonder daar zij verdeeld was in vele dialecten. Zijn wankele, bezwijkende gezondheid, 'n geest die de verzorging van het vlees verzuimde, maakten zijn leven moeilijk. Daarbij kwam de onwetendheid van de Indianen die versterkt werd door het optreden van blanken die onder hen woonden, die brutaal tegen hen uitvoeren en hen bedrogen. Dit optreden van de blanken liet toen evenals nu een indruk bij hen achter, dat *de God van de witgezichten* geen Vriend was van *de arme roodhuiden*. Woekerende kooplieden en gewetenloze kolonisten hadden zó'n vijandschap bij de Indianen opgewekt, dat het geruime tijd duurde eer Brainerd hun vertrouwen kon winnen en hen kon overtuigen dat hij met 'broederlijke liefde tot hen kwam en niet om het hunne'.

Hoewel Brainerd soms voor zo'n 40 Indianen sprak, werd hij toch regelmatig teleurgesteld. Op een zaterdagavond nadat hij, zoals zijn gewoonte was, enige tijd in de bossen had doorgebracht om daar te mediteren en zijn eigen hart te onderzoeken, hoorde hij bij zijn terugkeer in het kamp dat de volgende dag een groot feest stond gehouden te worden, met afgodische gebruiken. Zijn ziel was daarover in angst.

Hij vertelt: "Ik dacht dat ik daarheen moest gaan en moest trachten hen uiteen te drijven, doch hij wist niet hoe hij zijn doel zou kunnen bereiken. "Ik zonderde mij af tot gebed hopen op kracht van Boven."

Die nacht bracht hij door in smekingen en in diepe zielsangst. Toen hij van zijn knieën opstond kon hij nauwelijks staan van uitputting, het zweet stond op zijn voorhoofd hij had tot God geroepen tot zijn stem het begaf. Toen kwam in hem zulk een wonderlijk gevoel van vertrouwen in God en zulk een volkomen onderwerping aan Zijn wil als hij nooit vergeten heeft tot zijn sterfdag toe. Hij schrijft daarover als van indrukken die niet onder woorden te brengen zijn.

"Alle dingen hier beneden zonken weg en er scheen niets van enig belang voor mij te zijn dan heiligheid van hart en leven, en de bekering van de heidenen tot God. Al mijn zorgen, vrezens en verlangens welke van een aardse natuur waren, verdwenen en werden voor mij van weinig meer betekenis dan een windvlaag. Op buitengewone wijze verlangde ik dat God Zichzelf een Naam wilde maken onder de heidenen (= Indianen) en ik beriep mij op Hem, met de grootste vrijmoedigheid, dat Hij wist dat ik Hem verkoos boven het hoogste mijner blijdschap. Ik had wezenlijk geen neiging tot vreugde van deze wereld. Ik was niet bezorgd hoe of waar ik leefde of welke ontberingen ik moest dragen, indien ik maar zielen voor Christus mocht winnen. Ik

bleef de gehele nacht in deze gesteldheid. Dat grote werk van bij God tegen satan te pleiten, bleef mij bij."

Toen de dageraad aanbrak haastte hij zich naar het woud om zijn ziel weer voor God uit te storten met "een levendige hoop dat God de last wilde overnemen en zou neerdalen om enig wondervol werk onder de heidenen te doen."

Na vijf kilometer gereden te hebben bereikte hij de Indianen die wild dansten, dolle sprongen maakten en woest schreeuwden, welke de onderscheidende en schrikbaan jagende kenmerken van hun afgodendienst zijn. Brainerd ging recht op hen af tot hij in hun midden stond en met de zegen van de Goddelijke tegenwoordigheid, die hem bekleedde met genade en kracht, overreedde hij hen de vergadering te sluiten en de bijeenkomst op te breken. Dat gelukte, en de Indianen, die zo juist rondom hun medicijnmannen en bezweerders hadden gedarteld, groepeerden zich nu rondom de jonge zendeling en luisterden met gespannen aandacht naar het woord des Heeren.

Na deze opmerkelijke gebedsverhoring, begaf de prediker zich langzaam naar zijn verblijf, ongetroost en onder vuistslagen des satans.

Hij schrijft: "Ik was zeer zwak en vermoeid en mijn ziel neergeslagen en verward maar ik was gedood aan heel de wereld en was besloten steeds op God te wachten om de bekering van de heidenen, hoewel de duivel mij het tegendeel inblies."

Hierop volgden drie weken van ziekte, geweldige pijn, in het midden waarvan het hem gelukte naar zijn Indianen te kruipen om 2 keer op de sabbat tot hen te spreken, maar in waarheid hij was ziek en meende te sterven. Hij zat in het midden van zijn hoorders, de Bijbel in zijn hand en zo bracht hij het Woord des Levens. Zijn lijden maakte zijn werk apostolisch. Met nauwelijks een enkele uitzondering onderging hij dezelfde beproevingen als de apostel die sprak: "In 't reizen menigmaal in gevaren van rivieren, in gevaren van moordenaars, in gevaren van mijn geslacht, in gevaren van de heidenen, in gevaren in de stad, in gevaren in de woestijn, in gevaren op de zee, in gevaren onder de valse broeders, in arbeid en moeite, in waken menigmaal, in honger en dorst, in koude en naaktheid, in vasten menigmaal."

Ten laatste is hij zo verzwakt dat hij zijn hut niet kan verlaten en de onzekerheid van zijn gedachten begon hem te ontstellen. Welk een voorbeeldige teerheid ligt in deze woorden welke hij op papier krabbelde toen hij daar alleen lag.

Hij schrijft: "Ik ben gedwongen al mijn gedachten in het wilde te laten lopen, want ik heb geen kracht om te lezen, te overdenken of te bidden en dat verwacht mijn geest. Ik beschouw mijzelf als een man die alles wat hij heeft in een kleine boot heeft geladen, welke op drift is geraakt in een snelle stroom. De arme man staat op de wal en betreurt zijn verlies. Maar helaas, hoewel al het mijn weggesleurd schijnt te worden door de stroom, durf ik niet te weeklagen want daardoor zou mijn geest verder wegzinken en mijn lichamelijke gekrenktheid zou er door verergeren.

Ik ben daarom gedwongen om mijn gedachten te laten gaan over beuzelingen hoewel ik op dezelfde tijd verschrikt ben en mijzelf afvraag of ik niet schuldig sta aan misbruik van mijn tijd. Dikwijls is mijn consciëntie zo bezig met het ellendige werk van tijdverspillen, dat ik geen vrede heb, hoewel ik toch geen kracht in mijn geest en lichaam heb om de tijd tot een beter doel te gebruiken. Ik hoop dat God Zich over mij ontfermen zal in mijn benauwende omstandigheden."

De last van de Indianen drukte meer dan ooit op het hart van Brainerd. Het was zomer 1744, toen hij aan zijn nieuwe arbeidsveld begon. Geen moeite was hem te veel. Eind juli ging hij over een hoge berg naar het westen. Hier in de Forks van Delaware in Pennsylvania zocht hij de groepen van Indianen op die verspreid woonden. Soms waren er niet meer dan tien hutten bij elkaar die een nederzetting vormden. Het aantal hoorders waarvoor hij sprak, was klein, niet meer dan twintig of vijfentwintig personen. Tegen het einde van de zomer nam dit aantal toe tot veertig. De uitwerking van zijn preken op sommige Indianen was niet gering. Zij deden afstand van hun afgoden, namen niet langer deel aan de feesten die gehouden werden, waar geofferd werd aan zekere onbekende krachten. *Er waren er die naar de weg van Sion gingen vragen*, zo schreef Brainerd op 5 november aan Ebenezer Pemberton. Dit alles gaf hem moed om verder te gaan.

Zo hoorde hij begin juli van een groep van Indianen in een plaats genaamd Kauksesauchung, dertig mijl westwaarts van de plaats waar hij verbleef. Hier ging hij op **24 juli** naar toe. Hij sprak bij de rivier Susquehanna. 'Terwijl ik aan het preken was, schenen zij bedaard en oplettend te zijn; zij waren wat verbaasd omdat zij deze dingen nooit eerder gehoord hadden. Er waren er twee of drie die meenden dat ik een verkeerde bedoeling met hen had; zij voerden aan dat de blanken hen hadden misbruikt en hun land van hen hadden afgenomen en dat zij daarom geen reden hadden om te denken dat wij nu bezorgd waren om hun heil, maar hiertegenover bedoelden om hen slaven te maken en hen aan boord van schepen te zetten om met de mensen op het water (zoals zij dit uitdrukten) te vechten, waarmee zij de Fransen en Spanjaarden op het oog hadden. De meesten onder hen bleven echter erg vriendelijk en vertelden me dat zij dadelijk naar hun huis in Susquehanna gingen en wensten dat ik hen daar zou bezoeken en zij vertoonden een behoorlijke begeerte tot verder onderwijs. Deze uitnodiging gaf mij enige bemoediging in mijn grote werk en deed mij hopen dat God bedoeld had om een krachtige deur voor mij te openen tot verspreiding van het Evangelie onder de arme heidenen nog verder naar het westen.'

'Al mijn begeerte was de bekering van de heidenen en al mijn hoop was op God.' De zomerse warmte had niet die invloed op zijn lichaam dat hij hierdoor nieuwe energie kreeg. Soms was hij zo ziek dat hij zijn huis niet kon uitgaan om te preken. Maar als hij enigszins kon, probeerde hij het toch. Zo voelde hij zich op zondag 5 augustus uitgeput en krachteloos. 'Maar hoewel ik erg zwak was, bezocht ik de Indianen en preekte tweemaal voor hen en werd ver boven mijn verwachting gesterkt. En inderdaad, de Heere gaf mij enige vrijmoedigheid en vurigheid in het toespreken van hen, hoewel ik geen kracht genoeg had om te staan, maar genoodzaakt was om de gehele tijd te zitten. Tegen de avond was ik zeer zwak, uitgeput, ziek en vol van pijn.' Hoe voelde hij zich als een schip op de golven van de zee. Zelf drukt hij dit zo uit: 'Ik ben als iemand van wie al zijn bezit in een klein bootje is ingescheept, dat ongelukkig met de stroom van een rivier wordt meegevoerd. De arme eigenaar staat aan de wal te kijken en betreurt het verlies.'

Na verloop van tijd ging het wat beter. Zo sprak hij op zondag 2 september met veel vuur en bewogenheid voor de Indianen. 'Ik ben verzekerd dat God mij bekwaamde om geloof in Hem te beoefenen, terwijl ik tot hen sprak. Ik bemerkte dat enigen van hen bang waren om naar het christendom te horen en deze godsdienst te omhelzen. Zij denken dat zij door de tovenaars betoverd en vergiftigd zouden worden, maar ik werd in staat gesteld om hen te bewegen niet bang te zijn. Om op God te vertrouwen om

bewaring en verlossing, daagde ik al die machten van de duisternis uit om het ergste eerst bij mij te doen. Ik vertelde mijn volk dat ik een christen was en hoe het kwam dat de tovenaars mij niet betoverden en vergiftigden. Ik voelde meer dan ooit mijn onwaardigheid toen ik dit zei. Ik zag dat de eer van God in de zaak was betrokken en ik begeerde bewaard te worden, niet vanuit zelfzuchtige bedoelingen, maar tot een getuigenis van de Goddelijke macht en goedertierenheid en van de waarheid van het christendom, opdat God zou mogen worden verheerlijkt. Nadien bevond ik dat mijn ziel zich in God verblijdde voor Zijn ondersteunende genade.'

'Ik verheugde mij om hem te zien en ik heb een vast vertrouwen dat God onze gesprekken nuttig deed zijn. Ik zag hem, naar ik dacht, meer gedood aan de wereld, aan de angstvallige zorgen en verleidende voorwerpen hiervan dan ik was, en dit deed mij tot mijzelf inkeren en gaf mij een groter gevoel van mijn schuld, ondankbaarheid en ellende.' Zo gingen beide broeders op pad, vergezeld van twee Indianen die als tolk dienden. Het werd een reis door een huilende wildernis, over hoge bergen, door diepe dalen, en langs grillige rotsen. Op een avond viel Brainerds paard neer, omdat het met een van zijn poten in de rotsen was blijven steken. Het brak zijn poot, zodat Brainerd niet verder kon. Er zat niets anders op dan het paard te doden en te voet verder te gaan. Het was hem een wonder dat hij zelf niets mankeerde en ongedeerd was. De duisternis begon in te vallen, zodat het gezelschap zich voor de nacht moest gereed maken. Zij staken een vuur aan, sneden enkele takken van de bomen om hen te beschutten tegen de kou. Het vroom die nacht zelfs, maar toch rustten zij bij het vuur op de grond en zij sliepen gerust. De Heere breidde Zijn vleugelen over hen uit en beschermde hen voor rampen en gevaren.

*Uw liefde wilde ons heden sparen,
 Vermoeid leggen wij ons tot rusten neer,
 Dat Uw engelen ons bewaren,
 Dat geen vijand onz' vrede deer.
 Jezus Die ons steeds behoedt,
 Onder Uw vleug'len is het zoet.
 Pelgrims, vreemden op deez' aard,
 Wonen wij in 's vijands land,
 Worden wij door U bewaard,
 Bescherm ons door Uw liefdehand,
 Dan zijn wij in U onvervaard.
 Leven wij nog korte tijd,
 Eeuwige rust is ons bereid.*

Hoofdstuk 7

Bij de wigwams van Susquehannah

Brainerd ging ca. 30 mijl te voet verder totdat ze op de plaats van bestemming aankwamen.

Hun ontvangst in het Indiaanse kamp was hartelijk en bevredigend. Brainerd begroette het hoofd van die stam beleefd en preekte onmiddellijk voor de grote menigte van Roodhuiden, die zich met hun vrouwen rond hem verzameld hadden.

De volgende dag preekte hij weer en verzocht hun een grote jachtpartij waartoe zij zich voorbereidden, af te zeggen, opdat hij gelegenheid zou hebben hen gedurende een paar dagen onderwijs te geven in de waarheden van de christelijke leer. Zij stemden daarin toe, doch hij was niet weinig verbaasd en "tamelijk bedompt" zoals hij het noemde, toen enkele van de vooraanstaande Indianen met hem in debat traden en met sterke tegenwerpingen tegen de christelijke godsdienst voor de dag kwamen.

Eén van de tegenwerpingen was, dat de blanken liegen, bedriegen, stelen en drinken, erger dan de Indianen. In die dagen verweten de Indianen aan de zendelingen dat zij vóór de komst der Engelsen niet wisten wat sterke drank was. Een andere tegenwerping was, dat de zending een middel was om kleurlingen tot slaven te maken. Wanneer Brainerd aan dat volk vertelde dat de christelijke godsdienst hun ten goede zou zijn, ontkenden zij het en herinnerden hem aan hun verlies van land of vrijheid.

Een ander bezwaar tegen hun aannemen van de christelijke leer is hun gehechtheid aan hun eigen bijgeloof en afgodendienst, en hun behoefte aan woeste en belachelijke plechtigheden, waardoor zij de gunst der "geesten" hopen te winnen. Brainerd noemt met weinig woorden al deze gebruiken "een verborgenheid der ongerechtigheid", afkomstig van satan.

Brainerd was daar om Christus te prediken, maar de godsdienst der heidenen kent geen Middelaar. Hiervan getuigt een gesprek dat Brainerd voerde met een oude doch verstandelijk goed ontwikkelde Indiaan.

Hij stelde aan de Indiaan de vraag of hij veronderstelde dat er iets in de mens is dat het lichaam zal overleven.

Het antwoord was: "Ja."

Hij vroeg hem daarop, waar hij veronderstelde dat het verblijf zou zijn van hetgeen niet stierf.

Hij antwoordde: "Het gaat zuidwaarts."

Hij vroeg hem verder of het daar gelukkig zou zijn.

Na enig nadenken zei hij: "De zielen van goede mensen zullen gelukkig zijn en de zielen van slechte mensen ellendig."

Op de vraag wie hij slechte mensen noemde?

Was zijn antwoord: "Slecht zijn zij die liegen, stelen, twisten met hun burens, liefdeloos handelen tegen hun vrienden en speciaal tegen bejaarde ouders en in één woord, zulken als een plaag zijn voor de mensheid."

Een sterk verzet tegen de christelijke leer wordt veroorzaakt door de onbegrensde invloed van de "pow-wows" of tovenaars. Dit was de voorname tegenstand waartegen Eliot een honderd jaren vroeger had te strijden. Zij die Christus aannamen werden vervolgd en het gebeurde dikwijls dat de Indiaanse tovenaars als waanzinnig, stampvoetende en dreigende voor de jonge bekeerlingen stonden.

Terwijl Brainerd zijn nachtwaken in de eenzame wouden doorbracht was hij in gevaar niet alleen van wilde dieren maar van misschien nog woester mensen die daar rondzwierven, klaar tot elke barbaarse handeling in hun dorst naar bloed. Tot zulken bracht de zendeling zijn boodschap, door zonder vrees de blinde afgoderij van hun feesten te veroordelen en door hun een onvervalst Evangelie te prediken, hetwelk alle mensen besluit onder zonde en oordeel, en voor hen die zichzelf veroordelen een weg ter verlossing ontsluit. Wij hebben uit zijn eigen getuigenis gehoord dat deze boodschap de toverdokters tot zijn vijanden maakte. De hoop van hun gewin verdween en hun macht over de bijgelovige Indianen werd verzwakt zodra het licht van het evangelie opging in de harten van het volk. Doch Brainerd ging onverschrokken voort, sterk onder het besef van zijn plicht en sterker en meer verzekerd in de wetenschap dat God bij hem was en Zijn dienstknecht niet zou verlaten in het gezicht van de vijand.

Op vrijdag 5 oktober, na drie dagen reizen, kwamen zij bij de Susquehanna rivier aan in een plaats genaamd Opeholhaupung. Hier vonden zij twaalf Indianenwigwams, waarin zeventig mensen woonden. Brainerd ging naar het stamhoofd en sprak hem vriendelijk toe. Hij vertelde waarom zij waren gekomen; het ging om hen te onderwijzen in de kennis van het christelijk geloof. De heiden werd niet vijandig, maar zei dat hij gewillig was om dit onderwijs te ontvangen.

'Na enige beraadslagingen kwamen de Indianen samen en preekte ik voor hen. Toen ik dat gedaan had, vroeg ik hen of zij mij weer wilden horen. Zij antwoordden dat zij dit zouden overwegen, en spoedig daarna lieten zij mij weten dat zij dadelijk zouden samenkomen als ik wilde preken, wat ik met grote vrijmoedigheid deed. Toen ik hen weer vroeg of zij mij verder wilden horen, antwoordden zij dat zij dit de volgende dag wilden doen. Ik was ten volle overtuigd van de volstrekte onmogelijkheid om iets zonder de bijzondere ondersteuning van Boven voor de arme heidenen te kunnen doen. En mijn ziel berustte in God en liet het aan Hem over om te doen wat Hem behaagde in hetgeen ik zag dat Zijn eigen zaak was. En inderdaad, ik had door de Goddelijke goedheid iets van deze gestalte gevonden, de meeste tijd toen ik op reis hiernaartoe was en ook voordat ik van huis ging.'

'Op zaterdag 6 oktober stond ik vroeg op en smeekte de Heere om hulp in mijn grote werk. Ongeveer op de middag preekte ik weer voor de Indianen en in de middag bezocht ik hen van huis tot huis en nodigde ik hen uit om te komen en mij de volgende dag weer te horen, en hun plannen om op jacht te gaan, waartoe zij zich hadden gereedgemaakt, tot maandag uit te stellen. Ik heb een vast vertrouwen dat de Heere mij in deze nacht bijstond om mijn ziel te bemoedigen en te versterken. Ik bracht meer dan een uur in afzondering door en werd in staat gesteld om mijn hart voor God uit te storten voor de vermeerdering van genade in mijn ziel, om gaven en bekwaamheden tot de bediening, om vrucht onder de arme Indianen, voor Gods dienaren en volk en voor vele dierbare vrienden in zeer afgelegen plaatsen. Gedankt zij God.' ...

'O, mijn ziel, wat voor dood is het niet, dat de genegenheden niet in staat zijn om zich op God te richten, vanwege duisternis en als gevolg hiervan overal rond te dolen en bevrediging te zoeken die alleen hier te vinden is!'

Zouden de Indianen zich geheel van het christelijk geloof afkeren en hun heidense godsdienst blijven aanhangen?

Na sabbatdag 7 oktober dacht hij dat zij 's morgens vroeg weer zouden gaan jagen. Hij wilde dan ook afscheid van hen nemen, maar wonder boven wonder, zij verzochten hem weer voor hen voor te gaan. 'Ik bewilligde met blijdschap in hun verzoek en

beijverde mij daarna om hun tegenwerpingen tegen het christendom te beantwoorden. Toen gingen zij weg en brachten wij de rest van de middag in lezen en bidden door, met het voornemen om de volgende dag in de vroege morgen naar huis te gaan. Mijn ziel was enigermate verkwikt in het verborgen gebed en in overdenking. Gedankt zij God voor Zijn goedheid.'

Bemoedigd gingen Brainerd en zijn helpers terug naar huis. De reis was lang, maar dit deerde niet. De nachten waren koud, maar hun harten warm. Weer maakten zij een vuur en sneden basten van bomen om zich te beschutten. Rondom hen huilden de wolven, 'maar God bewaarde ons voor alle kwaad.' Brainerd bleef niet lang thuis, maar ging de weg terug, 70 mijl, en kreeg een nieuw paard op 12 oktober. Daarop ging hij weer terug naar zijn Indianen.

'Op vrijdag 12 oktober reed ik naar mijn woning, waar ik mijn ziel voor God in het gebed uitstortte en Hem probeerde te danken voor Zijn overvloedige goedheid aan mij op mijn laatste reis bewezen. Ik heb haast nooit meer gezondheid genoten, tenminste niet de laatste jaren. God heeft mij wonderlijk en bijna miraculeus ondersteund onder alle ongemakken op de weg en het reizen te voet. Geloofd zij de Heere Die mij gedurig in al mijn wegen bewaart.'

Deze lofprijzing had de overhand in zijn ziel toen hij op de reis terugzag. Dit veranderde echter weer na enkele dagen, toen hij zich verward voelde, niet kon bidden en in moedeloosheid dreigde weg te zinken. Hij dacht zelfs dat hij nooit meer in staat zou zijn om te preken. 'Maar naderhand behaagde het God om mij enige verlichting in deze verwarringen te geven. Maar nog was ik bang en beefde ik zelfs voor God. Ik ging naar de plaats van openbare godsdienst, hief mijn hart op tot God om bijstand en genade in mijn grote werk. God was mij genadig en gaf mij met Hem te pleiten om heiliging en om de sterkste argumenten met Hem te gebruiken, ontleend aan de vleeswording en het lijden van Christus, tot hetzelfde doel dat de mensen heilig gemaakt mochten worden. Daarna werd ik in het preken ondersteund en ik weet niet of God mij ooit zo heeft bekwaamd om zo nauw en onderscheiden tot beproeving van de staat van een mens te preken. Door de oneindige goedheid van God voelde ik wat ik sprak en God bekwaamde mij om met ongewone helderheid over de Goddelijke waarheid te handelen. En toch voelde ik duidelijk mijn gebreken in het preken, dat ik niet trots kon zijn op mijn werk, wat sommige keren wel gebeurd is. Geloofd zij de Heere voor Zijn genade. 's Avonds verlangde ik om geheel alleen te zijn, om God te danken voor Zijn hulp, een tijd van de uiterste nood en ik verlangde naar een grote mate van heiligheid, opdat ik mijn dank aan God mocht tonen.'

In een brief die hij op **5 november 1744** aan Pemberton schreef, benadrukt Brainerd dat hij het als een belangrijke taak beschouwde om eerst de vooroordelen tegen het christelijk geloof bij de Indianen weg te nemen. Zij zaten nog zo vast aan hun heidense ritueel en gewoonten. Brainerd hoopte dat 'de God van alle genade bezig was om hen voor te bereiden om de waarheid zoals deze in Jezus is, te ontvangen. Als dit het gelukkige gevolg is, zal ik mij niet alleen verblijden in mijn vroegere arbeid en moeiten, maar zal ik ook vertrouwen "om gaarne de kosten te doen en ten koste gegeven te worden", indien ik het middel mocht zijn om hen te bekeren van de duisternis tot het licht en van de macht van satan tot God.'

De godsdienst van de Indianen was eeuwenlang de heersende religie van hen geweest. Nu hoorden zij van de wonderen die God gedaan heeft, maar zij hadden ook hun overgeleverde verhalen waarin wonderen voorkwamen. En waarom moesten zij de

gewoonten van de Europeanen overnemen? Eeuwen lang hadden zij zich met de jacht beziggehouden en hun leven daarop afgestemd. Zij hadden hun feesten, spraken over dromen en visioenen, brachten offers aan hun doden, kortom zij waren Indianen en geen blanken. Hierbij kwam nog de moeilijkheid van hun taal. Al met al was het een zware taak die op zijn schouders rustte. Eerlijk schrijft hij Pemberton zijn wederwaardigheden. Hij besluit dat hij niet de bedoeling heeft om hem teleur te stellen. Een aanhoudend gebed om de uitstorting van Gods Geest in de harten van de heidenen is onontbeerlijk. Het gaat er immers om dat zij mogen buigen voor de Vorst des hemels.

In deze tijd werd hij opnieuw genoodzaakt om een reis te maken. Hij moest de vergadering van de classis in New York bijwonen en bleef twee weken in deze plaats. Met tegenzin vertrok hij, omdat hij bang was dat zijn hart van het werk dat God hem had opgelegd, zou worden afgetrokken. Maar toch ervoer hij onderweg de nabijheid van de Heere. Vermoeid kwam hij aan in New York, mede door de koude en de stormen die het jaargetijde met zich meebracht. Hij werd zelfs ziek en moest enige tijd het bed houden.

Op 21 november reed hij in de felle kou van Newark naar Rockciticus. Hier logeerde hij bij een collega Timothy Johnes, die een jaar ouder was dan hij. Het was goed om hier te zijn en met elkaar te spreken

Maar hij moest weer verder trekken. De Indianen in Delaware wachtten op hem. De reis terug was moeilijk; hij verdwaalde zelfs en kwam in een grote wildernis terecht. Hij dwaalde 'door moerassen, en zeer vreselijke en gevaarlijke plaatsen'. Het was avond en omdat er weinig sterren schenen, werd hij aan veel gevaren blootgesteld. De hoofdpijn kwelde hem en voor zijn gevoel zou hij neervallen. Moest hij in deze huilende wildernis de nacht doorbrengen? Maar de Heere zorgde voor Zijn knecht. 'Ik vond door Gods overvloedige goedheid om ongeveer negen uur een huis, waar ik vriendelijk onthaald werd. Zo ben ik vaak in gevaren geweest en soms heb ik hele nachten in de open lucht gelegen, maar God heeft mij tot hiertoe bewaard. Gedankt zij Zijn Naam. Zulke ongemakken en ontberingen dienen om mij meer van de aarde te spenen en ik vertrouw dat zij de hemel liefelijker zullen maken. Wanneer ik vroeger aan kou, regen enzovoorts was blootgesteld, was ik gereed om mijzelf te behagen met de gedachte aan een aangenaam huis, een warm vuur en andere geriefelijkheden te genieten, maar nu hebben deze dingen door genade minder plaats in mijn hart en mijn ogen zien meer op God om vertroosting. Ik verwacht in deze wereld niet anders dan verdrukkingen, en dit komt mij niet, zoals vroeger, vreemd voor.'

Nu de winter was ingetreden, probeerde hij wat te doen aan zijn eigen huisvesting. Hij wilde graag alleen wonen en maakte een hut. De Indianen hielpen hem bij zijn werk en hij stond hen bij. Hij hield van dit volk, hoewel hij met afschuw zag hoe dat zij zich soms weer lieten verleiden tot hun afgodische feesten en dansspel.

Op 6 december betrok hij zijn eigen woning. Hier kon hij zich alleen terugtrekken om met de Heere te verkeren. De weersomstandigheden waren van dien aard dat hij niet buiten kon bidden. Wat was het zijn vermaak om zijn hart uit te storten, al had hij niet altijd lust tot het gebed. De kracht van de overblijvende zonden en lichamelijke gebreken probeerden hem dan van deze gewoonte af te houden. Maar als hij soms na veel strijd de Heere mocht zoeken, dan was dit hem meer waard dan alle schatten van de wereld.

Zo was hij op 12 december zwak, maar werd, zoals hij schrijft, 'enigermate in het gebed ondersteund, en mocht met vermaak en blijdschap van hart uitroepen: *Kom, Heere Jezus! Kom, Heere Jezus, kom haastelijk!* Mijn ziel verlangde naar God, naar de levende God. O, hoe veel beter is dit dan het nodige voedsel! Ik had op die tijd geen trek in eten (hoewel het Iaat was in de morgen), want het aardse voedsel scheen mij geheel smakeloos te zijn. O, hoe veel beter is de liefde dan de wijn, dan de zoetste wijn!

De volgende dag zette hij apart om te vasten en te bidden. Het was nodig om Gods zegen af te smeken voor zijn arme volk. Ook bad hij voor zijn nog onbekeerde tolk. Zo verootmoedigde hij zich voor de Heere. Wanneer zou er beroering komen in de beenderen? Wanneer zouden de Indianen zich voor God vernederen? Wat was de nood groot; hij dreigde er zelfs door overweldigd te worden. Hoe moest hij verder gaan, nu hij weer zo in moedeloosheid dreigde te verzinken? Hij wist niet hoe hij verder moest leven en verlangde naar de dood. 'Mijn ziel was gezonken in diepe wateren en de golven schenen mij te verdrinken. Ik was zo onderdrukt dat mijn ziel huiverde; ik kon mijn gedachten in het gebed niet een minuut gevestigd houden, zonder te worden afgeleid. Ik was buitengewoon beschaamd dat ik niet voor God leefde. Ik had geen benauwde twijfelingen over mijn staat, maar zou blijmoedig (zoveel ik mogelijk doen kon) een eeuwigheid kunnen ingaan.

Toen ik voor de Indianen zou gaan preken, was mijn ziel in grote angst. Ik werd zo door moedeloosheid overmand dat ik wanhoopde enig goed te zullen doen; ja ik was helemaal radeloos. Ik wist niet wat ik moest zeggen of doen, noch wat ik voor koers moest volgen. Maar uiteindelijk handelde ik over het bewijs dat wij van de waarheid van het christendom hebben vanuit de wonderen van Christus, waarvan ik er vele hen voorstelde. En God hielp mij krachtig om met grote ernst te spreken in de slottoepassing tot hen die weigerden om de waarheid te geloven die ik hen geleerd had.' ... 'Ik vermag alle dingen door Christus Die mij krachten geeft. En ben door Zijn genade, wanneer ik dus niet door moedeloosheid en een soort van wanhoop overstelpt word, gewillig om mij in Zijn dienst te laten verteren en al mijn krachten te besteden.'

Zijn neerslachtigheid weet hij grotendeels aan zijn lichamelijke zwakten. Hierin voelde hij ook een groot gemis aan de Goddelijke nabijheid. Hij stortte zijn hart uit tot God, maar voelde zich levenloos en kon nauwelijks een indruk krijgen van God en Goddelijke zaken. Hoofdpijn verhinderde hem om zich te concentreren op zijn werk. Toch probeerde hij op 6 januari 1745 weer te preken, maar tekent aan dat hij 'weinig hart noch leven' vertoonde. 'Ongeveer in de avond werd mijn ziel gedrukt door een gevoel van mijn ontrouwheid. O, de blijdschap en vrede die ontstaan uit een gevoel van barmhartigheid van God ontvangen te hebben om getrouw te zijn!'

Na enkele dagen week de duisternis en kreeg hij weer vrijmoedigheid in het bidden. 'Ik werd bemoedigd, versterkt en in staat gesteld om voor genade voor mijzelf en voor mijn arme Indianen te smeken en ik werd liefelijk ondersteund in mijn voorbeden bij God voor anderen. Gezegend zij Zijn heilige Naam tot in eeuwigheid. Amen, ja amen. De dingen die onlangs zwaar en bijna onmogelijk schenen, bleken nu gemakkelijk te zijn. Mijn ziel vermaakte zich zozeer in het gebed op die tijd, dat ik geen begeerte had naar nodig voedsel. Ik schrok er zelfs voor terug om met bidden op te houden, omdat ik de geestelijkheid en deze gezegende dankbaarheid aan God die ik toen voelde, niet mocht verliezen. Nu was ik geheel gewillig om te leven en alle beproevingen te ondergaan, die mij in deze wereld met moeiten mochten overkomen, maar ik bleef wel naar de hemel verlangen, opdat ik God op een volmaakte wijze mocht verheerlijken.

O, kom, Heere Jezus, kom haastelijk! Ik bracht de dag door met wat te lezen en in enige ontspanning die ik nodig had te nemen vanwege mijn grote zwakheid en ongesteldheid. 's Avonds genoot ik enige vrijmoedigheid en vurigheid in het gebed.'

Gelukkig woonden in de buurt van zijn hut enkele blanken met wie hij contact had en waar hij de huisgodsdienst mee deelde. Dit bezorgde hem wat afleiding in de eenzaamheid te midden van de Indianen.

Op zondag 3 februari werd hij bemoedigd door de Heere. Hij genoot vrede in zijn ziel en mocht geloven dat de Heere hem getrouw gemaakt had om het Evangelie te verkondigen. Al zou niemand onder de Indianen bekeerd worden en allen verloren gaan, dan zou hij toch voor zijn getrouwe arbeid beloond worden. Het verlangen naar de bekering van hen werd hierdoor niet getemperd, maar versterkt. 's Avonds genoot hij veel ruimte in de overdenking van de woorden van de Zaligmaker: 'Strijdt om in te gaan door de enge poort.'

15 februari. Deze avond werd ik zeer gesterkt in de meditatie over deze kostelijke tekst: *Jezus stond en riep: Indien iemand dorst heeft, die kome tot Mij en drinke!* Ik wenste deze woorden uit te galmen voor de hele wereld van zondaars.

17 februari. Aan de zonkant van een heuvel in de wildernis, preekte elke dag tot het volk die 20 mijl ver liepen om mij te horen: *Jezus stond en riep: indien iemand dorst heeft, die kome tot Mij en drinke!* Ik werd zelden meer gesterkt om de aanbidding van de vrije genade Gods met meer eenvoud te preken aan verloren gaande zondaars.

Brainerd sprak hij voor een aantal blanken. Hij kon niet voor de Indianen preken, omdat zijn tolk er niet was. De tekst waarover hij in enkele diensten sprak was: *'En op de laatste dag, zijnde de grote dag van het feest, stond Jezus en riep, zeggende: Zo iemand dorst, die kome tot Mij en drinke.'* In de middag behaagde het God mij grote vrijmoedigheid en vurigheid in het preken te geven en ik werd bekwaam gemaakt om het voorbeeld van Christus in de tekst, Die stond en riep na te volgen. Ik denk dat ik haast nooit eerder met groter vrijmoedigheid en duidelijkheid de vrije genade van God aan verloren zondaren heb aangeboden dan toen. Daarna werd ik in staat gesteld om Gods kinderen uit te nodigen om opnieuw uit deze Fontein van het water des levens te drinken, waaruit zij voorheen zoveel onuitsprekelijke voldoening hadden ontleend. Het was een troostvolle tijd voor mij. Er werden in de samenkomst vele tranen geschreid en ik twijfel niet of de Geest van God was daar in het overtuigen van arme zondaren van hun behoefte aan Christus. 's Avonds voelde ik me bedaard en getroost, hoewel ik erg vermoeid was. Ik had enig troostrijk gevoel en indruk van Gods uitnemendheid en heerlijkheid en mijn ziel verheugde zich dat Hij God was boven allen te prijzen tot in der eeuwigheid. Doch ik was te veel bezet met gezelschap en gesprek en verlangde ernaar om alleen in mijn eenzaamheid met God te zijn. O, dat ik voor eeuwig God kon loven voor Zijn goedertierenheid aan mij op deze dag bewezen, Die mij verhoord heeft in de blijdschap van mijn hart.'

De volgende zondag kwam de tolk weer niet opdagen. Hij voelde zich nu toch gedrongen om tot de Indianen te spreken. Gelukkig wist hij een Hollander zover te krijgen dat hij hem vertaalde, maar het bleek dat deze niet erg geschikt was. Zodoende was hij genoodzaakt om weer voor blanken te preken. Nu was de tekst: 'Jezus zeide tot de twaalven: Wilt gijlieden ook niet weggaan?' Hier scheen de Heere de last van mij af te nemen, in het bijzonder aan het einde van mijn preek. Ik voelde vrijmoedigheid om de liefde van Christus tot Zijn arme discipelen open te leggen. Wanneer het overige van de wereld Hem heeft verlaten en door Hem verlaten wordt, zodat Hij hen

niet meer roept, keert Hij Zich tot de Zijnen en vraagt hen: "Wilt gijlieden ook niet weggaan?" Ik had een gevoel van de vrije genade van God tot Zijn eigen volk in zulke tijden van algemene afval, en wanneer zij zelf enigermate afwijken naar de wereld. O, de vrije genade van Christus, dat Hij Zijn volk zo tijdig het gevaar van hun afwijking laat zien en hen vermaant en nodigt om in hun trouw aan Hem te volharden. Ik zag dat de afwijkende zielen, die met de wereld schenen weg te gaan, onmiddellijk tot Hem mochten terugkeren en bij Hem welkom zijn, niettegenstaande al hun vorige afwijkingen. Aldus was mijn preek ook gepast voor de toestand van mijn eigen ziel, want ik heb de laatste tijd een groot gebrek gehad aan dit gevoel en het verstaan van Goddelijke genade. Ik ben vaak in mijn eigen ziel in verlegenheid geweest, dat ik geen gepaste bevattingen kon maken van de Fontein Die geopend is om de zonde af te wassen. Zo heb ik te veel in mijn eigen kracht gewerkt om geestelijk leven, vrede in het geweten en voortgang in heiliging. Maar God liet mij in enige mate de arm van alle sterkte zien en de fontein van alle genade. 's Avonds werd ik gewaar dat ik ernstig, aandachtig en verkwikkend mocht rusten op vrije genade om ondersteund en aangenomen te worden en om vrede in het geweten te verkrijgen.'

Nu het einde van de winter weer in zicht kwam, verlangde Brainerd weer naar zijn geboorteland. Het liefst zou hij zich daar blijvend willen vestigen. Hij scheen het hier onder de Delaware Indianen niet bijster naar zijn zin te hebben.

Eind maart zadelde hij zijn paard om naar New England te gaan. Vijf weken lang bleef hij weg en in die tijd ontmoette hij veel broeders in het geloof. Zo sprak hij een predikant over de wenselijkheid om met nog een broeder het zendingswerk te ondernemen. Twee jaar was hij nu in eenzaamheid bezig en dat zonder merkbare vrucht. Had de Heere Zijn discipelen niet twee aan twee uitgezonden? Dan konden zij elkaar ondersteunen en afwisselend het Woord uitdragen.

In Woodbridge woonde hij een vergadering van predikanten bij met wie hij samenspreking hield over zijn werk en over de uitbreiding van Gods Koninkrijk. Vanuit deze plaats schreef hij een brief aan John Sergeant om hem op de hoogte te brengen van de stand van zaken. Hij deelt hierin mede dat hij niet zonder hoop is. Hij bespeurt ernst en belangstelling onder de Indianen van Delaware, maar ook verheelt hij de vele teleurstellingen niet die zijn werk vergezellen. In financieel opzicht heeft hij het ook niet breed. Na de val van zijn paard was hij nog niet in staat geweest om een nieuw rijdier te kopen. Kennelijk moest hij zich op een geleend paard voortbewegen.

Na een bezoek aan New York en Connecticut keerde hij op 13 april terug. 'Gedankt zij de Heere, Die mij op deze lange reis behoed heeft en mij in veiligheid in mijn eigen huis heeft teruggebracht. Waarlijk het is God Die mij heeft bewaard en mijn gangen bestiert.'

Helaas had zijn reis niet helemaal aan het doel beantwoord. Hij was nog geen geschikte helper tegengekomen en of hij de nodige gelden had verzameld om zijn werk voortgang te doen vinden, is de vraag. De tijd was overigens niet al te rooskleurig. In het voorjaar van 1745 was de oorlog tussen Engeland en Frankrijk in volle gang. De kolonies van New England waren voorbereiding aan het treffen om het Franse fort in Cape Breton in Canada te veroveren. In Northampton, waar Jonathan Edwards woonde, werden wachttorens geplaatst ter bescherming tegen de aanvallen van Fransen en Indianen. Het was dan ook geen wonder dat de economische situatie niet al te rooskleurig was. Brainerd vermeldde in zijn brief

aan collega Sergeant dat hij enkele voorwerpen had verkocht om Sergeant te helpen. Zo gaf hij weg van het weinige dat hij bezat om broeders in hun nood te lenigen.

Vermoeid van de reis werd hij niet weerhouden om op de volgende dag het preken weer op zich te nemen. Hij sprak met veel vrijmoedigheid voor een grote vergadering van blanken, die van heinde en ver gekomen waren, over de betekenisvolle woorden uit Ezechiël: 'Zo waarachtig als Ik leef, spreekt de Heere HEERE, zo Ik lust heb in de dood des goddelozen! Maar daarin heb Ik lust dat de goddeloze zich bekere van zijn weg en leve.' Toch voelde hij zich hier niet meer zo op zijn plaats. Zijn geest bleef onrustig nadenken over een ander werkveld. Hij had gehoopt dat zijn reis naar New England hiertoe nieuwe wegen geopend had.

Zijn reis naar Opeholhaupung in oktober vorig jaar had hem overtuigd dat deze streek het meest geschikt was om zendingswerk te doen. Het was dan ook zijn begeerte om onder de **Susquehanna Indianen** verder te gaan, hoewel hij zich wel ernstig afvroeg of het Gods weg was om de Indianen van Delaware te verlaten.

De onrust die hem bezette, dreef hem om over deze zaak een gesprek te hebben met de gouverneur in Philadelphia, George Thomas. Deze was een vriend van het opperhoofd van het 'Zes volken verbond', een bondgenootschap van zes Indianenstammen, dat al in de zestiende eeuw tot stand was gekomen. Onder deze bond, die zich over een groot gebied uitstreckte, vielen ook de Susquehanna Indianen. De Delaware Indianen vielen buiten de federatie en werden beschouwd als tweederangs ingezetenen die niet meer zo in tel waren. De gelegenheid om de gouverneur te spreken, nam hij te baat om geestverwanten te ontmoeten.

Op zijn verjaardag, **20 april 1745**, ging hij met Charles Beatty, een presbyteriaans predikant, die William Tennent in Neshaminy was opgevolgd, naar Abbington om daar het Avondmaal mee te vieren. Deze viering geschiedde naar Schotse gewoonte en duurde van donderdag tot maandag. Op zijn verjaardag sprak Brainerd hier over de woorden van Christus: *'Zalig zijn de armen van geest.'* 'Het behaagde God mij grote vrijmoedigheid en tederheid te geven, zowel in het gebed als in de preek. De vergadering was liefelijk bewogen en velen waren in tranen. Het was, zoals ik gehoopt had en zoals later door gesprekken met anderen overvloedig was bevestigd, voor vele vermoeide zielen een woord op zijn tijd gesproken. Ik was erg moe en mijn krachten waren bijna uitgeput, zodat ik nauwelijks luid kon spreken; nochtans kon ik niet anders dan mij in God verheugen.'

De avondmaalszondag was voor hem een Elim in de woestijn. Hoe verlangde hij naar de gemeenschap met zijn Heiland aan de tafel, en 'dat Zijn kinderen onthaald mochten worden aan een maaltijd van reine wijn, van vet vol mergs. Ik had bij het gebruiken van het Avondmaal troostrijke en zoete bevattingen van de gezegende gemeenschap die Gods volk zal genieten, wanneer zij aan de tafel van hun Vader in het Koninkrijk elkaar zullen ontmoeten en dat in een staat van volmaaktheid.

's Middags sprak ik voor de vergadering buiten de vergaderplaats over Openbaring 14:4, "Dezen zijn het die het Lam volgen waar Het ook heengaat." Het behaagde God om mij weer grote vrijmoedigheid en helderheid te geven, maar niet zoveel warmte als daarvoor. Er was echter een verbazende aandacht in de gehele vergadering en, zoals mij later verteld werd, was dit voor velen een liefelijke tijd geweest.'

Op de laatste dag van de avondmaalstijd, 22 april, preekte Beatty de dankzeggingspreek. En Brainerd besloot de plechtigheid met een preek uit Johannes 7: 37, *Jezus stond en riep: indien iemand dorst heeft, die kome tot Mij en drinke!* Dezelfde woorden waarover hij kortgeleden in zijn eigen woonplaats gesproken had.

Onder deze mensen voelde hij zich thuis en hier kon hij zijn woorden kwijt. Maar het was Gods weg om hem voor blinde heidenen te doen getuigen, mensen die de boodschap niet direct ernstig wilden nemen. Ondanks de zwakte van zijn lichaam, maakte hij voorbereidingen voor een nieuwe reis. Met een tolk trok hij door een 'ijselijke en huilende wildernis' naar het gebied van Susquehanna. De nachten moesten zij in de open lucht doorbrengen. De noordooster storm verraste hen en zonder schuilplaats reden zij voort in de stromende regen. Hun paarden werden erg ziek, omdat zij giftige planten gegeten hadden, zodat zij niet verder konden rijden. Zij moesten te voet verder totdat zij gelukkig een hut vonden, waar zij de nacht konden doorbrengen.

Hij vertelt ons hoe hij onder die beproevingen eens gesteld was en een gevaarlijke rit die hij in een nacht op een van zijn zendingsreizen naar huis maakte.

"Te ongeveer zes uur in de avond raakte ik het spoor bijster in de wildernis en dwaalde over rotsen en bergen, langs gevaarlijke steilten, door moerassen en andere gevaarlijke plaatsen. De nacht was donker, zodat ik aan vele gevaren was blootgesteld. Ik werd bevangen door koude en had een hevige hoofdpijn waarbij maagpijn kwam, zodat elke stap mij een marteling was. Ik had gedurende verscheidene uren weinig hoop dat ik in die benauwende omstandigheden een andere plaats zou vinden dan het woud om mij neer te leggen. Doch te ongeveer negen uur vond ik door de overvloedige goedheid Gods een huis, waar ik vriendelijk onthaald werd.

Zo ben ik dikwijls blootgesteld geweest aan ontberingen en soms heb ik een hele nacht buiten gelegen, maar God heeft mij tot hiertoe bewaard. Doch Zijn naam zij gedankt, zulke vermoeidheden en ontberingen schijnen mij meer van de wereld te spenen en zullen naar ik vertrouw de hemel zoeter maken.

Wanneer ik vroeger zo was blootgesteld aan koude en regen of andere moeilijkheden troostte ik mijzelf met gedachten van een aangenaam huis of verkwikkende warmte en andere uitwendige vertroosting, doch die dingen hebben nu, door Gods genade, minder plaats in mijn hart en mijn ogen zijn om vertroosting nu meer tot God opgeheven. Ik verwacht verdrukking in deze wereld en die komt mij nu niet meer zo vreemd voor als vroeger. In zulke tijden van ellenden vlei ik mijzelf niet met de gedachte dat het hiernamaals beter zal zijn, maar ik denk nu eerder hoeveel slechter ik het kon hebben en hoe anderen van Gods kinderen veel grotere beproevingen hebben doorstaan en hoeveel grotere ikzelf nog zal hebben te verduren."

Hij zei: "Ik wens veel te doen in weinig tijd. Mocht het des Heeren wil zijn mijn werk spoedig te beëindigen in deze vermoeiende wereld, dan ben ik er zeker van dat ik niet om iets in deze wereld in leven wens te blijven en ik vrees niet de koning der verschrikking in het aangezicht te zien."

Eindelijk kwamen zij op de bestemming aan, maar dit was geen gebied om in een dag te bekijken. Het was erg uitgestrekt en Brainerd en zijn helper moesten langs de rivier vele mijlen rijden om dorpen te bezoeken.

De tegenstand tegen het christelijk geloof bleek hier en daar groot te zijn, maar toch ontmoette hij mensen die gewillig waren om onderwezen te worden. Ook sprak hij Indianen die hem in Kaunaumeeek hadden meegemaakt en inmiddels verhuisd waren. Wat waren zij blij toen zij hem weer zagen! Zo bracht hij veertien dagen onder de Indianen door. Tenslotte werd hij zwaar ziek. De ontberingen onderweg hadden zijn zwakke lichaam geen goed gedaan. Hij werd door de koude koorts bevangen, begon bloed op te geven en was niet langer in staat zich voort te bewegen. Moest hij nu in deze wildernis sterven? Gelukkig ontfermde een Indiaanse handelaar zich over hem. Deze gaf hem toestemming om in een hut te blijven. Hoewel geen medicijnen voorhanden waren, gaf de Heere hem in zoverre herstel dat hij weer kon rijden.

In mei 1745 ondernam hij met Tattamy een reis naar de Indianen langs de Susquehannah-rivier. Het was een moeilijke tocht. Het landschap was kaal en bood geen beschutting. In de nachttijd werden zij bezocht door vreselijke stormen met regen en donder. Zij konden geen schuilplaats vinden. De regen kwam in stromen neer en daardoor was het hun onmogelijk een vuur aan te leggen. Hun moeilijkheden werden nog vermeerderd doordat hun paarden van een vergiftige plant hadden gegeten wat hun slecht bekwam. Evenwel zetten zij hun reis te voet voort, terwijl zij hun dieren bij de teugel leidden.

Ten laatste vonden zij een kleine Indiaanse hut welke van boomschors opgetrokken was en zij waren dankbaar daar te kunnen rusten. Deze zendingstocht strekte zich uit over ongeveer 150 kilometer langs de oevers der rivier. Hij ontmoette zeven of acht verschillende stammen van Indianen en in zijn preken tot hen bemerkte hij hoe vijandig zij waren jegens de christelijke leer. Hij vond echter enkelen die gewillig waren te luisteren en dezen onderwees hij zorgvuldig uit het woord van God.

Hij was zeer bemoedigd toen hij sommigen van de Indianen aantrof, die hem in Kaunaumeeek hadden gehoord en die hem met grote blijdschap herkenden. Daarna scheen hij meer vrijheid te hebben in het spreken tot het volk hoewel zijn lichamelijke gezondheid steeds minder werd.

Op 30 mei kwam hij weer in het gebied van Delaware aan. Zijn gezondheid was niet best en zijn gemoed was neerslachtig. Toch kreeg hij op zondag weer de kracht om onder de Indianen voor te gaan. Ook sprak hij voor de blanken en wel over de woorden uit Jesaja 53, 'Het behaagde de Heere Hem te verbrijzelen.' Wat had het zijn Meester gekost om voor zijn zonden te betalen? Wat waren zijn ongemakken in vergelijking met het vreselijke lijden dat zijn Borg eenmaal moest ondergaan?

Voordat Brainerd een nieuwe reis naar Susquehanna ondernam, begaf hij zich naar Neshaminy om zijn vriend Beatty te helpen bij de viering van het Avondmaal. Het was erg warm toen hij op zaterdag 8 juni daar aankwam. Zwak en afgemat als hij was, ging hij voor in een voorbereidingsdienst en sprak voor een grote vergadering over: 'Troost, troost Mijn volk zal ulieder God zeggen.'

Op zondag sprak hij weer over de woorden, die kennelijk grote indruk op hem gemaakt hadden: *Doch het behaagde de Heere Hem te verbrijzelen.* 'Hier gaf God mij grote ondersteuning in het aanspreken van zondaren en het woord ging vergezeld van een verbazende kracht. Vele honderden in deze grote samenkomst, die uit drie of vierduizend mensen bestond, werden erg bewogen, "zodat er een grote rouwklage was, gelijk die rouwklage van Haddadrimmon." 's Avonds kon ik nauwelijks iemand

aankijken vanwege de onvolkomenheden die ik op die dag in mijn verrichtingen had bespeurd.'

De volgende dag sprak Brainerd over: *Ik zal verzadigd worden met Uw beeld als ik zal opwaken.* Gedankt zij God, daar was een grote plechtigheid en aandacht in de vergadering en een aangename verkwikking onder Gods volk, zoals toen en naderhand duidelijk was.'

Het bleek steeds meer dat zijn prediking onder de blanken een grotere uitwerking had dan zijn werk onder de Indianen in Delaware. De koloniën waren in de ban gekomen van een grote opwekking, maar de heidenen bleven in de duisternis van hun bijgeloof.

Hoofdstuk 8

Een geestelijke opwekking in Crossweeksung

Op verzoek van het zendingsgenootschap, nam hij de Indiaanse stad Crossweeksung in New Jersey (9 mijl ten zuidoosten van Trenton) als zijn standplaats aan. Hij arriveerde **19 juni 1745**.

Dit was de plaats waar hij zijn werk moest voortzetten. Zijn eerste arbeidsveld Kaunaumeek noemt hij een 'eenzame neerslachtige wildernis'. Het gebied van Delaware was niet veel beter. Zijn laatste reis naar Susquehanna was ook niet hoopvol geweest. Hoe zou het hier zijn? Crossweeksung was in 1681 gesticht door quakers, in hetzelfde gebied als Philadelphia. Hier bleef een kleine groep Indianen achter die in vrede met de blanken leefden. Zij spraken of verstonden de Engelse taal, wat voor Brainerd van groot belang was. Ook merkte hij dat zij belangstelling toonden voor het christelijk geloof.

Op 20 juni ging Brainerd al onder hen voor. Hij had meer toehoorders dan ooit tevoren. Aan het einde van deze dag schreef hij: 'Gedankt zij God dat er een rust voor Zijn arme vermoeide volk overblijft!' De dag die volgde reed hij naar Freehold om William Tennent te bezoeken. Hier werd hij opnieuw opgebeurd en bemoedigd. Op zaterdag was hij erg verwonderd. Wat hij tot nog toe niet had meegemaakt, gebeurde. Zijn preken bleken hier aan te slaan. Het was niet alleen de vrijmoedigheid en ruimte die met zijn woorden vergezeld gingen, maar nog meer de uitwerking die zijn boodschap had. 'De kracht van God vergezelde klaarblijkelijk het Woord, zodat verschillende personen onder grote bekommering over hun zielen werden gebracht, vele tranen stortten en Christus begeerden om hen te verlossen. Mijn ziel was zeer verkwikt en verlevendigd in mijn werk en ik kon niets anders dan veel tijd met hen besteden om hen zowel hun ellende als het geneesmiddel voor hen te openen. Mijn geest werd verkwikt en mijn ziel in staat gesteld om vele mijlen lang bijna onophoudelijk tot God te roepen. 's Avonds bevond ik ook dat de vertroostingen van God niet gering waren. Ik was toen gewillig om te leven en in sommige opzichten daartoe begerig, opdat ik iets mocht doen voor het dierbare Koninkrijk van Christus, en toch was de dood mij aangenaam. Hierdoor werd ik enigermate door deze twee gedrongen, hebbende een begeerte om ontbonden te worden. Ik ben vaak moe van deze wereld en verlang deze om die reden te verlaten, maar het is begeerlijker om daaruit getrokken dan daaruit gedreven te worden.'

Op zondag 23 juni sprak hij voor nog een groter aantal Indianen. Zij schenen zich te verheugen in zijn komst. Het was verkwikkend te mogen zien hoe zij aan zijn lippen hingen. Hoe smeekte hij voor het behoud van hun zielen. 'O, hoe verkwikkend is het mij om te mogen zien dat zij met zo'n ongewone ijver en aandoening op het Woord acht geven, met tranen in hun ogen en bekommering in hun harten! 's Avonds kon ik niet anders doen dan mijn hart tot God in gebed opheffen, terwijl ik naar mijn woning reed. En gedankt zij de Heere, ik genoot ondersteuning en vrijmoedigheid om dat te doen. O, hoe veel beter dan het leven is de tegenwoordigheid van God.'

De honger naar het Woord onder dit volk bleek groot te zijn. Het waren niet meer dan dertig personen die naar hem luisterden. Hun kolonie was klein en onbetekenend.

Het werk onder de Indianen was zeer intensief en vergde veel van Brainerd. Na enkele weken was hij uitgeput en verlangde hij naar een onderbreking. Hij bracht een week door in New Jersey en bezocht verschillende predikanten, waaronder ongetwijfeld Burr en Dickinson, die de bestuurders waren van het zendingsgenootschap.

Op 12 juli was hij in zijn huis in de Forks van Delaware teruggekeerd.

Vrijdag 19 juli. Brainerd wandelde buiten en zocht een plaats om te bidden en te mediteren. Zijn gemoed was zonder vrees en bedaard. Hij overdacht de woorden uit Openbaring 3: 12, *Die overwint, Ik zal hem maken tot een pilaar in de tempel Mijns Gods*. Dit was mij toen een aangenaam thema en het verkwikte mijn ziel om daarbij te mogen blijven. O, wanneer zal ik niet meer uitgaan van de dienst en genieting van mijn dierbare Verlosser! Heere, verhaast toch die gezegende dag!

In die tijd doopte Brainerd zijn tolk Tattamy en zijn vrouw, voor wie hij zolang had gebeden. Toen Tattamy in de zomer van 1744 als tolk werd aangesteld, toonde hij weinig belangstelling voor hogere dingen. Brainerd kreeg hem zover dat hij zich niet meer aan drankmisbruik schuldig maakte, maar voor het behoud van zijn ziel had hij geen oog. Dit veranderde toen hij zag wat voor uitstraling Brainerd had. Hij werd overtuigd van zijn zonde en kon niet langer rustig slapen. Brainerd beschrijft deze toestand als volgt: 'Nadat hij enige tijd onder deze oefening verkeerde, terwijl hij worstelde om genade te verkrijgen, zei hij dat er een berg voor hem was die onbegaanbaar was. Hij werd gedrongen om de weg ten hemel te gaan, zoals hij dacht, maar zijn weg was met doornen omtuind, zodat hij geen duimbreed verder kon komen. Hij zag uit naar deze en gene weg, maar kon in het geheel geen weg vinden. Hij dacht dat hij zijn weg door deze doornen en distelen kon vervolgen en de eerste top van de berg kon beklimmen, en dat er dan hoop voor hem zou zijn; maar hij kon geen weg of middel vinden om dit uit te voeren. Hij zei dat het voor hem onmogelijk was om zichzelf door deze ondragelijke moeilijkheid heen te helpen. Het betekende voor hem in het geheel niets meer om hoe dan ook te strijden en te worstelen.'

Later zag Tattamy dat niets hem in zijn strijd kon behulpzaam zijn, maar dat hij geheel schuldig was in zijn zonden en de genade van God onwaardig. Hij kon niets uitrichten om zich Gods genade aan te bevelen.

Brainerd merkt op: 'Hij wist dat hij niet aan enkele goddeloze daden schuldig stond waarvan hij wist dat anderen schuldig waren. Hij was niet gewoon geweest om te stelen, te twisten en te moorden; de laatste ondeugd is onder de Indianen gewoon. Eveneens wist hij dat hij veel dingen gedaan had die goed waren; hij was vriendelijk geweest tegen zijn naaste enzovoorts. Maar zijn roep was dat hij nooit iets goeds gedaan had. "Ik wist", zei hij, "dat ik in sommige dingen niet zo slecht was als anderen en dat ik veel dingen gedaan had die de mensen goed noemen, maar dit alles deed mij nu geen goed." "En nu dacht ik", zo zei hij, "dat ik in de hel moest neerzinken; dat er geen hoop voor mij was, omdat ik niets kon doen wat goed was en als God mij nog zo lang zou sparen en ik zou ooit zo veel kunnen doen, zou ik toch niets anders kunnen doen dan wat verkeerd is."'

Het was voor Tattamy een hopeloze zaak geworden. Hij zocht vrede voor zijn ziel, maar vond deze niet. Hij worstelde en streed, maar vond geen rust. Totdat hij een stem hoorde in zijn hart, alsof direct tot hem gesproken werd: 'Er is hoop, er is hoop.' Hij zag dat het anker van de hoop niet in zichzelf was te vinden, maar in God. Hij kwam

ertoe om in deze hoop te rusten, die gegrond is in Gods barmhartigheid in Christus, en de vrede die alle verstand te boven gaat, vervulde zijn hart.

Brainerd beschrijft deze grote verandering als volgt: 'Maar deze oefeningen van de ziel werden vergezeld van en gevolgd door een zeer grote verandering in deze man, zodat het met recht gezegd mag worden dat hij een ander mens geworden was, als het geen nieuw mens was. Zijn verandering was blijvend en zijn leven is voor zover ik weet tot op deze dag onbesmet. Hij blijkt een zeer behoorlijke bevinding gehad te hebben van de strijd en vertroosting van een oprecht christen. Zijn hart doet de zielsvernederende leer van genade weerklinken en hij schijnt in niets anders beter behagen te scheppen dan in de absolute soevereiniteit van God en de zaligheid van zielen in een weg van louter vrije genade. Hij had onlangs ook meer voldoening betreffende zijn eigen staat en wordt veel verlicht en ondersteund in zijn werk, zodat hij een grote troost voor mij is.'

Op 21 juli werd Tattamy gedoopt. 'Na een nauwkeurig onderzoek van zijn ernstige en tere spreken, zijn christelijk gemoed en smetteloze levenswandel gedurende enige tijd, zowel als van zijn bevinding, waarvan ik een verslag gegeven heb, denk ik dat ik reden heb om te hopen dat hij "geschapen is in Christus Jezus tot goede werken".'

Zo werd zijn tolk toegevoegd tot de christelijke gemeente. De Heere had zijn prediking willen zegenen. De werkzaamheden van zijn ziel waren in het begin van zijn verblijf in dit plaatsje gericht op de bekering van de Indianen tot uitbreiding van het Koninkrijk van Christus op aarde. Hierbij had hij niet alleen zijn eigen 'schapen' op het oog, maar dacht hij wereldwijd.

Zo had hij op 26 juli 1745 veel ruimte in het gebed, 'op een manier die ik lange tijd niet heb ondervonden. In het bijzonder werd mijn ziel getrokken om te bidden voor de uitbreiding van het Koninkrijk van Christus en voor de bekering van mijn arme volk. Ook vertrouwde mijn ziel op God om de uitvoering van dit grote werk. O, hoe liefelijk waren mij in die tijd de gedachten aan de dood! Hoe verlangde ik om bij Christus te zijn, om in het heerlijke werk van de engelen gebruikt te worden...' En hoe gewillig was ik om ondertussen op aarde te blijven opdat ik iets mocht doen, als het de Heere mocht behagen, voor Zijn belang in de wereld. Mijn gehele ziel verlangde naar de inzameling van de arme heidenen, en ik riep tot God voor hen op de meest gewillige en hartelijke manier, hoewel ik nochtans ook niet anders kon. Dit was een liefelijke tijd, want ik had een levende voorsmaak van de hemel en een gemoedsgestalte die in enige mate geschikt was voor het werk en het genieten hiervan. Mijn ziel was bedroefd om deze plaats te verlaten, maar mijn lichaam was zwak en afgemat, en het was bijna negen uur.'

Zijn verlangen werd steeds meer gericht op een volle zegen voor de Indianen. Zo was hij op 2 augustus bezig om voor hen te worstelen. 'Ik zonderde mij 's avonds af en mijn ziel werd in gebed tot God getrokken, in het bijzonder voor mijn arme volk, wie ik had laten weten dat zij de volgende dag bij elkaar konden komen, opdat ik voor hen mocht preken. Ik was zeer verruimd in het gebed voor hun zaligmakende bekering en heb eerder nauwelijks mijn verlangen zo gevoelig en duidelijk onbaatzuchtig en vrij van zelfzuchtige gedachten (tot mijn eigen voldoening) bevonden dan toen. Het scheen alsof ik niet bezorgd was of nauwelijks begeerte had het middel te mogen zijn tot zulk een heerlijk werk onder de Indianen als ik wenste en waarom ik bad, als het gezegende werk maar verricht mocht worden tot eer van God en tot uitbreiding van

het Koninkrijk van de dierbare Zaligmaker. Dit was mijn begeerte en zorg en ik hoopte op deze genade, hoewel het met beving was, want ik voelde wat Job uitdrukt in hoofdstuk 9 vers 16, "Indien ik roep en Hij mij antwoordt, ik zal niet geloven dat Hij mijn stem ter ore genomen heeft." Mijn opgewekte hoop betreffende de bekering van de Indianen is zo vaak verijdeld dat mijn geest als gebroken en mijn moed als uitgeblust is en ik nauwelijks meer hopen durf.'

Zijn hoop werd niet beschaamd. Zijn verblijf in Crossweekung bleek niet tevergeefs te zijn. Op 31 juli was hij hier weer teruggekeerd en zijn gedachten waren gericht op het woord van Paulus in Romeinen 15 vers 29, 'En ik weet, dat ik tot u komende, met volle zegen des Evangelies van Christus komen zal.' Op 3 augustus schreef hij: 'Nadat ik de Indianen in dit gebied het laatst in juni bezocht heb en daar een aanzienlijke tijd gebleven ben, terwijl ik bijna dagelijks preekte, behaagde het de Heere toen een geest van ontwaking en bekommering over hun zielen over hen uit te gieten. Nu bevond ik hen ernstig te zijn en een aantal van hen verkeerde onder diepe bekommernis over een aandeel in Christus.

Hun overtuigingen van hun zondige en verloren staat zijn tijdens mijn afwezigheid zeer bevorderd door het werk en de ijver van William Tennent, wie ik had geadviseerd om naar hen toe te komen om leiding te geven en wiens huis zij vaak bezochten terwijl ik weg was. Deze dag preekte ik voor hen over Openbaring 22 vers 17, "*En die wil, neme het water des levens om niet*", hoewel ik niet zover kon komen om het onderwerp ordelijk onder hen te behandelen.' Hij schrijft verder: 'Ik ben ervan overtuigd dat de Heere mij in staat stelde om op een wat ongewone manier hun de Heere Jezus Christus voor te stellen als een vriendelijke en medelijdende Zaligmaker, Die benauwde en omkomende zondaren nodigt om de eeuwige barmhartigheid aan te nemen. Een verbazende bekommering werd spoedig merkbaar onder hen. Er waren ongeveer twintig volwassen personen bij elkaar (velen van de Indianen op afgelegen plaatsen hadden geen tijd, sinds dat ik terug was, om te komen) en niet meer dan twee van hen kon ik met droge ogen waarnemen. Sommigen waren erg bekommerd en vertoonden hevige verlangens van de ziel naar Christus om hen van de ellende die zij voelden en vreesden te verlossen.'

De volgende zondag was het Avondmaal bij de blanken en Brainerd nodigde de Indianen uit om bij de diensten aanwezig te zijn. Zij die Engels verstonden, waren bewogen en nu was duidelijk zichtbaar dat ook in hun gedrag wat was veranderd. Zij wilden niet eten voordat Brainerd was gekomen om een zegen te vragen. Sommigen huilden toen zij dachten aan de maaltijden en feesten die zij ter ere van de duivelen hadden gehouden. Op de maandag, de laatste dag van de avondmaaltijd, sprak Brainerd over Johannes 7 vers 37, '*En op de laatste dag, zijnde de grote dag van het feest, stond Jezus en riep, zeggende: Zo iemand dorst heeft, die kome tot Mij en drinke.*' Kennelijk had hij een speciale voorliefde voor deze tekst, omdat hij hierover reeds meermalen gesproken had. 'In mijn preek sprak ik de Indianen, die in een gedeelte van het huis bij elkaar zaten, in het bijzonder aan. Op die tijd werden een of twee van hen, die tot nog toe weinig bewogen waren geweest, getroffen door een diepe bekommering, zoals zij mij later vertelden. Bij anderen namen de indrukken tot een aanzienlijke hoogte toe. 's Avonds sprak ik tot hen, van wie het grootste deel in het huis was waar ik logeerde, en ik vond hen over het algemeen bezet met zorg over hun ziel en ze vroegen wat zij moesten doen om zalig te worden. Hun gesprekken

liepen geheel over godsdienstige zaken, waarin zij veel werden geholpen door mijn tolk, die dag en nacht bij hen was.'

'Deze dag was er een vrouw, die sinds zij mij in juni voor het eerst hoorde preken, erg bezorgd was geweest over haar ziel. Zij had troost ontvangen, die naar ik vertrouw helder en gegrond was. Zij bleek vervuld te zijn met de liefde van Christus en bleef tegelijkertijd nederig en teder en scheen voor niets anders bevreesd te zijn dan om Hem Die haar ziel liefhad, leed te doen en te kwetsen.' Haar bekering betekende een hoopvol teken dat de Heere nog grotere dingen zou doen. De Indianen schenen onder diep beslag gekomen te zijn. Hun harten werden aangeraakt door diepe overtuigingen van zonde. Zuchtingen en smekingen werden onder hen gehoord. Tranen werden op hun gezichten gezien. Er was beroering gekomen in de dorre beenderen.

Toen Brainerd weer terugging naar de plaats waar hij gewoonlijk preekte, voerde hij weer het woord. Nu waren er 55 Indianen gekomen, van wie er 46 in staat bleken om de dienst goed te kunnen volgen. Hij sprak over 1 Johannes 4 vers 10, *'Hierin is de liefde, niet dat wij God liefgehad hebben, maar dat Hij ons lief heeft gehad, en Zijn Zoon gezonden heeft tot een verzoening van onze zonden.'* 'Zij bleken begerig te zijn om te horen, maar er scheen eerst niets opmerkelijks te gebeuren, behalve dat hun aandacht tot bijna aan het einde van mijn preek merkbaar was en toen gingen de Goddelijke waarheden vergezeld met een verbazende invloed en brachten deze een grote bekommring onder hen teweeg. Er waren nauwelijks 3 van de 40 die hun tranen en bittere klachten konden inhouden. Zij bleken allen in een zielenstrijd te verkeren om een aandeel in Christus te verkrijgen en hoe meer ik handelde over de liefde en bewogenheid van God in het zenden van Zijn Zoon om voor de zonden van mensen te lijden, hoe meer ik hen nodigde om te komen en deel te krijgen aan Zijn liefde, hoe meer hun smarten toenamen, omdat zij zich onbekwaam voelden om te komen. Het was verbazend om te zien hoe hun harten doorstoken bleken te worden door de tedere en versmeltende nodigingen van het Evangelie, toen er geen woord van verschrikking tot hen gesproken werd.'

Het was **6 augustus 1745** toen Brainerd deze preek hield. Twee zielen werden toen verlost van hun banden van zonde en ellende. Zij kwamen naar hem toe om te vertellen wat God aan hun zielen had gedaan. De zendeling vroeg naar de grond van hun hoop, waarop zij een duidelijk antwoord gaven. Ook vroeg hij wat zij wilden dat God verder met hen doen zou. Zij zeiden dat zij begeerden dat Christus hun harten geheel rein wilde wassen. Wat was de zendeling verwonderd. Zijn reactie op dit gebeuren was kort, maar krachtig: 'Verbaasd hoe de daden des Heeren nu waren, kan ik niet minder zeggen, en behoef ik ook niet meer te zeggen van deze dag, dan dat de arm des Heeren krachtig en wonderlijk was geopenbaard.' De Heere had grote dingen gedaan en hij verblijdde zich in Zijn wonderlijke daden.

Het werk van God ging door. De volgende dag sprak hij over Jesaja 53 vers 3 tot 10. De indruk was deze keer niet zo groot als de vorige dag. Toch waren de meesten aangedaan en enkelen van hen schenen doorpriemd te zijn door de pijlen van overtuiging van zonden. Zij riepen onophoudelijk om genade. Er waren ook anderen die voor het eerst ontwaakt werden, 'en het was opmerkelijk dat zodra zij van afgelegene plaatsen rondom kwamen toegelopen, de Geest van God hen bleek aan te raken met bekommring over hun zielen'. 'Nadat de godsdienstoefening was besloten, bevond ik dat twee personen troost ontvangen hadden, van wie ik goede hoop had en een derde bij wie ik nog geen hoop kon ontdekken en wiens geval niet zo duidelijk

was als bij de anderen. Nu waren er zes die van hun geestelijke benauwdheid bevrijd waren, van wie vijf duidelijke en voldoening gevende bevinding vertoonden. Het is waard om op te merken dat zij die troost hadden ontvangen, tijdens mijn preken in juni diep waren aangedaan.'

Brainerd spreekt over 'een geweldig gedreven wind' om uit te drukken hoe de Heere met kracht onder de Indianen begon te werken. Hij stond de volgende dag opnieuw verbaasd 'vanwege de invloed op de vergadering die bijna algemeen was. Ik kon deze niet gepaster vergelijken dan met de onweerstaanbare kracht van een machtige stroom of zwellende vloedgolf, die met niet te dragen gewicht en druk neerstort en alles wat in de weg staat, wegsleurt! Bijna alle personen van alle leeftijden werden met elkaar door bekommernis neergebogen en nauwelijks iemand was in staat om de slagen van deze verbazende werking te weerstaan! Oude mannen en vrouwen, die jarenlang dronken schelmen geweest waren en enkele kinderen van niet ouder dan zes of zeven jaar, schenen in zielsmart te zijn, evenals personen van middelbare leeftijd. En het was duidelijk dat deze kinderen, tenminste sommigen van hen, niet alleen bevreesd waren door een algemene bekommerning, maar gevoelig waren van hun gevaar, de verkeerdheid van hun hart, en hun ellende buiten Christus, zoals sommigen van hen het uitdrukten. Het meest hardnekkige hart was nu genoodzaakt om te buigen.'

Het waren niet alleen zondaren die zich schuldig gemaakt hadden aan de uitgieting van uiterlijke zonden die door het Woord getroffen waren. De belangrijkste man onder de Indianen was een man van onbesproken gedrag. Hij steunde op zijn eigengerechtigheid, omdat hij meende beter te zijn dan zijn volksgenoten. Hij meende zelfs tien jaar lang een christen geweest te zijn, maar kwam er nu achter dat de wortel der zaak bij hem ontbrak. Nu huilde hij bitter vanwege zijn zonden, samen met een man die een moordenaar geweest was en een dronkaard. Zijn toestand was even erg en hij had hetzelfde nodig als zondaren die grote zonden hadden misdaan. 'Zij waren bijna allemaal bezig met bidden en smeken om genade, in elk gedeelte van het huis en velen buiten, en velen konden niet gaan of staan. Hun bekommerning was zo groot en dat een ieder voor zichzelf, zodat niemand enige aandacht bleek te schenken van wat om hen heen gebeurde, maar een ieder bad vrij voor zichzelf. Ik ben geneigd om te denken dat zij voor hun eigen gewaarwording zo zeer teruggetrokken waren, alsof zij een ieder voor zich in de meest dichte wildernis verkeerden. Of ik geloof liever dat zij aan niets anders dachten dan aan hun eigen toestand en zo bad iedereen apart, hoewel allen bij elkaar waren.'

De kracht van de Heilige Geest was op hem en wanneer hij preekte waren de Indianen onder wondervolle indrukken van het gepredikte Woord. Deze verandering in zijn hoorders gaf een opvallende verandering in de geest van de zending. Hij reikhalsde niet langer voortdurend naar de dood, maar hij zei dat "hij gewillig was te leven en daarnaar in zekere zin verlangde, opdat hij iets mocht doen voor het dierbaar Koninkrijk van Jezus Christus."

De boetvaardigheid van deze arme Indianen ontroerde hem zeer. Hij kon niet met droge ogen op hen zien daar hij bespeurde dat zij weeklaagden over hun zonden en baden om genade. Wanneer zij in hun hutten samenkwamen om in de avond hun voedsel te nuttigen, wachtten zij totdat hij kwam om een zegen te vragen over de maaltijd. Toen hij eens in een plaats preekte, zag hij verscheidene hoorders wenen. Dezen kwamen daarna met de vraag van de stokbewaarder: "Wat moet ik doen om zalig te worden?" en zij ontvingen het apostolische antwoord: "Geloof in de Heere Jezus Christus en gij zult zalig worden."

De last was op zijn hart gebonden. In die middernachtelijke ontmoetingen met de almachtige God, wanneer geen oog de worstelingen zag en geen oor ze hoorde, smeekte hij om de zaligheid van zondaren en riep uit: "Ik zal u niet laten gaan, tenzij Gij mij zegent." Dit gebed had een overwinnende kracht bij God en Hij Wiens hulp werd ingeroepen, verhoorde de smekingen van Zijn knecht.

Het licht was op komst in de oerwouden, en de tegenwoordigheid van 's Heeren Geest werd in de harten van die heidenen geopenbaard. Hoe dikwijls had Brainerd in de stilte van de nacht in gebeden gestreden om het behoud van die kostelijke zielen.

Hij heeft het zo uitgedrukt: "Mijn ziel, mijn gehele ziel verlangde naar de inzameling van de arme heidenen en ik riep met mijn ganse hart God voor hen aan. Ik kon niets anders dan roepen."

*Haast u door gena naar Boven,
't Geloof als schild, op vleugelen van 't gebed,
Dan zult gij straks de Heere loven,
Wanneer Zijn hand u heeft gered,
Spoedig eindt uw aardse zending,
En daarmee uw pelgrimsreis.
Hoop verandert in genieting,
't Geloof in zien, gij wint de prijs.*

"De engel heeft het water beroerd," zei Brainerd in de maand augustus 1745. De tijd was gekomen waarin een menigte van arme, in zonde verstrikte Indianen naar beneden zouden komen langs de trap van berouw en bekering, om herstel en verlossing te vinden in de Fontein die geopend is tegen de zonde en de onreinheid.

Ten laatste werden de menigvuldige gebeden en sterke roepingen tot God, in de duisternis van het woud, ruimschoots verhoord en de vensteren des hemels werden geopend om de zegen van Goddelijke genade uit te storten. De dienaar moest lang wachten en soms in het sombere vooruitzicht van aanhoudende teleurstelling. Daarom voelde hij nood genoeg voor zichzelf om te bidden dat zijn eigen geloof niet bezwijken mocht.

Hij zeide: "Mijn hoop op de bekering van de Indianen is zo dikwijls neergeslagen, dat mijn geest als het ware gebroken en mijn moed vergaan is, zodat ik nauwelijks durf hopen." Dat niet alleen, maar zijn kracht in het preken vertoonde soms 'n merkbaar verval. Dit waarschijnlijk uit oorzaak van de neerslachtigheid van zijn eigen hart. Hij zag zo weinig vrucht op zijn arbeid dat de vrijheid en ijver in zijn spreken verslapt. Hier zien wij hoe wonderlijk God met hem handelde om hem in een rechte zin de les van gehoorzaamheid te leren.

Op een dag, nadat hij gepreekt had, maakte hij de volgende opmerking: "Het behaagde God mij zeer droog en dor te laten, zodat ik mij niet kan herinneren dat ik in de laatste twaalf maanden zo benauwd geweest ben. God is rechtvaardig en Hij heeft onder deze omstandigheden mijn ziel onderworpen aan Zijn wil. Het gaat tegen vlees en bloed in om staande voor een grote vergadering alle vrijmoedigheid te verliezen, terwijl de verwachting van de hoorders hoog gespannen is. Doch zo was het met mij en God hielp mij er *Amen* op te zeggen. Goed is de wil des Heeren."

Echter, de tijd om genadig te zijn was nu aangekomen. De Geest des Heeren verdrijft de duisternis. Plotseling viel op de hele Indiaanse bevolking "een meest

verrassende belangstelling," Van alle kanten stroomde het volk toe. Zij hielden de teugel van zijn paard vast en vormden daaromheen een kring om enige woorden van onderwijs van zijn lippen op te vangen. Zij stonden in sprakeloze belangstelling om zijn preken te horen en vielen neer in overstelpende benauwdheid der ziel. Deze opwekking in Crossweeksung blijft aangetekend staan als een van de meest opmerkingswaardige gebeurtenissen in de geschiedenis van de zending in Noord-Amerika

Het dagboek van Brainerd spreekt van de krachtvolle werking en van de uitwerking die het woord van God op de Indianen had. Daarom zullen wij daaruit een gedeelte overnemen.

5 augustus 1745.

Ik preekte over Joh. 7 : 37, *"En op de laatste dag, zijnde de grote dag van het feest, stond Jezus en riep zeggende: Zo iemand dorst, die kome tot Mij en drinke."* In mijn verhandeling richtte ik mij in het bijzonder tot de Indianen, die afzonderlijk in een gedeelte van het huis zaten. Bij deze gelegenheid werden twee of drie van hen vervuld met diepe bezorgdheid. Zij vertelden mij later dat zij bij vorige gelegenheden slechts weinig getroffen waren. Bij anderen was de belangstelling aanmerkelijk gegroeid. In de avond, toen het grootste gedeelte van hen in het huis was, waar ik logeerde, sprak ik tot hen en bevond hen in het algemeen bezorgd over hun zielsbelangen. Zij vroegen: *"Wat zij moesten doen om zalig te worden?"* Al hun onderlinge gesprekken gingen over geestelijke dingen, waarin zij werden bijgestaan door hen die dag en nacht bij hen waren.

Op deze dag was er een vrouw die altijd zeer bezorgd was geweest over haar ziel sinds zij mij eerst had horen preken in jongstleden maand juni. Zij ontving troost, naar ik vertrouw, op goede gronden. Zij scheen vervuld te zijn met liefde tot Christus en gedroeg zich nederig en teer. Zij gaf blijken dat zij van niets zo bang was als van Hem Die haar ziel liefhad te bedroeven of te beledigen.

6 augustus.

In de morgen sprak ik tot de Indianen in het huis waar ik onderdak had. Velen van hen waren toen zeer aangedaan en schenen buitengewoon teer te zijn, zodat enkele woorden omtrent hun zielsbelangen oorzaak waren dat hun tranen losbraken en veel snikken en diepe zuchten werden voortgebracht.

In de namiddag, toen zij teruggekeerd waren naar de plaats waar ik gewoonlijk voor hen preekte, sprak ik hen weer aan. Er waren ongeveer 55 personen in totaal, waarvan ongeveer 40 bekwaam waren om de godsdienstoefening verstandelijk te volgen.

Ik sprak over 1 Joh. 4 : 10, *"Hierin is de liefde, niet dat wij God liefgehad hebben, maar dat Hij ons lief heeft gehad en Zijn Zoon gezonden heeft tot een verzoening voor onze zonden."*

Zij schenen begerig te luisteren, maar er had niets opmerkelijks plaats, dan alleen hun aandacht. Doch tegen het einde van mijn verhandeling sloegen Goddelijke waarheden in met buitengewone kracht en veroorzaakte een hevige ontroering onder hen. Er waren nauwelijks 3 van de 40 die hun tranen en smartelijke uitroepen konden bedwingen.

Zij allen schenen eenparig in zielsangst te zijn om deel aan Christus te krijgen. Hoe meer ik handelde over de liefde en het mededogen van God in het zenden van Zijn Zoon om te lijden om de zonden van mensen en hoe meer ik hen nodigde om te komen en deel te nemen in Zijn liefde, hoe meer hun droefheid aangroeide, omdat zij

zichzelf onbekwaam voelden om te komen. Het was verrassend te zien hoe hun harten schenen doorstoken te zijn door de tedere en zielsroerende uitnodigingen van het Evangelie, toen er geen woord van verschrikking tot hen gesproken werd.

Er waren deze dag twee personen die opbeuring en troost ontvingen. Toen ik een persoonlijk gesprek met hen aanving kreeg ik de indruk dat wat zij hadden ondervonden degelijk, redelijk en schriftuurlijk was. Nadat ik hun gevraagd had naar de gronden van hun troost en gezegd had dat vele dingen aan hen toegepast schenen te zijn, vroeg ik hen wat zij begeerden dat God verder voor hen zou doen. Zij antwoordden: "Wij begeren dat Christus onze harten geheel rein wil wassen."

De handelingen des Heeren waren nu wonderlijk zodat ik er op heden niet minder van kan zeggen, en ik behoef er niet meer van te zeggen, dan dat de arm des Heeren krachtig en heerlijk werd geopenbaard.

7 augustus.

Ik preekte voor de Indianen uit Jes. 53 : 3-10. "*Waarlijk Hij heeft onze krankheden op Zich genomen en onze smarten die heeft Hij gedragen,*" en wat voorafgaat en volgt.

Het Woord was vergezeld van een opmerkelijke invloed en van een grote ontroering in de vergadering. Doch deze was nauwelijks gelijk aan die van de dag tevoren, ik wil zeggen niet zo algemeen. Toch waren de meesten zeer aangedaan en velen in grote benauwdheid van hun ziel. Enkelen konden gaan noch staan, maar lagen plat op de grond alsof hun hart doorstoken was, onophoudelijk om genade roepende. Enkelen waren voor het eerst ontwaakt. Het was opmerkelijk dat zo spoedig als zij van omliggende plaatsen kwamen de Geest van God beslag op hen scheen te leggen met bekommering voor hun ziel.

Na de openbare dienst vond ik twee personen die voor het eerst enige troost hadden ontvangen, voor wie ik goede hoop had. Van een derde kon ik niet anders dan enige hoop koesteren, hoewel zijn geval niet zo duidelijk was als van de anderen. Zo waren er nu zes tezamen die enige opbeuring uit hun geestelijke benauwdheid hadden ontvangen en vijf wier bevinding mij duidelijk en bevredigend voorkwam. Het is opmerkenswaardig dat zij die het eerst troost ontvingen, in het algemeen reeds diep getroffen waren in hun ziel toen ik verleden juni voor hen gepreikt had.

8 augustus.

In de namiddag preekte ik voor de Indianen. Hun getal was nu ongeveer vijf en zestig personen, mannen, vrouwen en kinderen. Ik sprak uit Lukas 14 : 16-23, "*Een zeker mens bereidde een groot avondmaal en hij noodde er velen,*" enz. Ik werd begunstigd met ongewone vrijheid in het spreken. Tijdens de openbare dienst was er een zichtbare beroering in de vergadering, maar toen ik daarna meer persoonlijk sprak met sommigen, die naar ik bemerkte diep getroffen waren, toen scheen de kracht Gods op het gezelschap neer te dalen gelijk 'een ruisende, machtige wind', die met een verbazingwekkend vermogen alles neerwierp wat in zijn weg stond.

Ik stond verbaasd bij de verslagenheid waardoor bijna alle hoorders werden aangegrepen. Ik kon het niet beter vergelijken dan bij de onweerstaanbare kracht van een machtige stroom of zwellende vloed, die met geweldige druk alles wat in zijn weg is, neerwerpt en wegslaat. Bijna alle personen van alle leeftijden bogen zich samen ontroerd neder en nauwelijks één was in staat de schok van deze verrassende werking te weerstaan. Oude mannen en vrouwen, die gedurende vele jaren beruchte dronkaards geweest waren en sommige kleine kinderen, niet meer dan zes of zeven jaar oud, gaven blijken in benauwdheid over hun ziel te zijn, zowel als personen van

middelbare leeftijd. Het was duidelijk dat deze kinderen (tenminste sommige van hen) niet enkel verschrikt waren door het zien van de algemene verslagenheid, maar zij waren gevoelig van hun persoonlijk gevaar, van de slechtheid van hun hart en van hun ellende buiten Christus, zoals sommigen van hen het uitdrukten.

De meest weerspannige harten werden nu gedwongen te buigen. Een voornaam man onder de Indianen, die vroeger gerust en eigengerechtig was en dacht dat zijn staat goed was omdat hij meer wist dan de massa der Indianen, en die mij de vorige dag met een grote mate van vertrouwen vertelde "dat hij meer dan tien jaren een christen was geweest," was nu gebracht in ernstige bekommering over zijn ziel en hij weende bitter.

Een andere man van gevorderde leeftijd, die een moordenaar was geweest, een tovenaer en een beruchte dronkaard, werd er nu ook toe gebracht om met veel tranen om genade te roepen en uit te schreeuwen dat hij zeer bezorgd was nu hij zag in welk groot gevaar hij verkeerde.

Zij waren bijna zonder uitzondering biddende en roepende om genade, in elk deel van het huis en velen buiten de deur en velen konden gaan noch staan. Hun benauwdheid was zo groot, een ieder voor zichzelf, dat niemand enige aandacht scheen te hebben voor anderen, maar ieder bad vrij voor zichzelf. En ik denk, dat zij naar hun eigen bevassing, zo verlaten waren alsof zij in de diepste duisternis zaten. Of ik geloof liever, dat zij over niemand dan zichzelf dachten en over hun eioen staat, en zo bad ieder bijzonder, hoewel allen tezamen.

Het scheen mij toe dat de profetie in Zacharia 12 nu volkomen vervuld werd, want er was nu *"een grote rouwklage, gelijk die rouwklage van Hadad-Rimmon in het dal van Megiddon. En het land zal rouwklagen, elk geslacht bijzonder."* En nu scheen een ieder te rouwklagen, "ieder bijzonder". Mij dacht dat er nu een treffende gelijkenis was te bespeuren met de dag van Gods kracht, genoemd in Jozua 10 : 14, *"En daar was geen dag aan deze gelijk, vóór hem, noch na hem, dat de Heere de stem eens mans alzo verhoorde."*

Ik moet zeggen dat ik nooit een dag zag in alle opzichten aan deze gelijk. Het was een dag waarop ik overreed werd te geloven dat de Heere krachtig ingreep om het koninkrijk der duisternis onder dit volk te verstoren.

Deze ontroering was in het algemeen meest ordelijk. Zij die reeds enige tijd geleden ontwaakt waren klaagden meer bijzonder over de slechtheid van hun hart. Zij die nu voor het eerst ontwaakt waren, klaagden over het gruwelijke van hun leven en dadelijke zonden. Allen waren bevreesd voor de toorn van God en over de eeuwige ellende als vergelding over hun zonden. Sommige blanken die uit nieuwsgierigheid kwamen om te horen "wat deze klapper had te zeggen" tot de arme, onwetende Indianen, werden wakker geschud en enigen van hen schenen gewond te zijn door een gezicht op hun verloren staat.

Zij die kortgeleden enige hoop hadden ontvangen werden nu met troost vervuld. Zij gaven blijken kalm en bevredigd te zijn en schenen zich te verheugen in Jezus Christus. Sommigen van hen namen hun verslagen vrienden bij de hand en vertelden hun van de goedheid van Christus en van de troost die in Hem te vinden is en zij nodigden hen uit om te komen en hun hart aan Hem te geven. Ik kon aan sommigen van hen bespeuren dat zij oprecht en ongekunsteld (zonder de bedoeling dat anderen het zouden opmerken) hun ogen ten hemel ophieven als om ontferming roepende, nu zij de benauwdheid van de hen omringende zielen zagen.

Er was deze dag een opmerkelijk voorbeeld van ontwaking waarvan ik niet anders kan dan er hier een bijzondere aantekening van maken.

Een jonge Indiaanse vrouw, die naar ik geloof, nooit eerder had geweten dat zij een ziel had of ooit over zo iets had gedacht, horende dat er vreemde dingen onder de Indianen plaats hadden, kwam om te zien wat er aan de hand was. Op haar weg naar de samenkomst liep zij bij mij aan en toen ik haar vertelde dat het nu mijn voornemen was voor de Indianen te preken, lachte zij en scheen er mee te spotten. Maar toch ging zij er heen. Ik was nog niet ver gevorderd in mijn preek toen zij met indruk gevoelde dat zij een ziel had. Vóór ik mijn verhandeling beëindigd had was zij zó overtuigd van haar zonde en ellende en zó in nood over haar ziels zaligheid, dat zij geleek op iemand die door een pijl in het hart geschoten was, en zij schreeuwde het uit. Zij kon gaan noch staan noch op haar stoel zitten zonder ondersteund te worden. Nadat de dienst voorbij was, lag zij plat op de grond met ernst te bidden en zij gaf geen aandacht noch wilde zij antwoord geven aan iemand die tot haar sprak. Ik hoorde haar zeggen en bemerkte de last van haar gebed dat als volgt was: "Gúttumaukáiümméh wechäüméhkméléh ndah", wat zoveel betekent als "Wees mij genadig en help me om U mijn hart te geven". Zo ging zij onophoudelijk voort, biddende vele uren aaneen. Dit was inderdaad een verrassende dag van Gods heirkraft en het scheen genoeg te zijn om een atheïst te overtuigen van de waarheid en van het gewicht en de kracht van Gods woord.

9 augustus.

Ik bracht bijna de gehele dag door met de Indianen. In het begin van de dag sprak ik tot velen van hen persoonlijk, bijzonder tot sommigen die kortgeleden vertroost waren geworden. Ik trachtte er achter te komen op welke grond zij troost hadden ontvangen, zowel als om hun enige gepaste onderwijzingen, waarschuwingen en besturingen te geven.

In de namiddag sprak ik tot hen in het openbaar. Er waren nu ongeveer 70 personen, oud en jong, aanwezig. Ik opende de gelijkenis van de zaaier en paste die toe, Mattheüs 13. Ik werd bekwaam gemaakt om de gelijkenis duidelijk te verhandelen, en bevond daarna dat deze preek zeer leerzaam voor hen was. Terwijl ik mijn tekst verhandelde waren er veel tranen onder hen maar geen aanmerkelijk schreien en uitroepen. Toch werden sommigen zeer getroffen door een paar woorden welke ik bij het sluiten van de preek sprak over Matth. 11 : 28, "*Komt herwaarts tot Mij, allen die vermoeid en belast zijt en Ik zal u rust geven.*"

Tegen de nacht sprak ik met twee of drie van de ontwaakte personen, en daarbij scheen een hemelse invloed het gesprokene met grote kracht te vergezellen, want de hoorders begonnen hun zielsangst uit te roepen, hoewel ik geen woord van verschrikking sprak. In tegendeel stelde ik hun voor de volheid en algoegzaamheid van Christus' verdiensten en Zijn gewilligheid om allen die tot Hem kwamen te verlossen en daarop drong ik er bij hen op aan om zonder uitstel tot Hem te komen.

Het geroep van dezen werd spoedig door anderen gehoord, die hoewel eerst verspreid, onmiddellijk om ons heen kwamen. Ik ging toen voort in dezelfde geest van Evangelie-nodiging, tot zij allen, uitgezonderd twee of drie, wegsmolten in tranen en begonnen uit te roepen, als uit de grootste benauwdheid, om verlossing en deel te vinden in de grote Verlosser. Sommigen die de vorige dag slechts weinig meer dan een opwinding in hun hart hadden gevoeld, schenen nu diep getroffen en verwond in hun ziel te zijn. De ontroering in het algemeen scheen die van de vorige dag nabij te komen. Er was wezenlijk een zeer grote weklacht onder hen en toch scheen elk bijzonder te klagen. Want hun verslagenheid was zo groot dat bijna een ieder voor

zichzelf bad en smeekte alsof er geen anderen in hun nabijheid waren. "Ontferm U mijner, ontferm U mijner," was de algemene uitroep.

Het was wezenlijk ontroerend de arme Indianen te zien die de vorige dag luidruchtig schreeuwden en zich woest aanstelden in hun afgodische feesten en dronken zwelgpertijen, nu te horen roepen tot God. Zij riepen met veel aandrang om deel in Zijn dierbare Zoon. Ik vond twee of drie personen, waarvan ik reden had te hopen, dat zij sedert de vorige avond op goede gronden troost hadden ontvangen. Dezen met anderen die getroost waren, kwamen samen en gaven blijken dat zij er zich zeer in verheugden, dat God Zijn werk met zulk een kracht in anderen verheerlijkte.

10 augustus.

Ik reed naar de Indianen en begon meer persoonlijk te spreken met hen die troost en voldoening hadden verkregen. Ik trachtte hen te onderwijzen, te besturen, te waarschuwen en te troosten. Maar anderen die begerig waren elk woord dat betrekking had op geestelijke belangen, te horen, kwamen spoedig de een na de ander bij ons. Toen ik tot de jongbekeerden meer dan een half uur gepreekt had, bleken zij zeer vertederd door geestelijke dingen en ernstig begerig om Christus te vinden. Ik vertelde hun van de volmaakte reinheid van zielen van de Godzaligen hun volle genieting van Christus onmiddellijk na de scheiding van lichaam en ziel; en dat de ziel voor eeuwig onuitsprekelijk meer gelukkig zou zijn dan dat zij ooit voor een kort ogenblik was geweest wanneer Christus haar nabij was in het gebed of andere plichten.

Ik ontving opening om over de opstanding van het lichaam te spreken en daaruit over de volkomen zaligheid van de mens. Ik zei: "Maar misschien zullen sommigen onder u zeggen: Ik heb mijn lichaam zowel lief als mijn ziel, en ik kan de gedachte niet verdragen dat mijn lichaam dood zou liggen wanneer mijn ziel gelukkig is."

Hierop antwoordden zij allen met blijmoedigheid: "Muttoh, muttoh." (Neen, neen) Zij dachten niet over hun lichaam, als hun ziel maar met Christus mocht zijn. Zij bleken gewillig te zijn om uit te wonen van het lichaam en in te wonen bij de Heere.

Nadat ik enige tijd met dezen was bezig geweest, wendde ik mij tot de andere Indianen en sprak tot hen uit Lukas 19 : 10, "*Want de Zoon des mensen is gekomen om te zoeken en zalig te maken dat verloren was.*" Ik had niet lang gesproken voor dat hun ontroering tot een hoge trap steeg, zodat het huis vervuld was van geroep en gekreun. Toen ik aanhield in het spreken over het medelijden en de zorg van de Heere Jezus Christus voor hen die zich verloren zagen, die meenden te vergaan en geen weg van ontkoming konden vinden, toen versmolten zij te meer en hun droefheid nam toe omdat zij zulk een vriendelijke Zaligmaker niet konden vinden en niet tot Hem konden komen.

Verscheiden personen die vroeger slechts licht ontwaakt waren, waren nu diep gewond door een gevoel van hun zonde en ellende. Eén man in het bijzonder, die nooit tevoren ontwaakt was, gevoelde nu dat "het Woord des Heeren levendig en krachtig was, scherper dan enig tweesnijdend scherp zwaard." Zijn hart scheen doorstoken te zijn van smart, en zijn ontroering kwam mij voor als meest redelijk en schriftuurlijk te zijn, want hij zei dat al de goddeloosheid van zijn voorbije leven vers in zijn herinnering was teruggeroepen en dat alle snode daden die hij vroeger bedreven had nu door hem werden gezien alsof ze eerst gisteren waren gedaan.

Ik ontmoette iemand die kortgeleden troost had ontvangen na drukkende benauwdheid van dag tot dag. Ik kon niet anders dan mij verblijden en Goddelijke goedheid

bewonderen in alles wat op deze dag openbaar kwam. Er schijnt iets goeds gewerkt te worden door elke preek. Sommigen ontwaakten voor het eerst en anderen werden vertroost. Het was verkwikkend het gedrag van sommigen op te merken die troost hadden ontvangen. Zij hieven hun hart op tot God voor hen die benauwd waren door vrees en angst.

11 augustus, de dag des Heeren.

Ik preekte in de voormiddag uit de gelijkenis van de verloren zoon, Lukas 15. Ik bespeurde niet zulk een zichtbare uitwerking van het Woord als in de vorige dagen. Er waren vele zorgeloze blanke toeschouwers, sommige Kwakers en anderen. In de namiddag preekte ik over een gedeelte van de woorden van Petrus, de Pinksterpreek, Handelingen. 2. Bij het einde van mijn preek tot de Indianen wendde ik mij tot de blanke mensen. Geestelijke waarheden schenen met kracht vergezeld te zijn zowel voor Engelsen als Indianen. Verscheiden van de 'witte heidenen' werden wakker geschud en konden niet langer ledige toeschouwers blijven, maar zij gevoelden dat zij een ziel hadden te verliezen of te behouden zowel als de Indianen. Een sterke ontroering spreidde zich uit over de gehele vergadering. Dit bleek ook een dag van Gods heikracht te zijn, bijzonder tegen het einde van de dag, hoewel de invloed die met het Woord gepaard ging nauwelijks zo krachtig was als enkele dagen geleden.

Het aantal van de Indianen, oud en jong, was nu tot 70 geklommen. Een of twee ontwaakten op deze dag voor het eerst, want zij hadden vroeger nooit blijken gegeven dat zij bezorgd waren voor hun ziel. Zij die verkwikking en troost hadden ontvangen en hoopvolle blijken hadden gegeven van een zaligmakende verandering openbare teerheid en oprechtheid en gedroegen zich zoals christenen betaamt. Ik was verkwikt de teerheid van consciëntie in sommigen van hen te bespeuren. Ik kan niet nalaten hiervan een voorbeeld te vermelden.

Ik bemerkte dat een van hen in de ochtend zeer bedroefd was en ik vroeg haar wat de oorzaak van haar droefheid was. Ik bemerkte dat de oorzaak van haar verlegenheid was, dat zij de avond tevoren boos op haar kind was geweest en dat zij nu met vrees bevangen was of haar toorn niet onordelijk en zondig was geweest. Dit bedroefde haar zó dat zij vóór het daglicht aanbrak begon te snikken en verscheiden uren bleef wenen.

14 augustus.

Ik verkeerde deze dag in gezelschap van de Indianen. Eén van hen had enige tijd geleden zijn vrouw weggestuurd (zoals gewoonte onder hen is) en had een andere vrouw genomen. Nu was hij gebracht onder ernstige indrukken en was zeer bezorgd, bijzonder over deze zaak. Hij scheen ten volle overtuigd van de goddeloosheid van deze praktijk en begeerde ernstig te weten wat God wilde dat hij in zijn tegenwoordige omstandigheden zou doen. Toen de wet van God betreffende het huwelijk voor hem geopend werd en hem gevraagd werd naar de oorzaak van zijn verlaten van zijn vrouw, en toen bleek dat zij hem niet door echtbreuk een geldige reden had gegeven haar te verlaten, en dat zij gewillig was hem zijn wangedrag te vergeven, en zij voor het toekomstige in vrede met hem wilde leven en dat zij bovendien als haar recht beschouwde hem te bezitten. Toen werd hem gezegd dat het zijn onafwijsbare plicht was de vrouw die hij het laatst had genomen weg te sturen en de andere die zijn rechtmatige vrouw was weer aan te nemen en gedurende zijn leven in vrede met haar samen te wonen. Hiermee stemde hij bereidvaardig en blijmoedig in en daarop liet hij de vrouw die hij het laatst had genomen gaan, en beloofde in het openbaar dat hij

zolang hij leefde bij zijn rechtmatige vrouw zou wonen en vriendelijk voor haar zou zijn, terwijl zij hetzelfde aan hem beloofde. Hier verscheen een duidelijk bewijs van de kracht van Gods woord op hun hart. Ik veronderstel dat een paar weken van tevoren, de hele wereld die man niet had kunnen overreden om in te stemmen met de voorschriften van de christelijke godsdienst in deze aangelegenheid.

Ik was niet vrij van vrees dat deze handelswijze zou blijken te zijn als "nieuwe wijn in oude lederen zakken", en dat sommigen een vooroordeel tegen de christelijke leer zouden opvatten wanneer zij kennis zouden maken met de voorschriften daarvan. Maar daar die man zeer bezorgd was over zijn misdraging, kon de uitvoering niet langer uitgesteld worden en het scheen dat deze handeling eerder een goed dan een kwaad effect onder de Indianen had, die in het algemeen erkenden dat de wetten van Christus, ten opzichte van het huwelijk, goed en recht waren.

In de namiddag preekte ik voor de Indianen over de woorden van Petrus tot Cornelius, Hand. 10 : 34. Er waren blijken van enige ontroering onder hen, maar niet gelijk aan wat op verscheiden van de vorige dagen was gezien. Doch zij kwamen op en luisterden alsof hun leven er van afhing. Het werk des Heeren bleek onder hen bevorderd en uitgebreid te worden.

16 augustus.

Ik besteedde geruime tijd aan een particulier gesprek met verscheiden Indianen. Ik ontmoette één die verlichting en troost had ontvangen, na grote nood. Toen ik met haar persoonlijk sprak, kon ik niet anders dan hopen dat haar vertroosting van de rechte soort was. In de middag preekte ik tot hen uit Joh. 6 : 26-34, "*Jezus antwoordde hun en zeide: Voorwaar, voorwaar zeg Ik u, gij zoekt Mij, niet omdat gij tekenen gezien hebt, maar omdat gij van de broden gegeten hebt en verzadigd zijt. Werkt niet om de spijze die vergaat, maar om de spijze die blijft tot in het eeuwige leven, welke de Zoon des mensen ulieden geven zal; want: dezen heeft God de Vader verzegeld,*" enz. Tegen het einde van mijn preek gingen geestelijke waarheden gepaard met een aanmerkelijke kracht op het gehoor. Meer bijzonder, nadat de openbare dienst afgelopen was, bemerkte ik dit uit gesprekken. die ik had met verscheidene ontstelde mensen.

Er was grote nood voor hun zielen vrijwel over de gehele vergadering verspreid. Dit was bijzonder te bemerken bij twee personen die nu voor het eerst ontwaakt waren tot een besef van hun zonde en ellende. Een van hen was kortgeleden geraakt en de andere was onder de preek zeer aandachtig geweest, doch had nooit eerder een gevoelig gezicht op haar verloren staat. Maar nu was haar nood en geestelijke benauwdheid zodanig, dat ik meende nog nooit zulk een dringende nood gezien te hebben.

Verscheiden oude mannen waren ook in angst over hun ziel, zodat zij zich niet konden onthouden van wenen en luid roepen en hun bitter kreunen was het meest overtuigende zowel als het meest sprekende bewijs van de wezenlijkheid en van de diepte van hun inwendige smart. God werkte krachtig onder hen! Ware en onvervalste overtuigingen van zonde komen dagelijks aan het licht in vele voorbeelden. Van tijd tot tijd komen nieuw ontwaakten openbaar hoewel enige weinigen die in voorgaande dagen enige beweging in hun genegenheden voelden, nu schijnen gewaar te worden dat hun hart nooit waarlijk was getroffen. Ik zag nooit eerder het werk van God zó onafhankelijk van de middelen openbaar komen als op deze tijd.

Ik preekte voor het volk en sprak hetgeen naar ik veronderstelde gepast was om overtuiging te bevorderen. Maar Gods wijze van werken op hen scheen zó volkomen bovennatuurlijk en boven de middelen, dat ik nauwelijks kon geloven dat Hij mij als een instrument gebruikte of dat wat ik sprak, door Hem als een middel werd gebruikt om Zijn werk uit te voeren. Het scheen zoals ik dacht er geen verband mee te hebben of in enig opzicht afhankelijk te zijn van de middelen. Evenwel kon ik niet anders dan voortgaan in het aanwenden van de middelen welke ik geschikt achtte tot bevordering van het werk. Maar naar ik veronderstelde werkte God zonder de middelen. Ik scheen niets te doen en niets te behoeven te doen, maar "stil te staan en te zien het heil des Heeren." Ik was verplicht en verblijd te mogen zeggen: "Niet ons, o Heere! niet ons," niet aan instrumenten en middelen, "maar Uw naam geef eer." God scheen geheel alleen te werken en ik vond geen plaats om enig gedeelte van dit werk aan menselijke kracht toe te schrijven.

17 augustus.

Ik besteedde veel tijd aan persoonlijke besprekingen met de Indianen. Ik ontmoette iemand die kort van tevoren hulp en troost had verkregen na een lange tijd van geestelijke nood en benauwdheid. Hij was meer dan een jaar geleden een van mijn hoorders te Delaware geweest en volgde mij nu hier onder diepe indrukken in zijn ziel, en ik had overvloedige reden om te hopen dat deze troost wèl gegrond en waarlijk uit de hemel was.

Daarna preekte ik in het openbaar uit Hand. 8 : 29-39, "*De kamerling zeide: ziedaar water, wat verhindert mij gedoopt te worden? En Filippus zeide: Indien gij van ganser harte gelooft, zo is het geoorloofd,*" enz. Ik nam hieruit gelegenheid om over de doop te handelen, opdat zij onderwezen en voorbereid mochten worden om in deze instelling deel te nemen. Zij waren hongerig en dorstig naar het woord van God en schenen onvermoeibaar in het waarnemen en luisteren naar het Woord.

19 augustus.

Ik predikte uit Jes. 55 : 1, "*O alle gij dorstigen, komt tot de wateren, en gij die geen geld hebt, komt, koopt en eet, ja komt, koopt zonder geld en zonder prijs, wijn en melk.*" Geestelijke waarheden gingen gepaard met kracht op hen die troost gevonden hadden, en ook op anderen. De eersten waren liefelijk vertederd en verkwikt door Goddelijke nodigheden. De anderen waren zeer bezorgd voor hun ziel om een aandeel te ontvangen in deze heerlijke evangelie-nodigheden, die hun voorgesteld werden. Er was een groot getal van arme, onmachtige zielen die aan het badwater wachtten om gezond te worden en de Engel scheen als op andere tijden, kortgeleden, het water te beroeren, zo dat er een meest wenselijk en troostrijk vooruitzicht was op de genezing van zielzieke, omkomende zondaars.

In die week reed Brainerd op een middag naar het nabijgelegen Freehold om in de gemeente van William Tennent voor te gaan. Deze plaats was kort tevoren het centrum van een grote opwekking geweest, waarbij velen tot het geloof waren gekomen. Hij sprak over Mattheüs 5 vers 3, 'Zalig zijn de armen van geest; want hunner is het Koninkrijk der hemelen.' Zo vrijmoedig als hij 's ochtends had gesproken, zo benauwd had hij het nu. 'Het behaagde de Heere mij dor en onvruchtbaar te laten, zo ik mij niet kon herinneren dat ik een geheel jaar zo beangst ben geweest. God is rechtvaardig en Hij heeft mijn ziel in Zijn wil doen berusten. Het is tegen vlees en bloed van alle ruimte en vrijmoedigheid in een grote vergadering

afgesneden te worden, daar de verwachtingen zo waren opgewekt. Maar zo was het met mij, en God hielp mij om "Amen" te zeggen. De wil des Heeren is goed. 's Avonds voelde ik mij rustig en bedaard en had ik vrijmoedigheid en troost in het verborgen gebed.'

Het was goed om de broeders in het geloof opnieuw te ontmoeten en hen op de hoogte te stellen van de grote dingen die de Heere onder de Indianen gedaan had. Hij reisde met William Tennent naar Elizabethtown en had de volgende dag een gesprek met John Dickinson. Hij overlegde met hem over de mogelijkheden om de Indianen meer bij elkaar te brengen om ze beter te onderwijzen. Zij woonden zo verstrooid en moesten soms flinke afstanden afleggen om naar de preek te komen luisteren.

Op dezelfde dag schreef hij zijn broeder John, die nog steeds in New Haven studeerde. Wat ging de tijd snel voor zijn gevoel en hoe weinig deed hij nog voor God, zo verzuchtte hij.

'Ik gebruikte de voormiddag tot prediking voor sommige Indianen, ten einde zij het sacrament van de doop mochten ontvangen. Nadat ik de aard van de inzetting had geopend en de verplichtingen waaronder zij gesteld zouden worden en de plicht om daardoor ons aan God toe te wijden, en het voorrecht van in verbond met Hem te zijn, aan hen had voorgesteld schenen verscheidenen vervuld te worden met liefde tot God. Zij verheugden zich bij de gedachte zichzelf op die plechtige en openbare wijze aan God te geven. Zij waren vertederd en verkwikt in de hoop van de gezegende Verlosser te mogen genieten.

Daarna preekte ik in het openbaar over 1 Thess. 4 : 13-17. *"Doch broeders, ik wil niet dat gij onwetende zijt van degenen die ontslapen zijn ... want de Heere Zelf zal met een geroep, met de stem des Archangels en met de bazuin Gods nederdalen van de hemel, en die in Christus gestorven zijn zullen eerst opstaan."* Er was een ernstige aandacht en enige zichtbare bewogenheid en ontroering onder de openbare dienst. Deze gevoeligheid vermeerderde daarna door enige meerdere vermaningen die hun gegeven werden om tot Christus te komen en hun hart aan Hem te geven, opdat zij bekwaam gemaakt mochten worden om *"tezamen met hen opgenomen te worden in de wolken, den Heere tegemoet in de lucht en alzo altijd met den Heere te wezen."*

Er waren verscheiden Indianen pas aangekomen, die hun staat goed achtten en zichzelf gelukkig rekenden, omdat zij enige tijd onder het blanke volk onder het evangelielicht geleefd hadden. Zij hadden lezen geleerd en waren beschaafd. Evenwel schenen zij vreemdelingen te zijn van hun eigen hart en totaal onbekend met de kracht van de godsdienst zowel als met de leer van genade. Met dezen sprak ik persoonlijk na de godsdiensttoefening en ik was verbaasd hun eigengerechtigte gesteldheid te bemerken en hun sterke gehechtheid aan het verbond der werken tot zaligheid te bespeuren en de hoge waarde die zij op hun veronderstelde talenten stelden. Maar na veel gesprekken scheen één van hen in bepaalde mate overtuigd "dat uit de werken der wet geen vlees gerechtvaardigd zal worden." Hij weende bitter en vroeg, *wat hij moest doen om zalig te worden.*

Dit was zeer troostelijk voor anderen die enige bevindelijke kennis van hun eigen hart hadden verkregen. Eerst waren zij ontstemd over het gesprek en over het gedrag van die nieuw-aangekomenen, die pochten op hun kennis en goede gedachten van zichzelf hadden. Maar zij die enige bevinding van Goddelijke waarheden hadden verkregen,

hadden blijkbaar ontdekt dat de nieuwelingen niet de minste kennis hadden van hun eigen hart."

25 augustus, des Heeren dag.

In de voormiddag preekte ik uit Lukas 15 : 3-7. *"Wat mens onder u hebbende honderd schapen, en één van die verliezende, verlaat niet de negenenennegentig in de woestijn en gaat naar het verlorene totdat hij hetzelfde vindt?"* enz. Daar er een menigte van blanke mensen aanwezig was, richtte ik mij tot hen bij het einde van mijn preek voor de Indianen. Doch ik kon niet zoveel verkrijgen dat zij de orde bewaarden. Velen van hen bleven rondwandelen en rondstaren en gedroegen zich meer onverschillig dan de Indianen tot wie ik ooit het woord had gericht. Een gezicht op hun verkeerd gedrag deed mijn geest inzinken zodat ik nauwelijks kon voortgaan met mijn werk.

In de namiddag preekte ik uit Openb. 3 : 20, *"Zie Ik sta aan de deur en Ik klop,"* enz. Hieronder gedroegen de Indianen zich ernstig doch vele anderen waren ijdel. Daarna doopte ik 25 Indianen, 15 volwassenen en 10 kinderen. Betreffend de meesten van de volwassenen heb ik troostrijke redenen om te hopen dat zij vernieuwde personen zijn, doch het geval van twee of drie van hen scheen meer twijfelachtig.

Nadat de menigte van toeschouwers vertrokken was, riep ik de gedoopte personen samen en sprak tot hen in het particulier, terwijl ik terzelfder tijd anderen uitnodigde aandachtig te zijn. Ik herinnerde hen er aan onder welke verplichtingen zij nu verkeerden om voor God te leven. Ik waarschuwde hen voor het kwaad en voor de vreselijke gevolgen van een zorgeloos leven, bijzonder na deze openbare belijdenis van de christelijke leer. Ik gaf hun besturingen voor hun toekomstig gedrag en bemoedigde hen tot waakzaamheid en eerbied door hun voor ogen te stellen de troost en de gelukkige uitkomst van een waar godsdienstig leven.

Dit was wezenlijk een gewenste en liefelijke tijd! Hun harten waren verbonden en opgewekt in het gebruik maken van de genademiddelen. Zij waren verblijd dat zij op een openbare en plechtige wijze zich aan God hadden toegewijd. Liefde scheen onder hen te heersen! Zij namen elkander bij de hand met teerheid en bewogenheid, alsof hun harten aan elkander waren gehecht, toen ik tot hen sprak. Hun gehele optreden jegens elkander was zodanig dat een ernstig toeschouwer met recht opgewekt had mogen zijn om met verwondering uit te roepen: *"Zie, hoe lief zij elkander hebben."* Verscheiden andere Indianen die deze dingen zagen en hoorden waren zeer bewogen en weenden bitter, verlangende deelgenoten te zijn van dezelfde blijdschap en troost die zij bespeurden in het gedrag zowel als in het aangezicht van hen die troost hadden gevonden.

Met grote blijdschap reed Brainerd naar zijn logeeradres en hij dankte de Heere voor alles wat Hij gedaan heeft. Het was ook zijn gebed dat Hij Zijn werk onder de Indianen wilde voortzetten.

26 augustus.

Heden preekte ik tot mijn volk uit Joh. 6 : 51-55, *"Ik ben dat levende Brood dat uit de hemel nedergedaald is."*

Nadat ik enige tijd had gesproken richtte ik mij in het bijzonder tot hen die hoop hadden gekregen dat zij "uit de dood tot het leven waren geroepen." Ik opende voor hen de aard van volharding in deze vertroosting welke Christus aan Zijn volk geeft en welke ik hoopte dat Hij had uitgestort op sommigen in die vergadering. Ik toonde hun aan dat dezulken reeds "de beginselen van het eeuwige leven" hebben, en dat hun hemel spoedig volmaakt zal zijn.

Zo spoedig als ik in deze geest begon te spreken, begonnen de dierbare christenen in de gemeente van aandoening te smelten en te verlangen naar die genieting van Christus en naar een staat van volmaakte reinheid. Zij weenden van verlangen en toch met blijdschap, want hoewel hun tranen en snikken bewijzen waren van verbrokenheid des harten waren zij toch vergezeld van wezenlijke troost en zoetheid. Dit was een teer, bewogen, nederig en vreugdevol smelten en het bleek te zijn de onvervalste vrucht van de Geest der aanneming en het verschilde geheel van de geest der dienstbaarheid, waaronder zij, niet lang geleden, gebonden zaten. De invloed van dezen scheen zich door de hele vergadering te verspreiden en spoedig verscheen er een wondervolle verbrokenheid onder hen.

Velen die Christus nog niet hadden gevonden als een algenoegzame Zaligmaker werden opmerkelijk opgewekt om naar Hem te zoeken. Het was wezenlijk een liefelijke en zeer gewenste vergadering. Hun getal was nu ongeveer 95 personen, oud en jong, en bijna allen vertederd door blijdschap in Christus Jezus of anders vervuld met een sterk verlangen om deel aan Hem te verkrijgen.

Hierna was ik ten volle overtuigd dat het mijn plicht was om een reis te maken, ver terug, naar andere Indianen, daar het nu een geschikte tijd van het jaar was, om hen over het algemeen thuis te vinden. Na enige uren in openbare en persoonlijke gesprekken met mijn volk doorgebracht te hebben, vertelde ik hun dat ik hen nu voor een tijd moest verlaten en moest gaan naar hun broederen. Ik vertelde hun dat het nodig was dat de Geest van God met mij ging, buiten Wie in geen enkel opzicht enig goed aan de Indianen kon worden toegebracht. Ik herinnerde er hen aan dat zijzelf gelegenheid hadden gehad om dit op te merken uit de onvruchtbaarheid van onze bijeenkomsten op tijden toen veel moeite was gedaan om zondaren op te wekken en te doen ontwaken, doch zonder vrucht.

Ik vroeg hun of zij ook gewillig waren om het overige van de dag door te brengen in gebed om voor mij te vragen of God met mij wilde gaan en mijn pogingen tot bekering van die arme zielen met Zijn zegen wilde bekronen. Zij gaven blijmoedig hun instemming met mijn voorstel te kennen. Ik verliet hen ongeveer anderhalf uur vóór zonsondergang, waarna zij begonnen te bidden en hielden daarin de gehele nacht aan tot de dageraad verscheen. Zo vurig en onvermoeid waren zij in hun godsdienstige plichten! Mijn tolk vertelde mij, dat het een opmerkelijke nacht was, daar een krachtige invloed uitging op hen die nog zoekende waren zowel als op hen die troost hadden gevonden.

Naar ik vertrouwd werden op deze dag twee verslagen zielen gebracht tot de genieting van vaste troost in Hem in Wie de vermoeiden rust vinden. Het was opmerkelijk dat op deze dag een oude Indiaan, die al zijn dagen een hardnekkige afgodendienaar was geweest, zover kwam dat hij zijn ratelaars, welke zij gebruiken om muziek te maken in hun afgodische feesten en dansen, aan de andere Indianen afgaf, die ze haastig vernietigden, om voor hen te preken. En dit zonder mijn toedoen in dit geval, want ik had daarover niets tot hen gezegd. Maar het scheen niets anders te zijn dan alleen de kracht van Gods woord, die dat effect teweeg bracht zonder enige bijzondere toepassing van mij op die zonde.

Zo was dan God begonnen en zo heeft Hij op een verrassende wijze een werk van genade onder deze heidenen voortgezet. Moge de ere daarvoor worden toegebracht aan Hem Die de enige oorzaak daarvan is."

Het geroep van verslagen zielen in Crossweeksung wordt enigszins weergegeven in de woorden:

*Ach, wat moet ik doen o God?
 In Uw hand is ook mijn lot,
 Van U alleen zoek ik bestuur,
 Gij kunt mij redden in dit uur.
 Ik heb zelf geen wil of kracht,
 Uw macht is over allen groot,
 Groter dan mijn zondig hart.
 Dat Uw kracht mijn ziel bescheen,
 Verander toch mijn hart van steen.*

Het was tijd geworden om weer naar zijn eigen huis bij de Delaware rivier terug te keren. Niet dat hij Crossweeksung voor goed de rug toekeerde, maar om zich te bezinnen wat hij verder doen moest. 'Ik verliet de Indianen om naar mijn woning terug te keren. Ik verheugde mij over Gods goedertierenheid bewezen aan mijn arme volk. 's Avonds genoot ik veel verruiming in het gebed en in andere plichten. Loof de Heere, mijn ziel.'

Ondanks het voorspoedige werk in Crossweeksung, waarvan hij getuige was geweest, was hij er van overtuigd dat hij nu een reis moest ondernemen naar de Indianen bij de Susquehanna rivier. Het was alsof hij zich door de Geest naar deze plaats voelde gedreven. Hun nood was hem al enige tijd op het hart gebonden. Hij voelde dat de Heere daar nieuw werk voor hem had. Zijn tolk ging met hem mee op reis. De Indianen van Crossweeksung hadden begrip voor zijn roeping, maar lieten hem wel node gaan. Hij vroeg hen om de rest van de dag in gebed voor hem door te brengen. Toen Brainerd uit het gezicht verdwenen was, gingen zij de hele nacht door met bidden, totdat zij in de vroege morgen naar buiten gingen en de sterren aan de hemel zagen staan, met de morgenster in het middelpunt. Zij hadden niet beseft dat het later was dan de gewone bedtijd, zo waren zij met hun gebeden bezig geweest. Zo nam de zendeling afscheid van een biddend volk in de wetenschap dat zij zouden aanhouden om voor hem te smeken.

Hoofdstuk 9

Een geestelijke opwekking in Susquehannah

Op weg naar de Forks van Delaware met het voornemen om vandaar naar Susquehanna te gaan, bezocht hij Philadelphia, waar hij de gouverneur opwachtte om brieven van aanbeveling voor de opperhoofden van de Indianen mee te nemen. Teruggekomen in zijn woonplaats, preekte hij over Lukas 14 vers 16-23, de gelijkenis *van het bruiloftsmaal*. Hij bemerkte dat het Woord enige kracht deed. Ook onder de blanken zag hij indrukken en velen waren in tranen.

Des Heeren dag, 1 september 1745.

Ik preekte hier voor de Indianen over Lukas 14 : 16-23, *"Een zeker mens bereidde een groot avondmaal en hij noodde er velen."* Het woord ging gepaard met enige kracht en veroorzaakte tranen in de vergadering. Daarna preekte ik voor een aantal blanken die daar aanwezig waren en ik zag velen van hen in tranen. Sommigen van hen waren vroeger misschien even zorgeloos en gerust als de Indianen.

Tegen de nacht sprak ik weder tot de Indianen en bespeurde een groter aandacht en meer zichtbare belangstelling onder hen, dan wij in die streken gewend waren.

5 september.

Op deze dag verklaarde ik aan de Indianen de gelijkenis van *'De zaaier'*. Daarna sprak ik met verscheiden mensen persoonlijk met het gevolg dat zij begonnen te wenen en zelfs uit te schreeuwen met grote bewogenheid. Daardoor werden ook anderen aangegrepen door aandoening. Ik twijfel er niet aan of een Goddelijke kracht ging vergezeld met hetgeen toen gesproken werd. Verscheidene van die personen hadden mij gehoord in Grossweeksung en hadden naar ik vertrouw, daar de kracht van Gods woord ondervonden op een krachtdadige en zaligmakende wijze.

Ik vroeg aan een van hen, die troost had ontvangen en die hoopvolle blijken gaf van waarlijk veranderd te zijn, waarom hij nu schreide.

Hij antwoordde: "Toen ik er over dacht hoe Christus als een lam geslacht was en Zijn bloed voor zondaars gestort had, kon ik niet helpen dat ik schreide wanneer ik alleen was." Daarop barstte hij uit in tranen en schreide opnieuw.

Toen vroeg ik aan zijn vrouw, die ook overvloedige troost had ontvangen, waarom zij schreide. Daarop antwoordde zij: "Ik was bedroefd dat de Indianen hier niet tot Christus wilden komen zowel als die in Crossweeksung."

Ik vroeg haar of zij in haar hart had voor hen te bidden en of Christus in de laatste tijd haar in het gebed nabij was geweest.

Zij antwoordde: "Ja, Hij is mij nabij geweest. Op sommige tijden wanneer ik in de eenzaamheid heb gebeden, was ik zó op bidden gesteld, dat ik die plaats niet kon verlaten maar ik langer te bidden."

De dag des Heeren, 8 september.

'Het behaagde God mij ruimte te geven in het gebed, alsook grote vrijmoedigheid aan de troon der genade. Ik riep tot God om de uitbreiding van Zijn Koninkrijk in de wereld en in het bijzonder onder mijn geliefde volk. Ook mocht ik bidden voor de vele dierbare predikanten in deze streken en in New Engeland, en ook voor andere dierbare vrienden in New Engeland. Mijn ziel was zo werkzaam en verruimd in deze aangename oefening, dat ik hierin een uur doorbracht en ik wist niet hoe ik deze

genadetroon moest verlaten. O, wat een vermaak vond ik in het bidden en roepen tot God, want ik zag dat God machtig en gewillig was te doen al wat ik van Hem begeerde, voor mijzelf, voor mijn vrienden en voor Zijn kerk in het algemeen. Ik werd op gelijke wijze verruimd en ondersteund in het huiselijk gebed. En later, toen ik naar bed ging, hielp God mij om mijn smekingen met vrijmoedigheid en vurigheid te vernieuwen. Dit was voor mij een gezegende avond van gebed! Looft de Heere, mijn ziel.'

Op 9 september vertrok hij naar Susquehanna. De tocht duurde vijf dagen en eerst bezocht hij Shamokin, de grootste nederzetting van de Indianen aan de rivier. Hier hoorde hij voor het eerst dat de Moravische broeders hem al voor geweest waren in het doen van zendingswerk. Zij waren in 1735 met hun zendingswerk begonnen in Georgia, waar zij echter vanwege de tegenstand niet lang bleven. Vandaar gingen zij naar de streek bij New York en toen hun leider, Nicholas Ludwig, graaf van Zinzendorf in 1741 in Amerika kwam, hadden zij hun hoop op hem gevestigd. Samen met Whitefield besloot deze om het zendingswerk vaste vorm te geven. Toen Brainerd met de Moraviërs kennismaakte, ontdekte hij al gauw verschillen met hun ligging. Zij legden veel meer de nadruk op de blijdschap van het geloof, wat ten koste ging van de kennis van schuld en zonde. In dezen konden zij elkaar niet vinden en werden zij meer rivalen van hem dan medestanders.

Eerst bezocht Brainerd het opperhoofd met wie hij over het christelijk geloof sprak. Deze Indianenkoning toonde zich zeer vriendelijk en voorkomend tegenover de blanke zendeling. Dit betekende voor Brainerd een grote bemoediging.

Hij schrijft die dag in zijn dagboek: 'Mijn ziel werd 's avonds verruimd en troostelijk werkzaam gemaakt in het gebed, in het bijzonder of God Zijn Koninkrijk in deze plaats wilde oprichten, waar de duivel nu op de meest vreselijke manier regeert. Ik werd verwaardigd om dit van God tot Zijn eer te vragen en omdat ik verlangde naar de vergroting van Zijn Koninkrijk tot de eer van Zijn dierbare Naam. Ik kon mij met de grootste vrijmoedigheid op God beroepen, dat Hij wist dat het Zijn dierbare zaak was en niet de mijne, die mijn hart werkzaam had gemaakt. En mijn ziel riep uit: "Heere, richt Uw Koninkrijk op tot Uw eigen heerlijkheid. Verheerlijk Uzelf en ik zal verheugd zijn. Verheerlijk Uw gezegende Naam; dit is alles wat ik begeer. Doe met mij al wat U behaagt. Gezegend zij Uw Naam voor eeuwig, dat Gij God zijt, en dat Gij Uzelf zult verheerlijken. O, dat de gehele wereld U mocht verheerlijken! O, laat dit arme volk ertoe gebracht worden om U te kennen en U tot de eer van Uw dierbare altijd geprezen Naam lief te hebben!" Ik kon niet anders dan hopen dat God deze ellendige en goddeloze Indianen zou toebrengen, hoewel er weinig menselijke waarschijnlijkheid viel te bespeuren, want zij waren nu aan het dansen en optrekken alsof zij van de duivel bezeten waren. Maar evenwel hoopte ik, hoewel tegen hoop, dat God door deze arme Indianen zou verheerlijkt worden. Ik ging lange tijd voort in het bidden en in dankzegging tot God, en ik had grote vrijmoedigheid, verruiming en verkwikking, bij de gedachte aan vele dierbare vrienden in New Engeland, zowel als aan het volk dat onder mijn opdracht gesteld was. Ik was geheel vrij van die neerslachtigheid van geest waarmee ik gewoonlijk geoefend word. Geloofd zij God.'

Zo was Brainerd in een nieuw werkgebied aangekomen. Deze Indianen vielen onder de macht van hun koning Sassoonan, die eerst in de Forks van Delaware had gewoond, maar later zijn residentie verplaatste naar Shamokin. Hij was de zoon van het grote opperhoofd Tamanend, die William Penn, de stichter van de 'kwakers', had

ontmoet. Sassoonan was oud en sinds enige tijd slecht van gezondheid. De vriend van Zinzendorf, Spangenberg, had hem in dezelfde maand opgezocht en berichtte dat hij bijna blind was en krachteloos. Hij was de blanken goed gezind en was begerig om onderwijs te krijgen in de beginselen van het christelijk geloof. Maar of dit vruchten voortbracht tot bekering, vermeldt de geschiedenis niet. Hoe het ook zij, Brainerd voelde zich hier al gauw thuis. Hij mocht het woord van het Evangelie hier ongehinderd brengen. Dat was hem veel waard. De opwekking die hij in Crossweeksung had meegemaakt was een grote bemoediging om ook hier de hand aan de ploeg te slaan. Zijn dagboek uit deze weken laat weinig nieuws zien, omdat de inkt was verbleekt.

Edwards veronderstelt dat hij het sap van bessen uit het bos had gebruikt om als inkt te dienen, omdat hij anders geen had. Wel is zijn journaal, waarin hij vooral zijn wederwaardigheden in het werk van de zending optekende beter bewaard gebleven. Hierin lezen wij bij 15 september dat hij 'hoopte dat God hun harten wilde openen om het Evangelie te ontvangen'. De onwetendheid onder hen was groot, het bijgeloof tierde welig, maar God kon de harde rotsachtige harten vermorzelen. Dit had hij in Crossweeksung gedaan, en zou hij dit hier ook niet kunnen doen?

*O, God van leven en heerlijkheid,
Onze harten bukken voor U neer,
Om te verstaan de liefelijke leer,
Van Golgotha's wonderlijk feit.
Aan heid'nen die nu sluimeren,
Verkondigen wij dat liefelijk licht,
Eer alles voor het oordeel zwicht,
Op de grote dag des Heeren.*

Spoedig na aankomst in het nieuwe zendingsgebied in Sassoonan ging Brainerd op verkenning uit. Hij bezocht op **19 september** het plaatsje Juniata dat op een eiland was gelegen. Wat was hij ontmoedigd bij het zien van de afgodische gebruiken die de Indianen eropna hielden. Zij maakten voorbereiding voor een groot offerfeest. Helaas had hij nu geen tolk beschikbaar, omdat deze naar Pennsylvania gaan moest, zodat het niet meeviel om het volk de dwaasheid van hun gewoonten aan het verstand te brengen. Brainerd werd er moedeloos van en wist niet wat hij verder doen moest. Hij zag lijdelijk toe hoe dat zij rond een groot vuur dansten en hun offer brachten. Door het vet van het wild rezen de vlammen tot grote hoogte en gingen zij als gekken tekeer tot in de nacht. De zendeling wist geen andere weg dan te bidden of de Heere de ogen van het wilde volk wilde openen om hun dwaasheid in te zien.

De zondag bracht Brainerd op het eiland door. Hij probeerde de Indianen te onderwijzen, maar zij toonden geen belangstelling. Hun monsterachtige handelingen, waarbij zij zichzelf verwondden, deden hem gruwen. Hoe zonk hij weg in moedeloosheid en werd deze zondag een kwelling voor hem. Gelukkig ontmoette hij Indianen die het Engels konden verstaan, omdat zij enige tijd in Maryland gewoond hadden, waar zij met blanken in aanraking geweest waren. Brainerd zag verschillen in beschaving tussen deze eilandbewoners en andere stammen. Zij begroeven hun doden niet, maar namen na verloop van tijd de benen weg, die zij dan wel begroeven. Zo hadden zij meer aparte gebruiken. Nauwkeurig

maakte hij studie van hun leefwijze en gewoonten. Er was een man die in het bijzonder zijn aandacht trok. Kennelijk was hij een soort priester, want ten opzichte van de andere mannen zag hij er heel apart uit. Het was vreselijk om te zien hoe hij tekeer ging tijdens het feest. Brainerd gruwde van dit gezicht, maar wist zich toch zo te overwinnen dat hij met deze 'medicijnman' een gesprek probeerde aan te knopen. De Indiaan vertelde hem dat hij van zijn godsdienst geen afstand wilde doen, omdat hij ervan overtuigd was dat zijn god hem dit geleerd had. Toch gaf hij te kennen dat er dingen waren in het christelijk geloof die hem aanspraken. Hij meende zelfs een zeker geloof in God te hebben en probeerde zijn landgenoten van het drinken en van andere slechte gewoonten af te brengen. Brainerd was verbaasd bij deze man meer godsbesef aan te treffen dan bij de rest. Maar hoe lag alles begraven onder de duisternis waarmee de god van deze eeuw ook zijn hart had verblind. Hoe blind en ongevoelig was ook deze man met betrekking tot zijn zonden en schuld.

Het verblijf onder deze wilden viel voor hem niet mee. Zijn gezondheid was zwak en hij had geen uitzicht op verbetering. Zo verliet hij dit gebied en ging moedeloos terug naar Delaware. Onderweg overdacht hij de woorden van Job: 'Met het gehoor des oors heb ik U gehoord, maar nu ziet U mijn oog. Daarom verfoei ik mij en heb berouw in stof en as.' Was dit niet de beste plaats om te vertoeven? 'De Heere gaf mij duidelijkheid om in de dierbare waarheden van deze tekst in te dringen. Het was voor mij een troostrijke en verkwikkende tijd. Mijn 'hart was enigermate ontvonkt door een gevoel van Goddelijke en geestelijke dingen. Mijn ziel was bewogen, wanneer ik dacht dat God mij getrouw geacht heeft, door mij in de bediening te stellen, niet tegenstaande al mijn dorheid en dodigheid. Mijn ziel werd ook enigermate verruimd in het gebed voor het dierbare volk dat mij was toebetrouwd, zowel als voor andere vrienden.'

De volgende dagen ging hij naar zijn eigen huis in Delaware en vandaar reisde hij opnieuw naar Crossweeksung. Nu zag hij pas goed hoe groot het verschil was tussen de Indianen hier en in het westen. Hier dronk het volk zijn woorden als water in en daar bleven zij voortgaan in hun afgoderij en schenen zij onbereikbaar voor het Evangelie.

Veel rust werd hem hier niet gegund. Hij moest een vergadering bezoeken in East Hampton op Long Island om raad te geven bij gerezen moeilijkheden in de gemeente aldaar. Ook William Tennent was hier aanwezig.

Teruggekeerd in Crossweeksung bleek dat het werk van God hier niet had stilgestaan. Hij preekte over Matthéüs 22:1-13, de gelijkenis van de koninklijke bruiloft. 'Het Woord van God bleek op die tijd met een Goddelijke kracht en invloed op de vergadering neer te komen, in het bijzonder tegen het einde van mijn preek. Er was zowel een liefelijke vertedering als een bitter gewezen in de samenkomst. De dierbare christenen werden verkwikt en getroost. Bij anderen herleefden de overtuigingen en verschillende personen werden ontwaakt, die dat voorheen niet geweest waren. Er was zoveel van de Goddelijke aanwezigheid merkbaar in de samenkomst dat het bleek "dat dit niet anders was dan een huis Gods en een poort des hemels". Deze dag was een feestdag en zij die de smaak van Goddelijke dingen kenden, mochten uitroepen: "Het is goed dat wij hier zijn." De heerlijkheid des Heeren omscheen hen en zij verblijdden zich in de hernieuwde uitstorting van Zijn genade.'

Hij bezocht daarna het land van de Indianen in Cranberry, ging naar verschillende plaatsen in New Jersey om geld in te zamelen voor het zendingswerk en om een schoolmeester te zoeken om de heidenen te onderwijzen.

Op 3 november doopte hij veertien Indianen, zes volwassenen en acht kinderen. Vervolgens bezocht hij een classisvergadering en toen hij op vrijdag met het veer wilde overvaren, moest hij vanwege de harde wind enige tijd in het veerhuis wachten. Ook hier liet de Heere Zich niet onbetuigd: 'Het behaagde de Heere evenwel mij enige voldoening en verkwikking te geven in stille overdenking en in het opheffen van mijn hart tot God te midden van het gezelschap. En hoewel sommigen aan het drinken waren en lichtzinnige praat deden, wat mij tot smart was, zo was mijn gemoed nochtans bedaard en stil en ik kon niet anders dan God danken dat ik geen eeuwigheid in zulk gezelschap zou doorbrengen. 's Avonds zat ik neer en schreef met grote bedaardheid en vrijheid en ik kan door vrije genade zeggen dat het een troostvolle avond was voor mijn ziel, een avond die ik in de dienst van God mocht besteden.'

Op 4 november dag sprak Brainerd over Johannes 11. 'De Goddelijke waarheden maakten diepe indrukken op de meesten in de samenkomst. Velen werden aangedaan door een gezicht van de kracht van Christus geopenbaard in Zijn opwekking van doden. In het bijzonder wanneer dit voorbeeld van Zijn kracht werd aangewend om Zijn kracht en gewilligheid te tonen om dode zielen op te wekken (zoals velen zichzelf voelden te zijn) tot een geestelijk leven, zoals op de laatste dag de doden worden opgewekt en worden klaargemaakt tot rechtmatige vergelding en straf. Er waren verschillende personen die hier onlangs van afgelegen plaatsen gekomen waren onder een diepe en drukkende bekommering van hun zielen.'

Er was een vrouw aanwezig die nog niet zo lang geleden halfdronken was geweest en op allerlei wijze geprobeerd had de godsdienstoefeningen te verstoren, maar die nu in zielsbenauwdheid verkeerde vanwege haar toestand zonder Christus. Tranen werden gezien, uitroepen vanuit de hartelijke nood gehoord en verschillenden vertoonden diepe indrukken van hun verlorenheid. Brainerd doopte bij die gelegenheid een kind, wat pas gedoopten herinnerde aan de plechtigheid waarbij zijzelf waren betrokken.

Op deze dag maakte de zendeling de balans op: 'Ik heb nu in totaal 47 personen van de Indianen gedoopt, 23 volwassenen en 24 kinderen. Van hen behoren 35 tot deze streek en de rest tot de Forks of Delaware. Door de rijke genade is niemand onder hen overgelaten om hun belijdenis van het christelijke geloof te onteren door een schandalig en ongepast gedrag.'

Enkele weken later, op 20 november, vertrouwde hij aan het papier toe hoe de Heere Zijn werk onder de Indianen had willen zegenen. Sinds zijn aankomst in Kaunaameek in New York had hij ongeveer drieduizend mijl gereisd. Hij was meermalen heen en weer gegaan tussen Delaware en Crossweeksung en had ook verschillende keren Susquehanna bezocht. Door zijn vele reizen kon hij te weinig tijd besteden aan het leren van de taal. Gelukkig was zijn tolk hem tot grote steun geweest om zijn woorden over te brengen. Zijn reizen en bezigheden geven echter geen juist beeld van de zegen die de Heere had willen schenken. Veel energie had hij gegeven aan de Delaware Indianen, maar uiteindelijk oogstte hij tijdens korte verblijven in Crossweeksung de vruchten. Hier werd een deur geopend die niemand kon sluiten; hier daalde de Geest met kracht neer. Hoe kwam Gods soevereiniteit in dit plaatsje naar voren. Hoe vertoonde de rijkdom van Goddelijke genade zich hier op een bijzondere wijze.

Hoofdstuk 10

Vruchten van de prediking

Brainerd gevoelde zich genoodzaakt een terugblik op de Goddelijke leiding in zijn werk te geven. 'Het is opmerkelijk dat God dit werk onder de Indianen begon in een tijd dat ik de minste hoop had en voor mijn begrip het minst redelijke vooruitzicht van het zien van een werk van genade dat onder hen voortgang had.' Zijn lichamelijke krachten waren verminderd door zijn laatste reis naar Susquehanna, waar hij erg teleurgesteld vandaan kwam. 'Ik had weinig reden om te hopen dat God van mij een instrument zou maken voor de zaligmakende bekering van de Indianen, behalve dan mijn tolk en zijn vrouw.'

Het zag er verre van rooskleurig uit en deze toestand was alleen maar moedbenemend. In deze gemoedsgesteldheid was hij naar Crossweeksung gegaan, zodat hij weinig hoop had op zegen. Wat was de uitkomst anders geworden!

'Toen ik in juni voor het eerst in dit gebied kwam, vond ik niet één man in deze plaats die ik bezocht, maar alleen vier vrouwen en enkele kinderen. Maar voordat ik hier vele dagen verkeernd had, kwamen zij van alle kanten, soms van meer dan twintig mijl ver. Toen ik in het begin van augustus een tweede reis maakte, kwamen zij van meer dan veertig mijl om mij te horen.' En spoedig werd de aanhoudende roep gehoord: 'Wat moeten wij doen om zalig te worden?' De Geest daalde plotseling neer en de vrucht daarvan was een diepe overtuiging van zonde en schuld. Dit was het tweede punt dat Brainerd overdacht, nadat hij bij de tijd van de opwekking had stilgestaan.

Als derde punt noemt hij de wijze waarop de vooroordelen bij de Indianen werden overwonnen. Hun beeld van de blanken was niet al te best; de ervaringen die zij met hen hadden, waren over het algemeen slecht. Er waren blanken die het helemaal niet nodig vonden dat de Indianen tot het christendom zouden worden bekeerd. Anderen maakten Brainerd zwart en vertelden hun dat hij een bedrieger en leugenaar was. Zij durfden zelfs te beweren dat hij het erop aanlegde om hen als slaven te verkopen. Maar dit alles kon niet verhinderen dat zij oog kregen voor wat de zendeling ten diepste bewoog. Zijn handel en wandel waren toonbeelden van oprechtheid en liefde. Zijn boodschap kwam uit de grond van zijn hart. En hiervoor moesten zij vallen. 'Ik had de gelegenheid om met verwondering te mogen zeggen: Als God werkt, wie kan dit verhinderen?'

Brainerd lette op wonderlijke leidingen in de voorzienigheid die hadden meegewerkt tot de voortgang van het Evangelie. Hij zag hoe de Heere hem een tolk had beschikt om het Woord van Hem in hun eigen taal over te dragen. En dat niet alleen! 'Het behaagde God om hem (de tolk) zijn hart bij die gelegenheid te inspireren met sterke begeerten naar de bekering van de Indianen en hem een bewonderenswaardige ijver en vuur te geven om hen met het oog hierop toe te spreken. En het is opmerkelijk, dat toen ik begunstigd werd met enige bijzondere bijstand in enig werk en in staat gesteld werd om met meer dan gewone vrijmoedigheid, vuur en kracht te spreken en dat onder een levend en krachtig gevoel van Goddelijke dingen, hij bijna tegelijkertijd op dezelfde wijze werd bewogen.' Nu waren er twee predikers die met kracht en aandrang spraken!

Dan noemt hij nog de inhoud van de preken. Hij verkondigde wet en Evangelie. De wet dient om zielen te doen ontwaken uit hun doodslaap. Sommigen beweerden dat de wetsprediking onder de Indianen niet meer kracht deed dan hen met verschrikkingen in het geweten te bezetten. Zij werden dan alleen bevreesd voor de hel en de eeuwige straf en deze bekommernis was geen uitwerking van Goddelijke kracht. 'Maar God had geen ruimte overgelaten voor deze tegenwerping in dit geval, maar dit werk der genade was begonnen en voortgegaan door een bijna voortdurende toon van de Evangelienodiging aan omkomende zondaars.'

Het hoogtepunt van de opwekking vond volgens Brainerd plaats tijdens zijn preek over de gelijkenis van het grote avondmaal die in Lukas 14 beschreven wordt. 'In deze preek werd ik bekwaam gemaakt om mijn hoorders de ondoorzoekelijke rijkdommen van de evangeliegenade voor te houden. Niet dat ik hier zou menen dat ik de Indianen nooit had onderwezen aangaande hun gevallen staat en de zondigheid en ellende daarvan, want dit was het eerste waar ik voornamelijk bij stilstond en dat ik in bijna elke preek zocht te herhalen en in te prenten, in de wetenschap dat ik zonder dit fundament op het zand zou bouwen en dat het tevergeefs zou zijn om hen tot Christus te nodigen tenzij ik hen kon overtuigen van hun behoefte aan Hem.'

Zonder te ploegen kon hij niet zaaien. Het is Gods gewone weg om zondaars eerst te brengen tot de kennis van hun zondekwaal alvorens het geneesmiddel toe te dienen. Dit geneesmiddel stond bij hem wel in het middelpunt. Het waren niet de verschrikkingen van de wet die de genezing bewerkten, maar 'het mededogen van een stervende Zaligmaker, de overvloedige voorzieningen van het Evangelie en de vrije aanbiedingen van Goddelijke genade aan behoeftige ellendige zondaren.' Hier werd de rust geschonken; hier werden omkomende zondaren gelaafd met de wateren des levens. Hun bekering ging niet gepaard met excessen, zoals op andere plaatsen tijdens de *Great Awakening*. (De Grote Opwekking) Er was geen sprake van flauwvallen en lichamelijke beroeringen. Tranen werden wel gezien, de diepe overtuigingen van zonde verwekten wel uitroepen om genade, maar wanordelijkheden kwamen niet voor. En als Brainerd zag dat er dingen mis dreigden te gaan, greep hij direct in. Hij wist dat gevoelens van mensen de verkeerde kant uit kunnen gaan en eindigen in geestelijke trots en geestdrijverij. Steeds was hij wakende en biddende opdat de Geest zielen mocht leiden in een rechte weg en bewaren voor zelfbedrog en ongeestelijkheid.

Als zesde punt van overdenking noemt Brainerd de 'uitwerkingen van dit werk'. Hij doelt hierbij vooral op het gedrag en leven van de bekeerde Indianen. In de eerste plaats merkt hij op dat hun kennis was toegenomen sinds dat hij hen in juni bezocht had. Vervolgens nam hij waar dat hun heidense gebruiken en zeden geheel waren verdwenen. Dit kwam vooral tot uitdrukking in hun huwelijks- en gezinsleven. Het altaar waarop zij hun offers brachten, was dat van gebed. Zij hadden hun afgoden begraven en zochten niet langer zichzelf te behagen, maar God. Opmerkelijk was ook de gang van hun godsdienstige ervaringen. Zij hadden zich mogen verheugen met een onuitsprekelijke vreugde, maar dit onttaarde niet in extases. Hun blijdschap was meer bedaard en ging gepaard met ootmoed en verbrokenheid van hart.

Brainerd kon, na dit alles te hebben opgesomd, tot geen andere conclusie komen dan dat 'al deze symptomen en blijken wezen op een opmerkelijk werk van genade onder de Indianen'. 'Moge de grote Bewerker van dit werk dit handhaven en overal voortgang doen vinden, totdat de gehele aarde vervuld is met Zijn heerlijkheid! Amen.'

Kort samengevat in een andere vertaling:

"Het is opmerkenswaardig dat God hier Zijn werk heeft uitgevoerd door zodanige middelen en in zo'n weg, als strekken kan om vooroordelen en bezwaren uit de weg te ruimen, die dikwijls voor den dag zijn gekomen tegen zulk een werk.

Wanneer mensen ontwaakt zijn tot een ernstige belangstelling voor hun ziel door het horen van de meer verschrikkende waarheden van Gods Woord en door het horen van de dreigementen die door de Goddelijke wet op hen aandringen, dan wordt gewoonlijk in zulke gevallen door sommigen tegengeworpen, dat zij alleen maar verschrikt waren door een vreeslijk geluid van hel en oordeel, en dat daar geen blijken waren dat hun bezorgdheid het gevolg was van een Goddelijke invloed.

Maar God heeft in dit geval geen ruimte gelaten voor zulke tegenwerpingen, daar dit werk van genade zijn begin heeft gehad en voortgezet is door bijna één voortdurende prediking van de Evangelie-nodiging tot omkomende zondaars.

Toch heb ik nooit in mijn leven in enige vergadering zo'n algemene ontwaking bespeurd als hier, toen ik predikte over de gelijkenis van het grote Avondmaal, waarvan wij lezen in Lukas 14. *"Een zeker mens bereidde een groot avondmaal en hij noodde er velen; en hij zond zijn dienstknecht uit ten ure des avondmaals om den genoden te zeggen: Komt, want alle dingen zijn nu gereed."* In deze verhandeling werd ik bekwaam gemaakt om aan mijn hoorders de onnaspeurlijke rijkdommen van de genade van het Evangelie voor te stellen. Ik wil niet dat men van mij zou denken dat ik de Indianen nooit onderwijs gaf omtrent hun gevallen staat en de zonde en ellende die daaraan vast is. Dit was juist hetgeen waarop ik in het begin ernstig aanhield en hetwelk ik in bijna elke preek trachtte te herhalen en hen in te prenten, wetende dat ik zonder die grondslag gelegd te hebben slechts op het zand zou gebouwd hebben. *Ik wist dat ik hen tevergeefs tot Christus zou nodigen indien ik hen niet kon overtuigen van hun behoefte aan Hem.*

Maar deze grote ontwaking, deze verrassende zielsnood, werd nooit opgewekt door toespraken van verschrikking, maar de verslagenheid verscheen meest opmerkelijk wanneer ik hen bepaalde bij de ontfermingen van een stervende Zaligmaker, bij de overvloedige voorraad in het Evangelie en bij het vrije aanbod van Goddelijke genade aan arme en ellendige zondaars.

Ook wens ik er niet op aangezien te worden dat ik zou menen dat zulk een geestelijke belangstelling met recht verdacht mag worden, alsof ze niet oprecht en van Goddelijke oorsprong zou zijn, daar ze niet veroorzaakt is door de prediking van de schrik des Heeren. Dit mag Gods meer gewone weg zijn tot ontwaking van zondaars en dit schijnt ook geheel aannemelijk op grond van de Schrift en van gezond verstand. Maar wat ik hier bedoelde op te merken is dit, dat God, met eerbied gesproken, het gepast achtte zachtere middelen te gebruiken en te zegenen tot krachtdadige ontwaking van deze Indianen.

Daar er dus geen ruimte gelaten is voor enige aannemelijke opmerking tegen dit werk, ten opzichte van de middelen, zo ook niet in betrekking tot de wijze waarop dit werk is voortgezet. Het is waar, bij de Indianen was de nood voor hun ziel buitengewoon groot. De overtuiging van hun zonden en ellenden rees tot een hoge trap en veroorzaakte veel tranen, roepen en kreunen. Maar toch gingen deze verschijnselen niet gepaard met zulke beroeringen, hetzij naar het lichaam of naar de ziel, die soms de overhand hebben bij andere personen onder geestelijke indrukken.

Er is onder de Indianen geen schijn geweest van die schokken, lichamelijke doodsangst, vreeslijk gillen, bezwijmingen en dergelijke verschijnselen, waartegen in sommige plaatsen zoveel is ingebracht. Hoewel er enigen zijn geweest, die met de

stokbewaarder, bevende zijn gemaakt onder een gevoel van hun zonde en ellende; hoewel velen het uitgeschreeuwd hebben door een ontstellend gezicht op hun verloren staat en sommigen gedurende bepaalde tijd, hun lichamelijke kracht verloren hebben, toch ging dit alles toe, zonder enige van zulke vreemde verschijnselen.

De vruchten van dit werk zijn bovendien zeer opmerkenswaardig geweest. Ik twijfel er niet aan of velen van de Indianen hebben meer leerstellige kennis van Goddelijke waarheden verkregen, sinds ik hen voor het eerst in laatstleden juni bezocht, dan in hun verstand had ingedruppeld kunnen worden door ijverige jarenlange studie, zonder zulk een Goddelijke invloed.

Hun heidense neigingen en afgodische praktijken schijnen in deze streken geheel prijsgegeven te zijn. Zij zijn meer ingetogen en schijnen over het algemeen bereid om te leven volgens de huwelijksinzetting. Als regel schijnen zij verlost te zijn van dronkenschap, hun beminde zonde, "de zonde die hen lichtelijk omringt." Ik weet niet van meer dan twee of drie onder mijn geregelde hoorders, die zich zat gedronken hebben sedert ik hen voor het eerst bezocht, hoewel vóór die tijd het gewoonte bij hen was zich bijna elke dag te bedrinken. Sommigen onder hen schijnen deze bijzondere zonde nu meer te vrezen dan de dood zelf.

In velen van hen blijkt dat zij een beginsel van oprechtheid en rechtvaardigheid verkregen hebben. Zij schijnen hun oude schulden te willen betalen die nog openstaan en waarover zij sinds jaren nauwelijks een gedachte schijnen gehad te hebben. Hun wijze van leven is veel meer betamelijk en zedig dan vroeger. Zij hebben nu bovendien de zegen van dat geld hetwelk zij vroeger verteerden in het aanschaffen van sterke drank. Liefde schijnt onder hen te heersen, inzonderheid onder hen die blijken geven een zaligmakende verandering doorgemaakt te hebben. Ik zag in hen nooit enig verschijnsel van bitterheid en twistziekte, noch een gesteldheid van "zichzelf uitnemender te achten dan anderen," die niet gelijke genade ontvangen hebben. Bij hen die onder overtuiging grote benauwdheid en druk hebben gehad, hebben sinds die tijd blijken gegeven, dat "zij zich verheugen met een onuitsprekelijke en heerlijke vreugde." Ik zag in hun vreugde nooit iets dat overdreven of vluchtig was. In tegendeel, hun blijdschap ging gepaard met ernst en dikwijls met tranen, en met een zichtbare verbrokenheid van hart, zoals te zien is in verscheiden gedeelten van mijn dagboek. In dit opzicht zijn sommigen verbaasd geweest over zichzelf en hebben met nadruk tot mij gezegd, dat "wanneer hun hart blij was," (wat een uitdrukking is die zij gewoonlijk gebruiken om hun geestelijke blijdschap te kennen te geven), "zij niet konden helpen dat zij wegens dat alles schreiden."

En nu, na alles, meen ik met recht te mogen zeggen, dat hier al de verschijnselen en blijken zijn van een opmerkenswaardig werk van genade onder deze Indianen, hetwelk redelijk mag verlangd of verwacht worden. Dat de grote Schepper van dit werk hetzelfde hier wil onderhouden en versterken en het overal wil bevorderen, tot "de aarde vervuld zal zijn met Zijn heerlijkheid." Amen.

'Ik heb nu meer dan drieduizend mijl gereden, waarvan ik sinds maart een precies verslag heb bijgehouden. 'Moge de Heere van de oogst arbeiders in dit deel van de oogst zenden, opdat zij die in duisternis zijn gezeten een groot licht mogen zien en dat de gehele aarde met de kennis van Hemzelf mag worden vervuld! Amen.'

Begin december betrok Brainerd zijn nieuwe huis in Crossweeksung. Weer timmerde hij zijn eigen woning, zijn derde onderkomen. Zijn eerste huis was in Kaunaumeek, zijn tweede in Delaware en zijn derde in Crossweeksung. Hier wilde hij de komende winter doorbrengen. Hier voelde hij zich thuis, te midden van een volk dat hem op het hart gebonden was en voor wie hij zoveel mocht betekenen. De honger naar het levende Woord onder hen hield niet op. Hij sprak op 16 december over het gebed, naar aanleiding van Lukas 11 vers 1-13, vooral vers 9: 'Bidt, en u zal gegeven worden; zoekt, en gij zult vinden; klopt, en u zal opengedaan worden.' 'Hierin is een bevel en aanmoediging om Goddelijke gunsten te vragen. Ik riep hen op om te vragen om een nieuw hart en dat met de uiterste onbescheidenheid, zoals de man in de gelijkenis deed.'

Zo ging hij de hele avond door en tegen middernacht sprak hij over het smeken om 'broden', zoals Christus aangeeft. Zou de Heere een zondaar afwijzen die blijft smeken en aanhouden om het Brood des levens te ontvangen? Zou Hij hongerige zielen in de kou laten staan? De aandacht onder het volk was groot.

'In het bijzonder een vrouw scheen in grote zielensmart te zijn. Zij werd tot zulk een benauwdheid in het zoeken naar Christus geleid, dat het zweet geruime tijd haar van het gezicht afdroop, hoewel het die avond erg koud was. Haar bittere uitroepen waren het meest indringende bewijs van de innerlijke benauwdheid van haar hart.'

Het deed Brainerd goed te ontdekken dat de Indianen in kennis toenamen. Zij waren vertrouwd geraakt met de eerste beginselen van de christelijke godsdienst. Hij vond het nodig om voor hen een catechismus op te zetten, die hij ontleende aan de bekende *Korte Catechismus van Westminster*. Het werd een eenvoudig leerboekje dat zijn nut bewees in het catechiseren van de Indianen, vooral van hen die hun geloof begeerden te belijden. Zijn werk bleek niet tevergeefs te zijn, vooral niet toen Indianen hier kwamen wonen die met de quakers in aanraking waren geweest. Deze sekte van de kwakers zwoer bij hun innerlijk licht en verachtte het geschreven Woord van God. Een strik die zij zochten te verbreiden was deze, dat een sober en net leven recht geeft op de eeuwige heerlijkheid.

Brainerd tekent in verband hiermee aan: 'Deze mensen bevond ik erger te zijn om mee te maken te hebben, dan zij die geheel onder heidense duisternis verkeerden.' Het was de geest van eigengerechtigheid die deze mensen in beslag had. In een preek over de rijke jongeling probeerde hij duidelijk te maken dat er meer nodig is dan een uitwendige onderhouding van de geboden. Steeds weer benadrukte hij de noodzaak van hartveranderende genade. Wat werd hij bemoedigd toen de vrouw, die in diepe overtuiging verkeerde, tot ruimte kwam. Wat toonde zij duidelijke kenmerken van wedergeboorte, wat op zich al een bewijs was dat de godsdienst van de kwakers deze wortel der zaak miste.

Deze vrouw gaf een rijk getuigenis. 'Zij scheen nu in een hemelse gemoedsgesteldheid te zijn, verenigd met, en genoegend nemend in de Goddelijke wil. Toen ik kwam om met haar te praten en te vragen hoe zij bevrijding en verlossing had ontvangen van de geestelijke benauwdheid waarin zij verkeerd had, antwoordde zij in gebroken Engels: "Mij probeerde, mij probeerde mijzelf te redden, tenslotte verging al mijn kracht", waarmee zij bedoelde haar bekwaamheid om haarzelf te verlossen. "Kon mij verder niet verroeren. Toen tenslotte ertoe gedreven om Jezus Christus alleen te laten doen, zend mij naar de hel als het U behaagt."

Ik zei: "Maar je was niet gewillig om naar de hel te gaan?"

Zij antwoordde: "Kon niet anders. Mijn hart zou voor altijd slecht blijven, kon mij niet goed maken." Waarmee zij bedoelde dat het rechtvaardig was als zij naar de hel zou gaan, omdat haar hart zo goddeloos was en zij zichzelf na alles niet kon veranderen.

Ik vroeg haar hoe zij hieruit gekomen was.

Zij antwoordde nog in dezelfde gebroken zinnen: "Na een poosje werd mijn hart ontzettend blij."

Ik vroeg haar waarom haar hart zo blij was.

Zij antwoordde: "Blij was mijn hart. Jezus Christus doet wat Hij behaagt met mij. Toen dacht ik, mijn hart blij als Jezus Christus mij zendt naar hel. Doet er niet toe waarheen Hij mij zendt, mij Hem voor altijd liefhebben."

Zij kon niet anders overtuigd worden dan dat zij gewillig was om naar de hel te gaan, als het Christus zou behagen haar daar naartoe te zenden, hoewel de eigenlijke waarheid was dat zij zo verzwoegen was in de Goddelijke wil dat zij zich van de hel geen andere voorstelling kon maken dan die inhield dat deze vreselijk was en niet te begeren dan dat Gods wil zou zijn als zij daar naartoe zou gaan. De wil van God was haar alles.

Het werk onder de Indianen ging ongestoord door. Een hoopvol voorbeeld van Gods overwinnende genade was een vrouw van 80 jaar, die Brainerd vertelde dat de Heere haar tot de vrijheid van het geloof had gebracht. In haar verhaal kwam naar voren dat zij geheel onkundig was toen de Heilige Geest in haar begon te werken. Zij had de preken van de zending aangehoord, maar niets ervan begrepen. Op een zondag veranderde dit en was het alsof zij een naald door haar ziel voelde gaan. Zij zag in een soort droom twee wegen, een brede en een smalle weg. De smalle weg leidde naar een heuvel. Zoals zij vertelde, liep zij op de smalle weg, totdat er iets kwam wat haar tocht belemmerde. Zij beschreef dit met duisternis en dan weer met een slagboom. Toen herinnerde zij zich het woord van Brainerd dat zij gehoord had om 'te strijden om in te gaan door de enge poort'.

De zending luisterde met gefronste wenkbrauwen toe, omdat hij niet veel ophad met dromen en gezichten. Hij zag deze als instrumenten van satan om de zinnen van onwetenden te begoochelen. Bijna was hij zover om de vrouw voor te houden dat haar gezicht van satan was. Toen hij haar verder ondervroeg, was hij verbaasd over de antwoorden die zij gaf. Dit maakte hem voorzichtig in zijn oordeel. Deze vrouw gaf toch blijk van Goddelijke kennis. Geen mensenkind kon dit haar hebben overgedragen. Hij hield haar Christus voor en Zijn gewilligheid en bekwaamheid om de meest onwetende zondaar te verlossen. De vrouw reageerde met te zeggen dat zij niet wist hoe zij bij Christus komen kon. Dit was geen beschouwing, maar praktijk. Het was haar begeerte om van haar schuld en zonde verlost te worden.

Dit merkwaardige voorbeeld van de verscheidenheid van Goddelijke werkingen in de ziel bracht Brainerd tot nadenken. Hij wilde geen oordeel geven in hoeverre de verbeeldingskracht bij deze vrouw betrokken was bij het werk van Gods Geest. Wel stond het voor hem vast dat de uitwerking hiervan geen inbeelding was. Haar antwoorden op de vragen die hij stelde, brachten hem tot deze conclusie. Zij liet zich niet begoochelen om rust te zoeken in een visioen, maar het ging haar om verzoening met God. Het was dit kenmerk dat bij zijn beoordeling de doorslag gaf. Zij paste daarom geheel in het koor van hen die riepen om genade.

Op de laatste sabbat van 1745 waren dit er niet weinigen. 'Het was een verbazend seizoen van kracht onder hen en het bleek dat God "de hemelen gebogen had en nedergekomen was".' Zo werd het jaar op een bijzondere wijze uitgeluid. Zo waren velen bezig om te strijden om in te gaan door de enge poort. Het beeld dat de oude vrouw gezien had, was bij velen werkelijkheid geworden. Zij konden op een gegeven moment niet verdergaan. Het leek alsof alles was afgesneden. Geen menselijke prestaties gelden immers in de strijd om behouden te worden. Zo mocht Brainerd de laatste dag van het jaar doorbrengen om de mensen van huis tot huis te bezoeken en met hen te spreken over hun geestelijke zorgen. Hij drong bij zondaren buiten Christus aan op de noodzaak van hartvernieuwende genade. 'Ik verliet nauwelijks een huis zonder de een of de ander van de bewoners daarvan in tranen te zien die verlangend waren om een aandeel in Christus te ontvangen.'

Op 28 december schreef hij zijn broer John die in New Haven studeerde een kort briefje. 'Ik ben nu in een voortdurende, aanhoudende en onafgebroken haast en de Goddelijke voorzienigheid geeft mij zoveel te doen dat ik niet kan zien dat het ooit anders zijn zal. De Heere geve mij barmhartigheid om getrouw te zijn tot de dood. Ik kan niet zeggen dat ik mijn haast moe ben; ik begeer maar kracht en genade om meer voor God te doen dan ik ooit gedaan heb. Geliefde broeder, de Heere des hemels Die mij door vele beproevingen geleid heeft, zegene u. Hij zegene u voor de tijd en voor de eeuwigheid en make u bekwaam om voor Zijn kerk hier beneden dienstbaar te mogen zijn.' 'Mijn broeder, de tijd is kort, ach, laat ons die voor God besteden! Laat ons het lijden van deze tegenwoordige tijd als niets achten, als wij maar onze loop lopen en die met blijdschap voleindigen mogen. O, laten we proberen om voor God te leven.' Verder volgen er geen mededelingen, ook niet over de grote daden die de Heere gedaan had in het jaar dat ten einde liep. Of had hij zijn broer reeds eerder van deze gebeurtenissen in kennis gesteld?

Op 30 december schreef hij een brief aan Eleazer Wheelock, waarbij hij een verslag voegde van zijn werk dat hij onlangs naar Schotland had gestuurd. Hij gaf uitdrukking aan zijn verlangen om een collega naast zich te hebben. In het kort geeft hij weer hoe de Heere onder de Indianen bezig was. 'Wanneer ik de daden des Heeren onder de Indianen zie en dan mijn eigen verslag lees, moest ik zeggen dat dit een zwakke voorstelling is die ik heb gegeven. Mogen deze papieren door God gezegend worden tot de levendmaking en troost van al Zijn eigen volk dat deze mogen lezen of ernaar horen, en tot ontwaking en bekering van anderen.'

Op 1 januari 1746 geeft Brainerd in zijn dagboek een terugblik en vooruitzicht. 'God heeft mij verleden jaar door een menigte van beproevingen en werk heen geholpen. Hij heeft mijn zwakke gestel op een verbazende wijze ondersteund, want hulp van God verkregen hebbende, sta ik tot op deze dag. O, dat ik dit jaar dichter bij God mocht leven dan ik het afgelopen jaar gedaan heb. Het werk waartoe ik geroepen en bekwaam gemaakt word, is zo groot geweest als mijn natuur kon dragen en waaronder ik zonder Gods bijzondere ondersteuning zou verteerd zijn geweest. Maar helaas! hoewel ik het werk gedaan en de beproevingen heb doorstaan, met wat voor een gestalte heb ik nochtans het één gedaan en het andere doorstaan? Hoe koud is vaak de gesteldheid van mijn hart geweest? En hoe weinig heb ik klaarblijkelijk de eer van God beoogd in al mijn doen en lijden? Ik heb bevonden dat ik geen vrede kon hebben

zonder al mijn tijd in arbeid te besteden en dus was de nood mij opgelegd; ja in dit opzicht wilde ik graag werken, maar mijn ellende is dat ik niet gevoelig voor God kon arbeiden, gelijk ik graag had gedaan. O, mocht ik in het vervolg bekwaam gemaakt worden om Gods eer tot mijn "al" te stellen!

Met nieuwe moed begiftigd ving Brainerd het nieuwe jaar aan. Huisbezoeken, catechisatie en preken waren zijn dagelijkse bezigheden als herder van een kudde. Hij sprak met veel levendigheid en aandoening tot de verloren schapen van zijn kudde. Toen hij op een avond zijn gebruikelijke lessen wilde vervolgen en daarvoor eerst een zegen vroeg, 'scheen de kracht van God op zulk een wonderlijke manier op de vergadering neer te komen en schenen zovelen onder een drukkende zorg voor hun zielen te geraken'.

Het was ook verblijdend dat de oude vrouw tot ruimte was gekomen. Zij werd die dag gedoopt, evenals een kind. 'Deze vrouw vertoonde van tijd tot tijd een zeer liefelijke en hemelse gemoedsgesteldheid, sinds dat zij voor het eerst troost had ontvangen. Op een morgen kwam zij om mij in het bijzonder te zien en vertoonde zij een ongewone blijdschap en voldoening op haar gezicht. Toen ik naar de reden hiervan vroeg, antwoordde zij dat God haar had doen gevoelen dat het recht was voor Hem om in alle dingen te doen wat Hem behaaglijk is.'

Brainerd noemt in zijn verslag dat het meest aangename werk is om met zielen te handelen die mogen uitroepen: *'Wat moet ik doen om zalig te worden?'* Deze levensvraag voortkomend uit de diepste nood van het hart klonk hem als muziek in de oren en was voor hem een onomstotelijk bewijs van Gods aanwezigheid in de bediening van het Woord. Het leek wel of hij alles aan kon, als hij de ritselingen van Gods Geest bespeurde.

Toen hij op maandag 6 januari op zijn paard zat en voor zijn gezondheid een ritje maakte, waren zijn gedachten gericht op de steen die zonder handen wordt afgehouden en volgens Daniël 2 koninkrijken in stukken brak. Het belangrijkste van deze gelijkenis vond hij dat deze steen tot een grote berg werd en de gehele aarde vervulde. 'En ik verlangde dat Jezus Zelf Zijn grote kracht zou opnemen en tot aan de einden der aarde regeren. O, hoe zoet waren de ogenblikken waarin ik mijn ziel verwarmd voelde met hoop op de vergroting van het Koninkrijk van de Verlosser! Ik wil niets anders dan dat Christus tot de eer van Zijn heerlijke Naam zou regeren.' Deze overdenkingen gingen ook de dagen die volgden door. Zo schreef hij in zijn dagboek: 'Mijn hart werd tot God getrokken in het verborgen. Mijn ziel werd verkwikt en levendgemaakt en mijn geloof was zeer werkzaam in de oefening. Ik had grote verwachting van de vergadering van kostelijke zielen tot Christus, niet alleen onder mijn eigen volk, maar ook onder anderen. Ik was zeer liefelijk onderworpen onder mijn lichamelijke zwakheid, gewillig om te leven of te sterven en begerig om met al mijn macht voor God te arbeiden.'

Brainerd had tijd nodig om alles te verwerken en zijn wederwaardigheden met zijn vrienden en anderen te delen. Dan kreeg hij des te meer moed om verder te gaan. In Elisabethtown sprak hij met het zendingsbestuur, dat met blijdschap aanhoorde wat de Heere onder de heidenen had gewrocht. Deze samensprekingen waren een verademing voor hem en betekenden een grote aansporing voor zijn ziel om des te vuriger te smeken om de kracht van de Heilige Geest.

Op sabbat 19 januari sprak hij over Jesaja 55 vers 7, 'De goddeloze verlate zijn weg en de ongerechte man zijn gedachten en hij bekere zich tot de Heere, zo zal Hij Zich zijner ontfermen, en tot onze God, want Hij vergeeft menigvuldig.' Velen werden zeer aangedaan. Overtuigingen werden krachtig herlevendigd en verschillende christenen werden verkwikt en bekrachtigd. Een vermoeide en belaste ziel werd, naar ik overvloedige reden heb te geloven, tot de ware rust en gegronde troost in Christus gebracht, die mij later zulk een verslag gaf van Gods handelingen met zijn ziel dat zowel overvloedig bevredigend als verkwikkend voor mij was. Hij vertelde mij dat hij mij vaak had horen zeggen dat mensen zichzelf moeten zien en gevoelen als geheel hulpeloos en verloren, dat zij moeten worden ontledigd van zichzelf af te hangen, teneinde tot Christus te komen tot zaligheid. Hij had lang geworsteld om een gezicht van deze dingen in de veronderstelling dat dit een uitstekende gemoedsgestalte mocht zijn om aldus van het steunen op zijn eigen goedheid te worden ontledigd,

God voor deze gestalte eerbied zou hebben en het Hem dan zou behagen om hem het eeuwige leven te schenken. Maar toen hij ertoe kwam om zijn hulpeloze verloren toestand te gevoelen, bevond hij dit geheel tegengesteld aan zijn gedachten en verwachtingen, zodat het niet dezelfde gestalte, noch iets anders was, dan de gestalte waarnaar hij gezocht had.'

'Hij zag en voelde nu dat het rechtvaardig zou zijn als God hem naar de eeuwige rampzaligheid zou zenden en dat er niets goeds was in wat hij toen voelde; want hij kon zich niet anders zien dan naakt, zondig en ellendig en er was niets in zulk een gezicht dat Gods liefde of mededogen kon verdienen. Hij zag deze dingen op een zo duidelijke en overtuigende wijze dat het voor hem scheen te zijn, zoals hij zei, dat hij iedereen van zijn uiterste onbekwaamheid om zich ooit te helpen en hun onwaardigheid om enige hulp van God te ontvangen.'

'In deze gemoedsgesteldheid kwam ik deze avond naar de samenkomst en terwijl ik zondaren nodigde om naakt en leeg tot Christus te komen, zonder enige goedheid van zichzelf om hen tot hun aanneming aan te bevelen, dacht hij toen dat hij vaak getracht had om te komen en zijn hart aan Christus over te geven en gehoopt had dat hij op enige tijd in staat zou zijn om dat te doen. Maar nu werd hij ervan overtuigd dat hij dit niet kon en dat het geheel tevergeefs voor hem zou zijn om dit ooit te proberen. En, zo zei hij, hij kon niets in zich vinden om nog een verdere poging te doen, omdat hij zag dat dit in het geheel niets zou betekenen. Nog hoopte hij nu nog op een betere gelegenheid of betere bekwaamheid later, zoals hij voorheen gedaan had, omdat hij zag en ten volle overtuigd was dat zijn eigen kracht altijd zou falen.'

'Terwijl hij op deze wijze overdacht, zag hij, zoals hij zei, iets met zijn hart (wat een gewone uitdrukking onder hen is) wat onuitsprekelijk goed en liefelijk is en wat hij nooit tevoren gezien had en dit nam zijn hart in beslag, of hij dit wilde of niet. Hij zei dat hij niet wist wat hij zag. Hij zei niet: "Dit is de Heere Jezus", maar het was zulk een heerlijkheid en schoonheid als hij nooit eerder gezien had.' Dit was een heerlijke openbaring aan zijn ziel die zijn ziel geheel in beslag nam. Hierbij ging het niet zozeer om het eeuwige leven te verkrijgen, maar hij was zo geheel ingenomen met de schoonheid van de Zaligmaker, dat hij op dat ogenblik geen oog had voor zijn persoonlijk heil. Later kreeg hij meer licht in de weg van de verlossing voor Christus. 'Het scheen onuitsprekelijk beter om geheel door loutere en vrije genade van God in Christus verlost te worden dan om enige hand te hebben in het verlossen van zichzelf. En het gevolg van deze oefening is dat hij een gevoel van vermaak in Goddelijke dingen bleek vast te houden, evenals een leven in ernst en ware godsdienst.'

Het was het onbaatzuchtige van zijn godsdienst dat Brainerd zo opviel. De heerlijkheid van Christus en Goddelijke dingen vervulden zijn hart zo, dat zijn eigen zaligheid op een tweede plaats kwam.

De voortgang van Gods werk onder de Indianen deed bij Brainerd het plan rijpen om een gemeente onder hen te stichten. Ook zag hij de noodzaak van goed onderwijs in. Hij wist een schoolmeester te vinden die hij aan hen voorstelde. Deze Ebenezer Hayward werd hartelijk door het volk ontvangen. Hij begon met een klas van dertig kinderen en jonge mensen voor de dagschool en ongeveer vijftien getrouwde personen voor de avondschool. Brainerd ging in de avonduren door met het catechiseren. Hij verhaalt hoe op een keer bij die gelegenheid zijn woorden met een verbazende kracht gepaard gingen. Er was een man van middelbare leeftijd, bekend als een dronkaard, moordenaar en goochelaar, die in grote zielsbenauwdheid geraakte. Enkele maanden geleden was hij al tot ontwaking gekomen en nu bereikten deze indrukken een hoogtepunt. Hij beefde urenlang vanwege de kracht van overtuiging en meende dat hij zo in de hel zou komen, zonder dat er sprake was van enige kracht om zichzelf te verlossen. Het zou nog enige maanden duren voordat het uur van verlossing voor hem was aangebroken.

De satan zat ook niet stil. De zendeling hoorde dat men hem zwart zocht te maken door te beweren dat hij door de rooms-katholieken was gestuurd om de Indianen tot een opstand te bewegen tegen de Engelsen. Sommigen vreesden zelfs dat hij voor het gerecht gedaagd zou worden. Wat de aanleiding tot deze laster kon zijn, is niet bekend. De oorlog met de Fransen was in volle gang. In Engeland zelf probeerde Prince Charles Edward, de roomse telg van het afgezette huis van Stuart, naar de macht te grijpen en kennelijk werd de zendeling als een handlanger van hem gezien. Hij zag hierin de hand van satan om het werk van God te verstoren.

'Wat zal de satan al niet doen om het werk van God te bekladden en in ongenade te brengen. O, hoe heilig en omzichtig behoort ik te zijn! Door de genade van God ben ik in staat gesteld om in deze streken en waar dan ook mijn werk te doen, en alle mensen wat betreft hun begrippen en partijschappen met rust te laten en ik heb alleen de klare en noodzakelijke waarheden van het christendom gepreekt, waarbij ik niemand van een bepaald soort van mensen tot de samenkomsten heb genodigd of uitgesloten. Tegen de avond gaf de Heere mij in mijn eerste gebed voor de catechisatieles vrijmoedigheid aan de troon der genade. En in de opening van Psalm 46 voor mijn volk vertrouwde mijn ziel op God, hoewel een goddeloze wereld mij zou lasteren en vervolgen, of mij zelfs als een verrader van mijn koning en vaderland zou veroordelen en ter dood brengen. Waarlijk, God is krachtig bevonden een hulp in benauwdheden. 's Avonds werd mijn ziel in enige mate vertroost, waarbij ik enige hoop had dat een arme ziel vandaag tot God gebracht was, hoewel zijn geval voor mij niet in alle opzichten zo duidelijk was. O, dat ik elk ogenblik van de dag gedurende mijn verblijf hier beneden in de dienst van mijn God en Koning mocht besteden!'

Maandag 3 februari was Brainerd weer neerslachtig, wat meest te maken had met de leugens die over hem verbreid werden. Hij wist dat hij onschuldig was, maar hij bleef mens. Het was een beproeving die door hem heen ging. 'Het deed mij verdriet dat na zoveel bewijs van een heerlijk werk van Gods genade onder deze arme Indianen, zodat zelfs de meest vleselijke mensen deze grote verandering moesten opmerken, zoveel arme zielen nog vermoedden dat dit alles niet meer dan een paaps complot was en zo een vreselijke blaam wierpen op het gezegende werk van de Goddelijke Geest.

Op deze wijze sloten zij zichzelf uit om enig nut vanuit deze Goddelijke invloed te trekken.'

Brainerd was verbaasd over deze vreselijke blindheid waarmee deze lasteraars waren bevangen. Was dit omdat hij de rechten van de Indianen wel eens bepleitte? Sprak het geweten vanwege de vaak wrede behandeling van de heidenen door de blanken? Was het niet vreselijk hoe de blanken de roodhuiden hadden behandeld? Hoe vaak waren hun landerijen en andere persoonlijke eigendommen hen niet afhandig gemaakt? Hadden de Engelsen er alles aan gedaan om hen het Evangelie te brengen? Toch was Brainerd er goed mee: 'De Heere gebruikte deze beproeving, zo ik hoop, tot mijn nut en voordeel en deze diende tot mijn vernedering en om mij de noodzaak van waakzaamheid te leren en om oprecht te zijn gelijk de duiven en voorzichtig gelijk de slangen. Deze oefening bracht mij vaak aan de troon der genade, waar ik enige hulp en ondersteuning vond, hoewel ik de last niet geheel kon wegnemen.'

Brainerd leed psychisch en lichamelijk onder deze beproeving. Hij probeerde zich die week wat te ontspannen en was veel in gebed. Maar daarna moest hij wel verder. Het had geen zin om bij de pakken neer te zitten. De week daarop besteedde hij een hele dag aan het bezoeken van mensen en sprak met hen over hun geestelijke belangen. 'Verschillende personen weenden terwijl ik met hen sprak en schenen nergens anders over bekommerd te zijn dan om een aandeel te ontvangen in de grote Verlosser.' De zondag daarop preekte hij over de blinde Bartimeüs. 'Het Woord van God bleek op die tijd machtig en krachtig te zijn en maakte op velen behoorlijke indruk.' Satan moest met lede ogen toezien hoe zielen door het Woord werden getroffen. Er waren er onder hen die onverschillig en onbekommerd waren geweest over hun eeuwige toekomst. Wie zou het werk van God kunnen keren? Hij doopte drie personen, twee volwassenen en een kind. Tijdens de avondsamenkomst daalde de Geest opnieuw neer. 'Er werden velen aangeraakt. Vorige overtuigingen schenen krachtig te zijn verlevendigd.' Een dronkaard moest buigen voor God. Hij was in grote zielsbenauwdheid en huilde onophoudelijk. Een 'vermoeide en belaste' ziel kwam tot rust en kalpte 'en bleek te buigen voor en verenigd te worden met de Goddelijke soevereiniteit en vertelde me dat zij nu zag en voelde dat God rechtvaardig met haar kon doen wat Hem behaagde'. Zij viel Gods rechtvaardigheid toe en had een welgevallen in Zijn straffen. Maar zij zag ook 'dat Christus haar kon verlossen, hoewel zij niets doen kon om zichzelf te verlossen'. Deze ontdekking gaf haar ziel een zekere rust en zo vertrouwde zij zich toe aan de Goddelijke soevereiniteit.

Crossweeksung werd voor Brainerd een poort des hemels. Desondanks kon hij de Indianen in de Forks of Delaware niet vergeten. Opnieuw trok hij naar dit afgelegen gebied om hen te bezoeken. Zo kwam hij bij zijn vorige huis aan. Het was hier anders dan in de plaats waar hij zoveel zegen had ontvangen. Maar hier was toch ook niemand onbereikbaar voor de Heere? De vijandschap onder dit volk bleek nog steeds groot te zijn, maar was Hij niet machtig om rotsen te verbreken en te vermorzelen? Hij had enkele vrienden uit Crossweeksung bij zich om hem behulpzaam te zijn. Deze spraken met hun volksgenoten over de wonderen die de Heere gedaan had. Het bleek dat hun woorden en die van hem bij een aantal beslag kregen. Sommigen bleven echter lachen en spotten en schenen des te meer verhard te zijn. De volgende dagen merkte hij een toegenomen belangstelling voor zijn woorden. Sommigen huilden en waren zeer bewogen. Zijn vrienden baden met hen en zongen psalmen. 'Mijn hart werd vertroost en verkwikt en mijn ziel vervuld met verlangen naar de bekering van

de Indianen alhier.' Ook onder de blanken in dit gebied sprak hij, zoals onder een aantal Duitsers die zeer onwetend bleken te zijn. Ook onder hen deed het Woord kracht. Dit alles betekende voor hem een grote bemoediging om verder te gaan. De Heere liet Zich niet onbetuigd en gaf zijn ziel Zijn verkwikkende nabijheid. 'Geloofd zij de Heere tot in eeuwigheid voor de bijstand en troost die Hij mij op deze dag verleend heeft.'

Ook onder Nederlanders sprak hij. Amerika was een land geworden met verschillende nationaliteiten. Maar een ieder heeft toch hetzelfde Evangelie nodig. 'Mijn ziel was verkwikt en vertroost en ik kon niet anders dan de Heere loven, Die mij verwaardigd had om op deze dag getrouw te zijn. O, hoe dierbaar is het al zijn krachten voor God en voor Zijn dienst te verspillen.'

Het leek erop dat de Heere een geopende deur had gegeven. Vooroordelen werden weggenomen en de Indianen begonnen een mildere houding aan te nemen tegenover het christelijk geloof. De oogst van een week arbeid was niet groot in getal, maar wel groot in kracht en genade.

Op sabbat 23 februari sprak Brainerd over Johannes 6 vers 35-37, 'En Jezus zeide tot hen: Ik ben het Brood des levens; die tot Mij komt, zal geenszins hongeren, en die in Mij gelooft, zal nimmermeer dorsten. Maar Ik heb u gezegd, dat gij Mij ook gezien hebt, en gij gelooft niet. Al wat Mij de Vader geeft, zal tot Mij komen; en die tot Mij komt, zal Ik geenszins uitwerpen.'

Na de dienst sprak hij met verschillenden en nodigde hen uit om naar Crossweeksung te komen om te zien wat voor grote dingen de Heere daar gedaan had.

Het was weer tijd geworden om naar zijn huis terug te keren. Na het preken onder het volk in Delaware drukte hij zich in zijn dagboek als volgt uit: 'O, of ik in staat mocht zijn de zaak van God getrouw te mogen bepleiten en dat tot het uur van mijn dood toe. Hoe dierbaar zou het zijn om mijzelf geheel voor God en Zijn zaak te verteren en bevrijd te zijn van alle eigen oogmerken en beweegredenen tot mijn arbeid!' In dit verlangen keerde hij naar New Jersey terug, waar hem meer werk wachtte.

In Crossweeksung voelde Brainerd zich geheel thuis. Twee Indianen uit Delaware waren met hem meegegaan en zagen met eigen ogen hoe de liefde hier woonde. Brainerd tekent op **2 maart** aan: 'Ik ken geen vergadering van christenen waar zoveel van de aanwezigheid van God is, waar de broederlijke liefde zo mag heersen en waar ik zoveel vermaak mag hebben in de openbare dienst van God in het algemeen als in mijn eigen gemeente, hoewel zij niet meer dan negen maanden geleden duivels en stomme afgoden onder de kracht van de heidense duisternis en bijgeloof dienden! "Dit is van de Heere geschied" en het is zeker "wonderlijk in onze ogen".' Uiteraard had dit alles invloed op zijn geestelijk leven. Zo schreef hij: 'Ik liep 's avonds in mijn eenzaamheid en genoot zoveel zoetheid en troost in het gebed als ik sinds enige tijd niet heb ondervonden. Mijn ziel verheugde zich in haar vreemdelingschap en was verblijd in de gedachten van te arbeiden en verdrukking te ondergaan voor God. Voelde enige verlangens om het Evangelie aan dierbare onsterfelijke zielen te preken en vertrouwde op God, dat Hij in dit werk met mij zou zijn en mij nooit zou begeven en verlaten tot aan het einde van mijn leven. O, dat ik barmhartigheid van God mocht ontvangen om getrouw te zijn tot aan mijn sterfdag!'

De dag des Heeren, 9 maart 1746.

Ik sprak naar aanleiding van Lukas 10 : 38-42, *het gesprek van Jezus met Martha en Maria.*

"Het Woord van God was vergezeld van kracht en vermogen. Velen waren geroerd en bewogen om "het éne ding dat nodig is" te verkrijgen. Verscheidenen die duidelijke blijken hadden gegeven vare waarlijk begenadigd te zijn werden getroffen door een gevoel van hun gebrek in geestelijke gezindheid. Zij zagen hun nood en gevoelden de noodzaak van toe te nemen in genade. De meesten die reeds eerder onder indrukken van geestelijke dingen waren geweest schenen nu verlevendiging van die indrukken te ontvangen,

Ik had mij voorgesteld volgens mijn gewone regel in de middag te catechiseren. Maar terwijl wij in het eerste gebed gegaan waren, zoals wij gewend waren in de Indische taal, was een groot gedeelte van de vergadering zo bewogen en ontroerd door Goddelijke dingen, dat ik dacht dat er aanleiding was om voor die tijd het stellen van vragen achterwege te laten en aan te houden op de meest praktikale waarheden. Zo deed ik en maakte verdere opmerkingen over het schriftgedeelte waarover ik eerder op die dag had gesproken.

Er scheen een krachtige, Goddelijke invloed in de samenkomst te zijn. Verscheidenen van wie ik redenen had te denken dat zij Godvrezend waren, werden zo diep ontroerd door een besef van hun eigen dorheid en hun onwaardige behandeling van de gezegende Verlosser, dat zij op Hem zagen als door henzelf doorstoken zijnde en treurden, ja sommigen van hen waren bitterlijk bedroefd als over een eerstgeborene. Sommige arme ontwaakte zondaars schenen in zielsnood te zijn om deel aan Christus te krijgen. Zo was er een groot treuren in de samenkomst, veel zuchten, snikken en tranen. Een of twee personen die voor het eerst in ons midden waren, kwamen merkbaar tot ontwaking.

Mij dunkt, het zou waarlijk het hart van een ieder die de belangen van Sion liefheeft verkwikt hebben in het midden van deze Goddelijke invloed te zijn en de uitwerking daarvan op heiligen en zondaren te zien. De plaats der aanbidding scheen zowel plechtig als liefelijk en was zo dierbaar door een openbaring van de Goddelijke tegenwoordigheid en genade, dat zij die enige smaak hadden van Goddelijke dingen niet anders konden dan uitroepen: "Hoe liefelijk zijn Uw woningen, o Heere der heirscharen."

Nadat de openbare dienst geëindigd was, kwam een groot aantal tot mijn huis waar wij zongen en over Goddelijke dingen spraken. Ook hier scheen de tegenwoordigheid van God in ons midden te zijn.

Terwijl wij zongen was er een vrouw in het gezelschap, van wie ik het waag te zeggen, méér dan van enig persoon welke ik ooit zag, dat "zij zich verheugde met een onuitsprekelijke en heerlijke vreugde." Zij kon niet anders dan uitbreken in gebed en verheerlijking van God, in onzer aller tegenwoordigheid, en dat met veel tranen, soms in het Engels en soms in het Indiaans, uitroepende: "O, gezegende Heere, kom toch. Ja kom toch! O, neem mij weg, laat mij sterven en tot Jezus Christus gaan! Indien ik blijf leven vrees ik dat ik weer zal zondigen! O, laat mij nu sterven! O dierbare Jezus, kom toch! Ik kan hier niet blijven! O, hoe kan ik in deze wereld leven! Neem mijn ziel weg van deze zondige plaats! O, laat mij nooit weer zondigen! O, wat moet ik doen, wat moet ik doen? Dierbare Jezus, o dierbare Jezus."

In deze opgetogen woorden ging zij enige tijd voort, onophoudelijk in deze en dergelijke uitdrukkingen haar hart lucht gevende. De grote pleitgrond die zij bij God

aanvoerde om haar weg te nemen, wat dat "indien zij bleef leven, zij tegen Hem zou zondigen."

Toen zij een weinig bedaard was, vroeg ik haar of Christus niet dierbaar voor haar ziel was?

Waarop zij, terwijl zij zich tot mij wendde met tranen in haar ogen en met alle tekenen van diepe nederigheid, die ik ooit in enig mens zag, zeide: "Ik heb u dikwijls horen spreken over de goedheid en liefelijkheid van Christus, dat Hij beter was dan de hele wereld. Maar o, ik begreep niet wat u bedoelde, ik heb u nooit geloofd! Ik heb u nooit geloofd! Maar nu weet ik dat het waar is." Of zij sprak andere woorden in dezelfde geest.

Ik antwoordde "Ziet u genoeg in Christus voor de grootste der zondaren?"

Zij antwoordde: "O, genoeg, genoeg! voor alle zondaars in de wereld, indien zij maar wilden komen."

Toen ik haar vroeg of zij niet aan anderen iets kon vertellen van de goedheid van Christus, wendde zij zich tot sommige arme van Christus vervreemde zielen die daar bij stonden en zeer bewogen waren en zei:

"O er is in Christus genoeg voor u, indien u maar wilde komen! O, strijdt, strijdt om uw hart aan Hem te geven."

Daarna iets horende van de heerlijkheid des hemels, dat er geen zonde in die wereld was, viel zij opnieuw in dezelfde verrukking van blijdschap en verlangen naar Christus' komst, terwijl zij in dezelfde uitdrukkingen aan haar hart lucht gaf: "O, lieve Heere, laat mij gaan! O, wat zal ik doen, wat zal ik doen? Ik begeer tot Christus te gaan! Ik kan niet leven! O, laat mij sterven!"

Zij hield in deze zoete gesteldheid voor meer dan twee uren aan, eer zij bekwaam was om naar huis te gaan.

Ik weet goed, dat er grote blijdschap mag oprijzen zelfs tot een verrukking, waar geen wezenlijke blijken zijn van een zuivere grondslag. Maar in het geval hetwelk wij hier beschreven hebben werden geen blijken gemist van de Goddelijkheid van deze blijdschap. Wij zullen dat bewijzen uit de voorbereidende werkzaamheden, de begeleidende verschijnselen en de vruchten.

Van alle mensen die ik onder geestelijke bewerking heb gezien verscheen er nauwelijks iemand méér gebogen en gebroken *onder overtuiging van zonde en ellende*, dan deze vrouw. Dit wordt gewoonlijk *een voorbereidend werk* genoemd.

Ook zag ik nauwelijks ooit iemand die een groter kennis van haar eigen hart scheen te hebben, dan zij had. Zij klaagde bij mij dikwijls over de hardheid en de opstand van haar hart. Zij vertelde mij dat haar hart oprees en met God twistte, wanneer zij dacht dat Hij met haar zou doen zoals het Hem behaagde en haar naar de hel zou sturen niettegenstaande haar gebeden en goede gesteldheden. Zij zei dat haar hart niet gewillig was tot Christus te komen om zaligheid, maar dat zij trachtte ergens elders hulp te vinden. Zoals zij bijzonder gevoelig scheen te zijn van haar hardnekkigheid en weerspannigheid tegen God onder overtuiging, zo bleek zij niet minder gebogen en verenigd te zijn onder de Goddelijke vrijmacht, vóór zij enige verlichting of troost ontving. Zij had lange tijd in geestelijke benauwdheid verkeerd, zo aanhoudend en drukkend als ik ooit meemaakte. Doch nu vertelde zij dat zij zag en gevoelde dat het recht was bij God met haar te doen zoals het Hem behaagde en haar hart was tevreden dat het zo was, hoewel zij dikwijls had bevonden dat haar hart oprees en met God twistte, indien Hij haar naar het verderf zou zenden na alles wat zij had gedaan of kon doen om zichzelf te redden.

Maar nu vertelde zij dat de zware last waaronder zij gelegen had van haar was afgelicht en dat zij had getracht haar nood en ellende opnieuw te voelen, vrezende dat de Geest van God haar verlaten had en haar geheel zorgeloos zou laten, doch dat zij die benauwdheid van vroeger niet meer kon gewaar worden. Zij zei, dat zij voelde nooit iets te kunnen doen om zichzelf te redden, maar dat zij voor eeuwig moest omkomen indien Christus niet alles voor haar deed. Zij voegde er aan toe dat zij niet verdiend had dat Hij haar zou helpen, en dat het rechtvaardig zou zijn zo Hij haar verliet om, verloren te gaan. Maar Christus kon haar redden, hoewel zij niets kon doen om zichzelf te redden, en hier scheen zij te rusten.

Sinds die tijd schijnt zij de geest van het nieuwgeboren deel te ademen, daar zij om Christus schreit, niet uit vrees voor de hel als tevoren, maar met sterk verlangen naar Hem als haar enige genoegzame deel. Zij heeft dikwijls bitter geweend, omdat zij naar haar eigen bevattning Hem niet liefhad en Hem niet kon liefhebben.

Wanneer ik haar soms gevraagd heb waarom zij zo bedroefd was en of het was uit vrees voor de hel, antwoordde zij: "Nee, daarom ben ik niet bevreesd, maar mijn hart is zó boos dat ik Christus niet kan liefhebben," en daarop barstte zij uit in tranen.

Maar hoewel dit gewoonlijk de gesteldheid van haar hart was gedurende verscheidene weken, was de werking van genade wel merkbaar voor anderen maar niet voor haarzelf. Zij had nooit eerder enige duidelijke vertroosting en gevoelige blijdschap, zoals zij deze avond had.

Deze zoete en verrassende blijdschap scheen te ontspringen uit een ware geestelijke ontdekking van de heerlijkheid en alles overtreffende schoonheid en uitnemendheid van Christus. Dit kwam niet voort uit enige verstandelijke begrippen van Zijn menselijke natuur, zoals Hem te zien hangen aan het kruis, als bloedende en stervende of iets dergelijks. Maar haar blijdschap sproot voort uit Zijn persoonlijke uitnemendheid en alles te boven gaande liefelijkheid, waaruit dat vurige verlangen voortkwam, om Hem te genieten, waarvan zij nu getuigde en hetwelk haar deed verlangen, "om van het lichaam uit te wonen en bij den Heere in te wonen."

De begeleidende verschijnselen van deze sprekende vertroosting waren zodanig dat daaruit overvloedig bleek dat de oorsprong Goddelijk was en dat het waarlijk "een blijdschap in de Heilige Geest was."

De vrouw waarover het hier gaat zag nu Goddelijke waarheden als levende werkelijkheid en zij kon zeggen: "Ik weet dat deze dingen wáár zijn, ik gevoel dat zij wáár zijn!" Nu was haar ziel onderworpen aan de wil van God in zeer tere zaken.

Toen ik tot haar zei: "Wat indien God uw man van u zou nemen, (hij was toen zeer ziek), hoe denkt ge dat u dat zou kunnen dragen?"

Zij antwoordde: "God heeft recht op hem en niet ik. Hij mag met hem doen zoals Hij het wilt." Nu had zij het meest tere besef van het kwaad der zonde en zij openbaarde de uiterste afkeer daarvan. Zij wenste te sterven opdat zij van de zonde verlost mocht zijn. Zij kon nu alles aan God toevertrouwen voor tijd en eeuwigheid.

Ik vroeg haar hoe zij gewillig kon zijn te sterven en haar kleine kind achter te laten, en wat zij dacht dat onder die omstandigheden van dat kind zou worden.

Zij antwoordde: "God zal er voor zorgen. Het behoort Hem toe, Hij zal er voor zorgen."

Zij gaf blijken dat zij een vernederend besef had van haar eigen geringheid en onwaardigheid en van haar zwakheid en onbekwaamheid zichzelf van zonde te bewaren en te volharden in de weg van heiligheid. Zij riep uit: "Zolang ik leef zal ik zondigen."

Ik denk, dat ik nooit eerder in heel mijn leven zulk een samengaan van verheven blijdschap en ootmoedige nederigheid in een en dezelfde persoon had gezien. De vruchten van deze blijdschap waren niet minder aannemelijk en bevredigend dan de blijdschap zelf. Zij komt nu aan den dag als een allertederste verbrokene, liefhebbende, eerbiedige en nederige christin, zo voorbeeldig in leven en omgang als iemand in mijn gemeente. Dat zij nog mag "aanwassen in genade en in de kennis van Christus."

Hoofdstuk 11

Indianengemeente in Cranberry

Op 24 maart 1746 schreef Ds. Brainerd in zijn dagboek, dat hij onderzocht hoeveel Indianen God rondom hem had vergaderd sinds zijn komst in die streken. Hij kwam tot een getal van ongeveer 130 personen, oud en jong. Verscheidene van die welke zijn geregelde hoorders waren, misschien samen vijftien of twintig, waren op die tijd afwezig. Zodat, indien allen samen geweest waren, zou het een behoorlijk aantal geweest zijn, en wel bijzonder bedenkende hoe weinigen er kwamen bij zijn eerste komst in die streken, toen het gehele aantal nog geen tien personen was.

Nu ging een aantal van de Indianen ertoe over om wat dichter bij elkaar te wonen. Zij hadden het oog geslagen op **Cranberry**, op ongeveer vijftien mijl afstand van Cross-weeksung en wilden daar een nieuwe nederzetting stichten, met een kerk en schoolgebouw. Brainerd gaf zijn steun aan deze plannen en verheugde zich in het vooruitzicht op een gemeente van christenIndianen. Wat verblijdde hij zich in de liefde tot de broederen. Wat was hij blij als zijn huis vol zat met christen-Indianen die over niets anders spraken dan over God en Goddelijke zaken. Hij gevoelde 'een zoete vereniging van de ziel met hen. Mijn hart was aan hen verbonden en ik kan niet zeggen dat ik in een lange tijd zo'n aangename en vurige liefde tot de broederen gevoeld heb en ik zag ook in hen blijken van dezelfde liefde. Dit gaf mij iets van dat deel van de zaligheid van de hemel, dat bestaat in gemeenschap der heiligen en dit gaf mij een grote aandoening.'

Het bleek nodig om in deze prille gemeente van Indianen over te gaan tot de uitoefening van de tucht. Brainerd sloeg acht op de kudde en lette op een ongeregelde wandel. Hij sprak in een preek over de wijze waarop met overtreders van Gods geboden moest worden omgegaan. Dit gaf beroering onder het volk, vooral toen hij sprak over hoe Christus omging met hen die terugvielen in de zonde, nadat zij het geloof hadden beleden. Volgens Matthéüs 18 moesten dezulken onder de tucht komen en behandeld worden 'als de heiden'. Na de dienst bezocht hij verschillende huizen en zag hoe sommigen de Dag des Heeren doorbrachten. Hij wees hun op de noodzaak om de christelijke 'sabbat' te heiligen en vermaande hen liefelijk. De dag daarop sprak hij over het Heilig Avondmaal. Hij behandelde deze instelling, gaf aan wie gerechtigd waren om hieraan deel te nemen en wat als voorbereiding voor dit sacrament nodig was. 'Verschillende personen schenen erg door de liefde van Christus aangedaan te zijn zoals deze vertoond wordt in deze voorziening tot troost van Zijn volk.'

De verplichting om contact te onderhouden met zijn broeders predikanten verzuimde Brainerd niet. Hij bezocht de vergadering van de classis in Elisabethtown. De zondag bracht hij door op Staten Island, waar hij voor Engelsen en Hollanders preekte. Het was goed om daar te zijn, al voelde hij zijn eigen tekort en onwaardigheid. De Heere hield hem laag bij de grond, zeker nu door middel van hem een groot werk onder de Indianen was begonnen. 'O, mijn onvruchtbaarheid is mijn dagelijkse verdrukking en zware last! Hoe kostbaar is de tijd en wat is het een smart dat deze zo wegvliegt, terwijl ik zo weinig doe wat tot enig nut strekt. O, of God mij meer vruchtbaar en geestelijk moge maken.'

De 7de april schreef hij: "Ik verhandelde in de avond voor mijn volk de tekst *1 Kor. 11 : 23-26*, "*Want ik heb van de Heere ontvangen hetgeen ik ook u overgegeven heb, dat de Heere Jezus in de nacht in welke Hij verraden werd, het brood nam*", en wat volgt. Ik poogde voor hen de instelling, aard en het doel van des Heeren avondmaal te openen. Ook sprak ik over de eigenschappen en de voorbereiding, welke noodzakelijk zijn tot het rechte deelnemen aan die inzetting. Verscheiden personen gaven blijken dat zij zeer getroffen waren door de liefde van Christus geopenbaard in het maken van deze voorziening tot troost voor Zijn volk, op een tijd toen Hijzelf gereed stond om Zijn scherpste lijden te ondergaan."

Des Heeren dag, 20 april.

Op 20 april gedacht hij aan zijn 29ste verjaardag. 'Genoot in de morgen enige vrijmoedigheid en naar ik hoop oefening van het geloof in het gebed, in het bijzonder toen ik voor Sion bad. Ik was geheel vrij van die sombere moedeloosheid die zo vaak mijn gemoed heeft beangstigd. Mijn ziel verblijdde zich in de hoop van Sions voorspoed en in de uitbreiding van het dierbare Koninkrijk van de grote Zaligmaker. O, dat Zijn Koninkrijk kome!'

'Ik preekte over de Paasgeschiedenis uit Lukas 24. In de avond catechiseerde ik. Mijn volk antwoordde gewillig en duidelijk op de vragen die hen gesteld werden. Ik bemerkte dat zij vorderingen maakten in hun kennis van de beginselen van de christelijke leer. Op deze tijd bleek er een tere aandoening in de vergadering te zijn. Verscheidene van wie ik geloof, dat zij God vrezen, waren verkwikt en verlevendigd. Uit hun gesprek en gedrag na de openbare dienst bleek dat hun harten samengebonden waren in liefde. Dit was een liefelijke en gezegende tijd evenals andere tijden, waarmee mijn arme volk vroeger begunstigd werd. God heeft gegeven dat het kleine vlies herhaaldelijk werd bevochtigd door de gezegende dauw van Zijn Goddelijke genade, terwijl daarbij vergeleken de ganse aarde rondom droog was.'

En de volgende dag voegde hij de smeking eraan toe: 'O, dat de arme Indianen spoedig in grote menigten mochten worden ingezameld.'

De tijd was rijp geworden dat ook het Avondmaal in het midden van de gemeente zou worden aangericht. Brainerd vroeg advies aan enkele bevriende predikanten hoe hij hierin moest handelen. Zij gaven hem de raad om de volgende zondag voor deze plechtigheid af te zonderen en de week daarvoor als tijd van voorbereiding te bestemmen. In die tijd was het nodig om zich tot vasten en bidden te begeven. Het Avondmaal beschouwden zij ook als een vernieuwing van het verbond met God, vervolgens een verklaring 'om de een met de ander in de vreze van God, in liefde en in christelijke gemeenschap te wandelen'. De nood van de tijd, de oorlogsdreiging en de voortgaande lasteringen mochten niet leiden tot het uitstellen van deze Goddelijke instelling. Het was nodig om zich voor God te verootmoedigen en Zijn gunst af te smeken. Er waren Indianen in het land die beweerden dat Brainerd zijn gemeenteleden trainde om mensen te vermoorden!

De 25ste april.

"Ik bemerkte dat een aantal personen in mijn gemeente in aanmerking kwamen tot het deelnemen in de instelling van des Heeren Avondmaal en dat het tijd was het spoedig voor hen te bedienen. Ik bestemde de volgende dag des Heeren, met verlof van de Goddelijke Voorzienigheid, tot het houden van deze inzetting. Als voorbereiding daartoe zonderde ik een dag af tot plechtig vasten en bidden. Het doel van deze

voorbereidende plechtigheid was, *om Gods zegen af te smeken over ons vernieuwen van het verbond met Hem en met elkander, om tezamen te wandelen in de vreze des Heeren, in liefde en christelijke gemeenschap*. Ook om te begeren dat Zijn tegenwoordigheid met ons mocht zijn in onze voorgenomen nadering tot Zijn tafel. En daarbij om ons voor God te vernederen wegens de blijkbare inhouding van die gezegende invloed, welke duidelijk blijkt in personen van alle leeftijden, onder ons. Ook wegens blijken van zorgeloosheid, ijdelheid en ondeugd bij sommigen, die soms schenen aangeraakt en getroffen te zijn door Goddelijke waarheden en gebracht te zijn tot enig besef van hun ellendige en verloren staat van nature.

De dag van voorbereiding werd ernstig waargenomen, niet alleen door hen die hoopten aan 's Heeren tafel aan te zitten, doch door de gehele gemeente. In het eerste gedeelte van de dag, poogde ik aan mijn volk de aard en het doel van een vasten te openen. Ik had van tevoren getracht dit meer kort te doen om hen te onderwijzen in de plichten van zulk een plechtigheid.

In de middag stond ik langer stil bij de bijzondere redenen die er voor ons waren tot het plechtig houden van de oefeningen die aan deze dag verbonden waren. Zowel in verband met de nood waarin wij verkeerden om Goddelijke bijstand te ontvangen, en ons voor te bereiden voor die heilige inzet, waaraan sommigen van ons, met verlot van de Goddelijke Voorzienigheid binnenkort hoopten deel te nemen, alsook in verband met een duidelijk verval van Gods werk hier, om te smeken om de krachtvolle overtuiging en bekering van zondaars, daar er in de laatste tijd slechts weinigen zichtbaar ontwaakt waren uit een staat van zorgeloosheid.

Deze dienst werd waargenomen met grote ernst en eerbied, met veel teerheid en tranen, door hen die blijken hadden waarlijk God te vrezen. Er waren enige blijken van Goddelijke kracht op hen die enige tijd eerder ontwaakt waren en op hen die slechts belangstellend waren.

Na opnieuw gebeden en Gods woord gehoord te hebben, stelde ik zo kort en duidelijk als mij mogelijk was, aan het oprechte volk voor, welke de inhoud der leer van het christelijk geloof was, zoals ik eerder gedaan had, eer zij gedoopt werden en ik bemerkte dat zij daarmee blijmoedig instemden. Daarna leidde ik hen tot een plechtig vernieuwen van hun doopbelofte, waarin zij zichzelf uitdrukkelijk en openbaar hadden gegeven aan God de Vader, Zoon en Heilige Geest, voor Hem betuigende *dat Hij hun God was*. Ik wees er hen op dat zij daarbij en terzelfder tijd hadden afscheid genomen van hun heidense ijdelheden, hun afgodische en bijgelovige praktijken en zich plechtig hadden verbonden, het woord van God aan te nemen, zover het hun bekend was of hun bekend gemaakt zou worden. Ik herinnerde hen er aan dat zij dat Woord tot een regel van hun leven hadden aangenomen, belovende met elkaar in liefde te wandelen, over zichzelf te waken en over anderen, en om een leven van ernst en godsvrucht te leiden en zich te kwijten van de plichten die op een ieder van hen gelegd waren.

Deze plechtige dienst ging gepaard met ingetogenheid en ernst en tegelijkertijd met uiterste bereidwilligheid, vrijheid en blijmoedigheid. Een geestelijke vereniging en overeenstemming van ziel scheen de hele plechtigheid te kronen. Ik kon in de avond niet anders denken dan dat er openbare tekenen van de Goddelijke tegenwoordigheid in ons midden geweest waren bij de verschillende diensten van die dag. Het was echter ook duidelijk dat onder zielen die van Christus vervreemd waren niet die belangstelling was, die wij hier zo dikwijls hadden waargenomen.

De 26ste april.

Tegen de avond bad ik met een stervend kind en ik gaf een woord van vermaning aan de omstanders om zich op de dood voor te bereiden. In de namiddag sprak ik tot mijn volk uit Matth. 26 : 26-30, *"En als zij aten nam Jezus het brood en gezegend hebbende, brak Hij het en gaf het den discipelen, en zeide: Neemt, eet, dat is Mijn lichaam. En Hij nam de drinkbeker en gedankt hebbende gaf hun die, zeggende: Drinkt allen daaruit"*, enz. Ik sprak met het volk over de Insteller, de aard en het doel van des Heeren avondmaal. Ik trachtte hun duidelijk te maken wie waardige ontvangers aan deze dis waren.

Het oprechte volk was bewogen en teer gesteld onder Goddelijke waarheden, ziende op de liefde van een stervende Christus. Verscheidene anderen die gedurende enige maanden onder overtuiging van hun verloren staat waren geweest, schenen in beweging te komen met belangstelling en opnieuw opgewekt om naar een aandeel in Christus te zoeken. Evenwel, ik kan niet zeggen dat het woord van God zo levendig en krachtig scheen te zijn, zo doordringend en vruchtbaar in de vergadering, als het soms eerder was geweest.

In de avond catechiseerde ik hen die voornemens waren de volgende dag aan het Avondmaal des Heeren aan te zitten. Ik sprak met hen over de instelling, de natuur en het oogmerk van die inzetting. Ik had overvloedige voldoening ten opzichte van hun leerstellige kennis en hun daarmee verband houdende geschiktheid om deel te nemen aan het avondmaal. Ook zij schenen in het algemeen een tere indruk te hebben van de plechtigheid van deze gezegende inzetting, en vernederd te zijn onder een besef van hun eigen onwaardigheid om daarin tot God te naderen. Zij gaven blijken ernstig bezorgd te zijn, dat zij waarlijk voorbereid mochten zijn om aan te zitten. Hun harten waren vol liefde tot elkander, en dat was de zielsgesteldheid die zij begeerden te bewaren en die mee te brengen aan des Heeren tafel. Onder het zingen en het gebed kwam er een aangename teerheid en weekheid onder hen openbaar en zulke tekenen van broederlijke liefde en genegenheid, dat men zou willen zeggen: *"Heere, het is goed hier te zijn."* Het is goed daar te zijn waar zo'n hemelse invloed neerdruipt.

Des Heeren dag, 27 april.

Ik preekte uit Titus 2 : 14, *"Die Zichzelf voor ons gegeven heeft, opdat Hij ons zou verlossen van alle ongerechtigheid en Zichzelf een eigen volk zou reinigen ijverig in goede werken."* Het Woord van God was op deze tijd vergezeld van tekenen van Goddelijke kracht in de vergadering. De ernst, aandacht en eerbied van het gehoor waren opmerkelijk. Bijzonder tegen het einde van de dienst waren verscheidene personen zeer aangedaan.

Ik deelde het sacrament van des Heeren Avondmaal uit aan 23 personen uit de Indianen, terwijl het getal van mannen en vrouwen ongeveer gelijk was. Enkele anderen, vijf of zes personen, die nu in een andere plaats waren, zouden anders met ons aangezeten hebben. De ordinantie werd bijgewoond met grote ernst en met een zeer gewenste teerheid en aandoening.

Het was opmerkenswaardig dat tijdens de uitvoering van de sacramentele handelingen, bijzonder in het uitdelen van het brood, zij op een meest levendige wijze schenen vertederd te zijn, alsof Christus werkelijk voor hun ogen gekruisigd was.

De woorden van de instelling, toen zij tijdens de uitdeling herhaald en uitgebreid werden, schenen hetzelfde onthaal te hebben, als ontvangen zijnde met hetzelfde volle en vaste geloof en bewogen verbintenis der ziel alsof de Heere Jezus Christus Zelf aanwezig was en alsof Hij persoonlijk met hen gesproken had. De bewogenheid van

de avondmaalgangers, hoewel zichtbaar aanwezig, was nochtans liefelijk geregeld en binnen behoorlijke grenzen gehouden. Zo was er een liefelijke, vriendelijke en bewogen teerheid, zonder enige storende of onstuimige beweging van de genegenheden.

Na enige tijd gerust te hebben na de bediening van het sacrament, daar ik zeer vermoeid was door het voorbereidend werk en de dienst zelf, wandelde ik van huis tot huis, en sprak met de meesten van de avondmaalgangers persoonlijk en bevond dat bijna allen verkwikt waren aan 's Heeren tafel, als met nieuwe wijn. Nooit zag ik in al mijn leven zulke blijken van christelijke liefde als onder hen. Het was zó opmerkelijk dat er aanleiding was om met blijde verrassing uit te roepen: "Zie, hoe lief zij elkander hebben." Ik denk dat er in de eerste dagen van de christelijke Kerk geen duidelijker tekenen van wederkerige liefde onder het volk van God geweest kunnen zijn, dan wat wij hier aanschouwden. Dit gezicht was zo aangrijpend en zo betamelijk aan het Evangelie, dat er niet minder van gezegd kon worden als: "Dit is van den Heere geschied," als van de zuivere werkingen van Hem Die liefde is.

Tegen de avond sprak ik weer over de vorengenoemde tekst Titus 2 : 14 en weidde uit over het onmiddellijke einde en doel van Christus' dood, "*dat dit Zijn volk zou verlossen van alle ongerechtigheid.*" Dit bleek een tijd van Goddelijke kracht onder ons te zijn. Het Godvrezende volk was zeer verkwikt en schenen opmerkelijk teer en aangedaan te zijn, vol van liefde, blijdschap, vrede en van verlangen om volkomen "verlost te worden van alle ongerechtigheid," Sommigen van hen vertelden mij naderhand dat zij nooit eerder iets dergelijks gevoeld hadden. Overtuigingen bleken in vele gevallen versterkt te zijn en verscheiden personen waren ontwaakt in wie ik nooit eerder enige geestelijke indrukken had bespeurd.

Zodanig was de invloed die in onze bijeenkomst heerste, en zo onuitsprekelijk liefelijk was de gesteldheid des harten die door velen in de dienst genoten werd, dat het bijna hard scheen te zijn om de openbare godsdienstoefening te sluiten. De gemeente toen zij uiteenging, hoewel het bijna donker was, bleek onwillig de plaats en plechtigheden te verlaten, die hun dierbaar waren wegens de genoten weldaden, terwijl een gezegende, verlevendigende invloed op hen nadrupte.

Ik moet zeggen, dat ik over het geheel grote voldoening had in betrekking tot de bediening van deze ordinantie in verscheiden opzichten. Ik heb overvloedige redenen om te denken dat zij die tot des Heeren tafel kwamen een goede mate van leerstellige kennis van de natuur en van het einde van het sacrament hadden, en dat zij verstandig handelden in het geen zij deden.

In de voorbereidende diensten, ik mag het met recht zeggen, had ik ongewone vrijheid in, naar hun verstand en bekwaamheid, het verbond der genade te openen en in hun aan te tonen, de aard van deze instelling als een zegel van dat verbond. Velen van hen wisten niet van zoiets als een zegel, vóór ik in hun midden kwam en zelfs niet van het gebruik en het oogmerk van een zegel in de gewone zaken van het leven. Zij waren ook doordrongen van het gevoel dat het niet méér was dan een zegel of teken, en niet het wezenlijke lichaam en bloed van Christus. En dat het bestemd was tot verkwikking en voeding van de ziel en niet om het lichaam te onthalen. Zij begrepen ook wat het oogmerk van het sacrament was, dat zij daarin werden geroepen om de liefde van een stervende Christus in gedachtenis te houden.

De mate van leerstellige kennis, tezamen met hun ernstige en betamelijke eerbied bij het ontvangen van de tekenen, hun teerheid en weekheid daaronder, en de liefelijke en

christelijke gesteldheid des harten die zij daarbij openbaarden, gaven mij grote voldoening in betrekking tot het uitdelen van de tekenen onder hen. En o, welk een zoete en gezegende tijd was dit! Ik ben er van overtuigd, dat God Zelf in het midden van Zijn volk was onder het houden van Zijn Eigen ordinantie. Ik twijfel er niet aan of velen konden bij het sluiten van de dag met hun gehele hart zeggen: "Waarlijk, één dag in Uw voorhoven is beter dan duizend elders." Er scheen slechts één hart onder het vrome volk te zijn. De liefelijke vereniging, overeenstemming, de tere liefde en de weekheid van hart die bij hen aanwezig was, waren naar mij dacht, het levendigste zinnebeeld van de hemelse zaligheid.

De 28ste april

Ik besloot de sacramentele plechtigheid met een verhandeling van Joh. 14 : 15, "*Indien gij Mij liefhebt, zo bewaart Mijn geboden.*" Op die tijd bleek er over het algemeen een zeer aangename teerheid onder de hoorders te zijn, maar bijzonder in de avondmaalgangers. O, hoe vrij, hoe verbonden en met welk een liefde verschenen dezen in de dienst van God! Zij schenen gewillig om "hun oren te laten doorboren aan de deurposten van Gods huis", en voor eeuwig Zijn dienstknechten te zijn.

Daar ik bemerkte dat er een groot aantal in deze uitmuntende gesteldheid verkeerde, en de vergadering in het algemeen teer gesteld was, en wel door Goddelijke invloed, oordeelde ik dat het gepast was, deze gezegende tijd te gebruiken als Hiskia deed in de gewenste tijd van het grote Pascha, (2 Kron. 31) ten einde de gezegende reformatie die onder hen begonnen was, te versterken, en hen die ernstig en geestelijk bleken te zijn te verbinden om daarin te volharden. In overeenstemming daarmee stelde ik hun voor, dat zij opnieuw zouden intreden in het verbond voor het aangezicht Gods; dat zij over zichzelf en over elkander zouden waken, opdat zij de Naam van Christus niet zouden ontteren door te vallen in zondige en onbetamelijke praktijken.

Ik drong er bijzonder op aan dat zij zich zouden wachten van de zonde van dronkenschap (de zonde die hen lichtelijk omringt) en ook van de verzoeking die tot die zonde leiden. Zij stemden blijmoedig met dit voorstel in en verbonden zich uitdrukkelijk in dat verbond. Daarop ging ik voort, op de meest ernstige wijze waartoe ik bekwaam was, God aan te roepen als getuige bij deze gezegende verbintenis en ik herinnerde hen aan de grootheid van hun schuld die zij op zich zouden laden door de verbreking van het verbond. Ik maakte er hen ook opmerkzaam op dat God een vreeslijk Getuige zou zijn in de grote en vreeslijke dag des Heeren, tegen allen die het verbond zouden schenden.

Het was een tijd van bewonderenswaardige plechtigheid! Een heilig ontzag verscheen op het gelaat van de gehele vergadering bij deze verbintenis! Hartbrekende snikken, zuchten en tranen waren nu overvloedig in de bijeenkomst en ik twijfel er niet aan of vele stille verzuchtingen werden opgezonden tot de Fontein van genade om toediening van genade, genoegzaam tot het nakomen van deze plechtige verbintenissen.

Brainerd reed op **3 mei** naar Elizabethtown ging was hij steeds met zijn gedachten bij zijn 'schapen'. 'Ik was in het rijden onderweg zeer verkwikt en genoot een dankbare gemoedsgestalte voor de Goddelijke gunstbewijzen die ik in de vorige week ontvangen had.'

De volgende dag was hij weer terug en preekte hij in Cranberry over Markus 4 vers 5, 'En het andere viel op het steenachtige, waar het niet veel aarde had; en het ging terstond op, omdat het geen diepte van aarde had.' Hij waarschuwde voor het tijdgeloof, dat van geen volharding weet. Oppervlakkige indrukken maken niet zalig,

maar alleen een welgegrond en in Christus geworteld geloof is het middel dat voor God aangenaam is. 's Avonds sprak hij over Romeinen 8 vers 9, 'Maar zo iemand de Geest van Christus niet heeft, die komt Hem niet toe.' Beproeving bleek ook nu na het Avondmaal nodig. Het bedrieglijke hart onderwerpt zich niet aan God, maar wil zelf wat betekenen, ook in de godsdienst. Brainerd begeerde alleen op het enige fundament voort te bouwen en niet op een gemoedelijke godsdienst waarbij Christus niet het Middelpunt is.

Op 8 mei schreef hij: 'Ik werd 's avonds grotelijks met Goddelijke dingen verkwikt en genoot een tedere ootmoedige gestalte in het verborgen gebed, waarin mijn ziel werd opgetrokken voor het belang van Sion en vertroost met een levendige hoop van de uitbreiding van het Koninkrijk van de Zaligmaker. Dit waren verkwikkelijke ogenblikken. Ik was onwillig om naar bed te gaan en bedroefd dat de slaap nodig was. Ik legde mij echter met een tere eerbiedige vreze Gods neer en voelde dat Zijn gunst beter is dan het leven en dat Zijn glimlachen beter zijn dan al wat de aarde kan opleveren, ja oneindig beter dan het leven zelf.'

Hoofdstuk 12

De bekering van een tovenaer

Brainerd preekte de 9de mei in het woud over Joh. 5 : 40, "*Gij wilt tot Mij niet komen opdat gij het leven moogt hebben.*" Goddelijke waarheden maakten merkbare indruk op de hoorders. Het was een tijd van ernst, teerheid en bewogenheid.

'Op deze dag doopte ik een man, die een tovenaer en moordenaar was geweest. Doch hij had blijken gegeven zo'n opmerkelijk voorbeeld van Goddelijke genade te zijn, dat ik niet kan nalaten hier een kort verslag van zijn ervaringen te geven. Hij noemt hem in zijn dagboek bij augustus 1745 en februari 1746.

Hij woonde niet ver van ons af en had geruime tijd onze bijeenkomst in Delaware bezocht. Doch hij was zoals velen van zijn soort buitengewoon verslaafd aan sterke drank. Daarvan was hij nog niet genezen door de genademiddelen, waarbij ik het volk onderwees tot bekering van hun zonden.

In deze tijd vermoordde hij een jonge Indiaan hetwelk tengevolge had dat hij in een toestand van verschrikking en wanhoop viel, zodat hij zich op een afstand van mij hield en gedurende verscheidene maanden weigerde mij te horen preken. Evenwel kreeg ik een gelegenheid vrij met hem te spreken, waarbij ik hem bemoedigde dat zijn zonde kon vergeven worden om Christus wil. Daarna verscheen hij soms weer op onze bijeenkomsten.

Doch het droevigste in zijn hele gedrag was zijn toverij. Hij was een van hen die "pow-wows" onder de Indianen genoemd worden. Niettegenstaande zijn menigvuldig verschijnen onder mijn prediking hield hij nog steeds zijn oude toverformules en bedrieglijke kunstgrepen aan de hand. Hij zei van zichzelf dat hij iets groots was en dat zij zich voor hem in acht moesten nemen. Men veronderstelde van hem dat hij grote macht had.

Wanneer ik tot het volk sprak over de wonderen die Christus gedaan had in het genezen van zieken en ik hen vertelde dat dit blijken waren van Zijn Goddelijke zending en de waarheid van Zijn leer, waren zij er dadelijk bij om merken welke wonderen deze man had verricht door zijn toverformules. Daarvandaan hadden zij een hoge achting voor hem en voor zijn bijgelovige kunstgrepen. Dit veroorzaakte bij menigeen een noodlottig verzet tegen het aannemen van het Evangelie.

Ik heb dikwijls gedacht dat ten opzichte van het evangeliseren van deze Indianen het een grote gunst van God als Hij dit monster uit de wereld wilde nemen, want ik had nauwelijks enige hoop dat wij ooit iets goeds van hem konden verwachten. Maar God, "Wiens gedachten niet zijn als mensen gedachten" heeft het goed gedacht een betere weg met hem in te slaan. Een weg die dienstbaar zou zijn aan eigen belangen onder de Indianen, zowel als krachtig werkende tot de bekering van zijn arme ziel. Gode alle eer!

De eerste oprechte belangstelling voor zijn ziel die op hem verscheen werd opgewekt toen hij de doop van mijn tolk en zijn vrouw bijwoonde. Deze plechtigheid legde zo'n beslag op hem, dat hij gevolg gaf aan de uitnodiging van een Indiaan, die een vriend was van de christelijke leer, om mij te volgen naar Crossweeksung. Hij volgde mij om mij te horen preken en hij bleef daar gedurende verscheiden weken in de tijd van de meest opmerkelijke en krachtige opwekking onder de Indianen.

In deze tijd kwam hij tot een meer krachtdadige ontwaking en in grote nood voor zijn ziel. Wat toen gebeurde drukte hij uit in deze woorden: "Toen ik het woord van God

in mijn hart voelde, verliet de tovergeest mij volkomen en vanaf dat ogenblik had ik niet meer kracht tot toveren dan ieder ander mens." Hij verklaarde dat hij zelfs niet wist hoe hij vroeger mensen betoverde en dat hij nu niets in die geest kon, zelfs niet indien hij daarnaar sterk zou verlangen.

Hij leefde verder onder overtuigingen van zijn zondig verloren staat en onder een aanmerkelijke mate van nood van zijn ziel. Dit duurde de hele winter door, maar hij werd dieper ingeleid in de maand januari. Toen greep het woord van God hem zó aan dat hij in grote benauwdheid kwam en hij niet wist wat te doen, noch waar heen zich te wenden. Hij vertelde mij toen dat, wanneer hij als naar gewoonte mij hoorde preken, hij verslagen werd in zijn hart en mijn prediking hem zeer onrustig maakte. Maar hij kwam niet tot uiterste nood omdat hij nog hoopte dat hij iets kon doen tot zijn eigen verlossing.

Maar nu, zei hij, dat ik hem in zo'n scherpe hoek dreef, dat hij geen weg zag zich ergens heen te wenden en dat hij geen uitweg zag in zijn benauwdheid. Hij bleef aanhoudend onder de zware last en druk van een verwonde geest, tot hij ten laatste werd gebracht in een niet te ontkomen angst en uiterste doodsnoed zijner ziel, welke die nacht en een gedeelte van de volgende dag aanhield.

Hierna kwam hij tot grote kalmte en bedaardheid van geest. Zijn drukkende en zware last was van hem afgenomen en hij scheen volkomen rustig te zijn. Evenwel had hij naar zijn eigen bevattings nauwelijks enige hoop van zaligheid.

Ik nam hem waar en hij scheen opmerkelijk kalm te zijn, en daarom vroeg ik hoe het nu met hem ging. Tot mijn verwondering antwoordde hij: "Het is verloren, het is verloren, nu is alles verloren."

Ik vroeg hem wat hij bedoelde. Hij antwoordde: "Ik kan nooit meer iets doen om mijzelf te redden, het is alles voor eeuwig verloren, ik kan niets meer doen."

Ik vroeg hem of hij niet een weinig méér kon doen, dan naar het verderf te gaan. Hij hernam: "Mijn hart is dood, ik kan mijzelf nooit helpen."

Ik vroeg hem, wat hij dacht dat van hem worden zou, en hij antwoordde: "Ik moet in de hel vallen."

Ik vroeg hem of hij dacht dat het rechtvaardig was indien God hem daarheen zou zenden. Hij hernam: "O, het is rechtvaardig. De duivel is altijd, van mijn geboorte af, in mij geweest."

Ik vroeg hem of hij dit had gevoeld toen hij de vorige avond in zo'n grote benauwdheid was. Hij antwoordde: "Nee, toen dacht ik niet dat het rechtvaardig was. Ik dacht dat God mij naar het verderf zou zenden en dat ik er in viel. Maar mijn hart twistte met God en het wilde niet zeggen dat het rechtvaardig was, dat Hij mij daarheen zond. Maar nu is het rechtvaardig, want ik heb altijd de duivel gediend en er is niets goeds in mijn hart, maar het is zo slecht als ooit."

Ik dacht dat ik nauwelijks ooit een mens had ontmoet die meer krachtadig was afgebracht van te steunen op zijn eigen kracht en van zijn pogingen om de zaligheid te verdienen, en die meer blijken gaf van aan de voeten van vrije genade te liggen, dan deze man nu deed onder het gezicht van zijn toestand.

In deze gesteldheid van zijn gemoed ging hij verscheiden dagen voort, het vonnis van veroordeling over zichzelf uitsprekende en aanhoudend erkennende dat het rechtvaardig zou zijn zo hij uitgeworpen werd, en dat hij verwachtte dat dit zijn deel zou zijn wegens de grootheid van zijn zonden. Toch was het duidelijk dat hij een geheime hoop op genade had, hoewel hij dat van zichzelf niet zeggen kon. In ieder geval was er iets dat hem bewaarde voor wanhoop. In plaats van zich bedroefd en ontmoedigd te tonen was er iets aangenaams in zijn gezicht.

Terwijl hij in die gesteldheid was vroeg hij mij verscheiden malen wanneer ik weer dacht te preken en hij scheen verlangend te zijn, elke dag het woord van God te horen. Ik vroeg hem waarom hij begeerde mij te horen preken, daar hij had gezegd dat "zijn hart dood was en alles verloren was, en dat hij zichzelf nooit zou kunnen helpen en verwachtte dat hij in het verderf zou terecht komen." Hij hernam: "Ik hoor u graag spreken over Christus in Wie genoeg is voor allen."

Ik voegde er aan toe: "Maar wat goeds zal dat u doen indien ge ten laatste toch moet verloren gaan?" Ik gebruikte hier zijn eigen woorden, hoewel ik eerder, van tijd tot tijd gearbeid had om zo goed als ik kon hem de uitnemendheid van Christus voor te stellen en te spreken over Zijn algenoegzaamheid en gewilligheid om verloren zondaars te redden en mensen zoals hij was, te behouden. Doch dit had geen bijzondere troost aan hem verschaft.

Hij antwoordde: 'Ik wens dat anderen tot Christus komen, indien ikzelf verloren moet gaan.'

Het was opmerkelijk dat hij een grote liefde tot Gods volk scheen te hebben en niets bezwaarde hem meer dan de gedachte van hen gescheiden te zullen zijn. Dit scheen hem toe een schrikwekkend deel van de hel te zijn, waartoe hij zichzelf veroordeeld dacht te wezen. Het was daarbij opmerkenswaardig dat hij in deze tijd zeer ijverig was in het gebruik van alle genademiddelen welke mochten dienen tot zijn ziels zaligheid, hoewel hij een helder inzicht had in de ongenoegzaamheid van middelen om hem hulp te verschaffen. Hij zei menigmaal dat alles wat hij deed, "niet met al betekende." Toch was hij aanhoudend bezig in de plichten, het gebed in de eenzaamheid en in het gezin dagelijks waarnemende en hij was opmerkelijk naarstig en aandachtig in het horen van Gods woord. Zover ik kon bespeuren wanhoopte hij niet aan genade, doch hij durfde het niet te wagen enige hoop te stellen op zijn eigen werk. Alleen, hij maakte gebruik van de genademiddelen omdat God ze had ingesteld tot zaligheid, en hij op God wilde wachten in Zijn eigen weg.

Nadat hij in deze gemoedsgesteldheid meer dan een week had verkeerd, hield ik een openbare dienst, en bij deze gelegenheid scheen hij een levendig zielverkwikkend gezicht op de uitnemendheid van Christus en op de weg tot zaligheid door Hem, te ontvangen. Dit deed hem smelten in tranen en vervulde hem met verwondering, vertroosting, bevrediging en met lof tot God.

Sedert die tijd heeft hij blijken gegeven van een nederig, oprecht en teer christen te zijn. Hij is ernstig en voorbeeldig in zijn wandel en gedrag, terwijl hij dikwijls klaagt over zijn dorheid, zijn behoefte aan geestelijke warmte, leven en werkzaamheid, en toch wordt hij menigmaal begunstigd met verlevendigende en verkwikkende invloeden. In alle opzichten, zover als ik bekwaam ben te oordelen, draagt hij de kenmerken van iemand die van Gods maaksel is, "geschapen in Christus Jezus tot goede werken."

Zijn ijver voor de zaak van God behaagde mij zeer toen hij in de vorige maand februari met mij in Delaware was. Er was een oude Indiaan ter plaatse waar ik preekte die dreigde mij en mijn volk dat met mij was te betoveren. Onze bekeerde tovenaardagde hem uit zijn best te doen, terwijl hij vertelde dat hijzelf een even grote tovenaard was geweest als hij, maar dat zo spoedig als hij de kracht van het woord van God, in zijn hart voelde, zijn macht om te betoveren hem onmiddellijk verliet. "En zo zou het u ook gaan," zeide hij, "indien ge het maar eens in uw hart gevoelde." Hij voegde er aan toe: "U hebt geen macht hen te beschadigen, zelfs niet hen aan te raken."

Zo mag ik mijn oordeel over hem besluiten met de opmerking (zinspelende op hetgeen van Paulus gezegd werd) dat hij nu in zijn optreden "het geloof predikt hetwelk hij eens tegenstond." Moge God de eer ontvangen van de wonderlijke verandering die Hij in hem gewrocht heeft!

Zijn verblijf onder de blanken was Brainerd soms ook tot grote troost, hoewel de bestrijder niet stilzat. Zo bediende hij in Allen's Town het Heilig Avondmaal. 'In de middag preekte ik uit Titus 2 vers 14, "Die Zichzelf voor ons gegeven heeft, opdat Hij ons zou verlossen van alle ongerechtigheid".

'Het behaagde God mij in het prediken enige vrijmoedigheid te geven, maar mij echter die verruiming en kracht te weigeren, waarnaar ik verlangde. 's Avonds treurde mijn ziel dat ik zulk een uitnemende stof zo gebrekkig behandeld had en dat ik zulk een gering getuigenis had gegeven van zulk een waardige en heerlijke Zaligmaker. En ofschoon mijn rede de hoogste lof van de gehele wereld ontmoet had (zoals ik deze toevallig door sommige personen van een goed oordeel had horen prijzen), zo zou mij zulks niet de minste voldoening gegeven hebben. Ach, het smartte mij te denken dat ik niet meer heilige ijver en vurigheid gehad had en dat ik niet meer ontvonkt en bewogen was geweest in het spreken van de dood van Christus en van het doel daarvan! Later genoot ik enige vrijmoedigheid en vurigheid in het verborgen en huiselijk gebed en verlangde ik zeer naar Gods tegenwoordigheid dat die Zijn Woord en instellingen op de dag van morgen mocht vergezellen.'

Op 11 mei hielp hij bij de bediening van het Avondmaal, maar had hij weinig ruimte daarin. 'In de namiddag ging ik naar Gods huis, zwak en ziek naar de ziel, zowel als krachteloos naar het lichaam. Ik verlangde dat het volk onderhouden en gesticht zou worden met Goddelijke waarheden en dat er een eerlijk en ernstig getuigenis voor God mocht worden gegeven, maar ik wist niet hoe het voor mij mogelijk was iets van die natuur tot enige nuttigheid te doen. Maar God, Die rijk is in barmhartigheid, gaf mij Zijn bijstand, zowel in het gebed als in het prediken. De Heere deed mij in het gebed worstelen om Zijn aanwezigheid; ik mocht tot Hem zeggen dat Hij beloofd had daar waar twee of drie in Zijn Naam bijeenvergaderd waren, dat Hij in het midden daarvan zou wezen, en dat wij, ten minste sommigen van ons, zo vergaderd waren. Zo pleitte ik dat Hij met ons zijn mocht. Gedankt zij God, het was mijn ziel tot verkwikking om zo te pleiten en op Zijn beloften te vertrouwen. Ik preekte uit Lukas 9 vers 30, 31, *"En ziet, twee mannen spraken met Hem, welke waren Mozes en Elias. Dewelke gezien zijnde in heerlijkheid, zeiden Zijn uitgang, die Hij zou volbrengen te Jeruzalem."* Ik genoot een bijzondere ruimte en vrijmoedigheid van het begin tot het einde van mijn redevoering, zonder storing. Daar werd mij een overvloed van zaken die tot het onderwerp dienden, onder ogen gebracht en zulk een volheid van stof dat ik nauwelijks wist hoe ik de verschillende hoofdzaken en bijzonderheden die ik aanroerde, zou afdoen. En gedankt zij de Heere; ik werd zowel met vurigheid en kracht begunstigd als met ruimte en vrijmoedigheid, zodat het Woord van God de aandacht van een ongevoelige vergadering zeer aanmerkelijk scheen op te wekken. Ik werd inwendig met de vertroosting van God verkwikt en kon met mijn gehele hart zeggen: "Alhoewel de vijgenboom niet bloeien zal, en geen vrucht aan de wijnstok zijn zal; zo zal ik nochtans in de Heere van vreugde opspringen; ik zal mij verheugen in de God mijns heils." Na de openbare godsdienst werd ik door een liefelijk gesprek met enkele christenvrienden verkwikt.'

Gesprekken met broeders deden hem meestal veel goed. Hij had behoefte om lief en leed te delen. Zo sprak hij op 15 mei met 'een dierbare predikant, welk gesprek, naar ik vertrouw, voor mijn ziel gezegend werd.' (Dit was waarschijnlijk Charles McKnight of William Tennent Jr. geweest.) 'Mijn hart was verwarmd en mijn ziel verbond zich om voor God te leven, zodat ik verlangde om mijn pogingen met meer kracht dan ooit aan te wenden dan ik ooit in deze zaak gedaan had. En deze woorden waren voor mij verkwikkend: "Hierin is mijn Vader verheerlijkt dat gij meer vrucht draagt." O, mijn ziel verlangde, begeerde en bad om in staat te mogen zijn om met de grootste standvastigheid en vurige liefde voor God te leven! In de avond behaagde het God in het verborgen gebed om Zijn Aangezicht over mij te doen lichten, en mijn ziel tot Hem te trekken. Ik had groter ruimte in het smeken voor mijzelf, maar nog veel meer in de voorbeding voor anderen, zodat ik liefelijk gedrongen werd te zeggen: "Heere, gebruik en behandel mij zoals U wilt, maar o, bevorder toch Uw eigen zaak. Sion is Uwe; o, bezoek Uw erfenis, o, laat Uw Koninkrijk komen; o, laat Uw gezegend aandeel in de wereld voortgang hebben!"'

Ook ontmoette hij zijn broer **John Brainerd**. Sinds hij zendeling geworden was, had hij hem niet meer gezien. Wat was het een goed samenzijn. Wat kreeg hij moed toen zij met elkaar spraken en zo verenigd waren in het geloof en in dezelfde begeerten om in het Koninkrijk van God bezig te mogen zijn.

Brainerd werd opgewekt om zich des te meer met de wil des Heeren te verenigen. Als het ging over nieuwe wegen te zoeken, vroeg hij in de eerste plaats naar Zijn wil. Het ging hem niet om eigen belang, maar om Zijn eer en heerlijkheid in de voortgang van Zijn Koninkrijk. De zaak des Heeren was niet zijn zaak; hij was maar een nietig instrument. Al enige tijd was hij bezig met een belangrijke zaak, die hij ook weer in Gods handen neerlegde. 'Heere, indien het meest tot Uw heerlijkheid kan strekken, laat mij daarin voortgaan, maar indien U ziet dat het mijn nuttigheid in Uw zaak enigerwijze zou benadelen, o, verhinder dan mijn voortgang daarin, want al wat ik in de wereld zoek, zijn zulke omstandigheden als mij meest in staat kunnen stellen om voor U in deze wereld dienst te doen.' En dan laat hij volgen: 'Gedankt zij de Heere; ik genoot ruimte en vrijmoedigheid in het gebed voor mijn geliefde kudde en werd bekwaam gemaakt mijn ziel uit te storten in de schoot van een teerhartige Vader. Mijn hart smolt weg in mijn binnenste, wanneer ik voor mijn geliefde volk en voor het Koninkrijk van Christus in het algemeen, kwam pleiten. O, hoe dierbaar was deze avond niet voor mijn ziel! En wanneer ik naar bed gegaan was, verlangde ik naar de tijd tot enig uitnemend doel voor God te besteden. Looft de Heere, mijn ziel.'

Zijn worstelingen in het gebed om uitbreiding van Gods Koninkrijk namen toe. Hij wist in het geloof dat de Heere voor Zijn eigen werk instond, maar ook dat Hij hem geleerd had om te bidden: '*Uw Koninkrijk kome.*' De nood van de wereld was zo ontzettend groot. Hoeveel zielen waren vervreemd van de verbonden der belofte en leefden zonder hoop in de wereld.

De zondag hierop preekte Brainerd met opening over: '*Zie, Ik sta aan de deur en Ik klop.*' Hij ergerde zich aan de onverschilligheid onder de blanken, waarover hij zich ook voor de Indianen schaamde. Hij kon niet anders dan maar blijven kloppen aan de deur van het hart, maar wist wel dat de Geest alleen machtig is om harten te openen. Dit gold zowel voor blanken als voor Indianen. Hoeveel obstakels waren niet op de weg geplaatst naar het eeuwige leven? Hoe krachtig was het ongeloof in veler harten werkzaam. Alleen Gods Geest kon de stenen van hardheid en ongeloof vermorzelen.

In zijn pastorale bezoeken lette hij vooral op de bron waaruit godsdienstige gevoelens voortkwamen. Kwamen deze voort uit 'een ware geestelijke ontdekking van de Goddelijke heerlijkheden, van een recht gevoel van de hemelse uitnemendheid en liefelijke volmaaktheid van de gezegende God, een gezicht van de heerlijkheid en liefelijkheid van de grote Verlosser?' Wat is er veel beroering en gevoel in het godsdienstig hart dat niet hierop gericht is! Hoeveel eigenliefde beheerst een godsdienstig mens en hoe probeert hij hiermee God te behagen! (Het is alsof wij Edwards horen spreken in zijn boek *Religious Affections*; Van de godsdienstige hartstochten.) Was de vrucht van het beschouwen van Goddelijke zaken in de rechte zin niet altijd vernedering voor Hem? Was het zien van Zijn heerlijkheid niet een zaak die moest leiden tot verfoeing van zichzelf aan de voeten van Christus?

Hoe overtreft de heerlijkheid van het Koninkrijk van Christus niet alles wat de mensen hiervan maken? Het was opnieuw goed om zich te realiseren hoe daarin zijn plaats was. Het liefst wilde Brainerd naar andere gebieden om daar van zijn Meester te getuigen, maar was dit de weg? Of was het zijn taak om hier mee te werken aan de opbouw van de nieuwe gemeente van Indianen?

Er bleef voor hem niets over dan te bidden: 'Heere, hier ben ik, zend mij, zend mij tot de einden der aarde, zend mij tot de ruwe, tot de woeste heidenen der woestijn; zend mij ver van alles wat aardse vertroosting genoemd wordt, ja zend mij in de dood zelf, indien het maar in Uw dienst is, en tot bevordering van Uw Koninkrijk.'

Hij was blij met zijn huidige omstandigheden, met zijn vrienden, met zijn Indianen en daar verblijdde hij zich in, maar dit was niets in vergelijking met het eens worden met de wil van God. Deze was hem meer waard geworden dan zijn eigen heil en de vertroosting die hij mocht genieten. Voor de Heere had hij alles over, zelfs zijn beste vrienden en broeders in Christus. 'Vaarwel vrienden en aardse vertroosting, ja de dierbaarste van die allen, indien de Heere daartoe roept. Vaarwel, ik wil mijn leven doorbrengen tot het laatste ogenblik toe, in holen en spelonken der aarde, indien het Koninkrijk van Christus daardoor bevorderd kon worden.'

Had hij een voorgevoel dat de Heere hem weldra zou opnemen in Zijn heerlijkheid? De overdenkingen van zijn hart vermenigvuldigden zich in de komende dagen. De heerlijkheid van Gods Koninkrijk overtrof voor zijn eigen waarneming alle glans van de wereld. 'Mijn ziel smolt als weg in verborgen overdenkingen en gebeden en ik bevond mij geheel los te zijn van alle plaatsen van deze wereld, zodat ik in die zaken die mij van het allergrootste gewicht toeschenen ten aanzien van het tegenwoordige leven en die waarin de teerste vermogens van de ziel het gevoeligst geraakt worden, niet anders kon zeggen dan dat de wil des Heeren geschiede.'

De vruchten van de oogst vertoonden zich regelmatig op de akker die Brainerd bewerkte. Een vrouw die een tijd lang had gezocht onder geestelijke smart, had nu troost ontvangen en verblijdde zich in God haar Zaligmaker. De preken droegen vrucht. De ploegschaar van de wet en de liefelijke tonen van het Evangelie raakten harten. Maar hij wist, dat al mocht hij planten en sproeien, God alleen de wasdom kon schenken. Zo werden schoven ingezameld die door de Zon der gerechtigheid waren rijp gebrand voor de uiteindelijke oogst. Hij doopte 10 personen, 5 volwassenen en 5 kinderen. Hoe eindigde hij in de lof en in de aanbidding. Hij kwam woorden tekort om zijn Koning te prijzen. Hoe was door Gods hand een wijngaard gevormd, die goede vruchten voortbracht, ingeënt in de ware Wijnstok.

'De wonderen van Zijn genade, die tentoongespreid werden door Zichzelf een gemeente te vergaderen onder de arme Indianen alhier, was de stof van mijn

overdenking en de gelegenheid tot opwekking van mijn ziel om Zijn Naam te loven en te prijzen. Mijn ziel is nauwelijks meer geschikt geweest om te vragen: "Wat zal ik de Heere vergelden voor al Zijn weldaden?" als op deze tijd. Ik werd in verlegenheid gebracht, in een dierbare en zalige verlegenheid om te weten wat ik doen zou. Ik verlangde enige vergelding aan God te doen, maar bevond dat ik niets had of doen kon om Hem te vergelden. Ik kon mij alleen verblijden dat Hij Zelf het werk gedaan had en dat niemand in hemel of op aarde, kon voorwenden de eer met Hem te delen. Ik verheugde mij dat Gods heerlijkheid verklaard werd door de bekering van deze zielen, en dat het tot uitbreiding van Zijn Koninkrijk in de wereld strekte; maar ik zag dat ik zo arm was dat ik Hem niets kon toebrengen. Ik kon door genade mijn ziel en lichaam blijmoedig aan Hem overgeven, maar het scheen mij meer een verlegenheid dan een gave te zijn. Ik kon niets doen tot verheerlijking van Zijn dierbare en gezegende Naam. Ik was evenwel verblijd dat Hij een onveranderlijke heerlijkheid en gelukzaligheid bezat. O, dat Hij aangebeden, geëerd en geprezen mocht worden van al Zijn redelijke schepselen, tot het uiterste van hun vermogen. Mijn ziel zou zich verheugd hebben in het zien dat anderen Hem verheerlijken, ofschoon ikzelf daar niets aan toe kon doen.'

De volgende zondag sprak Brainerd over Jesaja 53. 'De Goddelijke aanwezigheid verscheen onder ons in enige mate. Verschillende personen waren weggesmolten en erg verkwikt, waaronder één man in het bijzonder, die lange tijd onder bekommernis van zijn ziel had verkeerd en nu ertoe gebracht was om op een levendige wijze te zien en te voelen hoe onmogelijk het is om iets te doen om zichzelf te helpen of om zich tot de gunst van God te brengen door zijn tranen en gebeden en enige andere godsdienstige verrichtingen. Hij bevond zichzelf verloren ten opzichte van enige kracht of goedheid van zichzelf en dat er geen weg voor hem was overgelaten dan om zich op God te verlaten om met hem te doen wat Hem behaagt.'

'En Ik zal de blinden leiden door de weg die zij niet geweten hebben.' Deze woorden van de profeet waren ook voor Brainerd praktijk, met name als het ging over de vervulling van zijn roeping. Gods Geest liet hem niet zien wat verborgen moest blijven, maar gaf hem wel prikkels in zijn gemoed om de weg van Christus te blijven volgen.

Eigenlijk had hij op **22 mei 1746** al afscheid genomen van alle dierbare vrienden en zelfs van de vertroosting die hij in zijn vreemdelingschap op aarde had ontvangen. Hij moest nu een weg gaan die hij niet kende en waarvan hij niet wist wat de uitkomst zou zijn. Als ziende de Onzienlijke ging hij zijn weg, ziende op de overste Leidsman en voleinder van het geloof.

Vlakbij Cranberry ligt het dorpje Freehold, dat omstreeks 1680 was gesticht door Schotse vluchtelingen. De eerste predikant was Walter Ker en de eerste kerk werd gebouwd uit blokken hout, ongeveer zeven mijl ten zuiden van de Raritan baai. Verschillende keren preekte Brainerd in deze zogenaamde Old Tennent Church, zo genoemd naar de predikant William Tennent. Hier mocht hij helpen bij de avondmaalsviering die in juni plaatsvond. Zijn eigen kudde vergezelde hem naar deze plaats. Naar Schotse gewoonte werd eerst een dag van voorbereiding gehouden. Brainerd sprak over: 'Het is mij goed nabij God te wezen', waarbij hij veel vrijmoedigheid had. Op de avondmaalszondag sprak Tennent. Onder zijn gehoor zat de oude vorige predikant die negentig jaar oud was. Zo zaten blanken en Indianen aandachtig onder het geklank van het Evangelie, terwijl de tafel des

Verbands stond aangericht. Ook de Indianen die belijdenis hadden afgelegd, mochten aanzitten. Het was een ontroerend gezicht hoe dit gemengde gezelschap de dood van Christus mocht gedenken, één in het ware geloof, één in de liefde, één in de gemeenschap. Hoe stroomden tranen uit de ogen bij het voelen van de liefde tot de Zaligmaker. Hoe werden harten getrokken naar Golgotha om de stervende liefde van de lijdende Borg in het geloof te mogen aanschouwen. De avondmaalstafel die stond aangericht, is tot op deze dag bewaard gebleven en nog te zien in de oude kerk van Tennent, die echter in 1751 herbouwd werd.

Ook toeschouwers waren geroerd bij het zien van dit schouwspel. Hoe ging hier in vervulling dat zij zullen komen van oosten en van westen om aan te zitten aan de ronde tafel. Er waren er ook die niet deelnamen aan de verbondsinstelling, maar die toch werden aangeraakt. Opnieuw werden zondaren overtuigd van hun verloren staat en ook was er een man die tot de vrijheid van het geloof kwam. Hij mocht getuigenis geven van de hoop die in hem was. Brainerd verhaalt hoe deze man het licht mocht ontvangen in zijn duistere ziel, 'om hem een bevindelijke kennis te geven van de heerlijkheid van God in het aangezicht van Jezus Christus'. Zo werd het kerkje van Freehold vervuld met de Heilige Geest. Zo getuigden de wouden in de omgeving van Zijn genade, waar de Indianen samen kwamen om Hem lof te zingen. Tranen stroomden van hun wangen bij de gedachte aan de grote dingen die de Heere gedaan had. Freehold was een Elim in de woestijn, een oase in de wildernis.

'En Henoch wandelde met God, en hij was niet meer; want God nam hem weg.' Met een preek over deze woorden besloot Brainerd op **maandag 9 juni 1746** de avondmaaltijd in Freehold. 'De Heere gaf mij verruiming en vurigheid in mijn rede zodat ik helder en krachtig mocht spreken en Gods aanwezigheid bleek in de samenkomst te zijn. Geloofd zij de Heere, het was een liefelijke en begeerlijke bijeenkomst. Mijn kracht werd vernieuwd en vermeerderd, zelfs tot verwondering toe, zodat ik mij aan het einde van deze plechtigheid sterker voelde dan aan het begin.' Opmerkelijk dat de zending deze tekst had uitgekozen. Lag er niet veel van zijn leven in deze woorden verklaard en ook van zijn diepste verlangen?

Het avondmaal in Freehold was voor hem een verkwikking geweest. Hij voelde zich naderhand zeer zwak en moe, maar de woorden van de profeet gaven hem moed om verder te gaan: 'Hij geeft de moede kracht en Hij vermenigvuldigt de sterkte dien die geen krachten heeft.'

*Met vreugde mogen wij bevinden,
De liefde van des Vaders Zoon,
Hij is in waarheid God,
Hij opende de weg tot 's hemels troon,
't Geloof heeft Hij op heid'nen uitgestort.
Zodat dat volk door Hem gewassen wordt.
Gereinigd van de zondesmetten,
Zij treden binnen door geloof,
Gekocht, verlost uit satan's netten,
Behoren zij tot 't volk dat God verkoos,
Heid'nen zingen des Heeren lof,
Die opstijgt tot het hemelhof.*

Hoofdstuk 13

Brainerd's laatste maanden

*Heere, Gij hebt mijn ziel aan U verbonden,
Die band wordt door geen macht verscheurd,
Door geloof in de levende Wijnstok bevonden,
Blijf ik een rank die leeft, wat er ook gebeurt.
Zelfs als ik sterf, zal ik in U sterven,
Want door Uw dood werd mij bereid,
Verlossing en leven in eeuwigheid.*

Op 15 juni 1746 was Brainerd in Kingston om Eleazer Wales te helpen bij de bediening van het sacrament van het Avondmaal. Hij voelde zich moedeloos en geesteloos en durfde zijn hoofd niet opheffen en iemand in het gezicht zien. Toch kreeg hij ruimte onder het preken. En in de middag sprak hij voor een grote menigte over de woorden: 'En die wil, neme het water des levens om niet.' 'Ik werd bekwaam gemaakt om met zulk een vrijmoedigheid, vaardigheid en helderheid te spreken die zelfs de aandacht van de grote mannen trok.' Kennelijk waren er broeders predikanten onder zijn gehoor, die hij hoog had staan. Het was hem een wonder dat ook zij aandacht hadden voor zijn prediking.

Op 19 juni heeft Brainerd in zijn dagboek een overzicht gegeven van een jaar zendingsarbeid onder de Indianen.

Hij schreef: "Deze dag maakt een volledig jaar vanaf de eerste tijd van mijn preken voor deze Indianen in New Jersey. God heeft in dit tijdperk voor dit arme volk bewonderenswaardige dingen gewrocht. Welk een verrassende verandering blijkt uit hun optreden en gedrag! Hoe zijn boosaardige en wilde heidenen in deze korte tijd omgezet in aangename, tedere en nederige christenen. Hun dronken en heidens geschreeuw is veranderd in eerbied en in vurige gebeden en dankzeggingen tot God. Zij "die eertijds duisternis waren zijn nu licht in den Heere geworden." Dat zij mogen wandelen als kinderen des lichts en des daags. Nu, Hem Die machtig is hen te bevestigen volgens het Evangelie en de prediking van Christus, "den alleen wijzen God, zij eer en heerlijkheid in alle eeuwigheid, Amen."

Kort daarna koos hij weer een tekst uit die een grote troost bevat voor hen die verlangend uitzien naar de komst van Christus en begeerten hebben om ontbonden te worden om voor altijd bij Hem te mogen zijn: '*Nog een kleine tijd, en de wereld zal Mij niet meer zien, maar gij zult Mij zien, want Ik leef en gij zult leven.*' Brainerd getuigt dat 'velen van Gods kinderen werden verkwikt en door Goddelijke dingen bewogen'. 'De Heere vernieuwde en vermeerderde mijn kracht op een verbazende wijze. Ik was 's middags zo afgemat en uitgeput dat ik nauwelijks kon gaan en al mijn leden beefden. Ik kon zelfs niet zitten, noch mijn hand stil houden. En nochtans sterkte mij de Heere om in de middag met kracht te prediken, hoewel ik mijn volk had laten weten dat ik niet in staat dacht te zijn om dit te kunnen doen.'

'Naderhand had ik enige tijd een bijzonder gesprek met verschillende personen over hun geestelijke toestand en was over twee van hen tevreden. Daarna bad ik met een ziek kind en sprak verder een woord van vermaning. Geloofd zij de Naam des Heeren.

Ik keerde gezonder naar huis terug dan ik er weggegaan was, hoewel mijn linnen kleding zo nat geworden was, na 's morgens ongeveer om tien uur tot over vijven in de middag, dat ik deze had kunnen uitwringen. Mijn geest was zeer verkwikt en mijn ziel verblijdde zich in de hoop dat ik door genade iets voor God gedaan had.

's Avonds wandelde ik naar buiten en genoot een aangename tijd in het verborgen gebed en dankzegging. Maar o, ik bevond de waarheid van de woorden van de psalmist, "Mijn goedheid raakt niet tot U"! Ik kon God geen vergelding doen; ik verlangde maar alleen voor Hem te leven en in staat te zijn om voor eeuwig Hem te loven en te dienen. O, mocht ik maar geestelijk en vurig zijn om al mijn krachten voor God te besteden tot het laatste ogenblik van mijn leven!

In juni 1746 werd Brainerd ernstig ziek en werd gebracht tot voor de poorten van de dood. Hij schreef in zijn dagboek:

'In deze uiterst zwakke staat leefde ik verscheiden weken en mijn krachten namen zo af dat ik sprakeloos neerlag en niet bekwaam was een enkel woord te fluisteren.'

Onder die omstandigheden vergaderden zijn vrienden op verschillende tijden rondom zijn bed om hem zijn laatste adem te zien uitblazen. Hij werd echter nog gespaard en door Gods goedheid herstelde hij in zoverre dat hij korte bezoeken kon afleggen bij vrienden die dicht bij hem woonden. Hij begon zelfs te verlangen zijn Indianen weer te bezoeken.

Begin juli bezocht hij opnieuw Newark en Elisabethtown. Hij hoorde John Dickinson preken en nam aan het Avondmaal deel. Ook in zijn eigen gemeente was de tijd van de bediening van dit sacrament opnieuw aangebroken. Hij hield voorbereiding met het houden van enkele preken over Romeinen 4:25, '*Welke overgeleverd is om onze zonden en opgewekt om onze rechtvaardigmaking.*' Weer stelde Brainerd de gelovige Indianen voor om het verbond met de Heere te vernieuwen en zich daarin aan Hem over te geven.

Op 13 juli werd de tafel voor de tweede maal onder zijn mensen aangericht. Hij sprak over het Brood des levens naar aanleiding van Johannes 6 vers 35. Eenendertig Indianen namen aan de bediening deel; 'God was in deze inzetting aanwezig', zo tekende hij aan. 'De avondmaalgangers waren zeer bewogen en verkwikt, tenminste de meesten van hen. Ach, hoe smolten zij niet weg, toen de tekenen eerst van de toedekking werden ontdaan! Er was nauwelijks een droog oog onder hen toen ik het linnen afnam en hen de symbolen van het gebroken lichaam van Christus toonde.'

Brainerd bezocht in het begin van de middag de avondmaalgangers en vond hen meest in een aangename gestalte. Daarna sprak hij over het komen tot Christus en 'de verzadiging van degenen die zulks doen, dat die geenszins zullen hongeren en geenszins zullen dorsten, uit dezelfde tekst als vanmorgen. Het was eveneens een verkwikkelijke tijd, een tijd van grote tederheid, aandoening en verruiming in de dienst van God. En ik ben verzekerd dat God onze samenkomst met Zijn Goddelijke aanwezigheid kroonde. Ik keerde zeer uitgeput naar huis en verheugde mij nochtans over de goedheid van God.'

Op maandag, de dag van dankzegging, hield hij zijn gehoor voor dat zij gehouden waren om Gods rechten te onderhouden en dat zij dat aan de tafel des Heeren hadden gezworen. Dit maakte grote indruk op hen. Weer vernieuwden zij het verbond met God, 'dat zij over zichzelf en over elkaar zouden waken, opdat zij niet in zonde zouden vallen en de naam van Christus mochten ontoren'.

Zo had Brainerd hen ook op 30 april laten doen. 'God scheen Zijn goedkeuring daaraan te geven. Zo werd deze gezegende tijd afgesloten.'

Na van een kort verblijf in Philadelphia te zijn teruggekeerd, preekte hij op zondag over Johannes 17 vers 24, '*Vader, Ik wil dat waar Ik ben, ook die bij Mij zijn, die Gij Mij gegeven hebt, opdat zij Mijn heerlijkheid mogen aanschouwen, die Gij Mij gegeven hebt.*' Deze troostrijke woorden bepaalden hem weer bij de eeuwige heerlijkheid die voor Gods kinderen is weggelegd. Zijn tijd scheen nog maar kort te zijn. Zijn gedachten werden getrokken naar de Indianen van Susquehanna. Hij was nog niet los van deze wilde heidenen, die de gewoonten van hun vaderen hardnekkig zochten vast te houden. Hij nam zich na overleg met zijn opdrachtgevers voor om opnieuw een reis naar hen te maken. In het gebed worstelde hij met deze zaak en ook zijn gemeente stelde hij in kennis van zijn voornemen. Hij werd rijp gemaakt voor de hemel en toch was hij niet los van de aarde, tenminste niet van de nood en ellende van het mensdom. Zijn verlangen naar de hemelse zaligheid ging steeds gepaard met een verlangen naar de uitbreiding van het Koninkrijk van Christus

Zo sprak hij op een zondagmorgen over de verwachting van Gods kerk uit Kolossensen 3 vers 4, '*Wanneer nu Christus zal geopenbaard zijn, Die ons leven is, dan zult ook gij met Hem geopenbaard worden in heerlijkheid.*' En 's middags bediende hij het Woord uit Lukas 19 vers 41 en 42, '*En als Hij nabij kwam en de stad zag, weende Hij over haar, zeggende: Och of gij ook bekendet, ook nog in deze uw dag, hetgeen tot uw vrede dient! Maar nu is het verborgen voor uw ogen.*'

De tijd dat hij op reis ging, kwam dichterbij. Hij haalde wat spullen uit zijn oude huis in Crossweeksung. 'Het verkwikte mij die plaats te zien, welke God zo wonderlijk bezocht had met de plasregens van Zijn genade. O! hoe verbazend openbaarde de macht van God zich hier zo vaak! Looft de Heere mijn ziel en vergeet geen van Zijn weldaden!'

Ook in Cranberry nam hij afscheid van zijn Indianen. **Op 10 augustus** bediende hij het Woord uit Handelingen 3 vers 19: '*Betert u dan en bekeert u, opdat uw zonden mogen uitgewist worden.*' De kracht van de Allerhoogste vergezelde deze preek. Sommigen smolten weg in tranen. 's Middags doopte hij zes personen, drie volwassenen en drie kinderen. Gods werk in Cranberry ging door! Zo kon hij met een gerust hart afscheid nemen en zijn 'schapen' in de handen van zijn Zender laten.

De maandag daarop bracht Brainerd een gedeelte van de dag met een aantal Indianen in het gebed door. En hij kon het niet nalaten om met hen het Woord te openen en verklaarde een gedeelte van Psalm 110 en 111. 'Terwijl ik bezig was met het verklaren en toepassen, daalde de kracht van God neer op de vergadering, en terwijl ik in het eerste gebed was, smolten velen weg in tranen en ikzelf vond ook een tedere aandoening en verruiming van de ziel.

Ik preekte uit Handelingen 4 vers 31, '*En als zij gebeden hadden, werd de plaats in welke zij vergaderd waren, bewogen. En zij werden allen vervuld met de Heilige Geest.*' Het was alsof de hemelen werden geopend. Brainerd twijfelde niet of enkelen werden bij deze gelegenheid vervuld van de Heilige Geest. Hij opende opnieuw de Bijbel en wel bij Psalm 72 vers 18 en 19, '*Geloofd zij de Heere God, de God Israëls, Die alleen wonderen doet. En geloofd zij de Naam Zijner heerlijkheid tot in eeuwigheid; en de ganse aarde worde met Zijn heerlijkheid vervuld. Amen, ja amen.*'

Wat sprak de belofte dat al de heidenen de grote Verlosser zouden zegenen, zoals deze Psalm aangeeft, hem bijzonder aan. 'Mijn ziel was verkwikt bij de gedachte dat deze heerlijke en gezegende dag zeker eens zou komen en ik vertrouwd dat ook velen van mijn dierbaar volk verkwikt waren.' Hij kon haast niet verder meer, zo uitgeput was hij. Toen hij wat rust zocht, ging zijn volk door met bidden en zingen. Daarna bad hij opnieuw met hen en ging de samenkomst uiteen. 'Gedankt zij God, dit is een dag van genade geweest.'

Op 12 augustus zadelden Brainerd en zes Indianen hun paarden om naar Susquehanna te vertrekken. Hij nam deze keer een andere weg dan voorheen. In plaats van over de hoge bergen te rijden ging hij eromheen. Het was zijn bedoeling om door Philadelphia te gaan, de Schuylkill rivier te volgen en door het gebied van Lancaster te trekken. Zaterdag kwam hij in Charlestown aan, waar hij de zondag daarop Richard Treat hoorde preken en zelf ook voorging. De dag daarop kwam hij in Paxton aan, een nederzetting gelegen aan de Susquehanna rivier. Met zijn gezondheid ging het niet goed. Hij was niet alleen moe en bezweet, maar spoog bloed en etter. Het was eigenlijk onverantwoord om zo verder te gaan, maar hij kon niet anders, omdat hij meende dat dit Gods weg was. Zijn wil was hem meer waard dan zijn lichaam en geest. In dit vertrouwen ging hij verder. De zendeling reed hoger de rivier op en bracht hier en daar de nacht door in de bossen. De vorige keer, toen hij bij goddeloze blanken sliep, was hem slecht bevallen.

Zaterdag 23 augustus kwam hij in de Indiaanse stad Shamokin aan. 'Ik was niet zo neerslachtig als voorheen, maar had enige oefeningen in mijn gemoed. Voelde mij 's avonds wat bedaard; genoot enige vrijmoedigheid in alles aan God over te laten. Door Gods goedheid genoot ik veel vrijmoedigheid en vrijheid in het gemoed en was ik niet zoals vaak tevoren met moedeloosheid gekweld.'

Zondag sprak hij enkele Indianen van Delaware, 's middags had hij een onderhoud met de Indianenkoning en voor de rest was hij in persoonlijk gebed en overdenking bezig. 'Deze plicht was mij zo aangenaam, dat ik lust had om naar buiten te gaan om opnieuw daarmee bezig te zijn. O, hoe troostrijk is een glimp van God!'

Zijn eerste preek onder deze Indianen sprak hij met veel vuur en liefde uit. De Heere ondersteunde hem in de prediking. Hij bespeurde enige indruk onder zijn gehoor. Dit gaf hem moed om verder te gaan en hij maakte een vergelijking met zijn eerste optreden bij het volk in Crossweeksung. Zou de Heere hier ook Zijn Geest uitstorten? Hij zag dat de bekering van de Indianen niet zijn werk was, maar Gods werk. Hij kon alleen maar zaaien, maar God moest de wasdom geven. Hij bezocht verschillende plaatsen in de omgeving en ging ook naar Delaware. Overal sprak hij met de Indianen over het christelijk geloof, daartoe bijgestaan door zijn tolk. Soms viel hij bijna neer van zwakte. Het bloed spuwen kwam terug, wat erop wees dat hij een ernstige ziekte had en eigenlijk rust moest houden. De bedruktheid van geest kwam steeds terug, zeker nu hij ook zag dat zijn woorden geen doel troffen.

Op 7 september, de dag des Heeren, voelde hij zich zo zwak en treurde hij dat hij naar zijn gevoel niets voor God kon doen. Er bleef weinig over dan in het huis waar hij verbleef te spreken over het Woord en te bidden om de uitstorting van de Heilige Geest. Hij wilde veel langer onder de Indianen in Susquehanna blijven, maar kon dit niet vanwege zijn slechte gezondheid. Twee dagen later reed hij ongeveer dertig mijl van de rivier af. Hij werd doornat vanwege een plensbui die hem onderweg overviel. Zijn trouwe helpers bleven hem omringen. Zij lieten zien wat het belijden van

Christus inhoudt. De onwetende Indianen waren verbaasd toen zij volksgenoten zagen bidden en God dienen. Zij bleven echter hardnekkig vasthouden aan hun eigen gebruiken.

Brainerd werd genoodzaakt om zijn reis abrupt af te breken. Hij kon niet meer. Op 12 september kwam hij bij een vriend aan die in de buurt van Philadelphia woonde. Hier werd hij gastvrij ontvangen en vriendelijk onthaald. De volgende zondag bleek hij weer in staat om te spreken. Hij deed dit over de veelzeggende woorden uit Lukas 14 vers 23, *'En de heer zeide tot de dienstknecht: ga uit in de wegen en heggen en dwing ze in te komen, opdat mijn huis vol worde.'* Hier kon hij geheel bijvallen. Dit was zijn begeerte om mensen te bewegen tot het geloof in Christus. Zo wilde hij Gods raad uitdienen. *'Uw wil geschiede'*, was de bede van zijn ziel. Zijn lichaam werd afgebroken, maar zijn ziel hield vast aan de vastheid en zekerheid van Gods beloften.

Op zaterdag 20 september keerde hij te Cranberry terug bij het volk, waarmee hij zich zo verbonden voelde. 'Ik vond ze bij elkaar in het gebed, kwam tot hen en gaf hen enige mededelingen over Gods leidingen met mij en met mijn reisgenoten, waardoor zij zeer bewogen werden. Toen bad ik met hen en de Goddelijke aanwezigheid was onder ons; verscheidene smolten weg in tranen en schenen een gevoel van Goddelijke dingen te hebben, maar omdat ik zeer zwak was, werd ik genoodzaakt om op tijd naar mijn woning te vertrekken. En ik voelde mij 's avonds erg uitgeput. Aldus heeft de Heere mij door de moeilijkheden en gevaren van een andere reis naar Susquehanna geleid en mij behouden teruggebracht, hoewel onder een grote mate van ongesteldheid. O, of mijn ziel werkelijk en recht dankbaar mocht zijn voor de vernieuwde blijken van Gods goedertierenheid! Ik heb op deze reis veel moeilijkheden en benauwdheden ondergaan, maar de Heere heeft mij onder die alle ondersteund.'

Tot hiertoe had Brainerd consequent een dagboek bijgehouden, maar door zijn zeer zwakke gezondheid ontstonden hierin wat hiaten. Hij was soms niet in staat om de pen te vatten, maar als hij enigszins kon, probeerde hij toch wat op te schrijven, zodat de laatste tijd van zijn leven niet in het duister gehuld is. Het was de tering die zijn lichaam sloopte. In die tijd waren er geen geneesmiddelen tegen deze slopende ziekte. Eetlust ontbrak hem, koorts en bevingen hem soms en het bloed spuwen nam steeds meer toe. Hij woonde nu in Cranberry in zijn vierde woning. Zijn trouwe volk omringde hem en zocht hem te vertroosten en bij te staan. Preken kon hij niet meer, zo nu en dan schreef hij wat gedachten op. Overdenken en bidden werden voor hem zware bezigheden die zijn lichaam niet konden verwerken. Geduldig lag hij op bed en gaf hij zijn ziel in Gods handen over.

'Het was twijfelachtig of ik ooit beter zou worden, maar dit was mij vaak tot troost, dat mijn leven en dood niet afhingen van mijn keuzen. Ik was verheugd te denken dat Hij Die oneindig was, in deze zaak had te beslissen en dat ik niet nodig had de dingen aan alle kanten te overwegen om een keus te doen, of ik leven of sterven wilde. Zo bracht ik de tijd door, waarbij ik weinig kracht had om te bidden, maar geen tijd om te schrijven en te lezen, en nauwelijks enige tijd om te overdenken, maar door Gods goedheid kon ik echter de dood met bedaardheid en vaak met gevoelige blijdschap onder ogen zien. O, hoe zalig is het om in de begeerte voor de dood bereid te zijn! De Heere geve dat ik ook dadelijk bereid mag zijn.'

Op 28 september probeerde hij te preken. Hij kwam niet verder dan een half uur. Zijn tekst was 2 Korinthe 13 vers 5, *'Onderzoekt uzelf of gij in het geloof zijt, beproeft uzelf. Of kent gij uzelf niet, dat Jezus Christus in u is? tenzij dat gij enigszins verwerpelijk zijt.'* Uitgeblust en bevangen van koorts, keerde hij thuis terug. Wat was het moeilijk om niet te kunnen doen, wat hij wilde doen. Hij moest leren nazeggen: 'Heere, niet mijn wil, maar Uw wil geschiede!' 'Dit kan ik nu door genade zeggen ten aanzien van leven of dood; de Heere doe met mij wat goed is in Zijn ogen, opdat hetzij ik leve of sterve, ik Hem verheerlijken mocht, Die waardig is te ontvangen de dankzegging en de eer en de heerschappij in alle eeuwigheid. Amen.'

Toch werd Brainerd zo bijzonder ondersteund dat hij zelfs in staat was om het Avondmaal te bedienen. Zelfs in de tijd van voorbereiding hield hij enkele korte preken. En op des Heeren dag, **5 oktober**, toen hij zich eerst erg zwak voelde en bang was zijn werk niet te kunnen doen, kreeg hij kracht en vrijmoedigheid om te spreken over: *'Zie het Lam Gods, Dat de zonde der wereld wegneemt.'* Hij was zelfs in staat om een samenvatting van deze preek in zijn dagboek weer te geven. Hij had zijn preek in drie punten verdeeld: Het eerste was in welk opzicht Christus het Lam van God genoemd wordt, vervolgens 'hoe en in wat voor opzicht Hij de zonde van de wereld wegneemt' en tenslotte 'hoe wij Hem zien, teneinde onze zonde weggenomen worden'. Als het gaat over voor wie Christus betaald heeft, merkt hij op dat Hij de zonde van de uitverkorenen dadelijk wegneemt, maar wel handhaaft hij daarvoor dat het bloed van Christus 'genoegzaam is om een antwoord te geven aan de zonden van de wereld en om alle mensen te verlossen'.

Na de preek doopte hij twee mensen en aan de bediening zaten veertig Indianen aan en ook een aantal blanken. 'Dit was een tijd van Gods macht en genade en velen schenen zich in God te verblijden. O, hoe beminlijk was de zoete vereniging en eendracht die zich onder mijn godvrezend volk vertoonde. Mijn ziel was verkwikt en mijn godvrezende vrienden onder de blanken waren ook met mij verblijd.'

Na de viering bleek hij haast niet in staat om thuis te komen, zo moe was hij. Enkele vrienden ondersteunden hem op weg naar zijn woning. Met veel pijn lag hij op bed, maar toch ontving hij bezoek. 'O, hoe werd deze dag niet in gebeden en dankzeggingen onder mijn dierbaar en beminde volk doorgebracht. Men hoorde hen de hele morgen, voor de openbare godsdienst, en 's avonds tot middernacht toe bidden en Gode lofzangen zingen in een of ander van hun huizen. Mijn ziel was verkwikt, hoewel mijn lichaam zwak was.'

3 november was zijn laatste dag in Cranberry. Hij reisde naar Elizabethtown, naar familie Dickinson om daar de winter door te brengen en de vergadering van de synode bij te wonen, maar hier kwam hij voor niets aan, omdat de synode verplaatst was naar New-York. Het was eigenlijk onverantwoord om dergelijke reizen nog te maken. Weer werd hij neergeveld op bed en kreeg koorts.

Thuis gekomen bleek hij opnieuw erg zwak te zijn. Hij vond het smartelijk om te zien hoe zijn schapen van hun herder verstoken waren. Hij riep hen bij elkaar in huis en sprak met hen over Matthéüs 5 vers 1 tot 16, de zaligsprekingen van de Heiland. 'Deze rede, hoewel in veel zwakheid uitgesproken, werd met kracht vergezeld voor velen van de hoorders, in het bijzonder wat over de laatste verzen gesproken wordt, waarbij ik aanhield op het oneindig kwaad dat de godsdienst wordt toegebracht, wanneer ons licht duisternis werd in plaats van het te laten schijnen voor de mensen.' Het was een ontdekkend woord dat doel trof. De Indianen zagen hun gebreken en schuld in hun

eigen wandel. Een voortgaande ontdekking van de overgebleven zonden was voor hen nodig. Droefheid overstelpde hen en daarin verblijdde zich hun herder die niets liever deed dan acht te geven op zijn schapen, opdat zij in de wegen van God zouden mogen wandelen.

Aan het eind van het jaar was hij zover dat hij naar New England zou gaan om vrienden en familie te bezoeken. Tijdens een kort verblijf in Elisabethtown schreef hij zijn broer Israel die in New Haven studeerde, een korte brief, waarin hij hem mededeelt dat hij zich voorbereidt op de dood.

'Ik had mij voorgenomen om je in dit jaar met andere vrienden in New England te bezoeken', maar deze begeerte is niet vervuld. Hij geeft aan dat de tering zijn lichaam sloop, maar dat hij niet bang is om te sterven. 'O, wat een zegen om van de belemmeringen van het vlees en van het lichaam der zonde en des doods verlost te zijn! O, hoe onuitsprekelijk dierbaar zal het zijn overgebracht te worden tot een staat van volmaakte heiligheid! Geloof me, broeder, de levende beschouwing van en hoop op deze dingen zullen de koning der verschrikking zelfs beminnelijk doen voorkomen. Lieve broeder, houd toch de eeuwigheid in het oog en gedraag je als één die haast rekenschap zal moeten geven van al wat in het lichaam geschied is. Dat God je God mag zijn en dat Hij je mag bereiden voor Zijn dienst alhier en voor Zijn Koninkrijk en heerlijkheid hierboven is de begeerte en het dagelijks gebed van je toegenegen en liefhebbende broeder David Brainerd.'

Hij schreef deze brief in Elisabethtown op 14 november 1746.

Toen hij meende dat zijn einde nabij was heeft hij aan een broeder van wiens geestelijke staat hij geen zekerheid had, een brief geschreven. Zie Bijlage I

Afbraak van het menselijk lichaam als gevolg van een ongeneeslijke ziekte gaat soms gepaard met enige opflukeringen. Zo was het ook met Brainerd. In december 1746 was hij er zelfs zo goed aan toe dat hij vrienden kon bezoeken en kerkdiensten bijwonen. Maar in januari ging het weer achteruit. Hij hoestte erg, had geen eetlust en voelde zich moe van alles. Zijn vrienden maakten zich grote zorgen, van wie enkelen dachten dat hij nog maar kort zou leven. Zijn ziel werd door dit alles vaak terneergedrukt, hoewel hij wist dat zijn eeuwige bestemming vast lag in zijn God.

1 februari 1747, de dag des Heeren: 'Ik genoot, hoewel in een zeer zwakke toestand, een grote mate van troost en zoetheid in Goddelijke dingen en werd in staat gesteld om te pleiten en bewijsgronden bij God te gebruiken in het gebed, en dat in een kinderlijke gestalte. De volgende Schriftplaats kwam in mijn hart en gaf mij veel steun: "Indien dan gij, die boos zijt, weet uw kinderen goede gaven te geven, hoe veel te meer zal uw Vader Die in de hemelen is, de Heilige Geest geven degenen die Hem bidden?" Ik mocht aanhoudend op deze tekst pleiten en zag dat de Goddelijke trouw ervoor garant staat om beter met mij te handelen dan een aardse vader met zijn kind doen kan.'

Deze bemoediging deed ook zijn lichaam goed en het scheen daarna wat beter met hem te gaan. Enkele weken daarna ging hij naar Newark, waarschijnlijk om Aaron Burr te bezoeken. Vier maanden lang was hij inmiddels van zijn gemeente verstoken en verbleef hij in Elisabethtown waar vrienden hem met zorg omringden. Wat was hij blij dat een Indiaan uit zijn eigen gemeente hem bezocht en enkele brieven meebracht. Deze bevatten goed nieuws over de voortgang van het werk van God aldaar, waarover

hij zich verblijdde. Hoe verlangde hij naar zijn volk en hoopte hen spoedig weer te zien. Wat was hij dankbaar dat het wat beter met hem ging. Hij kon op 11 maart de diensten ter gelegenheid van een vasten- en bededag bijwonen en ook enkele dagen later was hij in staat om naar de kerk te gaan. Hij voelde zich gedrongen om zelf weer te gaan preken.

Op 18 maart reed hij met zijn paard in de richting van Cranberry om zijn volk te bezoeken. Onderweg was hij erg neerslachtig, wat een belemmering was in de ontmoeting van hen die hij zo had lief gekregen. Hij sprak met hen, deed onderzoek naar hun geestelijk leven en was wat bedroefd toen hij hoorde van enkele onaangename dingen. Hij probeerde zijn ziel tot God op te heffen, maar zijn geest bleef in de put van moedeloosheid zitten. Desondanks riep hij de mensen bij elkaar en hield hij een preek. Hij zag dat zij zeer aangedaan waren bij het zien en horen van hun voorganger.

Dit was de laatste keer dat hij onder zijn gemeente verkeerde, de kudde die door middel van zijn werk was gevormd. Hij bleef bij hen van 18 tot 20 maart 1747. Op aarde zou hij hen nooit meer zien. Besepte hij dit, toen hij met een droefgeestig gemoed deze plaats verliet? Hij bracht zijn gevoelens niet in zijn dagboek onder woorden. Zijn aantekeningen waren wat minder en korter geworden vanwege het lijden dat hij meemaakte. De pijnen verergerden en noodzaakten hem om de hele dag op bed te liggen. Zij waren zo fel en langdurig dat het hem onmogelijk scheen om een dag lang in deze toestand voort te leven. Hij verhaalt dat de Heere de middelen tot vermindering van de pijn zegende. Hij werd wel steeds zwakker en verlangde naar de dood, niet alleen om van al deze smarten verlost te zijn, maar om tot een toestand van volmaakte heiligheid te mogen komen.

De lente was aangebroken. Zoals de natuur verlangde naar de bloeitijd en tijd van vruchten, zo verlangde Brainerd naar de vruchtbaarheid van hart en leven. 'Mijn ziel dorstte naar genade, maar helaas, hoe ver was ik ervan af om te verkrijgen wat ik als zo uitnemend zag! Ik was gereed om te wanhopen om ooit een heilig schepsel te worden en nochtans kleefde mijn ziel God achterna, maar nooit zag ik mijzelf zo ver ervan af om het gegrepen te hebben of reeds volmaakt te zijn zoals in die tijd.'

Hij kon op die dag het Avondmaal meevieren en zag zijn eigen ledigheid en gebrek tegenover Gods heiligheid. Onder de bediening voelde hij zich verbonden aan zijn vrienden en aan de Zaligmaker. 'Ik probeerde al mijn en Zijn vijanden voor Hem te brengen en ze voor Zijn voeten neer te slaan en bevond een grote ruimte en vrijmoedigheid in het smeken om verlossing van deze geestelijke dood, zowel als in het bidden om de Goddelijke gunst voor mijn vrienden, voor de gemeente en voor de kerk van Christus in het algemeen.'

Hij kreeg zelfs kracht om op **7 april** het huwelijk van John Dickinson in Newark te bevestigen. Op die dag was hij niet moedeloos en reed hij 'in een zeer aangename gestalte, geheel kalm en verkwikt'. Hij verblijdde zich in het gezelschap van zijn vrienden tijdens deze bijzondere gelegenheid. Dickinson was 59 jaar oud toen hij met de 27-jarige Mary Crane trouwde. Hij was de president van het College van New Jersey en als zodanig algemeen geacht. Deze huwelijksdag werd in dezelfde week gevolgd door een bevestiging van een predikant en een toelatingsexamen, die Brainerd beide bijwoonde. Daarna ging hij weer naar Elisabethtown om op de vergadering van de classis aanwezig te zijn.

De maandag daarop assisteerde hij bij het examen van zijn broer John Brainerd. Deze had ook grote belangstelling voor het werk van de zending en ging regelmatig naar Cranberry om de Indianen te bezoeken. Hij zou de opvolger van zijn broer worden en ook met veel zegen onder de heidenen werkzaam zijn.

Zo wisselden de gebeurtenissen van vreugde en van verdriet elkaar af. In dit alles moest Brainerd een lichaam meedragen dat uitgeput was en steeds meer door de tering aangetast werd. De gesteldheid van zijn hart had ook grote wisselingen. Zo lezen we de ene dag dat hij 'enige godvrezende vurigheid en geestelijke begeerten. had in het gebed'. 'Mijn ziel ging uit naar God en had een welbehagen in Zijn Goddelijke volmaaktheden.' De dag daarop klaagt hij over zijn tekortkomingen. 'Ik was 's morgens in een bittere angst van de ziel, zoals ik haast nooit eerder gevoeld heb. Ik ging de hele dag voort in benauwdheid, probeerde waar ik was te bidden en kon niet nalaten om dat te doen. Ik beschouwde mijzelf als zo verdorven dat ik niemand durfde aan te kijken, en ik was zelfs bedroefd dat iemand mij enige achting toonde of ten minste dat zij zo bedrogen waren om te denken dat ik dit verdiende.'

Maar de volgende dag kreeg Brainerd weer ruimte in het gebed: "s Avonds mocht ik, hoewel geheel onwaardig, door de Heere getrokken worden tot de troon der genade en gaf Hij mij een gevoel van Zijn gunst, hetwelk mij een onuitsprekelijke ondersteuning en bemoediging gaf, hoewel ik nauwelijks durfde hopen dat deze genade werkelijk was, omdat zij mij zo groot voorkwam. Toch kon ik niet anders dan mij verheugen dat God Zijn verzoend aangezicht aan zulk een verdorven zondaar wilde ontdekken. Schaamte en verwarring bedekten mij soms en dan kregen de hoop, blijdschap en verwondering over Gods goedheid de overhand. Soms kon ik niet anders dan mij verwonderen over de Goddelijke goedheid dat de Heere mij niet had laten vallen in al de snoodste zonden en in openbare schandalen die bedacht kunnen worden. Ik voelde mij zo gedrongen om God te loven, zodat dit een korte tijd mijn schaamte en bedruktheid van geest vanwege mijn zonden scheen te verslinden.'

Op zijn laatste verjaardag, **20 april 1647**, kunnen we hem weer op het bed vinden bij de familie Dickinson.

Op 21 april ging hij op reis naar zijn geboortestreek om daar wat tot rust te komen. Op weg naar New Engeland overnachtte hij in New York en ging vandaar naar East Haddam. Zijn dagboek verschaft weinig informatie over dit verblijf. Waarschijnlijk verbleef hij bij zijn zuster Jerusha Spencer, die onlangs een kind verloren had. Het was goed om zijn familie weer te zien.

Op 1 mei gaat hij afscheid nemen van zijn familie en geliefde zuster Jerusha, die enkele maanden later stierf.

Brainerd mocht terugzien op zijn leven en werk en daarbij Gods leidingen opmerken. Ook zag hij hoe hij steeds werd gedrongen om de hoofdzaken van de leer van de zaligheid te preken. Hij noemt *de wedergeboorte, het nieuwe schepsel, het geloof in Christus, de toename in heiliging, God lief te hebben boven alles, geheel tot Zijn eer te leven en zelf niets te zijn*.

Opvallend blijft de diepe ontdekking die Brainerd steeds opnieuw had van de snoodheid van zijn hart. Ondanks het feit dat hij in heiliging was toegenomen, bleef het inblijvend verderf voor hem een gifangel die niet scheen weggenomen te kunnen worden. Het besef hiervan hield hem laag bij de grond en bewaarde hem voor geestelijke hoogmoed. Zo had hij op 17 mei zo'n gezicht van zijn verdorven hart, dat het scheen 'alsof er niets anders dan zonde en verdorvenheid' was. 'Kwaden tot zonder getal hadden mij omgeven; mijn gebrek aan geestelijkheid en om heilig voor God te

leven, mijn verlaten van God en het leven voor mijzelf; al de gruwelen van mijn hart en leven werden mij nu voor ogen gesteld en ik had niets anders te zeggen dan: "O God, wees mij zondaar genadig." Tegen de middag zag ik dat de genade van God in Christus oneindig vrij is tot zondaren en wel tot zulke zondaren als ik mijzelf zag. Ik zag ook dat God het hoogste Goed is en dat in Zijn aanwezigheid het leven is en ik begon te verlangen om te sterven, opdat ik bij Hem in een staat van bevrijding van alle zonde mocht zijn. O, wat een klein blijk van Zijn uitnemendheid verkwikte mijn ziel! O, hoe waardig is niet de gezegende God, dat Hij geliefd en aangebeden mag worden en dat men zich daarin mag verlustigen en dat omwille van Hem en vanwege Zijn eigen Goddelijke uitnemendheden!"

Wat hij precies in New England deed, wordt uit zijn dagboek niet duidelijk. Hij bleef niet op een plaats, maar trok heel Connecticut door.

Op 28 mei vertrok hij van Longmeadow bij Enfield naar Northampton, waar Jonathan Edwards woonde en werkte. Edwards kende hem van vier jaar terug uit de tijd dat Brainerd in New Haven studeerde. Nu kreeg hij gelegenheid om nog beter kennis met hem te maken. Hij had niet alleen achting voor zijn geestelijk leven, maar vond hem ook gezellig en prettig in de omgang. Opvallend was voor Edwards zijn ernst en ootmoed, die hij wist te mengen met goede vormen en manieren. Brainerd was wars van een gemaakte vroomheid en farizeese afstandelijkheid. Het was Edwards en zijn gezin een waar genoegen om deze jonge zendeling onder hun dak te mogen herbergen. Zijn gebeden maakten indruk op het gezin en zijn stichtelijke gesprekken sloten geheel aan bij de sfeer die in de pastorie van Northampton heerste. Veel hadden beide 'groten in het Koninkrijk' met elkaar gemeen. Zij waren erg betrokken bij het zendingswerk, hadden een diep verlangen naar de uitbreiding van Gods Koninkrijk en verwachtten een bloeitijd van de kerk. Het kon dan ook niet anders dan dat de gesprekken vaak over deze onderwerpen gingen.

Tijdens zijn verblijf bij Edwards werd een dokter ontboden die Brainerd onderzocht. Deze gaf geen enkele hoop op herstel, omdat de tering in die tijd een ongeneeslijke ziekte was. Deze boodschap weerhield hem er niet van om zich in zijn God te verblijden. Ook de prediking van Edwards droeg hiertoe bij.

De dokter raadde hem aan om veel in beweging te zijn in de buitenlucht. Het zou naar de mens gesproken tot verlenging van zijn leven zijn als hij veel paard reed. Zo trok hij begin juni van Northampton naar Boston en bezocht onderweg verschillende predikanten. Het reizen deed hem inderdaad goed, hoewel hij moe en afgemat bleef. Het was nodig dat iemand hem zou vergezellen om hem te helpen. Edwards had het oog laten vallen op zijn dochter Jerusha die hij hiervoor geschikt achtte. Het was niet zo dat David een relatie met haar had, zoals men later wel beweerde, maar wel groeide er een geestelijke band tussen beiden. Nu was hij afhankelijk geworden en waardeerde hij het des te meer dat het gezin Edwards zich over hem ontfermde en Jerusha zich voor zijn verzorging en verpleging wilde inzetten. Hij had haar al eerder ontmoet in New Haven en wist dat zij een meisje was dat de Heere oprecht vreesde, zoals met alle leden van het gezin het geval was.

7 juni schrijft hij: 'Mijn aandacht was zo opgewekt en mijn ziel zo ingenomen met wat ik op deze dag hoorde over de uitnemende dierbaarheid van de zaligmakende genade van Gods Geest, dat mijn lichaam in haar zwakke toestand daardoor bijna overwonnen werd. Ik zag dat de ware genade werkelijk zeer dierbaar is, dat deze zeer

zeldzaam is en als zij er is, dat er maar een kleine mate van gevonden wordt, tenminste dit zag ik in mijn geval.'

Toch mocht Brainerd niet onderschatten wat hij in zijn leven had ontvangen. Zo zag hij op een morgen hoe dierbaar de zaak van het Koninkrijk van de Zaligmaker is. 'Ik kon niet anders dan verlangen dat het bevorderd mocht worden in de wereld. Ik zag ook dat deze zaak Gods zaak was en dat Hij een oneindig groter achting en bezorgdheid daarvoor had dan het mogelijk was dat ik hebben kon, en dat, zo ik enige ware liefde had voor dit gezegend belang, dit maar een druppel was die uit deze oceaan kwam. Vandaar dat ik gereed was om mijn hoofd met blijdschap op te heffen en ik besloot, als Gods zaak Hem zo dierbaar en kostelijk was, Hij ze wel zou bevorderen.'

Zo was hij op **8 juni zeer** ziek en nabij de dood. Volgens de dokter had een kleine zweer in zijn longen zijn gezondheidstoestand verslechterd. 'In deze zeer zwakke toestand bleef ik verschillende weken en was veelvuldig zo slecht eraan toe dat ik geheel sprakeloos was en niet in staat bleek om een woord te fluisteren.' Als hij het waagde om buiten de deur te komen, overviel hem een flauwte. Met moeite kon hij ademen en soms als vrienden rondom zijn bed stonden, dachten zij dat hij de laatste adem zou uitblazen. Hij had hoge koorts wat hem verbijsterd maakte. Toch bleef hij bij zijn verstand. De Heere gaf hem zelfs zo'n helderheid in overdenking en gedachten dat hij zich ondanks al zijn ellenden kon richten op de grote leerstukken van de genade. Hij zag dat het wezen van de ware godsdienst bestaat in *de gelijkvormigheid aan God, in het onbaatzuchtig dienen van Hem en in de begeerte om voor Hem te zijn en voor Hem te leven*. Wat een heerlijkheid zag hij in de God van zijn heil; hoe beminde hij Hem met zijn gehele ziel en met al zijn krachten. Hoe verlangde hij om voor eeuwig Hem groot te maken.

'Ik zag verder dat deze Goddelijke gesteldheid, waardoor de ziel God verhoogt en zichzelf in het stof verfoeit, in de ziel wordt gewerkt door Gods ontdekking van Zijn heerlijke volmaaktheden in het aangezicht van Jezus Christus, door de bijzondere werking van de Heilige Geest, zodat Hij ook niet anders kan doen dan voor Zijn eigen werk te zorgen.'

Zo ging op zijn ziekbed een volheid voor hem open en beschouwde hij Gods deugden in volmaaktheid met een diepe verwondering en aanbidding. Dit bracht hem ook tot beproeving van zichzelf of zijn godsdienst God behaagde. Hij zag veel van zijn godsdienst als eigen bedoeling, zelfs in de beste plichten. Hij ontdekte geestelijke hoogmoed, zelfverheffing en veel andere zonden, maar toch kon hij zeggen dat de wortel der zaak in hem gevonden was. 'Ik voelde nu een liefde tot Gods eer en verlangde naar de hemel, als een toestand waarin ik volmaakt God verheerlijken zou, meer dan een plaats van zaligheid voor mijzelf. Dit gevoel van de liefde van God in mijn hart, dat naar ik vertrouw de Geest van God opnieuw in mij verwekte, was voldoende om een volkomen voldoening te geven en om mij te doen verlangen, zoals ik vaak tevoren gedaan heb, om met Christus te zijn. *Ik zocht in die tijd niet van die plotselinge ingevingen die velen zo behagen, maar dat Christus en Zijn weldaden de mijne zijn en dat God mij liefheeft.*'

De grondslag van de zaligheid hield hem op het ziekbed steeds bezig. Deze overdenkingen werden versterkt door het lezen van gedeelten uit het dagboek van **Thomas Shepard**, de puriteinse prediker uit het Amerikaanse Cambridge die in 1649 was overleden. Thomas Prince uit Boston had het voornemen opgevat om deze

Overdenkingen en geestelijke bevindingen voor de pers gereed te maken. Zodoende kreeg Brainerd het manuscript onder ogen dat hij met veel stichting las. Het viel hem op dat Shepard dezelfde gedachten had als hij als het gaat over het wezen van de godsdienst. Het is dan ook niet vreemd dat hij een korte inleiding op dit boekje schreef, die hij in augustus afrondde. Deze voorrede kan worden beschouwd als een geestelijk testament dat hij voor het nageslacht heeft bewaard. Een testament dat meer bestaat in het onderscheiden van een waar en vals geloof, dan een vertolking van zijn hemelse verlangens. Brainerd was mede door de beproeving van zijn eigen geestelijk leven tot het inzicht gekomen hoeveel vleselijke ijver en gevoelens buiten Christus in een mens gevonden kunnen worden. Wanneer er geen waar beginsel is van de ware godsvrucht en deze gevoelens steeds de boventoon voeren, mag met recht worden betwijfeld of er sprake is van een waar geestelijk werk uit God Zelf.

Treffend is het begin van zijn inleiding op het boekje van Shepard: 'Het is altijd een zaak van het hoogste belang, zowel ten opzichte van de eer van God als van de belangen van de mensen, dat de ware godsdienst juist wordt beschreven, opdat deze zich vertone in een natuurlijke voortreffelijkheid, waarde en schoonheid, alsmede in al zijn goedheid en kracht, al wat de ziel gelijkvormig maakt aan het beeld van de volzalige God, de wandel en de praktijk van de regels van Zijn Woord en het voorbeeld van Christus, en de mens bekwaam maakt tot de heerlijke bezigheden en genietingen van de hemelse staat, zowel als tot een getrouwe vervulling van de plichten die hem door de Goddelijke voorzienigheid in deze tegenwoordige wereld zijn opgelegd.'

Deze volzin geeft aan welke kant hij uit wil gaan en maakt de lezer nieuwsgierig hoe hij een en ander uitwerkt.

Het gaat hem erom dat God Zelf in de godsdienst aanwezig is en de hoogste plaats daarin inneemt. De huichelaar kan menen God te bedoelen, maar hij heeft ten diepste alleen zichzelf op het oog. Zijn godsdienst is niet meer dan 'een mengsel van eigenliefde, verbeelding en geestelijke hoogmoed'.

De uitkomst van de opwekking in Noord Amerika heeft ook laten zien dat er nog zoveel kaf onder het koren is. Velen hebben zich laten verleiden door ingevingen en mystieke uitingen die niet gebaseerd zijn op het Woord van God. Zij gaven voor bijzondere openbaringen te hebben, maar zij ontptopten zich als dienaren van satan. Aan de andere kant erkent Brainerd, en dat doet hij met veel dankbaarheid, 'dat God een heerlijk werk van genade uitvoerde en ongetwijfeld een oogst van zielen voor Zich inzamelde'. Deze wortel is uit God, maar de andere wortel is uit de mens en eindigt in de mens.

'Het is te vrezen', zo vervolgt Brainerd, 'dat de bekeringen van sommigen geen betere grondslag hebben dan dit, namelijk: dat zij, nadat zij een poosje onder enige bekommering over hun zielen zijn geweest, en misschien enige zeer grote en ongemene benauwdheid en angst hebben doorstaan, zich plotseling hebben verbeeld dat zij Christus in de een of andere bijzondere gestalte hebben gezien, hetzij dat Hij voor hun zonden aan het kruis Zijn bloed vergoot en stierf, of misschien dat Hij tegen hen glimlachte of hen vriendelijk aanzag en hun daarmede Zijn liefde te kennen gaf'.

Dergelijke visioenen die niets meer uitwerken dan de godsdienst in het vlees, zijn voor Brainerd bedrog van de bovenste plank. Dan noemt hij nog het krijgen van teksten en waarheden, die met kracht in het gemoed komen, die niet verder brengen dan de woorden zelf en geen wezenlijke verandering uitwerken als kenmerk van een nabijkomend werk waarmee velen zich bedriegen. 'Gelijk de bekering van dit soort mensen is, zo zijn ook hun latere bevindingen. Het is alles gebouwd op verbeelding,

krachtige indrukken en plotselinge voorkomingen, waardoor zij gewoonlijk zeer vast vertrouwen alsof zij onmiddellijk door God onderwezen zijn dat hun staat goed is.' Dit zelfbedrog kan zich in verschillende vormen openbaren, maar de wortel hiervan blijft gelijk, namelijk eigenliefde.

Ook Shepard was zich bewust van het gevaar van dergelijke bedrieglijke of nabijkomende openbaringen in het hart, die niet met Christus verbinden maar op dezelfde grondslag van zichzelf doen voortbouwen. Het is nodig om het snode van het kostelijke te onderscheiden en de juiste toetssteen voor te houden. Het sieraad van Shepards leven was zelfverloochening en ootmoed. 'Ik ben ervan overtuigd', zo schrijft Brainerd in zijn voorwoord, 'dat een ieder die aandachtig leest, zal toestemmen dat hij er meer ware nederigheid, ontbloting, zelfwalging, besef van grote onvruchtbaarheid, eigenliefde, grote snoodheid van hart en weinig vorderingen in genade in zal vinden; ik zeg dat die noodzakelijk zal moeten toestemmen dat hij in deze bevindingen van Shepard meer uitdrukkingen van diepe ongeveinsde zelfvernederings zal vinden dan sommigen willen toestaan.' Voor hem is dit het bewijs van echtheid, wanneer een zondaar voor God in het stof komt en Hem mag aanbidden in al Zijn deugden en werken. Dit was bij Shepard de snaar die Brainerd trof en daarin kon hij zich geheel vinden. Ook hij had geleerd zichzelf te verfoeien en aan God genoeg te hebben.

Brainerd leerde ook in zijn ziekte aan God genoeg te hebben. 'Wie heb ik nevens U in de hemel? Nevens U lust mij ook niets op de aarde!' was de slotsom van zijn aardse loopbaan. Zo stond hij aan de grenzen van de eeuwigheid. Hij verlangde naar 'het huis niet met handen gemaakt, maar eeuwig in de hemelen', het huis waarvan de Heere Zelf de Bouwmeester is en waarin Hij Zelf woont.

Op 30 juni schrijft hij vanuit Boston aan zijn broer Israel. Zie deze brief in bijlage I.

Hoofdstuk 14

Aan het einde hangt de kroon

Tijdens zijn verblijf in Boston werd Brainerd door veel personen bezocht. Ook mensen van aanzien kwamen naar hem toe. Predikanten uit de stad zelf en van buitenaf bezochten hem. De zendeling was overal bekend geworden en genoot allereerste achting. Hiertoe had vooral de uitgave van een gedeelte van zijn dagboek bijgedragen. Dit was in 1746 bij William Bradford in Philadelphia verschenen. In december 1745 had Brainerd contact opgenomen met deze uitgever en hem geschreven dat hij, daartoe aangemoedigd door zijn vriend Ebenezer Mill, de christenwereld iets wilde laten zien van zijn werk onder de Indianen, met de bedoeling dat deze of gene daardoor bewogen mocht worden om ook met zendingswerk te beginnen. Hij was al een tijd op zoek naar een medewerker en beoogde op deze wijze iemand te kunnen vinden.

Hij was zich in die tijd meer dan ooit bewust van de bedrieglijkheid van het menselijk hart. Vandaar dat hij de gelegenheid waarnam om anderen te wijzen op het gevaar van nabijkomende genade. Ingevingen, visioenen en verbeeldingen buiten het Woord van God, die vooral tijdens de grote opwekking voorkwamen, hadden velen verleid om hieruit hun staat voor de eeuwigheid op te maken. Het lezen van het boek van Jonathan Edwards *Religious Affections*, over godsdienstige gevoelens, had hem nog meer ervan doordrongen hoe nodig het was om de kenmerken van de ware godsdienst op duidelijke wijze weer te geven. Juist in het licht van zijn naderende levenseinde besefte hij des te meer hoe licht een mens bedrogen kan worden voor de eeuwigheid. Ook waarschuwde hij tegen de stelling dat het wezen van het geloof hierin bestaat dat 'Christus voor mij in het bijzonder gestorven is'. Er waren er die deze opvatting zover dreven dat aanvechtingen en bestrijding hierin geen plaats meer hebben. Brainerd was bang voor een vermetele zekerheid die niet gepaard gaat met een tere godsvreze en bevinding van het hart. Tijdgelovigen hebben hun eigen geloof en rechtvaardiging als grond en niet God in Christus.

Ook in brieven uit die tijd komen we zijn vrees voor zelfbedrog tegen. Zo schreef hij aan een kandidaat voor het predikambt: 'Lees veel het boek van Edwards over *de godsdienstige gevoelens* en wees bezig om een helder onderscheid te maken tussen de bevindingen en gevoelens in de godsdienst, opdat je het goud van het blinkende schuim mag onderscheiden.'

En ook in een brief aan zijn broer John beveelt hij het boek van Edwards aan: 'Lees Edwards over *de godsdienstige gevoelens*, waarin het wezen en de ziel van de godsdienst helder van alle valse gevoelens wordt onderscheiden.' 'Daar zijn er velen die zich verheugen in hun ingebeelde rechtvaardiging, maar wat bewijzen deze anders dan dat zij zichzelf liefhebben? Daar de ziel zich integendeel in de ware geestelijke genietingen in God verblijdt vanwege wat Hij in Zichzelf is, Hem prijst om Zijn heiligheid, soevereiniteit, macht, getrouwheid en om al Zijn andere volmaaktheden en Hem aanbidt omdat Hij is wat Hij is en omdat Hij een oneindige heerlijkheid en zaligheid onveranderlijk bezit.'

Dit schreef hij aan zijn broer John, zie brief 7 bijlage I, die inmiddels was begonnen in Bethel in New Jersey, om daar onder de Indianen te werken. Daar had hij ook contact

met de gemeente die Brainerd onder hen gevormd had. Het was zijn behoefte om een korte boodschap via zijn broer aan hen door te geven.

Zijn zendingswerk onder de Indianen stond alom in de belangstelling. Er was een nieuw genootschap opgericht in Londen om in New Engeland en omgeving het zendingswerk te steunen. Door een nalatenschap van Dr. Daniel Williams in Londen was geld vrijgekomen om twee zendelingen in dit gebied te onderhouden. Enkele bestuursleden van dit genootschap bezochten Brainerd om hem om raad te vragen. Zij dachten aan een nieuw arbeidsveld onder de Indianen die de Six Nations (zes volkeren) werden geheten. Ook werd door enkele welgestelde heren in Boston een plan beraamd om een school onder de Indianen te steunen. Deze bezoeken waren voor de zieke eensdeels vermoeiend, maar aan de andere kant een bevestiging dat de Heere zijn werk onder de heidenen zou voortzetten en andere mannen hiervoor zou roepen. Hij was er in die tijd wat beter aan toe, zodat hij de nodige adviezen kon geven.

Edwards dochter Jerusha stond de zieke zendeling in alles bij. In brieven aan haar vader en moeder gaf zij regelmatig informatie over zijn toestand. Zo schreef zij op **23 juni**: 'Op donderdag was hij erg ziek vanwege een hevige koorts en zware pijn in zijn hoofd en borst, en soms ijlde hij. Zo bleef hij tot zaterdagavond, toen hij in doodsangst scheen te zijn. Het huisgezin zat bij hem op tot een of twee uur en verwachtte dat ieder uur het laatste zou zijn. Op de rustdag was hij een beetje beter, zijn hoofd was beter, maar zijn borst erg pijnlijk en hij kon haast geen adem halen. Gisteren was hij in alle opzichten beter. Vannacht sliep hij weinig en vanmorgen gaat het veel slechter. Dokter Pynchon zegt dat hij niet de minste hoop voor zijn leven heeft; ook denkt hij niet dat hij ooit uit zijn kamer zal komen, hoewel het evenwel niet zou kunnen gebeuren dat hij naar Northampton kwam.'

In haar brieven noemt Jerusha Edwards regelmatig Mr. Bromfield. Bij deze bekende koopman in Boston verbleven zij. Dokter Pynchon, die de zieke regelmatig bezocht was ook bekend, niet alleen als dokter, maar ook als prediker, rechter en commissaris van het Harvard College. Wat dat betreft was Brainerd in goede handen, maar ook deze beroemde mannen waren niet in staat om hem in het leven te behouden. Volgens Pynchon kon hij nog enkele maanden leven, maar het was ook mogelijk dat hij in een vlaag van koorts de geest zou geven. Jerusha schreef een andere keer dat hij nauwelijks kracht had om adem te halen, zo zwak was hij. Zijn longen werden steeds meer aangetast door de vreselijke ziekte. Des te meer voelde Brainerd dat de tijd van zijn ontbinding aanstaande was.

Maar Gods wegen zijn anders dan de wegen van mensen. Ondanks het feit dat de ziekte doorzette, knapte hij een beetje op. Hij was blij zijn broer Israel te zien, met wie hij van hart tot hart kon spreken. Deze bracht hem de droeve tijding dat zijn zuster Jerusha Spencer, die hij pas nog in Haddam bezocht had, was overleden. Gelukkig was zij heengegaan in de hoop op het eeuwige leven. Zij was hem voorgegaan in heerlijkheid. Het scheen dat hij meer vertrouwen had in het geestelijke leven van zijn broer. In zijn laatste brief aan hem had hij enige zorgen geuit over zijn eeuwige toekomst, maar nu voelde hij zich ook geestelijk aan hem verbonden. Wat was hij blij dat de Heere zijn familie niet voorbijging, maar in de lijn van de geslachten Zijn genade niet onthield. Het kwam zelfs zover dat Brainerd naar de kerk kon gaan.

Op 19 juli, de dag des Heeren, werd hij per rijtuig naar de Old South Church gebracht, waar Joseph Sewall voorging. Deze stond bekend als de 'wenende profeet'; hij was een man die sympathiek stond tegenover de opwekkingsbeweging en in 1740 zijn kansel voor Whitefield had opengesteld, ondanks alle protesten om dit niet te doen. Op deze dag nam Brainerd ook aan het Avondmaal deel. Hij was in staat om in zijn dagboek hierover aan te tekenen: 'In dit sacrament zag ik de verbazende Goddelijke wijsheid vertoond, ja zulk een wijsheid waartoe de tongen van engelen en verheerlijkte heiligen vereist worden om die groot te maken. Het scheen mij toe dat ik nooit iets zou kunnen doen tot aanbidding van Gods oneindige wijsheid, ontdekt in de uitvinding van de verlossing van de mens, totdat ik in een staat van volmaaktheid in de hemel zou worden gebracht. Toch kon ik niet nalaten om mijn ziel en alles wat binnen in mij is op te wekken om de Heere te loven.' Het was een heerlijke dienst voor hem, evenals de namiddagdienst waarin de bekende Thomas Prince voorging.

De volgende dag bleek hij zelfs in staat om Boston te verlaten en naar Northampton te gaan. Hij nam afscheid van zijn vrienden in de stad en sprak met hen over *het wezen van het zaligmakend geloof*. Graag had hij in een geschrift zijn mening hierover willen weergeven, omdat het hem bedroefde dat hierover zoveel misvatting was ontstaan. Een zekere Andrew Crosswell, die zich achter de dweepzieke Davenport had geschaard, de man die visioenen en dergelijke als kenmerken van het werk van Gods Geest had bevorderd, had in een geschrift zulke stellige uitspraken gedaan over de zekerheid van het heil, dat Brainerd het nodig vond om deze te ontzenuwen. Vandaar dat hij in zijn afscheidwoord hierop inging en aandrang om te blijven bij de gezonde woorden van de Heere Jezus Christus. De aanwezigen waren voldaan bij het horen van zijn toespraak, waarop de zendeling voorgoed afscheid van hen nam en hierop in gezelschap van zijn broer Israel en Jerusha Edwards de stad verliet.

Op zaterdag 25 juli kwam hij in Northampton aan. Zijn bed stond gereed in de pastorie van Edwards, waar hij hartelijk werd ontvangen. Het was een vermoeiende reis geweest, maar nu kon hij wat uitrusten en daarbij overdenken wat tot zijn eeuwige vrede dient. Hij schreef in zijn dagboek: 'Ik zag duidelijk dat ik nooit gelukkig kon zijn, ja, dat God Zelf mij niet gelukkig kon maken, tenzij ik bekwaam gemaakt werd om Hem voor eeuwig te behagen en te verheerlijken. Neem dit slechts weg en breng mij dan in de schoonste hemel die engelen of mensen kunnen bedenken, zo zal ik voor eeuwig ellendig zijn.' De heerlijkheid waarnaar hij verlangde was niet de hemel op zich, maar de heerlijkheid van God, in Wiens gezelschap hij begeerde te verkeren.

Brainerd was in het gezin Edwards een welkome gast. Reeds bij een eerder bezoek had Edwards diepgaande gesprekken met de zendeling gehad, die hij nu graag wilde voortzetten. Deze gingen voornamelijk over de onderwerpen waarover hij in Boston veel had nagedacht. De geestdrijverij van Davenport, die zich in feite van de kerken had afgescheiden, vond hij een groot gevaar. Het was nodig om hiertegen stelling te nemen. Edwards gebruikte hiervoor zijn pen om te waarschuwen voor deze uitwassen en uiteen te zetten, waarin een zuivere opwekking bestaat. Vervolgens spraken beiden over de komende bloei van Sion, waarnaar zij zo intens verlangden.

Edwards vertelt hierover, dat vanaf de dag waarop Brainerd door hem in zijn huis werd opgenomen, hij zo lang als hij leefde veel heeft gesproken over de toekomstige voorspoed van Sion, welke zo dikwijls voorzeggd en beloofd is in het woord van God. Het was een onderwerp waarbij hij zeer gaarne stilstond. Zijn geest scheen vervuld te zijn met sterk verlangen dat de zuivere godsdienst spoedig en overvloedig mocht

herleven en bloeien. Ofschoon hij niet de geringste verwachting had dat hij zou herstellen, ja hoe nader de dood kwam en hoe meer de tekenen van zijn naderend einde vermenigvuldigden, scheen toch zijn geest te meer door dit onderwerp ingenomen te zijn. Hij vertelde mij, dat *"hij in al zijn leven nooit zo bezig was geweest in begeerte en ernstige gebeden om de bloei van Christus' koninkrijk op aarde, dan sinds zijn ziekte te Boston."*

Hij gaf zei, zeer verwonderd te zijn dat er in leraars en volk niet méér een gesteldheid was om te bidden om de bloei van de zuivere godsdienst in de wereld. En dat slechts zo'n klein gedeelte van hun gebeden in het huisgezin en elders was gewijd aan dit gewichtige belang.

Hij onderschreef van harte de oproep van een aantal predikanten in Schotland en Amerika *om gemeenschappelijk te bidden voor een opwekking en voor de komst van het Koninkrijk van Christus op aarde.*

Zijn betrokkenheid bij de belangen van Gods Koninkrijk op aarde weerhield hem niet van een nog sterker verlangen naar de hemelse heerlijkheid. Hij moest zich losmaken van zijn taak op aarde. Afscheid van zijn broer Israel had hij al genomen en kort hierop kwam zijn broer John naar hem toe, met wie hij sprak over de Indianen. Blij was hij dat John enkele geschriften had meegebracht, waaronder zijn dagboek dat hij jarenlang had bijgehouden. Het lezen hiervan was hem tot grote troost. Het was nodig om wat zaken te regelen die hem op het hart lagen, omdat hij vermoedde dat hij niet lang meer zou leven.

Op 17 september kwam zijn broer Israel kwam hem weer onverwachts opzoeken en bleef bij hem tot zijn dood toe. Jerusha Edwards omringde hem met liefde en zorg. Op die dag overviel hem diarree, wat hij zag als een voorbode van de dood. 'O, nu komt die heerlijke tijd! Ik heb verlangd om God volmaakt te dienen en nu zal God deze begeerte schenken.!'

Als hij over de dag van zijn sterven sprak, gebruikte hij vaak het woord 'heerlijk' en 'heerlijke dag'. Hij was gewillig om heen te gaan en verlangde naar de dag waarop zijn Heiland hem kwam thuis halen.

Op 19 september liep hij even buiten en mediteerde hij als volgt: 'Hoe oneindig dierbaar is het God lief te hebben en alles voor Hem te zijn! Hierop werd mij ingegeven: je bent geen engel, je bent niet levendig en geoefend. Waarop mijn gehele ziel dadelijk antwoordde: ik bekeer zo oprecht God lief te hebben en te verheerlijken als enige engel in de hemel. Hierop werd mij ingegeven: maar je bent onrein en niet bekwaam voor de hemel. Hierop ontdekten zich dadelijk de gezegende klederen van Christus' gerechtigheid waarin ik niet kon nalaten te juichen en deze te verheerlijken. Ik beschouwde de oneindige uitnemendheid van God, zodat mijn ziel zelfs verbroken werd van verlangen dat Hij verheerlijkt mocht worden. Ik dacht aan waardigheid in de hemel, maar direct keerde de gedachten weer en sprak ik: ik ga niet naar de hemel om eer te ontvangen, maar om God alle mogelijke eer en lof toe te brengen. O, hoe verlangde ik dat God op aarde mocht verheerlijkt worden! Ik ben voor een eeuwigheid geschapen, mocht God maar door mij verheerlijkt worden! Ik gaf niet om de lichamelijke smarten, en hoewel ik er toen slecht aan toe was, voelde ik mij nooit zo gemakkelijk. Ik voelde mij gewillig om God in deze toestand van lichamelijke smart te verheerlijken, als het Hem mocht behagen dat dit zou voortduren. Het graf kwam mij werkelijk begeerlijk voor en ik verlangde dat mijn beenderen daarin besloten

mochten zijn, maar ach, dat God verheerlijkt mocht worden! Dit was de last van mijn geroep. O, ik wist dat ik als een engel in de hemel zou zijn en dat ik mijn vuile klederen zou afleggen, zodat hierop geen tegenwerping kwam. Maar o, God meer lief te hebben en te prijzen en Hem voor eeuwig welbehagelijk te zijn, daar verlangde mijn ziel naar, en nu ik dit schrijf. O, dat God op de gehele aarde mocht verheerlijkt werden! Heere, Uw Koninkrijk kome. Mijn hemel is God te behagen, Hem te verheerlijken, Hem alles te geven, en geheel tot Zijn eer te zijn toegewijd. Dit is de hemel, waarnaar ik verlang, dit is mijn godsdienst en dit is mijn zaligheid; en dit is altijd zo geweest sinds dat ik enige ware godsdienst gehad heb, en allen die deze godsdienst hebben, zullen mij in de hemel ontmoeten. Ik ga niet naar de hemel om verhoogd te worden, maar om God te verheerlijken. Het komt er niet op aan waar ik in de hemel geplaatst word, of ik daar een hoge of lage plaats heb, maar God lief te hebben en te verheerlijken is het al. Indien ik duizend zielen had, zo die iets waardig waren, ik zou deze alle aan God willen geven; maar ik heb echter wanneer dit alles was geschied, niets te geven.

Ik verlang om in de hemel met de heilige engelen God te prijzen en te verheerlijken. Al mijn begeerte is God te verheerlijken. Mijn hart gaat naar het graf uit; het schijnt mij een begeerlijke plaats te zijn, maar o, God te verheerlijken dat is het, dat gaat boven alles. Het is mij een bijzondere vertroosting te denken dat ik iets voor God in de wereld gedaan heb, o het is maar een geringe zaak. Evenwel heb ik een weinig gedaan, en ik betreur het dat ik niet meer voor Hem gedaan heb. Daar is niets in de wereld waard om voor te leven, dan om goed te doen en Gods werk te volbrengen, in het doen van het werk dat Christus gedaan heeft. Mijn grootste blijdschap en troost is geweest iets te mogen doen tot bevordering van het belang van de godsdienst, en van de zielen van bijzondere personen, en nu in mijn ziekte, terwijl ik vol pijn en benauwdheid ben, is het van dag tot dag al de troost die ik heb, dat ik in staat gesteld word om enig gering stukje werk voor God te doen, hetzij door iets wat ik spreek, of door schrijven of door enige andere weg.'

De laatste weken van zijn leven waren voor David Brainerd een hemel op aarde. Wat maakte hij de Heere groot, ook tegenover de kinderen en dienstboden van Edwards. Edwards schrijft, dat hij in gevoelvolle woorden raad gaf aan hen die hem omringden. Hij wendde zich eens tot de jongere kinderen van Edwards. Hij riep hen tot zich en sprak hen één voor één aan. Hij zette op een zeer begrijpelijke wijze voor hen uiteen, wat de aard en het wezen van ware vroomheid was en haar groot gewicht en noodzakelijkheid. Hij waarschuwde hen ernstig niet te rusten in iets dat minder was dan een ware en diepgaande verandering des harten en een leven aan God toegewijd. Hij gaf hun de raad niet traag te zijn in het grote werk van God te zoeken en het geen ogenblik uit te stellen. Hij zette aan zijn raad kracht bij door te zeggen, dat zijn woorden waren de woorden van een stervend man.

Hij zei: "Ik zal hier sterven en hier zal ik begraven worden en hier zult gij mijn graf zien en dat graf zal u herinneren wat ik tot u gezegd heb. Ik ga naar de eeuwigheid en het is mij zoet over de eeuwigheid te denken. De eindeloosheid daarvan maakt ze zoet voor mij. Maar o, wat zal ik zeggen van de eeuwigheid der goddelozen! Ik kan het niet noemen, ik kan er niet aan denken, die gedachte is te vreeslijk. Wanneer jullie mijn graf zult zien, denk er dan aan wat ik tot jullie gezegd heb terwijl ik leefde. Denk dan bij jezelf, hoe de man die in dat graf ligt jullie raad gaf en je vermaande jezelf op de dood voor te bereiden."

In de avond van **28 september** meende men dat hij stervende was. Hij scheen blij te zijn dat de dood nabij was. Hij was bijna sprakeloos maar zijn lippen bewogen en iemand die dicht bij hem zat hoorde hem woorden uiten als deze: *"Kom Heere Jezus, kom haastelijk. Waarom vertoeft Zijn wagen zo lang!"*

De volgende avond, 29 september, terwijl hij op bed lag, scheen hij in een buitengewone gesteldheid te verkeren. Zijn ziel was sterk gebonden in zoete overdenkingen betreffende de voorspoed van Sion. Er waren twee jonge kandidaten voor het leraarsambt aan zijn bed en hij verlangde van ons allen dat wij ons zouden verenigen in het zingen van een gedeelte van Psalm 102 *als handelende over de voorspoed van Sion*. Dit scheen hem zeer te verkwikken en te verlevendigen en het gaf hem nieuwe kracht. Hoewel hij even van tevoren nauwelijks kon spreken, gaf hij nu met vrijmoedigheid zijn stervende raad aan die jonge vrienden, betreffende hun voorbereiding tot de heilige dienst en ten opzichte van het werk van de bediening, waartoe zij bestemd waren. Nadat hij zijn raadgeving geëindigd had deed hij een gebed in tegenwoordigheid van ons allen, waarin hij, behalve zijn gebed voor ons gezin, voor zijn broederen en voor die kandidaten voor het predikambt en voor zijn eigen gemeente, ernstig bad om de opbouw, de verlevendiging en de bloei van de Kerk. Het was het gebed van een worm in het stof.

Hij schreef zijn laatste aantekening in zijn dagboek op **2 oktober**, of wellicht door de hand van een ander. De laatste woorden in zijn dagboek opgenomen waren: *"Mijn ziel was deze dag, met tussenpozen, liefelijk op God gesteld. Ik verlangde met Hem te zijn opdat ik Zijn heerlijkheid mocht aanschouwen. Ik voelde mij liefelijk bewogen om alles aan Hem toe te vertrouwen, zelfs mijn liefste vrienden, mijn beminde volk, mijn afwezige broeder en al mijn belangen voor tijd en eeuwigheid. O, dat Zijn koninkrijk in de wereld mocht komen. Dat zij allen Hem mochten liefhebben. en verheerlijken, voor wat Hij in Zichzelf is; en dat de gezegende Verlosser "de arbeid Zijner ziel mag zien en verzadigd worden." O, kom Heere Jezus, kom haastelijk! Amen."*

Dit waren de laatste woorden die hij in zijn dagboek schreef. Het vervolg hiervan liet hij optekenen tot een nagedachtenis van zijn zalig levenseinde.

In de weken die volgden, namen zijn krachten steeds meer af. Zijn lichaam werd afgebroken, maar zijn ziel verkwikt. Zijn uitroep was: 'Wanneer zal ik tot God ingaan, tot de God der blijdschap mijner verheuging? O, mocht ik met Zijn gezegend beeld verzadigd worden en Hem gelijkvormig zijn.'

Dan sprak hij weer: *'O, mijn dierbare God, ik zal haast tot U komen! O Heere, verhaast toch die dag, als het Uw wil is. O, kom Heere Jezus, kom haastelijk. Amen.'*

Het liefst wilde hij op de Dag des Heeren heengaan. Zo sprak hij op een sabbat: "Ik ben op een sabbat geboren en ik heb reden te geloven dat ik op een sabbat ben wedergeboren en ik hoop dat ik op deze sabbat zal sterven."

Het was echter Gods tijd nog niet. Op dezelfde dag riep hij uit: "Ik ben nu bijna in de eeuwigheid; God weet dat ik verlang om daar te zijn. Mijn werk is gedaan."

"Ik zal spoedig bij de heilige engelen zijn." "Hij zal komen en niet dralen."

Op de morgen van de volgende dag, zijnde des Heeren dag, toen mijn dochter Jerusha - zoals Mr. Edwards schrijft, - in de kamer kwam, zag hij tevreden naar haar en zei: "Lieve Jerusha, ben je gewillig afscheid van mij te nemen? Ik ben geheel gewillig

afscheid van je te nemen. Ik ben gewillig afscheid te nemen van al mijn vrienden, ook van mijn lieve broeder John die ik meer dan enig schepsel liefheb. Ik heb hem en al mijn vrienden aan God toevertrouwd en ik kan ze aan God achterlaten."

Toen 's avonds iemand met een Bijbel in haar hand in de kamer kwam sprak hij: "O, dat dierbare boek! dat liefelijke boek! Ik zal het spoedig geopend zien, de verborgenheden die daarin zijn en de verborgenheden van Gods voorzienigheid zullen alle ontvouwd worden."

Enkele dagen voor zijn dood was het zijn behoefte om een Psalm te zingen. Hij gaf Psalm 102 op, waarin hij zijn verlangen naar de komst van het Koninkrijk van zijn Meester zo verwoord vond.

Op donderdag **8 oktober** had hij het erg benauwd. Vaak had hij gevraagd om voor hem te bidden of hij ook in de smarten van de doodsjordaan lijdzaam mocht zijn. Ook in deze laatste benauwdheid was hij bezig met het belang van Sion en met het werk onder de Indianen. In de nacht namen de doodssmartten toe. Het was een zware weg voor hem om door de doodsjordaan te gaan, tenminste wat het lijden van zijn lichaam aanging.

Ook was hij bereid om van Jerusha te scheiden, met wie hij zich zo verbonden voelde. Zo vroeg hij haar of zij gewillig was om afscheid van hem te nemen, waarop hij zei: *"Lieve Jeruscha, als ik niet dacht dat ik jou zou zien en gelukkig met je zou zijn in een andere wereld, zo zou ik niet van je kunnen scheiden. Maar we zullen een zalige eeuwigheid met elkaar doorbrengen."*

Zijn broer John, zijn opvolger op het zendingsveld, kwam op dezelfde dag aan. Brainerd heeft zijn wens verkregen hem nog te ontmoeten vóór hij stierf. Hij ontving kracht om met John een nuttig en onderwijzend gesprek te voeren over zijn gemeente in New Jersey en over het grote belang van de zuivere godsdienst onder de Indianen. Wat was David blij hem nog te zien! Hij kon nauwelijks meer spreken.

In de morgen van 9 oktober 1747 vloeiden deze woorden nog van zijn lippen: *"Hij zal komen, Hij zal niet achterblijven, ik zal spoedig verlost zijn en God verheerlijken met de engelen."*

Toen blies hij de laatste adem uit, en - zo voegde Edwards eraan toe, - 'zijn ziel werd, als wij wel mogen besluiten, door zijn dierbare Heere en Meester ontvangen, als een uitnemende getrouwe dienstknecht, in een staat van volmaakte heiligheid en genieting van God, naar Wie hij zo vaak verlangd had, en door de heerlijke vergadering in de hemel verwelkomd, als één die bijzonder bekwaam was om zich met hen te verenigen in hun gezegende bezigheden en genietingen.'

Op vrijdagmorgen 9 oktober 1747 blies hij de laatste adem uit. Edwards schrijft: 'zijn ziel werd als wij wel mogen besluiten, door zijn dierbare Heere en Meester ontvangen, als een uitnemende getrouwe dienstknecht, in een staat van volmaakte heiligheid en genieting van God, waarnaar hij zo vaak verlangd had, en door de heerlijke vergadering in de hemel verwelkomd, als één die bijzonder bekwaam was om zich met hen te verenigen in hun gezegende bezigheden en genietingen'.

De maandag daarop vond de begrafenis op het kerkhof van Northampton plaats. De baar werd vergezeld door acht predikanten uit de omgeving en zeventien welgestelde heren, gevolgd door een grote menigte die zijn lichaam aan de schoot van de aarde toevertrouwden in de verwachting van de zalige opstanding op de laatste dag.

Edwards hield een indrukwekkende preek in de kerk van Northampton over de woorden uit 2 Korinthe 5 vers 8, *'Maar wij hebben goede moed, en hebben meer behagen om uit het lichaam uit te wonen en bij de Heere in te wonen.'*

Hij gaf daarin een schets van het karakter van de overledene, die hij als een grote in het Koninkrijk van God hoogachtte. Ook zijn kwaliteiten en gaven werden opgesomd: *'Zijn geleerdheid was aanzienlijk. Hij had een grote smaak voor geleerdheid.'* Hij had een buitengewone kennis van mensen als van zaken en een groot inzicht in de menselijke natuur.' Vervolgens noemde hij zijn gaven als prediker. Hij had hem zelf nooit horen preken, maar wel vaak horen bidden en zich hieronder verwonderd over de wijze waarop hij zich uitdrukte. Ook wist hij uit ervaring hoe hij gesprekken kon gaande houden. Maar boven alles wees hij op de geestelijke gaven waarin hij uitmuntte, niet alleen zijn innerlijke ervaringen, maar ook zijn intense vroomheid, waarin hij zo opviel, enz. Zie de preek van Edwards in Bijlage II.

Kort na zijn sterven volgden zijn broer Israel en Edwards' dochter Jerusha hem. Israel Brainerd overleed op 6 januari 1748 en Jerusha Edwards op 14 februari van hetzelfde jaar. Zij werd naast het graf van Brainerd neergelegd. Op haar steen werden de woorden van Psalm 17 gebeiteld: *'Ik zal verzadigd worden met Uw beeld, als ik zal opwaken.'*

De steen van Brainerd geeft aan dat hij zendeling is geweest onder de Indianen.

Hoofdstuk 15.

Zijn opvolgers

Edwards was zo onder de indruk van de persoon en het leven van Brainerd, dat hij besloot om zijn leven te beschrijven en hieraan gedeelten uit zijn dag boek toe te voegen. Het werd in 1749 in Boston uitgegeven. Enkele maanden na het sterven van de zendeling, schreef hij dienst broer John over zijn voornemen en hij vroeg hem om meer gegevens. John was ook zendeling onder de Indianen geworden en heeft dit werk jaren lang mogen doen.

Het heengaan van Brainerd betekende een lege plaats in het huis van Edwards, die weldra gevolgd werd door nog een verlies. Jerusha, de tweede dochter van de predikant, die Brainerd enkele maanden verzorgd had, werd op 14 februari 1748 door de dood uit het leven weggerukt. Vijf dagen was zij maar ziek geweest. Achttien jaar was zij oud, toen zij stierf en een plaats kreeg naast het graf van haar vriend.

Edwards schreef aan een vriend: 'Ik heb grote voldoening over haar staat, van wat ik van haar weet in haar leven en van wat in haar bleek bij haar dood. David Brainerd die een innige geestelijke verbondenheid met haar had, met wie zij als zijn verpleegster negentien weken voor zijn dood verkeerd had, drukte een grote voldoening uit over de staat van haar ziel en hij zag haar niet alleen als een heilige, maar als een zeer uitnemende heilige.'

'Zij heeft een hart vertoond dat in de loop van haar leven, al vele jaren voor haar dood, ongewoon aan God was toegewijd. Zij zei op haar sterfbed dat zij gedurende verschillende jaren niet één minuut had gezien waarin zij begeerde om anders te leven voor welke zaak ook, dan om goed te doen, voor God te leven en te doen wat tot Zijn eer mocht strekken.'

Davids broer John Brainerd zette het zendingswerk onder de Indianen voort. Dickinson, Burr en Edwards hadden veel vertrouwen in hem en merkten veel gemeenschappelijks op.

Helaas bleef de Indiaanse nederzetting in Cranberry niet lang bestaan. Blanken eisten dit gebied op en verjoegen de Indianen. Edwards probeerde een nieuw gebied voor de christen-Indianen te bemachtigen, maar dit mislukte.

Na zeven jaar werken in de gemeente van Bethel moest John het opgeven. Hij werd daarna legerpredikant tijdens de Indiaanse oorlog en daarna werd hij zendeling in het enig overgebleven Indianenreservaat in Brotherton in New Jersey.

Begin december 1750 kreeg Edwards een voorstel van de gemeente van Stockbridge, een plaats ten westen van Northampton, om haar predikant te worden. Hierbij bleef het niet, want tegelijkertijd zond het zendingsgenootschap 'om het evangelie in New-England voortgang te doen vinden' hem een brief waarin zij hem aanboden om onder de Housatonnucks Indianen te arbeiden. Deze stam woonde niet ver van Stockbridge af. Hij zag beide voorstellen als een vingerwijzing van God om definitief afscheid te nemen van Northampton. In januari verliet hij de pastorie en vertrok naar zijn nieuwe woonplaats. Hier woonden en werkten enige tijd de reeds overleden zendingen John Sergeant en David Brainerd. Sergeant was in 1749 op 38 leeftijd overleden. Zijn werk

onder de Indianen had vrucht gedragen. Bij zijn dood waren 42 Indianen lid geworden van de kerk van Stockbridge.

Het werk onder de Indianen werd door Edwards, een bekwaam theoloog, voortgezet. Zijn werk duurde tot 1757. Niet lang daarna - 1758 - kwam ook aan zijn leven een einde en mocht hij door de poorten ingaan in de Stad Gods.

Als beschrijving van de hemelse stad, waarin alle moegestreden gelovigen eens zullen ingaan, eindigt Jesse Page zijn boek over Brainerd met een gedeelte uit de christenreis van Bunjan:

"Deze mannen, zo ik in mijn droom bemerkte, gingen heen en ziet zoals zij gingen, werden zij gans veranderd en zij kregen een gewaad aan, dat blonk gelijk goud. Daar waren er ook met harpen en kronen tot een teken van ere. Toen hoorde ik in mijn droom dat al de klokken in de stad van blijdschap luidden, en dat er gezegd werd: *Gaat in, in de vreugde uws Heeren!* Ik hoorde daarna ook, dat deze mannen zelfs met luide stem zongen: *'Dankzegging, eer, heerlijkheid en kracht zij Hem Die op de troon zit, U en het Lam, tot in alle eeuwigheid.'*

Toen nu de poorten open gingen om deze mannen in te laten, zag ik ze achterna, en ziet de stad blonk gelijk de zon, de straten waren van goud en op dezelve wandelden er velen met kronen op hun hoofd en palmtakken in hun handen, hebbende gouden harpen om daarbij lof te zingen.

Daar waren er ook die vleugelen hadden en zij antwoordden de een den ander en dat zonder enig ophouden, zeggende: *Heilig, heilig, heilig is de Heere der heirscharen!* En daarna werden de poorten gesloten.

Ik, dit gezien hebbende, wenste mijzelf in hun midden."

*O, liefelijk en gezegend land,
Zal ooit mijn oog u zien?
Zal ik door 's Heeren sterke hand,
Ooit 's vijands strik ontvlien?*

*Ik heb een weinig hoop in 't gaan,
Tot troost in mijnen loop,
Maar is de prijs aan 't eind der baan,
Voor mij? Daar 'k nu slechts hoop.*

*Dan zult gij juichend binnengaan,
En Christus eeuwig loven,
Die door Zijn strijd eens overwon,
En ontsloot de poort daar Boven.*

BIJLAGE I**BRIEVEN VAN DAVID BRAINERD**

Het aantal brieven, dat David Brainerd aan zijn familie en vrienden geschreven heeft, en dat is bewaard gebleven, is behoorlijk groot. In deze brochure worden enkele brieven weergegeven. Deze zijn in het Nederlands gepubliceerd in een aflevering van *De Banierkalender*, 1996. Uitgave *De Banier* te Utrecht.

1^e brief

Aan John Brainerd, student aan de Yale-Universiteit te New-Haven.

Kaunaameek, 30 april 1743

Lieve broer John.

Ik wil je schrijven dat ik er naar verlang om je te zien. Maar uit ervaring weet ik dat er geen waar geluk en bevrediging ligt in het hebben van aardse vrienden, hoe hecht die vriendschap met hen ook zij en hoe nauw we ook aan hen verbonden mogen zijn, indien ze ons niet van God geschonken zijn. Daarom moge het de God van alle genade behagen ons uit genade Zijn tegenwoordigheid en genade te schenken, opdat we ons werk mogen verrichten en de verzoeken doorstaan, die in een meest vermoeiende en ellendige verlatenheid over ons komen, totdat wij aan het einde van onze reis zijn.

De afstand, die wij op het ogenblik van elkander verwijderd zijn, is geen zaak van groot gewicht; voor jou of mij. Het is Gods tegenwoordigheid waaraan ik behoefte heb. Ik woon in een uiterst verlaten, droefgeestige, eenzame wildernis, ongeveer achttien mijl van Albany verwijderd en woon, bij een arme Schot in, wiens vrouw nauwelijks Engels spreken kan. Het eten is er erg eenvoudig, terwijl ik slaap op een bosje stro, dat op een paar planken ligt, een eindje van de grond af daar in mijn slaapkamer geen houten vloer is.

Mijn werk is buitengewoon moeilijk; dagelijks loop ik anderhalve mijl door de slechts denkbare wegen naar mijn Indianen, en dan weer terug en gedurende een maand heb ik geen Engelsman ontmoet. Deze en vele andere ongeriefelijke omstandigheden meer vergezellen mij.

En toch mijn geestelijke conflicten en narigheden gaan de tijdelijke ver te boven, zó zeer zelfs dat ik aan die tijdelijke noden nauwelijks denken kan. De Heere geve dat ik leren mag als een goed soldaat van Jezus Christus, de ontberingen te dragen.

Wat de vrucht op mijn werk betreft, ik kan niet zeggen dat er reeds vruchten te zien zijn. De Indianen zijn over het algemeen zeer vriendelijk en welwillend en ze luisteren naar mijn raadgevingen en schijnen begerig om meer onderwijs te ontvangen. Twee of drie Indianen leven, naar ik hoop, in overtuigingen, maar er is vooralsnog zeer weinig van de bijzondere werkingen van Gods Geest onder hen te bespeuren. Dit nu maakt me menigmaal zeer moedeloos. Soms heb ik wel hoop dat God nog zeer vele zegeningen voor hen en mij bewaart, maar dan weer ben ik zó overstelpt met droefenis, dat ik niet zien kan hoe Zijn handelingen met mij gepaard kunnen gaan met verbondsliefde en trouw. Dan zeg ik: "O zeker Zijn barmhartigheden zijn geheel van

mij weggenomen, en dat voor immer." Maar ik zie dat die kastijdingen mij tot nut zijn.

Wees door mijn verdriet niet ontmoedigd, John, want laten wij bedenken dat wij door vele verdrukkingen het Koninkrijk Gods van eeuwige rust en vrede zullen ingaan. De rechtvaardige zal nauwelijks zalig worden! Het is een wonder dat wij soms hoop mogen hebben op de zaligheid.

Wat mij betreft, ik gevoel dat ik de ellendigste van alle levende wezens ben. Maar alles wat je voor me doen kan, John, is bidden zonder ophouden, dat God me bij al mijn beproevingen nederig, heilig, berustend en hemelsgezind moge maken. Wees sterk in de Heere, en in de kracht van Zijn almacht. Laten wij lopen, worstelen en strijden opdat we de prijs mogen verwerven en de algehele gelukzaligheid deelachtig worden om heilig te zijn, gelijk God heilig is.

Zo wens en bid ik dat je voortgang maken mag in lering en genade om geschikt te worden voor de bijzondere dienst van God.

Ik verblijf,

Je liefhebbende broer David Brainerd

2^e brief

Aan Israël Brainerd te Haddam

Mijn lieve broer Israël.

Er is maar een ding dat op onze grootste zorg aanspraak maakt en voorwerp zijn moest van ons grootste verlangen, en dat is dat wij beantwoorden aan het grote doel waarvoor wij geschapen zijn, n.l. om die God te verheerlijken, die ons gemaakt en ons alle geriefelijkheden gegeven heeft, en om zoveel mogelijk het goede voor onze medemens te zoeken, terwijl wij leven.

Waarlijk het leven heeft geen waarde als het niet op dit edele doel is ingesteld. Helaas hoe weinig wordt hieraan onder de mensen gedacht. Velen schijnen voor zichzelf te leven, zonder zich veel om de ere Gods of om het heil van hun naaste te bekommeren. Zij begeren rijkdom, eer en de geneugten des levens en jagen er naar, alsof zij werkelijk veronderstellen dat voorspoed, grootheid en blijdschap der wereld hun onsterfelijke ziel gelukkig maken kan. Maar helaas het zijn valse en bedriegelijke dromen! en hoe ellendig zullen zij eerlang zijn die uit die dromen niet ontwaken om te zien dat al hun geluk bestaat in de levende God en in het heilig worden, gelijk Hij heilig is, ik hoop dat jij nimmer vallen zal in de ijdelheden, zinnelijkheid en dwaasheden van deze wereld.

Door de Goddelijke voorzienigheid ben je als het ware alleen in de wijde wereld gelaten om voor jezelf te zorgen. O, onthoud dan dat het een wereld van verleiding is. Je hebt geen ouders meer op aarde, die door hun godvruchtig voorbeeld en verstandige raad je jeugd kunnen vormen tot Godsvrucht. Laat ik je dan met groter ijver aansporen om tot het verkrijgen van genade en bijstand tegen al de ijdelheden der wereld, op te zien tot de Vader van alle barmhartigheden.

Indien je God wilt groot maken, aan Zijn rechtvaardige verwachtingen wilt beantwoorden en je eigen ziel in deze en de toekomstige wereld wilt gelukkig maken, neem dan een paar raadgevingen aan, niet van een vader, maar van een broer die zeer bezorgd is over je tijdelijk en eeuwig heil.

1. Besluit en poog dagelijks om ernstig en sober te leven. De wijze man Salomo zal

- je het voordeel van zulk een leven vertellen (Pred. 7: 3). Denk aan het leven van Christus. En als je ergens in Gods Woord vinden kan dat Hij blijde was over gekheid en ijdele vreugd, dan mag je ook jezelf er aan overgeven.
2. Zie toe dat je een nuttig gebruik maakt van je kostbare tijd. Als je ophoudt met werken, vul je tijd dan met lezen, mediteren en gebed. En terwijl je handen werken, laat je hart zoveel mogelijk bezig zijn met gedachten aan God.
 3. Zorg dat je de dingen die je in de wereld te doen hebt, getrouw vervult, en wel met het oog op Gods gebod, en niet met een ijverige begeerte om geacht te worden beter te zijn dan anderen.
 4. Verwacht nimmer enige voldoening of geluk van de wereld, maar verwacht die van God. Denk niet dat je gelukkiger zijn zal als je in zulk of zulk een stand leeft. Maar begeer in deze wereld te leven alleen om te doen en te dragen wat God je toebeschikt heeft.
 5. Denk nimmer dat je Gode aangenaam leven kan in eigen kracht. Er is geen groter waarheid dan deze, dat wij niets van onszelf kunnen (Joh. 16: 5; 2 Kor. 3: 5). Ja het duurt lang om te leren dat al deze sterkte en zaligheid in God is. Dit is een leven dat geen onbekeerde leven kan. En toch het is een leven waarnaar iedere levendgemaakte ziel hunkert. Laat het dan je grote zorg zijn jezelf en alles wat je bezit, de Heere te wijden.

Ik verlang ernaar om je te zien, opdat ik je veel meer tot je welzijn en voordeel zou kunnen zeggen dan ik thans doe. Maar ik wens je aan de Vader van alle barmhartigheid en de God van alle genade, te bevelen en je Hem over te geven, biddende dat je veilig door een goddeloze wereld naar Gods hemels koninkrijk mag geleid worden.

Je zeer liefhebbende broer
David Brainerd

3^e brief

Aan een speciale vriend.

The Forks of Delaware, 21 Juli 1744

...

O zeker, het grootste genoegen van een redelijk schepsel vloeit voort uit de kennis van de gezegende God en van zijn eigen redelijke en onsterfelijke ziel. O hoe zoet is het om in onze eigen ziel in te blikken en alle krachten en genegenheden verenigd te zien in het navolgen van God. Hoe zoet is het, als onze ziel er naar verlangt en krijgt om aan Hem gelijk te zijn en het volle genot van Hem te smaken.

Waarlijk, er zijn geen uren die met grotere blijdschap in God voorbij gaan dan die welke genoten worden in de gemeenschap met God. O hoe begerenswaardig en hoe profijtelijk voor het Christelijk leven is de geest van heilige waakzaamheid en goddelijke jaloersheid over onszelf; als onze zielen voor niets meer bevreesd zijn dan de gezegende God te bedroeven, die God die op zulk een tijd onze Vader en Vriend is, Die wij dan liefhebben en begeren te behagen. Och hoe zullen wij die zoete Geest van Godsvrucht weer verkrijgen? Laten wij de raad van de apostel in Micha 2: 12 en 13 opvolgen, want het is God alleen die ons die gunst schenken kan.

Mijn gezondheid is zeer geschokt. Ik kan me niet herinneren ooit zo ziek geweest te zijn. Maar door de goedertierenheid des Heeren ben ik niet ontevreden temidden van

al mijn zwakheden en mijn gebondenheid aan de wildernis. Ik dank God voor deze eenzaamheid en ik houd er van een pelgrim en een vreemdeling in deze wildernis te zijn: het schijnt het beste te zijn voor een arm, onwetend, onwaardig en veracht schepsel. Ik zou mijn zending niet willen ruilen voor welke bezigheid in de wereld ook. Ik wil u openhartig, zonder ijdelheid of pronk medelen dat God mij onlangs in de vrijheid gesteld heeft en mij, nu ik zo zwak ben dat het schijnt alsof mijn aardse lichaam spoedig zal verbroken worden, vurige gebeden geschonken heeft. Ik gevoel dat al het mijne verloren was, en dat ik nutteloos op de aarde verkeerde, indien de arme Heidenen niet werden tot God bekeerd. Ik gevoel me meer gekruisigd aan alle genietingen des levens. Het zou me zeer verkwikken indien ik u in deze eenzaamheid ontmoeten mocht. Maar ik geloof dat ik tevreden zou zijn u of een van mijn vrienden in deze wereld nimmer meer te zien, als God mijn werk tot de bekering van de arme Indianen wilde dienstbaar stellen.

Intussen verblijf ik

Uw vriend en dienaar, David Brainerd

4^e brief

Aan John Brainerd

Croswecksung, New Jersey, 28 December 1745

Zeer geliefde broeder.

Ik verkeer in een voortdurende, eeuwige en ononderbroken haast. En God giet zoveel van Zijn Geest over mij uit dat ik niet zien kan dat het ooit anders wezen zal. Moge ik barmhartigheid van God verkrijgen om getrouw te zijn tot de dood. Ik kan niet zeggen dat ik moe ben van mijn haast. Het enige dat ik nodig heb is sterkte en genade om meer voor God te doen dan ik ooit gedaan heb.

Mijn geliefde broeder! De Heere des hemels, die mij door vele verzoeken doorgeholpen heeft, zegene je voor de tijd en de eeuwigheid en make je geschikt om in Zijn kerk hier beneden te dienen en geve je Zijn zegenrijke tegenwoordigheid in; Zijn triumferende kerk te genieten. Mijn broeder, de tijd is voorts kort. O, laten we de tijd vullen om God te dienen. Laten wij het lijden dezes tegenwoordigen tijds niets achten, als we lopen mogen de loopbaan die ons is voorgesteld en onze loop beëindigen met vreugde. O, laten wij er naar streven om volmaakt voor God te leven.

Gezegend zij de Heere, ik heb niets meer met de wereld van doen dan alleen er eerlijk voor God inl te arbeiden, totdat ik als een huurling mijn dag za' ten einde gebracht hebben. O ik wens geen minuut voor iets dat de aarde biedt, te leven. O dat ik alleen voor God kon leven, totdat mijn stervensure aanbreekt.

Je zeer liefhebbende broeder, David Brainerd

5e Brief

Aan Israël Brainerd

geschreven gedurende de ernstige ziekte van Ds. David Brainerd, te Boston, een paar maanden voor zijn dood.

Boston, 30 Juni 1747.

Mijn lieve broeder Israël,

Ik lig, terwijl ik je deze brief schrijf, voor de poorten van de eeuwigheid. Het spijt me zeer dat ik zo weinig krachten heb om je te schrijven, wat ik zo zeer bekeer je mee te delen. Maar laat me je zeggen dat de eeuwigheid iets anders is dan wat wij er gewoonlijk voor houden als wij gezond zijn. O hoe uitgestrekt en grenzeloos! Hoe vast en onveranderlijk! O hoe oneindig belangrijk is het dat wij voor de eeuwigheid voorbereid zijn!

Ik ben nu meer dan een week stervende en allen die rond mij staan, dachten dat ik zou sterven. Ik heb een duidelijk gezicht in de eeuwigheid en heb in zekere mate de zegeningen van Gods volk gezien en heb er naar verlangd hun gelukkige staat deelachtig te worden. Maar ik ben zeer voldaan dat ik door genade, die gelukkige staat éénmaal zal deelachtig worden.

O wat een zielsangst kwam er in me op toen ik aan de eeuwigheid dacht voor hen die zonder Christus leven. Wat zal de eeuwigheid uitmaken voor hen die zichzelf bedriegen en die hun valse hoop naar het graf meenemen. Het gezicht was zo verschrikkelijk dat ik het niet dragen kon. Mijn gedachten werden met weezin vervuld en ik zeide: (onder grotere aandoening dan ooit tevoren) "Wie kan bij een eeuwige Gloed wonen?" O me dunkt, kon ik nu mijn vrienden eens ontmoeten. Wat zou ik ze waarschuwen toch toe te zien dat zij hun fundament voor de eeuwigheid vastleggen.

En jij, mijn lieve broer, voor wie ik bijzonder bezorgd ben. Ik sta er versteld van dat ik, toen ik je de laatste keer ontmoette, zo zeer nagelaten heb met je te spreken over je geestelijke staat.

O Israël, mijn geliefde broer, laat me je dan nu is smeken jezelf te onderzoeken of je inderdaad een nieuw schepsel bent en of Gods eer ooit je liefste en hoogste doel geworden is en of je ooit verzoend bent met al de volmaaktheden Gods. In één woord of God je deel is en een heilige gelijkvormigheid met Hem je grootste vermaak geworden is. Als je niet positief antwoorden kunt, let nauwkeurig op de vele ademtochten van je ziel. Indien je reden hebt om te denken dat je geen genade bezit, o geef dan jezelf, noch de troon der genade rust totdat het God behaagt op te staan en je ziel te redden. Maar indien je genade mag bezitten, dank God voor Zijn genade en sta naar heiligmaking.

Mijn ziel verlangt er naar te vernemen dat je bereid gemaakt wordt tot, en te zijner tijd zult worden ingeleid in het werk van de bediening des Woords. Ik kan me maar niet indenken dat je een ander beroep kiezen zult. Wees niet ontmoedigd te zien dat je oudste broeders, die ook predikant geworden zijn, de één na de ander, vroeg sterft. Ik verklaar dat, nu ik stervende ben, ik mijn leven niet anders zou willen hebben besteed dan ik gedaan heb. Maar ik moet dit aan God overlaten. Als dit schrijven je in handen komt, dan zou ik zeer gaarne wensen dat je spoedig op reis ging om me te bezoeken. Het kan zijn dat je me nog levend ziet. Daarover zou ik mij zeer verblijden. Maar kun je niet komen, dan beveel ik je de Heere en Zijn genade. Hij zij je Gids en je Raadgever, je Rechtvaardigmaker en je eeuwig Deel.

O geliefde broeder, vlied de lusten des vleses en de betoverende vermaken zowel als de verderfelijke leringen dezer dagen en streef er naar met God te leven.

Ontvang deze laatste brief van je toegenege en stervende broer
David Brainerd.

6^e brief

Aan een jonge man, die zijn studie in de Theologie beëindigd heeft, aan wie Ds. Brainerd met speciale banden van vriendschap verbonden was.

Geschreven vanuit Boston, gedurende Ds. Brainerds ernstige ziekte, kort vóór zijn dood.

Zeer geachte heer,

Hoe verbazingwekkend is het dat de levenden, die weten dat ze sterven moeten, de dag des kwaads zo ver weg doen zolang zij in gezondheid en voorspoed leven, en dat ze ver af leven van het graf en, de zaken die de eeuwigheid aangaan. En moest het(onze bijzondere aandacht niet hebben dat zij die door Gods Geest verlicht zijn, om de gewichtvolle zaken van de eeuwigheid te zien, dat zij, zeg ik, op dergelijke zorgeloze manier leven? En toch, mijnheer, hoe veelvuldig komt dit voor! En hoe weinig zijn de voorbeelden van hen die leven en handelen van dag tot dag overeenkomstig de werkelijkheid, n.l. dat zij leven aan de rand van de eeuwigheid; er naar strevend om al hun ogenblikken, die zij over hebben, te besteden in de dienst en ter ere van hun grote Meester. Wij verspillen onze tijd, daar wij menen tijd genoeg te hebben.

Maar o, geachte heer, een sterfbed zal ons, indien wij goed bij ons verstand zijn, een andere kijk op de dingen geven. Ik heb nu, gedurende meer dan drie weken, in de grootste zwakte neergelegen en het grootste gedeelte van die drie weken heb ik iedere dag, ja ieder uur, verwacht in de eeuwigheid te zullen aankomen. Soms was ik zóver heen, dat ik gedurende een paar uur sprakeloos was. En o, wat een ontzaglijke betekenis heeft een heilig geestelijk leven toen voor mij gehad.

Ik heb er naar verlangd al mijn vrienden samen te roepen om hen aan te sporen dicht bij God te leven, vooral hen onder mijn vrienden die staan naar of werkzaam zijn in de bediening des Goddelijken Woords.

O waarde heer, denk niet dat het genoeg is, gelijk de Christenen in het algemeen doen. Wat is menigmaal het doel van hun besprekingen als ze oprecht Christenen zijn helaas zo vaak vruchteloos, terwijl onze consciëntie ons in deze veroordeelt. Maar om de Goddelijke tegenwoordigheid te genieten, daarvoor is nodig een leven te leiden van grote Godsvrucht en voortdurende toewijding aan de Heere, en de bewegingen en gesteldheid van ons eigen hart gade te slaan, opdat wij de verdorvenheden, die daar in wonen, en onze gestadige behoefte om door God geholpen te worden voor de vervulling zelfs van onze kleinste plicht, mogen leren kennen. En o mijnheer, laat mij u smeken om veel te vasten en in de binnenkamer te bidden.

Ik heb een stille hope dat God u voor Zijn dienst zal willen gebruiken. O studeer dan ijverig om gereed te zijn voor het werk dat God voor u te doen heeft. O lees Ds. Edwards werk over *De gemoedsaandoeningen* steeds weer en tracht duidelijk onderscheid te maken tussen zielservaringen en gevoelige aandoeningen van het gemoed, gelijk er zulk een groot onderscheid is tussen het goud en de droesem. Sta er naar om een nuttige dienaar van Christus te zijn. Er is niets wat in de laatste tijd het werk Gods meer tegenstaat dan de valse godsdienst en de gemoedsaandoeningen, die deze valse godsdienst vergezellen.

Verdraag me er in dat ik u tot besluit dringend verzoek u ernstig in 't gebed te begeven, en bij u aandring tot het lezen en overdenken van de goddelijke waarheden. Volsta niet met een oppervlakkige kennis. Hierdoor zult ge een waardevolle schat verkrijgen, waaruit ge oude en nieuwe dingen zult voortbrengen, ter ere Gods.

En nu beveel ik u Gods genade, en wens dat een overvloedig deel van Gods Geest op u rusten moge; dat ge in alle omstandigheden des levens dicht bij de Heere verkeren moogt en overvloedig arbeiden in Zijn dienst, en dat ge rijkelijk deel moogt hebben aan de erve van de heiligen in het licht.

Ik durf nauwelijks te geloven dat ik uw aangezicht naar het lichaam ooit meer zien zal. Daarom verzoek ik u deze brief te aanvaarden als het laatste teken van de liefde van uw oprechte, toegenegen, stervende vriend

David Brainerd

7^e brief

Aan John Brainerd te Bethel.

(Opvolger van David in de stad van de Christelijke Indianen in New Jersey)
Geschreven vanuit Boston, kort voor de dood van Ds. David Brainerd.

Lieve John,

Ik ben nu genaderd aan de rand van de eeuwigheid en verwacht zeer spoedig te zullen aanlanden in de ongeziene wereld. Ik gevoel mezelf geen inwoner op aarde meer en verlang soms ernstig om "ontbonden en met Christus te zijn".

Ik dank God dat Hij me enige jaren geleden een blijvende overreding geschonken heeft dat het voor een redelijk schepsel onmogelijk is het ware geluk deelachtig te worden zonder zich geheel aan de Heere over te geven. Soms heb ik uit kracht van die overtuiging gehandeld. Och dat ik meer zo gehandeld had! Ik heb de uitnemendheid zowel als de noodzakelijkheid van een heilig leven gezien, maar nog nooit in zulk een mate als thans, nu ik voor de poorten van de dood lig.

O mijn broer, jaag de heiligheid na en laat je dorstige ziel gedurig zeggen: "Ik zal nimmer verzadigd worden tenzij ik ontwaak en ben gelijk Gij zijt."

En nu, geliefde Jan, ik moet er op aandringen naar persoonlijke heiligmaking te staan, en zoveel te vasten en te bidden als je gezondheid maar toelaat. O laat in je bediening duidelijk naar voren komen het onderscheid tussen de ware en de valse godsdienst en sla daartoe de werkzaamheden van Gods Geest in eigen hart gade. Zie naar Hem uit om hulp en leg je zielservaringen toch ter toetsing aan Gods Woord.

Lees Ds. Edwards verhandeling over *De gemoedsaandoeningen der ziel*, waarin het wezen en de ziel van de godsdienst duidelijk wordt onderscheiden van de valse genegenheden. Velen vermaken zich in hun veronderstelde rechtvaardigmaking, maar waar komt die blijdschap anders uit voort dan uit liefde voor zichzelf? Maar bij de ware godsdienstige innerlijke blijdschap verblijdt zich de ziel in God, voor wat Hij in zichzelf is; zegent God om Zijn heiligheid, soevereiniteit, almacht, getrouwheid en al Zijn volmaaktheden; aanbidt God dat Hij is die Hij is en dat Hij onveranderlijk eeuwige heerlijkheid en gelukzaligheid, bezit.

Wanneer de mensen zich aldus verblijden in de, volmaaktheden Gods en in de oneindige uitmuntendheid van de weg der zaligheid in Christus en in de heilige geboden Gods, - welke een afschijnsel zijn van Zijn heilige natuur - dan is zulk een blijdschap uit God.

O ik vrees John, dat je je niet genoeg rekenschap geeft hoeveel valse godsdienst er in de wereld wel is. Vele ernstige christenen en predikanten zijn helaas maar al te gauw onder de invloed van deze valse godsdienstige bevliesing. En ik vrees ook dat je niet doordrongen bent van de verschrikkelijke gevolgen die de valse godsdienst met zich

meebrengt. Laat ik je mogen zeggen dat het de duivel is, veranderd in een engel des lichts. De valse godsdienst is een plant van de hel, die altijd met iedere opleving van de ware godsdienst opgroeit, en de zaak van God de doodsteek tracht toe te brengen en uit te moorden.

Geef jezelf moeite John om alle verschijningen van die aard onder de Indianen te onderdrukken. Zeg hun in de naam van hun stervende leraar, ja in de naam van Hem die is dood geweest maar levend is, om te leven en te wandelen overeenkomstig het Evangelie. Blijf er op wijzen dat hun belevingen ongezond zijn en hun blijdschap bedrieglijk is, als de voornaamste strekking van hun leven niet geestelijk, waakzaam en heilig is. Door op deze dingen de nadruk te leggen, zal je er zelf zowel als zij die je horen, er de zalige bate van wegdragen.

God weet dat het de wens van mijn hart was Hem langer te dienen, ondanks het zware werk en de ontberingen, die de laatste jaren met mijn ambtelijke bediening gepaard gingen. Maar nu Gods wil anders schijnt te zijn, ben ik geheel tevreden en kan ik in waarheid zeggen: "Des Heeren wil geschiede". Het grijpt me aan te denken dat ik je in een zondige wereld moet achterlaten. Mijn hart doet zeer bij de gedachte dat die stormen nog voor je zijn, van welke ik door genade mag zeggen bijna verlost te zijn. Maar God leeft, en geloofd zij mijn Rotssteen, en Hij is dezelfde almachtige Vriend en zal, naar ik vertrouw, jouw Gids en Helper zijn, gelijk Hij de mijne geweest is.

En nu, geliefde broeder John, ik beveel je de Heere en het woord van Zijn genade, dat je kan opbouwen en je een erve geven kan onder allen die geheiligd worden. Ik hoop dat, je de Goddelijke tegenwoordigheid mag ervaren, zowel in je persoonlijk als in je ambtelijk leven. En mogen je handen gesterkt worden door de rechterhand van de God Jacobs.

Dit zijn de hartstochtelijke begeerten en gebeden van

Je toegenegen stervende broer

David Brainerd

Uit de Banierkalender 1993

Zendeling Brainerd werkte onder de Indianen om hen het Evangelie te brengen. De opdringende kolonisten waren tot vijand van de Indianen verklaard, en van hun standpunt gezien, niet onbegrijpelijk.

Maar juist deze strijd tussen blank en rood was voor de zending een obstakel op de weg naar hét hart van de roodhuiden. Dat ondervond ook Brainerd. Maar hij mocht ervaren, dat door mensen opgeworpen obstakels de werking des Geestes niet in de weg staan. God doet het dikwijls door ongedachte wegen en middelen.

Op zekere dag was Brainerd er met zijn tent en de noodzakelijke dingen op uit getrokken en zo kwam hij bij een Indianendorp, waar hij nog niet eerder geweest was. Hij zette dicht bij het dorp zijn tent op, zonder te merken dat hij daarbij door een Indiaan bespied werd. Deze liep vlug naar het dorp om het opperhoofd te vertellen wat hij gezien had. In het dorp werd nu beraadslaagd hoe men het bleekgezicht het gemakkelijkst zou kunnen vangen en doden.

Onderwijl werden enige krijgers uitgezonden, die in de buurt van de tent zich verborgen hielden en wachtten tot het bleekgezicht naar buiten zou komen, om hem dan met hun pijlen dood te schieten of zo mogelijk gevangen te nemen, en hem op z'n Indiaans feestelijk ter dood te brengen. Maar het duurde lang eer men de blanke man zag komen, en het wachten moe, slopen ze naderbij om een blik in de tent te werpen.

Ze zagen de zendeling op de knieën liggen en hoorden ze hem hardop spreken met Iemand Die ze niet zagen. Plotseling zagen zij een grote ratelslang onder het tentzeil door op de zendeling afkomen, en de kop opheffen tot de aanval op de niets vermoedende bidder. De Indianen verwachtten niet anders of de man zou een zekere prooi van het vergiftige reptiel worden. Maar plotseling gleed de slang terug en verdween naar de andere kant van de tent. Ademloos hadden ze het gebeuren in de tent gadeslagen. Ze waren er vast van overtuigd dat deze blanke niet een gewoon mens kon zijn, en even onhoorbaar als ze gekomen waren, gingen ze naar hun dorp terug om verslag te doen van wat ze gezien hadden.

Inmiddels was de zendeling van zijn knieën opgestaan. Hij nam zijn Bijbel en liep op het dorp toe. Innerlijk was hij gesterkt na zijn gebed. Met het werk had hij zich in Gods handen overgegeven. Hij wist dat deze Indianen zeer bloeddorstig waren en vol haat tegen de blanken, die hen dan ook vaak schandelijk hadden behandeld en beroofd. Maar tot zijn grote verrassing kwamen de Indianen met het opperhoofd vooraan, hem tegemoet. Vriendelijk begroetten zij hem als een lang verwachte vriend. Zij beschouwden hem als een hoger wezen, die onder bescherming van de „Grote Geest" stond. Met open oren luisterden ze naar de boodschap van het Evangelie die door hem verkondigd werd, en hij heeft evenals Paulus het de Efeziërs gedaan heeft, het heidens begrip van God naar het Woord des Heeren hun verkondigd. Hij stond inderdaad onder de bescherming van de grote God, Die hemel en aarde geschapen heeft. En volgens de geschiedenis heeft de Heere dit woord aan de harten van velen dezer Indianen willen zegenen.

De Heere werkt door wonderlijke wegen, die ook Zijn dienstknechten niet weten of begrijpen kunnen. Hoe kwam hier uit, dat de Heere de Zijnen hoort eer ze roepen.

BIJLAGE II

VERLANGEN NAAR DE HEERE

Rouwpredicatie naar aanleiding van het sterven van David Brainerd, zendeling onder de Indianen

Door JONATHAN EDWARDS

Maar wij hebben goede moed, en hebben meer behagen om uit het lichaam uit te wonen en bij de Heere in te wonen. 2 Korinthe 5 : 8

Op deze plaats geeft de apostel een reden waarom hij zo stoutmoedig, standvastig en onbeweeglijk zulk een arbeid, lijden en levensgevaaren in de dienst van Zijn Heere doorstond. Hierom verweten valse leraren onder de Korinthiërs hem soms dat hij uitzinnig was en voortgedreven werd door een soort krankzinnigheid. In het laatste gedeelte van het voorgaande hoofdstuk deelt de apostel aan de Korinthische Christenen mee dat de werkelijke reden waarom hij zo handelde, was dat hij vast geloofde in de beloften van het heerlijke toekomstige eeuwige loon, door Christus aan Zijn trouwe dienaars gedaan. Ook wist hij dat deze tegenwoordige verdrukkingen licht waren en slechts voor een ogenblik, in vergelijking met het gans zeer uitnemend eeuwig gewicht der heerlijkheid. Dit betoog wordt in dit hoofdstuk voortgezet. Hier gaat de apostel verder in op de reden die hij gegeven heeft, waarom hij zo volhardend was in het lijden en zich in zijn dienstwerk aan levensgevaar blootstelde. *Hij verwachtte een des te gelukkiger staat na de dood.* Dit is het thema van mijn tekst.

Wij kunnen hierin opmerken:

1. Het grote toekomstige voorrecht waarop de apostel hoopte: *bij de Heere in te wonen*. In de Griekse tekst betekenen de woorden eigenlijk: *bij Christus wonen als in hetzelfde land of in dezelfde stad, of bij Christus thuiskomen en bij Hem blijven*.
2. Wanneer de apostel dit voorrecht zocht, namelijk als hij uit het lichaam uit moest wonen. Hij wijst op hetzelfde in de brief aan de Filippenzen, hoofdstuk 1 : 22 en 23 : "Maar of te leven in het vlees, hetzelfde mij oorbaar zij, en wat ik verkiezen zal, weet ik niet. Want ik word van deze twee gedrongen, hebbende begeerte om ontbonden te worden en met Christus te zijn."
3. De waarde die Paulus hecht aan dit voorrecht. Die was zo groot dat hij terwille daarvan verkoos uit het lichaam uit te wonen. Hij wilde liever (of, zoals het woord eigenlijk wil zeggen) het was hem aangenamer afscheid te nemen van dit leven en al zijn geneugten terwille van deze grote weldaad.
4. Het tegenwoordig voordeel dat de apostel had door zijn geloof in en zijn hoop op dit toekomstige voorrecht, namelijk dat hij er moed, verzekerdheid en volharding door kreeg. Dit komt overeen met de rechte inhoud van het woord dat weergegeven wordt met: "Maar wij hebben goede moed."
5. De apostel geeft nu een reden voor die vastberadenheid en onbeweeglijke standvastigheid des gemoeds, waarmee hij zich deze harde inspanningen, tegenspoed en gevaren getroostte die hij in zijn betoog noemt; zodat hij er middenin niet verflauwde, noch ontmoedigd was, maar voortdurend licht en inwendige ondersteuning, kracht en troost onder dit alles kreeg. Dit komt overeen met het 16^e vers van het voorgaande hoofdstuk: "Daarom vertragen wij niet; maar

hoewel onze uitwendige mens verdorven wordt, zo wordt nochtans de inwendige vernieuwd van dag tot dag." En hetzelfde wordt meer bepaaldelijk uitgedrukt in de verzen 8-10 van dat hoofdstuk: "Als die in alles verdrukt worden, doch niet benauwd; twijfelmoedig, doch niet mismoedig; vervolgd, doch niet daarin verlaten; nedergeworpen, doch niet verdorven; altijd de doding van de Heere Jezus in het lichaam omdragende, opdat ook het leven van Jezus in ons lichaam zou geopenbaard worden." En in het 6e hoofdstuk, de verzen 4-10: " Maar wij, als dienaars van God, maken onszelven in alles aangenaam, in vele verdraagzaamheid, in verdrukkingen, in noden, in benauwdheden, in slagen, in gevangnissen, in beroerten, in arbeid, in waken, in vasten, in reinheid, in kennis, in lankmoedigheid, in goedertierenheid, in de Heilige Geest, in ongeveinsde liefde, in het Woord der Waarheid, in de kracht van God, door de wapenen der gerechtigheid aan de rechter en aan de linkerzijde; Door eer en oneer, door kwaad gerucht en goed gerucht; als verleiders, en nochtans waarachtigen; Als onbekenden, en nochtans bekend; als stervenden, en ziet, wij leven; als getuchtigd, en niet gedood; Als droevig zijnde, doch altijd blijde; als arm, doch velen rijk makende; als niets hebbende, en nochtans alles bezittende"

Uit de vele nuttige zaken die we in de tekst kunnen opmerken, zal ik deze keer slechts de nadruk leggen op wat er het meest uitspringt, namelijk ***dat de zielen van ware Christenen, die bij het sterven het lichaam verlaten, heengaan om bij Christus te zijn.***

In de volgende opzichten zullen zij met Christus zijn:

I. *Zij zullen op een gezegende plaats wonen met de verheerlijkte menselijke natuur van Christus.*

Christus heeft nog Zijn menselijke natuur. Hij blijft en zal in alle eeuwigheid blijven beide God en mens. Hij houdt Zijn gehele menselijke natuur: niet slechts Zijn menselijke ziel, maar ook Zijn menselijk lichaam. Zijn dode lichaam is uit de doden opgestaan; hetzelfde lichaam dat uit de doden opgewekt is, is verhoogd en verheerlijkt aan Gods rechterhand. Wat dood was, is nu levend en leeft in alle eeuwigheid.

En daarom is er een zekere plaats, een bijzondere plaats in het geschapen heelal, waar Christus heengegaan is en waar Hij nu verblijft. Deze plaats noemen wij de hoogste hemelen of de hemel der hemelen, een plaats boven de zichtbare hemelen, Efeze 4 : 9 en 10: "Nu dit: Hij is opgevaren; wat is het, dan dat Hij ook eerst is nedergedaald in de nederste delen der aarde? Die nedergedaald is, is Dezelfde ook Die opgevaren is ver boven al de hemelen." Deze noemt de apostel de derde hemel, 2 Korinthe 12 : 2. Hij ziet de lucht als de eerste, de sterrenhemel als de tweede en de hoogste hemel als de derde. Dit is de woonplaats van de heilige engelen. Zij worden in Mattheus 24 : 36: "De engelen der hemelen" genoemd. En in Mattheus 13 : 32: "De engelen die in de hemel zijn" en in Mattheus 22 : 30: "de engelen Gods in de hemel." Van hen wordt gezegd dat zij altijd zien het aangezicht des Vaders, Die in de hemelen is (Matth. 18 : 10). En elders wordt van hen getuigd dat zij voor de troon van God zijn of rondom Zijn troon in de hemel zijn en vandaar uitgezonden worden, vandaar neerdalen met boodschappen aan deze wereld.

En daar worden de zielen van de afgereisde kinderen van God heengebracht als ze sterven. Zij worden niet ondergebracht in een verblijfplaats, afgescheiden van de hoogste hemel; een plaats der rust waar zij bewaard worden tot de oordeelsdag, zoals sommigen zich voorstellen. Die plaats noemen zij dan "de hades van de gelukzaligen." Neen, zij gaan onmiddellijk naar de hemel zelf. Dat is het Vaderhuis, het thuis van

Gods kinderen. Zij zijn gasten en vreemdelingen op deze aarde en dit is het betere vaderland waarheen zij reizen (Hebr. 11 : 13-16). Dit is de stad waar ze thuishoren, Filippenzen 3 : 20: "Onze wandel (of letterlijk: burgerschap) is in de hemelen."

Daarom is dit ongetwijfeld de plaats die de apostel in de tekst bedoelt, als hij zegt: "Wij zijn bereid om ons eerste huis, ons lichaam, te verlaten en te wonen in hetzelfde huis, dezelfde stad, hetzelfde land waar Christus woont." Daar komt het hier in de grondtekst juist op neer. Wat kan dit huis, deze stad, dit land anders zijn dan dat huis dat elders hun thuis en het Vaderhuis genoemd wordt, de stad en het land waar zij thuishoren en waarheen ze reizen gedurende de hele tijd die zij in deze wereld zijn en het huis, de stad en het land waar Christus in Zijn menselijke natuur is? Dit is de rust van Gods kind. Hier is hun hart zolang zij leven en hier is hun schat: "Een onverderfelijke en onbevlekkelijke en onverwelkelijke erfenis, die in de hemelen bewaard wordt voor hen" (1 Petr. 1 : 4). Daarom krijgen ze pas hun eigenlijke en volledige rust als ze daar komen. Dus komen hun zielen, als zij uit hun lichamen uitwonen (welke toestand door de Schrift voorgesteld wordt als een staat van volmaakte rust), daar in de hemel.

- De twee kinderen van God die deze wereld verlaten hebben zonder te sterven, namelijk Henoeh en Elia, zijn naar de hemel gegaan. Men zag Elia, net als Christus later, ten hemel opvaren. En wij hebben alle reden om te denken dat Gods kinderen, die sterven en deze wereld verlaten, naar dezelfde plaats der rust gaan.
- Mozes, die op de top van de berg Nebo stierf, is naar dezelfde verblijfplaats opgevaren als waar Elia heen ging zonder te sterven. Zij zijn metgezellen in een andere wereld, zoals zij samen verschenen bij Christus' verheerlijking op de berg. Zij waren toen samen bij Christus op de berg toen Hij een voorproef had van Zijn verheerlijking in de hemel. En ongetwijfeld zijn ze later bij Hem geweest toen Hij wezenlijk en volkomen in de hemel verheerlijkt werd.
- En daar ging zonder twijfel de ziel van Stefanus heen toen hij de laatste adem uitblies. De omstandigheden van zijn dood laten het zien. Handelingen 7 : 55 enzovoort: "Maar hij, vol zijnde des Heiligen Geestes, en de ogen houdende naar de hemel, zag de heerlijkheid Gods, en Jezus, staande ter rechterhand Gods. En hij zeide: Ziet, ik zie de hemelen geopend, en de Zoon des mensen (Jezus in Zijn menselijke natuur), staande ter rechterhand Gods. Maar zij, roepende met grote stemme, stopten hun oren, en vielen eendrachtelijk op hem aan; En wierpen hem ter stad uit, en stenigden hem. En zij stenigden Stefanus, aanroepende en zeggende: Heere Jezus, ontvang mijn geest." Voor zijn dood had hij een buitengewoon gezicht op de heerlijkheid die de Zaligmaker in de hemel ontvangen had, niet alleen voor Zichzelf, maar ook voor al Zijn getrouwe volgelingen, opdat hij bemoedigd zou worden door de hoop op deze heerlijkheid, om vrolijk om Zijnentwil zijn leven af te leggen. Dienovereenkomstig sterft hij in deze hoop, zeggende: "Heere Jezus, ontvang mijn geest." Daarmee heeft hij zonder twijfel bedoeld: ontvang mijn geest opdat die bij U zij, in die heerlijkheid waarin ik U nu zie, in de hemel, aan de rechterhand van God.
- En daar is de ziel van de bekeerde moordenaar aan het kruis heengevaren. Christus zei tegen hem: "Heden zult gij met Mij in het Paradijs zijn." Het Paradijs is hetzelfde als de derde hemel, zoals blijkt uit 2 Korinthe 12 : 2, 3 en 4. Wat het tweede vers daar "de derde hemel" noemt wordt in het vierde vers het Paradijs genoemd. De afgereisde zielen van de apostelen en de profeten zijn in de hemel, zoals blijkt uit Openbaring 18 : 20: "Bedrijft vreugde over haar, gij hemel, en gij heilige apostelen, en gij profeten"

Gods Kerk wordt in de Schrift van tijd tot tijd in deze twee delen onderscheiden: een gedeelte dat in de hemel is en een gedeelte dat op de aarde is, Efeze 3 : 14 en 15: "Jezus Christus, uit Welken alle geslacht in de hemelen en op de aarde genoemd wordt." Kolossenzen 1 : 20: "En dat Hij, door Hem vrede gemaakt hebbende door het bloed Zijns kruises, door Hem, zeg ik, alle dingen verzoenen zou tot Zichzelve, hetzij de dingen die op de aarde, hetzij de dingen die in de hemelen zijn."

Nu, wat anders kunnen die dingen in de hemelen zijn, waarvoor vrede gemaakt is door het bloed Zijns kruises en die door Hem met God verzoend zijn, dan de heiligen in de hemel? Zo lezen we ook in Efeze 1 : 10: "Om wederom alles tot één te vergaderen in Christus, beide dat in de hemel is, en dat op de aarde is." De geesten der volmaakt rechtvaardigen zijn in dezelfde stad van de levende God en het hemelse Jeruzalem, bij het ontelbare gezelschap der engelen en Jezus, de Middelaar van het Nieuwe Testament, gelijk blijkt uit Hebreeën 12 : 22-24. Gods Kerk wordt in de Schrift vaak Jeruzalem genoemd. De apostel spreekt van *het Jeruzalem dat boven is of in de hemel, als ons aller moeder*. Maar als er geen deel van de Kerk in de hemel is, of niemand behalve Henoch en Elia, zou dit allicht niet "Jeruzalem, dat in de hemel is" genoemd worden.

II. *De zielen van de ware heiligen gaan, als zij het lichaam verlaten, heen om met Christus te zijn, om te wonen in het onmiddellijke, volle en blijvende gezicht op Hem.*

Als wij van onze lieve vrienden gescheiden zijn, zijn zij uit het gezicht. Maar als wij bij hen zijn, hebben wij de gelegenheid en de voldoening ze te zien. Evenzo: als Gods kinderen in het lichaam zijn en van de Heere uitwonen, is Hij in verscheidene opzichten uit het gezicht. "Denwelken gij niet gezien hebt, en nochtans liefhebt" (1 Petrus 1 : 8). In deze wereld hebben zij wel een geestelijk gezicht op Christus, maar zij zien door een spiegel in een duistere rede, en dan nog bij tussenpozen, maar in de hemel zien zij Hem aangezicht tot aangezicht (1 Kor. 13 : 12). "Zalig zijn de reinen van hart, want zij zullen God zien" (Matth. 5 : 8). Zij zijn zalig van het zien van God in Christus, Die de glans en de schittering is van Gods heerlijkheid, door Wie Zijn heerlijkheid in de hemel uitstraalt, zodat die gezien wordt door heiligen en engelen en ook hier op de aarde. Hij is de Zon der gerechtigheid, Die niet alleen het Licht der wereld is, maar ook de Zon Die het hemelse Jeruzalem verlicht. Door Zijn heldere stralen schijnt daar Gods heerlijkheid om alle heerlijke inwoners daar te verheerlijken en zalig te maken. "De heerlijkheid Gods heeft haar verlicht en het Lam is hare Kaars" (Openb. 21 : 23).

Niemand ziet God de Vader onmiddellijk, Die een eeuwige, onsterflijke en onzienlijke Koning is. Christus is het Beeld van de onzienlijke God, door Wie Hij door alle verkorenen gezien wordt. De eniggeboren Zoon, Die in de schoot des Vaders is, Die heeft Hem ons verklaard en geopenbaard. Niemand dan de Zoon heeft ooit de Vader onmiddellijk gezien. Niemand ziet de Vader op een andere wijze dan door de openbaring van de Zoon. En in de hemel zien de geesten der volmaakt rechtvaardigen Zijn heerlijkheid. Zij zien de heerlijkheid van de goddelijke natuur, bestaande in de heerlijkheid van Zijn Godheid, de schoonheid van al Zijn volmaaktheden: Zijn grote majesteit, almacht, Zijn oneindige wijsheid, heiligheid en genade. En zij zien de schoonheid van Zijn verheerlijkte menselijke natuur en de heerlijkheid die de Vader Hem gegeven heeft als de Godmens en Middelaar. Hiervoor begeerde Christus dat Zijn kinderen bij Hem zouden zijn, opdat zij Zijn heerlijkheid mochten aanschouwen (Joh. 17 : 24). En als de zielen van Gods kinderen hun lichamen verlaten om met

Christus te zijn, aanschouwen zij de wonderlijke heerlijkheid van dat grote werk der verlossing en van de heerlijke weg des heils door Hem, waarin de engelen begerig waren om in te zien. Zij hebben een zeer helder gezicht op de onmetelijke diepten van de menigvuldige wijsheid en kennis van God en de helderste vertoning van de oneindige zuiverheid en heiligheid van God, die in die weg en dat werk zichtbaar worden.

Op een andere wijze dan Gods kinderen hier zien zij welke de breedte en de lengte en de diepte en de hoogte is van de genade en de liefde van Christus, die in Zijn verlossing zichtbaar worden. En ziende de onuitsprekelijke rijkdom en de heerlijkheid van Gods genade, zien en verstaan zij zeer helder Christus' eeuwige en onmetelijke stervende liefde tot hen in het bijzonder.

Kort gezegd: zij zien alles in Christus wat de liefde wel moet ontsteken, doen ontvlammen en bevredigen en alles wat hen wel moet voldoen, en dat op de helderste en heerlijkste wijze, zonder enige duisternis of misvatting, zonder enige hindernis of onderbreking. Nu zien Gods kinderen, terwijl zij in het lichaam zijn, iets van Christus' heerlijkheid en liefde, zoals we bij het aanbreken van de dag iets zien van het weerkaatste licht van de zon, vermengd met duisternis. Maar als zij gescheiden zijn van het lichaam zien zij hun heerlijke en liefhebbende Verlosser, zoals wij de zon zien wanneer die opgegaan is en zijn hele schijf boven de horizon laat zien, door zijn directe stralen in een helder halfroond en het volle daglicht.

III. Als de zielen van de ware heiligen uitwonen uit het lichaam, gaan zij heen om bij Jezus Christus te zijn; dan zijn zij op de meest volkomen wijze Hem gelijkvormig gemaakt en met Hem verenigd.

Geestelijk is die gelijkvormigheid begonnen toen zij in het lichaam waren. De heerlijkheid des Heeren ziende als in een spiegel, worden zij naar hetzelfde beeld veranderd. Maar als zij Hem in de hemel komen te zien gelijk Hij is, dan worden ze op een andere manier Hem gelijkvormig. Dat volkomen gezicht zal alle overblijfselen van ongelijkvormigheid, onverenigdheid en zondige ongelijkheid doen verdwijnen, zoals alle duisternis verdwijnt voor het volle zonnelicht als de zon in het zuiden staat. Voor zulk een licht kan het minste vlekje duisternis onmogelijk blijven bestaan. Zo onmogelijk is het ook dat het minste zondevlekje en de minste geestelijke ongelijkvormigheid overblijft bij zulk een gezicht op de geestelijke schoonheid en heerlijkheid van Christus, als de heiligen in de hemel genieten, wanneer zij de Zon der Gerechtigheid zonder een wolk zullen zien. Zijzelf zullen niet alleen blinken als de zon, maar zijn gelijk kleine zonnen, zonder vlekken. Want dan is de tijd gekomen dat Christus Zijn heiligen zal voorstellen in heerlijke schoonheid, zonder vlek of rimpel of iets dergelijks en vlekkeloze heiligheid.

Dan is de vereniging van de heiligen met Christus volmaakt. Deze is ook in deze wereld begonnen. De 'betrekkelijke' vereniging wordt meteen begonnen, én voltooid als de ziel, eerst levendgemaakt zijnde, *door het geloof* met Christus één wordt. De wezenlijke vereniging, bestaande in de levensgemeenschap met hart en genegenheden, wordt in deze wereld begonnen en in de *volgende* voltooid. De vereniging van het hart van een gelovige met Christus begint wanneer het tot Hem getrokken wordt door de eerste openbaring van de Goddelijke uitnemendheid bij de bekering. En als gevolg van deze trekking en het éénworden met Christus komt het tot een levensgemeenschap met Hem. Daardoor wordt een gelovige een levende rank van de ware Wijnstok en leeft van de mededeling van de levenssappen van de wortel en de stam, en een lid van Christus' mystieke lichaam, levend uit de mededeling van de geestelijke en

levendmakende invloed van het Hoofd en door het deel hebben aan Christus' eigen leven, om zo te zeggen.

Maar terwijl de heiligen in het lichaam zijn, blijft er veel afstand tussen Christus en hen. Er zijn overblijfselen van vervreemding, en de levensgemeenschap is zeer onvolmaakt en bijgevolg ook de mededelingen van geestelijk leven en levendmakende invloed. Er is veel tussen Christus en de gelovigen dat hen gescheiden houdt: veel inwonende zonden, veel verzoeking, een zeer zwak lichaam en een wereld vol van vleselijke zaken die de ziel van Christus afhouden en een volkomen vereniging in de weg staan. Maar als de ziel het lichaam verlaat, worden al die blokken aan het been en die hindernissen opgeruimd. Elke scheidsmuur zal afgebroken worden en elke hindernis uit de weg geruimd; er zal geen afstand meer zijn. Het hart zal geheel en volkomen getrokken worden en aan Hem voor eeuwig vast verbonden zijn door een volkomen gezicht op Zijn heerlijkheid. En de levensgemeenschap zal tot volkomenheid gebracht worden. De ziel zal volmaakt in en uit Christus leven, volkomen vol van Zijn Geest en opgewekt door Zijn verlevendigende invloeden. Zij leeft dan als het ware alleen door het leven van Christus, zonder enig overblijfsel van geestelijke dood of vleselijk leven.

IV. De zielen der heiligen die afgereisd zijn, zijn bij Christus en genieten een heerlijke en onmiddellijke gemeenzame omgang met Hem.

Als we met onze vrienden bij elkaar zijn, hebben wij gelegenheid om een vrije en directe omgang met hen te hebben, hetgeen niet mogelijk is als we van hen gescheiden zijn. En omdat de heiligen, als zij uit het lichaam uitwonen, een veel vrijere, meer volkomen en directe omgang met Christus hebben, wordt terecht gezegd dat zij bij Hem inwonen.

De heiligen komen in de meest vertrouwelijke omgang met Jezus Christus te verkeren. Vooral in de hemel zullen ze op de meest volkomen en heerlijke wijze met Hem verenigd zijn. Zij zijn niet slechts Christus' dienstknechten, maar Zijn vrienden (Joh. 15 : 14), Zijn broederen en vrienden (Ps. 122 : 8). Ja, zij zijn de bruid van Christus. Zij zijn met Christus ondertrouwd terwijl zij in het lichaam zijn. Maar als zij naar de hemel gaan, komen zij in des Konings paleis. De huwelijksdag is aangebroken en de Koning brengt ze zeker in Zijn binnenkamers. Dan zullen zij altijd bij Christus wonen om de meest volmaakte omgang met Hem te genieten. Christus ging op aarde allervriendelijkst met zijn discipelen om. Hij stond een van hen toe op Zijn borst te rusten. Maar in de hemel mogen ze een veel intiemere en vrijere omgang met Hem hebben. Hoewel Christus daar is in een staat van heerlijke verhoging, regerend in de majesteit en de heerlijkheid van de soevereine Heere en God van hemel en aarde, engelen en mensen, zal dat een intieme en vrije omgang niet in de weg staan, maar die eerder bevorderen. Want dat Hij zo verhoogd is, is niet alleen voor Hemzelf, maar ook voor hen. Om hunnentwil is Hij gekroond als heerser over alles, opdat ook zij verhoogd en verheerlijkt mogen worden. En als zij naar de hemel gaan, waar Hij is, worden zij met Hem verhoogd en verheerlijkt en zullen zij niet op een ontzaglijke afstand van Christus moeten blijven, maar zullen toegelaten worden om dicht bij Hem te komen en vertrouwelijker met Hem om te gaan. Zij zullen er immers onuitsprekelijk meer geschikt voor zijn en Christus zal in meer passende omstandigheden zijn om hun Zijn zegeningen uit te delen. Het zien van de grote heerlijkheid van hun Zielevriend en Verlosser zal hen niet vol ontzag op een afstand doen blijven en hen bang maken om naderbij te komen, maar hen integendeel krachtig trekken en hen bemoedigen en overwinnen tot een heilige vrijmoedigheid. Want zij

zullen weten dat Hij het is, hun eigen Verlosser, Zielevriend en Bruidegom, Dezelfde Die hen met een stervende liefde liefgehad en hen Gode met Zijn bloed vrijgekocht heeft. "Ik ben het; vreest niet" (Matth. 14 : 27). Vreest niet; Ik ben het, Die leef en ben dood geweest. (Openb. 1 : 17 en 18). En de heerlijkheid van Christus, die zij zullen aanschouwen, zal zodanig zijn dat zij hen trekt en aanmoedigt. Want zij zullen niet alleen oneindige majesteit en grootheid zien, maar oneindige genade, neerbuigende goedheid, zachtmoedigheid, vriendelijkheid en zoetheid, die Zijn majesteit evenaren. Want in de hemel verschijnt Hij niet alleen als "de Leeuw uit de stam van Juda", maar als "het Lam in het midden van de troon" (Openb. 5 : 5 en 6), en Hij zal hun Herder zijn om hun Leidsman te zijn tot levende fonteinen der wateren (Openb. 7 : 17), zodat het zien van Christus' grootse koninklijke majesteit hen niet af zal schrikken, maar alleen zal dienen om hun geluk en verrassing groter te maken. Toen Maria op het punt stond Christus te omhelzen, vol vreugde daar zij Hem na Zijn kruisiging weer levend zag, verbood Christus haar dit toen te doen, want Hij was nog niet opgevaren, Johannes 20 : 16, 17: "Jezus zeide tot haar: Maria! Zij, zich omkerende, zeide tot hem: Rabbouni! hetwelk is gezegd: Meester. Jezus zeide tot haar: Raak Mij niet aan, want Ik ben nog niet opgevaren tot Mijn Vader; maar ga heen tot Mijn broeders, en zeg hun: Ik vaar op tot mijnen Vader en Uwen Vader, en tot Mijnen God en uwen God." Alsof Hij gezegd had: "Dit is niet de tijd en de plaats voor de vrijheid die uw liefde tot Mij begeert: dat is bestemd voor de Hemel, na Mijn Hemelvaart. Ik ga daarheen en gij, Mijn ware discipelen, zult als Mijn broeders en Mijn vrienden spoedig bij Mij in Mijn heerlijkheid zijn. En dan zal er geen terughouding zijn. Dat is de plaats bestemd voor de meest volkomen minzame omgang en liefdebetoon en het volle genieten van de wederzijdse liefde."

En dus zullen de zielen van de afgestorven heiligen bij Christus in de hemel ervaren dat Christus voor hen Zijn hart uitstort en hun die oneindige rijkdommen van liefde voor hen openbaart die Hij van eeuwigheid heeft. En zij zullen in staat gesteld worden uitdrukking te geven aan hun liefde tot Hem op onvergelijkbaar betere wijze dan zij konden doen terwijl zij in het lichaam waren. Zo zullen zij overvloedig eten en drinken en zwemmen in de oceaan van liefde en eeuwig verzwolgen zijn in de oneindig heldere en zoete en lichte stralen van Goddelijke liefde. Zij zullen eeuwig dat Licht ontvangen, er eeuwig vol van zijn en er eeuwig door omschenen worden en het eeuwig weer terugkaatsen naar de Fontein.

V. Als de zielen van de heiligen bij het sterven het lichaam verlaten, gaan zij heen om bij Christus te zijn, waar zij ontvangen worden in heerlijke gemeenschap met Christus in Zijn zaligheid.

Zoals de vrouw samen met haar man in het bezit gesteld wordt van zijn goederen en zoals de vrouw van een vorst deel heeft aan zijn vorstelijke bezittingen en eer, zo zal de Kerk, de bruid van Christus, als het huwelijk gesloten wordt en zij opgenomen wordt om bij Hem in de hemel te wonen, deel hebben aan Zijn heerlijkheid. Toen Christus uit de dood opstond en het eeuwige leven in bezit nam, deed Hij dat niet als particulier maar als het erkende Hoofd van al Zijn verlostten. Hij nam het in bezit voor hen zowel als voor Zichzelf en zij worden met Hem levendgemaakt en met Hem opgewekt. En toen Hij ten hemel opvoer en daar verhoogd werd tot grote heerlijkheid, deed Hij dat eveneens als Hoofd van Zijn Kerk. Hij nam de hemel niet allen voor Zichzelf in bezit, maar als Voorloper en Hoofd van Zijn volk, opdat zij ook mochten opvaren en met Hem in de hemel gezet worden (Ef. 2 : 5 en 6). Christus schrijft op hen *Zijn nieuwe Naam* (Openb. 3 : 12). Dat wil zeggen: Hij maakt hen deelgenoten

van Zijn heerlijkheid en verhoging in de hemel. Zijn nieuwe Naam is de nieuwe eer en heerlijkheid waarmee de Vader Hem bekleed heeft toen Hij Hem aan Zijn rechterhand plaatste. Het gaat op dezelfde wijze als dat een vorst iemand bevordert tot een nieuwe waardigheid in zijn koninkrijk; hij geeft hem ook een nieuwe titel. Christus en Zijn heiligen zullen samen verheerlijkt worden (Rom. 8 : 17).

De heiligen in de hemel hebben gemeenschap aan of delen mee met Christus in Zijn heerlijkheid en zaligheid in de hemel, vooral in de volgende opzichten.

1. *Zij delen in de onuitsprekelijke vreugden die Hij heeft in de hemel in het Zich verlustigen in Zijn Vader.*

Toen Christus ten hemel opvoer, werd Hij opgenomen in heerlijkheid en bijzondere vreugde en zaligheid om Zich in Zijn Vader te verlustigen, Die in Zijn leven het aangezicht voor Hem verborgen hield. Dat is zulk een genieting als overeenkomt met de betrekking tot Zijn Vader en zulk een gepast loon voor de grote en harde dienst die Hij op aarde verricht had. God maakte Hem het pad des levens bekend en bracht Hem voor Zijn aangezicht, waar verzadiging van vreugde is, en deed Hem zitten aan Zijn rechterhand, waar lieflijkheden zijn, eeuwiglijk (Ps. 16 : 11). Toen zette God Hem tot zegeningen in eeuwigheid. Hij vervrolijkte Hem door vreugde met Zijn aangezicht (Ps. 21 : 7). Krachtens hun vereniging met Christus en als Zijn lidmaten hebben zij in zekere zin deel aan Zijn Zoonschap in betrekking tot Zijn Vader en zijn zo medeërfgenenamen van Zijn zaligheid in de genieting van Zijn Vader, zoals de apostel dit schijnt aan te geven in Galaten 4 : 47. Krachtens haar ondertrouw met de eniggeboren Zoon van God deelt de bruid van Christus als het ware in Zijn kinderlijke betrekking tot God en wordt zij des Konings dochter (Ps. 45 : 14) en heeft met haar Goddelijke Man deel aan de genieting van Zijn Vader en haar Vader, Zijn God en haar God. Het schijnt dat de woorden van Christus aan Maria in Johannes 20 : 17 deze belofte inhouden. Zo gaan Christus' getrouwe dienaren in in de vreugde huns Heeren (Matth. 25 : 2123) en blijft Christus' blijdschap in hen (Joh. 15 : 11).

Christus is van eeuwigheid als het ware in de schoot des Vaders als het Voorwerp van Zijn oneindige verlustiging. Vaders eeuwig zaligheid is in Hem. Voor de wereld was, was Hij bij de Vader in de genieting van Zijn oneindige liefde en had een oneindige vreugde en zaligheid in die genieting, zoals Hijzelf verklaart in Spreuken 8 : 30: "Toen was Ik een Voedsterling bij Hem, en Ik was dagelijks Zijn vermakingen, te aller tijd voor Zijn aangezicht spelende." En toen Christus na Zijn lijden naar de Vader opvoer, ging Hij naar Hem, naar de genieting van dezelfde heerlijkheid en zaligheid in de genieting van Zijn liefde. Dit komt overeen met Zijn gebed op de avond voor Zijn kruisiging: "En nu, verheerlijk Mij, Gij, Vader, bij Uzelven, met de heerlijkheid die Ik bij U had, eer de wereld was" (Joh. 17 : 5). En in hetzelfde gebed laat Hij horen dat het Zijn wil is, dat Zijn ware discipelen bij Hem zijn in de genieting van die vreugde en heerlijkheid, die Hij voor Zichzelf vroeg (vers 13): "En Ik heb hun de heerlijkheid gegeven die Gij Mij gegeven hebt" (vers 22).

Deze heerlijkheid en vreugde van Christus die de heiligen bij Hem zullen genieten, is die welke Hij heeft in de genieting van de oneindige liefde van Zijn Vader voor Hem, zoals blijkt uit de laatste woorden van dit gebed van de Heere: "Opdat de liefde, waarmee Gij Mij liefgehad hebt, in hen zij, en Ik in hen" (vers 26). De liefde die de Vader voor Zijn Zoon heeft, is zeer groot. De Godheid vloeit als het ware geheel uit naar Christus in een stroom van liefde. De vreugde en het vermaak van Christus is dienovereenkomstig groot. Dat is de stroom van de vreugden van Christus, de rivier van Zijn oneindige wellusten, waaruit Hij de heiligen bij Hem zal drinken, zoals we

lezen in Psalm 36: 9 en 10: "Zij worden dronken van de vettigheid Uws huizes; en Gij drinkt hen uit de beek uwer wellusten. Want bij U is de fontein des levens; in Uw licht zien wij het licht." De heiligen zullen vermaak hebben in het delen met Christus in Zijn vermaken en zullen in Zijn licht het licht zien. Zij zullen met Christus delen in dezelfde beek der wellusten, van hetzelfde water des levens drinken en van de nieuwe wijn in het Koninkrijk van de Vader (Matth. 26 : 29). Die nieuwe wijn is vooral de vreugde en de zaligheid waarin Christus en Zijn discipelen samen zullen delen in de heerlijkheid; dit alles is gekocht met het bloed van Christus en het loon op Zijn gehoorzaamheid tot de dood toe.

Bij Zijn hemelvaart ontving Christus eeuwige vreugde aan de rechterhand van Zijn Vader en in de genietingen van Zijn liefde als het loon op Zijn eigen sterven en het loon op Zijn gehoorzaamheid tot de dood. Maar dezelfde gerechtigheid wordt toegerekend aan het Hoofd en de leden. Beiden zullen gemeenschap hebben aan hetzelfde loon, elk in overeenstemming met wat zij dragen kunnen.

Dat de heiligen in de hemel zulk een gemeenschap met Christus aan Zijn vreugde hebben en met Hem delen in de genieting van de verlustiging in Zijn Vader, geeft zeer goed weer de alles overtreffende uitnemendheid van hun zaligheid, en dat zij in de heerlijkheid uitnemend veel grotere voorrechten zullen ontvangen dan de engelen.

2. De heiligen worden in de hemel opgenomen om met Christus gemeenschap te hebben in de heerschappij waartoe de Vader hen verhoogd heeft.

Als de heiligen naar de hemel gaan en met Christus gezet worden in de hemel en deel hebben aan de heerlijkheid van Zijn verhoging, worden zij verhoogd om met Hem te regeren. Door Hem worden zij tot koningen en priesters gemaakt en regeren zij in Hem en met Hem over hetzelfde Koninkrijk. Zoals de Vader voor Hem een Koninkrijk verordineerd heeft, zo heeft Hij het ook voor hen verordineerd. De Vader heeft de Zoon verordineerd om te regeren over Zijn eigen Koninkrijk en de Zoon benoemt Zijn heiligen om in Zijn Koninkrijk te regeren. De Vader heeft aan Christus gegeven om te zitten in Zijn troon en Christus geeft Zijn heiligen met Hem te zitten in Zijn troon, overeenkomstig Zijn belofte in Openbaring 3 : 21. Christus is als Gods Zoon de Erfgenaam van Zijn koninkrijk en de heiligen zijn mede-erfgenamen met Christus. Dit houdt in dat zij erfgenamen zijn van dezelfde erfenis om in en met Hem hetzelfde Koninkrijk te bezitten, al naar hun draagkracht. In Zijn Koninkrijk regeert Christus over hemel en aarde. Hij is verordineerd tot erfgenaam van alles en dus behoren alle dingen de heiligen toe. "Hetzij Paulus, hetzij Apollos, hetzij Cefas, hetzij de wereld, hetzij leven, hetzij dood, hetzij tegenwoordige, hetzij toekomstige dingen." Zij alle behoren hun toe, want zij zijn van Christus en met Hem verenigd (1 Kor. 3 : 21-23).

De engelen zijn aan Christus gegeven als onderdeel van Zijn heerschappij. Zij zijn gegeven om Hem te dienen als gediensstige geesten. Dus zijn ze allen, zelfs de hoogste en waardigste onder hen "gediensstige geesten tot dienst van hen die de zaligheid beërven zullen." Het zijn de engelen van Christus en ook hun engelen. De heiligen zijn dermate met Christus verenigd en zij hebben zulk een belang in Hem, dat wat Hij bezit, zij bezitten op een veel meer volmaakte en zalige wijze dan alsof alles hun apart gegeven werd om er zelf over te beschikken. Er wordt nu over die dingen beschikt op een wijze die het meest tot hun zaligheid gedijt, door Iemand die dit veel beter kan bepalen dan zichzelf. Hun Hoofd en Man, tussen Wie en de heiligen de meest volkomen ziels en wilsvereniging bestaat, beschikt over hen.

De verheerlijkte Bruid van deze grote Koning regeert met en in Hem het heeal. Op meer bijzondere wijze deelt zij in de vreugde en heerlijkheid van Zijn heerschappij in het Koninkrijk der genade. Dat is meer in het bijzonder het Koninkrijk dat Hij bezit als Hoofd van de Kerk. In dat Koninkrijk heeft zij meer belang. Het was vooral om in dit Koninkrijk te regeren dat God de Vader Hem verhoogde om in de hemel op de troon te zitten. Hij plaatste deze Koning op Zijn heilige berg Sion, vooral opdat Hij zou regeren over Sion of over Zijn Kerk in Zijn Koninkrijk der genade en in de beste situatie zou verkeren om Zijn liefdeplannen in dit ondermaanse uit te voeren. En ongetwijfeld hebben daarom de heiligen in de hemel met Christus deel aan de vreugde en heerlijkheid van de voortgang en bloei van het Koninkrijk der genade op aarde en de voorspoedige verbreiding van Zijn Evangelie hier beneden, hetgeen Hij ziet als de bijzondere heerlijkheid van Zijn regering. De Goede Herder verheugt zich al als hij slechts het ene schaap dat Hij verloren had, terugvindt; Zijn vrienden en geburen in de hemel verblijden zich dan met hem. Het deel van het gezin in de hemel blijft niet onbekend met de zaken van het deel van hetzelfde gezin op aarde. Zij die bij de Koning wonen en de Koninklijke familie die in het paleis woont, worden niet onwetend gelaten inzake de zaken van het Koninkrijk. De heiligen in de hemel zijn bij de engelen, de dienaren van de Koning, door wie Hij de zaken van het Koninkrijk bestuurt en uitvoert. Zij gaan voortdurend op naar de hemel en dalen af naar de aarde; de een of de ander is dagelijks werkzaam als een gediensstige geest voor elk lidmaat van de benedenkerk.

Hier mogen we eraan toevoegen het voortdurend opvaren van gestorven heiligen uit alle delen van de strijdende kerk. Bijgevolg moeten de heiligen in de hemel wel in een duizendmaal gunstiger situatie verkeren dan wij hier, want zij doorzien de toestand van de kerk op aarde volledig en zij ontvangen snel, onmiddellijk en zeker kennis van al haar zaken, overal. Wat hen in deze meer geschikte positie brengt om van de genoemde zaken kennis te nemen, is het feit dat zij voortdurend in de onmiddellijke tegenwoordigheid van Christus verkeren en de meest volmaakte omgang hebben met Hem, Die de Koning is die al deze zaken bestuurt en leidt en er absoluut volmaakte kennis van heeft. Christus is het Hoofd van de gehele verheerlijkte vergadering. Zij zijn Zijn verheerlijkte mystieke lichaam. En wat het Hoofd ziet, ziet het om de kennis aan het gehele lichaam mee te delen naar de mate dat het dragen kan. Wat het Hoofd geniet, is voor het gehele lichaam om te genieten. Als de heiligen deze wereld verlaten en naar de hemel gaan, verliezen zij de dingen die tot Christus' Koninkrijk op aarde behoren, niet uit het oog. Integendeel, zij verlaten een staat van duisternis en stijgen boven de nevels en de wolken uit in het helderste licht, naar een hoogtepunt precies in het midden van het licht waarin alles duidelijk zichtbaar wordt. Zij bevinden zich in een veel gunstiger positie om Christus' Koninkrijk en de werken van de nieuwe schepping hier in ogeschouw te nemen dan toen zij in deze wereld waren. Het is net als met een man die op de top van een hoge berg staat. Hij bevindt zich in een gunstiger positie om vandaar het aardoppervlak te bekijken dan vanuit een diep dal of een dicht woud beneden, aan alle kanten omgeven door die dingen die zijn uitzicht zouden hinderen en beperken. Evenmin als Christus zien zij toe als onverschillige toeschouwers wie het niet aangaat. De zaligheid van de heiligen in de hemel bestaat grotendeels in het beschouwen van de heerlijkheid van God, die uitstraalt in het verlossingswerk. Immers, hoofdzakelijk hierdoor openbaart God Zijn heerlijkheid, de heerlijkheid van Zijn wijsheid, heiligheid, genade en andere volmaaktheden, zowel aan heiligen als aan engelen, als blijkt uit veel Schriftuurplaatsen. En daarom bestaat hun zaligheid ongetwijfeld grotendeels in het aanschouwen van de voortgang van Zijn

werk, in de toepassing en het welslagen en de stappen waarmee oneindige macht en wijsheid het volvoert. En de heiligen in de hemel bevinden zich in een onuitsprekelijk gunstiger positie om zich te verlustigen in de beschouwing van de voortgang van Zijn werk hier op aarde dan wij. Zij bevinden zich in een gunstiger positie om de wonderlijke stappen te zien en te verstaan, die de Goddelijke Wijsheid neemt in alles wat er gedaan wordt, het roemvolle einde dat Hij bereikt, de tegenstand die Satan biedt en hoe hij in verwarring gebracht en verslagen wordt. Zij kunnen het verband tussen de gebeurtenissen beter zien en de schone orde in alles wat er gebeurt in de kerk in de verschillende tijdperken, wat voor ons verward schijnt. Zij zien ook niet slechts deze dingen en verblijden er zich in als in een wonderlijk en schoon schouwspel, maar als mensen die er, evenals Christus, belang bij hebben, als deze dingen in Christus bezittende en met Hem regerende in Zijn Koninkrijk.

Het welslagen van Christus' verlossingswerk, het geven aan de zielen van een thuiskomen bij Hem, de toepassing van de zalige weldaden door Zijn Geest en de voortgang van het Koninkrijk der genade in deze wereld vormen het loon dat Hem vooral beloofd is door Zijn Vader in het Verbond der Verlossing, voor de harde en moeilijke dienst die Hij verricht heeft als Hij nog in de gestaltens van een dienstknecht was, zoals blijkt uit Jesaja 53 : 10-12. Maar de heiligen zullen met Hem loon ontvangen. Zij zullen delen in Zijn vreugde om dit loon. Want deze gehoorzaamheid die zo beloond wordt, wordt hun toegerekend daar zij Zijn lidmaten zijn. Dit was vooral de vreugde die Christus voorgesteld was, waarvoor Hij het kruis verdragen en de schande veracht heeft. En Zijn vreugde is de vreugde van allen in de hemel. Zij die bij Hem in de hemel zijn, bevinden zich in de gunstigste positie om in Zijn vreugde te delen. Zij hebben immers volkomen gemeenschap met Hem door Wie zij de hele erfenis genieten en bezitten, en alle hemelse zaligheid. Het is net als met het lichaam dat deelt in het genot van de muziek die door het oor binnenkomt, zoals de mond en de maag het lichaam het genot van het voedsel verschaffen en de longen de weldaad en de verkwikking van de lucht schenken.

Op aarde bidden en arbeiden de heiligen voor hetzelfde als waar Christus voor gearbeid heeft, namelijk de bevordering van Gods Koninkrijk onder de mensen, de voorspoed van Sion en de bloei van de religie op deze wereld. En de meesten zijn deelgenoten van hun Hoofd gemaakt in Zijn lijden en hebben, zoals de apostel het uitdrukt, "vervuld de overblijfselen van de verdrukkingen van Christus." En daarom zullen zij delen in Zijn heerlijkheid en vreugde om het verkregen einde. "Wij zijn mede-erfgenamen van Christus; zo wij anders met Hem lijden, opdat wij ook met Hem verheerlijkt worden" (Rom. 8 : 17). "Indien wij verdragen, wij zullen ook met Hem heersen" (2 Tim. 2 : 12).

Toen Christus' lijden voorbij was en Hij de aarde verliet en ten hemel voer, was het in 't geheel niet uit met Zijn Koninkrijk in deze wereld; integendeel, het was pas begonnen. Juist tot dat doel voer Hij op, dat Hij dit Koninkrijk vollediger zou bezitten en genieten, dat Hij erin zou mogen regeren en daarvoor in de gunstigste positie zijn. Evenmin heeft het Koninkrijk van Christus voor de heiligen afgedaan als zij naar de hemel gaan. "Christus kwam (dat is: voer op) met de wolken des hemels en kwam tot de Oude van dagen, en zij deden Hem voor Dezelve naderen. En Hem werd gegeven heerschappij en eer en het Koninkrijk, dat Hem alle volken, natiën en tongen eren zouden" (Dan. 7 : 13 en 14).

Dit zal op uitnemende wijze vervuld worden na de regering van de antichrist; dan zal het vooral de tijd van het Koninkrijk van Christus zijn. En dat is de tijd, wanneer " het

rijk en de heerschappij en de grootheid der Koninkrijken onder de ganse hemel zal gegeven worden den volke der heiligen der hoge plaatsen" (vers 27). Dat komt doordat zij in en met Christus, de Allerhoogste, zullen regeren, zoals met de volgende woorden schijnt bedoeld te zijn: "Welks Rijk een eeuwig Rijk zal zijn; en alle heerschappijen zullen Hem eren en gehoorzamen" Dit geldt niet alleen voor de heiligen op de aarde, maar ook voor de heiligen in de hemel. Daarom zingen de heiligen in de hemel met betrekking tot deze tijd: "Wij zullen als koningen heersen op de aarde" (Openb. 5:10). En dienovereenkomstig wordt later gezegd dat als de genoemde tijd aanbreekt, de zielen van hen die in vroeger tijden met Christus geleden hadden, met Hem heersen. ***Zij hebben als het ware nieuw leven en nieuwe vreugde gekregen door die geestelijke zalige opstanding die Gods kerk op aarde zal meemaken.*** "De zachtmoedigen (die met zachtmoedigheid en lijdzaamheid met Christus en om Zijntwil lijden) zullen de aarde beërven" (Matth. 5 : 5). Zij zullen de aarde beërven en er met Christus over regeren. Christus is de erfgenaam van de wereld. Als de bestemde tijd van Zijn Koninkrijk komt, zal Hem Zijn erfenis gegeven worden en dan zullen de zachtmoedigen als mede-erfgenamen de aarde beërven. De plaats in het Oude Testament waar de woorden uit genomen zijn, leidt tot de rechte verklaring: "De zachtmoedigen zullen de aarde erfelijk bezitten en zich verlustigen over grote vrede" (Ps. 37 : 11). Als wij deze woorden vergelijken met Psalm 72 : "In zijn dagen zal de rechtvaardige bloeien, en de veelheid van vrede, tot de maan niet meer zij" en Jeremia 33 : 6: "Ik zal hun openbaren overvloed van vrede en waarheid", Jesaja 2 : 4, Micha 4 : 3, Jesaja 11 : 69 en veel andere plaatsen, kunnen we ervan overtuigd zijn dat "de grote vrede" *slaat op de vrede en de zaligheid in het laatste der dagen.*

De heiligen in de hemel zullen evenzeer met Christus heersen over de volkeren en delen in de heerlijkheid van Zijn heerschappij in die dagen als zij met Hem op de jongste dag de wereld zullen oordelen. Die belofte van Christus aan Zijn discipelen (Matth. 19 : 28 en 29) schijnt bijzonder op dit voorgaande te slaan. In vers 28 belooft Christus aan Zijn discipelen dat hierna, als de Zoon des mensen zal zitten op de Troon Zijner heerlijkheid, zij op twaalf tronen zullen zitten, oordelende de twaalf geslachten Israëls. Dat de heiligen in de hemel op die heerlijke laatste dag op aarde zullen regeren, wordt beschreven in taal die aangepast is aan de belofte van Christus: "En ik zag tronen, en zij zaten op dezelve, en het oordeel werd hun gegeven. En zij heersten als koningen met Christus" (Openb. 20 : 4). En dan schijnt die belofte haar vervulling te bekomen: "En zo wie zal verlaten hebben, huizen of broeders of zusters, of vader of moeder of vrouw, of kinderen of akkers, om Mijns Naams wil, die zal honderdvoud ontvangen en het eeuwige leven beërven" (Matth. 19 : 29), dat wil zeggen: wanneer de heiligen de aarde zullen beërven en op aarde heersen. De aarde met al haar zegeningen en goederen zal in grote overvloed aan de kerk gegeven worden om door de heiligen in bezit genomen te worden. Dit zullen zij ontvangen in deze tegenwoordige wereld en in het toekomstige eeuwige leven. De heiligen in de hemel zullen met Christus delen in de triomf en de heerlijkheid van deze overwinningen, die Hij in die toekomstige heerlijke tijd zal behalen over de koningen en volkeren der wereld. Die zal Hij met een ijzeren scepter regeren en in stukken slaan als eens pottenbakkers vat. Daar slaat ongetwijfeld Openbaring 2 : 26 en 27 op: "En die overwint en Mijn werken tot het einde toe bewaart, Ik zal hem macht geven over de heidenen; en hij zal ze hoeden met een ijzeren staf; zij zullen als pottenbakkersvaten vermorzeld worden; gelijk ook Ik van Mijn Vader ontvangen heb" En: "Dat Zijn gunstgenoten van vreugde opspringen om die eer; dat zij juichen op hunne legers" (dat wil zeggen als het lichaam in het graf ligt) (Ps. 149 : 5 enzovoort). Vergelijk dit met Jesaja 57 : 1 en 2: "De verheffingen

Gods zullen in hun keel zijn; en een tweesnijdend zwaard in hun hand; om wraak te doen over de heidenen, en bestraffingen over de volken; om hun koningen te binden met ketenen en hun achtbaren met ijzeren boeien; om het beschreven recht over hen te doen. Dit zal de heerlijkheid van al Zijn gunstgenoten zijn"

Als Christus dienovereenkomstig verschijnt, voorttrekkend naar Zijn overwinning over de Antichrist (Openb. 19), volgen de heirlegers in de hemel Hem, in klederen der overwinning (vers 14). En als de Antichrist verwoest is, worden de bewoners van de hemel en de heilige apostelen opgeroepen om vreugde te bedrijven (Openb. 20). En dan blijkt de hele schare hemelbewoners zich te verlustigen en met alles overtreffende vreugde God te loven (Openb. 19 : 18 en 11 : 15). We lezen ook dat ze zich zeer verheugen over de ondergang van het heidense keizerrijk in de dagen van Constantijn (Openb. 12 : 10). En in alle gezichten in dit Bijbelboek is het waarneembaar dat de hemelse heirscharen net zo betrokken blijken te zijn en belang blijken te hebben bij de gebeurtenissen die te maken hebben met het Koninkrijk van Christus hier beneden, als de heiligen op aarde. De dag van de aanvang van de heerlijkheid van de kerk in de laatste dagen is op uitnemende wijze de dag van Christus' bruiloft, de dag van de vreugde Zijns harten; gelijk de bruidegom dan vrolijk is over zijn bruid, zal Hij over Zijn gemeente vrolijk zijn: "Laat ons blijde zijn en vreugde bedrijven en Hem de heerlijkheid geven, want de bruiloft des Lams is gekomen" (Openb. 19 : 7).

Zo verheugt Abraham zich in die dingen die hem vanouds beloofd waren, als zij gebeuren. Die zag hij reeds van te voren en hij verblijdde er zich in. Hij zal de vervulling van de belofte smaken dat alle geslachten der aarde in zijn zaad gezegend zullen worden als dit volvoerd zal zijn. En alle oude patriarchen, die gestorven zijn in het geloof aan de beloften van de heerlijke dingen die in deze wereld hun beslag zouden krijgen, en de beloften niet verkregen hebben maar van verre gezien en omhelsd hebben, zullen zich erin verheugen als zij vervuld worden. David zag en smaakte te rechter tijd in werkelijkheid de vervulling van die beloften, die honderden jaren tevoren gedaan waren; daarin waren al zijn heil en zijn lust. Zo zal Daniël opstaan in zijn lot in het einde der dagen, zoals hij zelf geprofeteerd heeft. Zo worden de heiligen van de oude dag, die in het geloof gestorven zijn, de beloftenissen niet verkregen hebbende, volmaakt en zien zij hun geloof gekroond met de betere dingen die in de laatste dagen van de bedeling van het Evangelie vervuld zijn en zij zien en smaken (Hebr. 11 : 39 en 40).

3. De zielen van de heiligen die afgereisd zijn, hebben gemeenschap met Christus in Zijn zalig en eeuwig werk van de verheerlijking van de Vader.

De hemelse zaligheid bestaat niet slechts in aanschouwing en passief genieten, maar veelal in werkzaamheid, vooral in het actief God dienen en verheerlijken. Dit wordt uitdrukkelijk genoemd als een groot deel van de zaligheid van de heiligen in hun meest volmaakte staat. "En geen vervloeking zal er meer tegen iemand zijn; en de troon Gods en des Lams zal daarin zijn, en Zijn dienstknechten zullen Hem dienen" (Openb. 22:3). De engelen zijn als vuurvlammen in hun vurige ijver en werkzaamheid in de dienst van God. De vier dieren in Openbaring 4 (waarvan algemeen aangenomen wordt dat daarmee de engelen bedoeld worden) worden voorgesteld als God voortdurend prijzend en verheerlijkend. Zij rusten dag en nacht niet (vers 8). De zielen van de afgereisde heiligen zijn in dit opzicht ongetwijfeld de engelen van God in de hemel gelijk geworden. En Jezus Christus is het Hoofd van deze heerlijke vergadering. Hun zalige staat bestaat onder andere daarin dat zij de Vader prijzen en verheerlijken. Toen Christus de nacht voor Hij gekruisigd werd, bad om Zijn

verhoging tot heerlijkheid, deed Hij dat opdat Hij de Vader zou mogen verheerlijken. "Dit heeft Jezus gesproken, en Hij hief Zijn ogen op naar de hemel en zeide: Vader, de ure is gekomen, verheerlijk Uw zoon, opdat ook Uw Zoon U verheerlijk" (Joh. 17 : 1). En dit doet Hij ongetwijfeld nu Hij in de hemel is. Hij doet niet alleen de wil van de Vader als Hoofd van de Kerk en als Heerser over het heelal, maar ook als Hij de hemelse vergadering voorgaat in hun lofgezangen.

Toen Christus het Heilig Avondmaal instelde en met Zijn discipelen aan Zijn tafel at en dronk en hun daarin een beeld en pand gaf van hun toekomstige feestmaaltijd met Hem en het drinken van de nieuwe wijn in het hemels Koninkrijk van Zijn Vader, ging Hij hun voor in de lofprijzing van God in de lofzang die zij zongen. En ongetwijfeld zingt Hij Zijn verheerlijkte discipelen in de hemel voor.

David was de lieflijke in psalmen in Israël en zong de grote vergadering van Gods volk voor in hun lofgezangen. Zoals in ontelbare andere dingen was hij hier een type van Christus, die de Schrift vaak *David* noemt. En vele van de psalmen die David geschreven heeft, waren lofgezangen die hij door de geest der profetie, in de naam van Christus, als Hoofd van de Kerk en Voorzanger van de heiligen in de hemel bij hun lofgezangen, te horen gaf. Christus in de hemel zingt de heerlijke vergadering voor in hun lofzangen, zoals Mozes de gemeente van Israël voorzong aan de Rode Zee. Dit wordt bedoeld als we lezen: "Zij zongen het gezang van Mozes en het gezang van het Lam" (Openb. 15 : 3). In Openbaring 19 : 5 zegt Johannes : "En een stem kwam uit de troon, zeggende: Looft onze God, gij al Zijn dienstknechten, en gij die Hem vreest, beiden klein en groot." Van Wie anders kan die stem uit de troon zijn dan van het Lam, Dat in het midden van de troon is, en de heerlijke vergadering der heiligen oproept om Zijn Vader en hun Vader, Zijn God en Hun God te loven? En het gevolg van deze stem lezen we in de volgende woorden: "En ik hoorde als een stem ener grote schare, en als een stem veler wateren, en als een stem van sterke donderslagen, zeggende: Halleluja, want de Heere, de almachtige God, heeft als Koning geheerst."

TOEPASSING

Het gebruik dat ik zou willen maken van wat er over dit onderwerp gezegd is, is om aan te sporen. Laten we ons daarom allen aangespoord weten om dit grote voorrecht te zoeken om als wij uit het lichaam uitwonen, wij bij de Heere in mogen wonen. Wij kunnen niet altijd in deze aardse tabernakel blijven. Die is erg zwak en zal spoedig vergaan en instorten. Zij staat voortdurend aan het gevaar bloot door talloze oorzaken omgeworpen te worden. Onze zielen moeten spoedig deze aarde verlaten en naar de eeuwige wereld afreizen. O, wat zullen het voorrecht en de zaligheid van dezulken oneindig groot zijn die dan zullen heengaan om bij Christus te zijn in Zijn heerlijkheid, zoals dit voorgesteld is! Het voorrecht van de twaalf discipelen was groot dat zij altijd als Zijn gezin bij Christus waren in de staat van Zijn vernedering. Het voorrecht was groot van die drie discipelen die bij Hem waren op de berg der verheerlijking, waar hun een kleine gelijkenis getoond werd van Zijn toekomstige heerlijkheid in de hemel, zoals zij die mochten aanschouwen in hun huidige zwakke en zondige staat. Wat zij zagen gaf hun vreugde en verrukking. Zij wilden tabernakelen bouwen om daar te wonen en niet meer van de berg af te gaan. Groot was het voorrecht van Mozes, die de Heere smeekte om hem Zijn heerlijkheid te tonen. Hij zag Zijn achterste delen toen Hij voorbijging en Zijn Naam uitriep.

Maar hoe oneindig veel groter is het voorrecht om bij Christus in de hemel te zijn, waar Hij zit aan Gods rechterhand als de Koning en God van engelen en het hele

heelal, stralend als het grote Licht, de heldere Zon van de wereld der heerlijkheid. Om daar te wonen in het volle, blijvende en eeuwige gezicht op Zijn schoonheid en glans. Om daar vrij en vertrouwelijk met Hem om te gaan, Zijn liefde volkomen te genieten als Zijn vrienden en Bruidskerk. Om daar gemeenschap met Hem te hebben in de oneindige vreugde en blijdschap in het zich verlustigen in Zijn Vader! Hoe alles overtreffend is dit voorrecht om daar met Hem in Zijn Troon te zitten, met Hem te regeren en alles te bezitten, en te delen in Zijn vreugde en heerlijkheid van Zijn overwinning over Zijn vijanden en de uitbreiding van Zijn Koninkrijk in de wereld, en mee te zingen in Zijn vrolijke lofzangen aan Zijn Vader en hun Vader, aan Zijn God en hun God voor eeuwig en altoos. Is zulk een voorrecht niet de moeite waard om te zoeken?

*Maar om hier deze aansporing bijzondere kracht bij te zetten, zou ik gebruik willen maken van de bedeling van Gods heilige voorzienigheid die de verdrietige aanleiding is tot ons samenzijn in deze ure, **namelijk het overlijden van deze uitnemende dienaar van Jezus Christus in het werk der bediening, die wij vandaag gaan begraven met alles wat er in leven en sterven op hem aan te merken was.***

In deze bedeling van Zijn voorzienigheid herinnert God ons aan onze sterfelijkheid en waarschuwt Hij ons dat de tijd nadert, dat wij zullen moeten uitwonen uit het lichaam en (zoals de apostel in het tekstverband opmerkt): "Wij allen moeten geopenbaard worden voor de rechterstoel van Christus, opdat een iegelijk wegdrage, hetgeen door het lichaam geschiedt, naardat hij gedaan heeft, hetzij goed, hetzij kwaad."

En in hem over wiens dood we nu geroepen worden om na te denken en er onze winst mee te doen, hebben wij niet slechts een voorbeeld van sterfelijkheid, maar een voorbeeld van een die uitwoont uit het lichaam en bij de Heere inwoont, zoals we alle reden hebben om te mogen geloven.

Daarvoor kunnen we denken aan de werkingen van de Geest die in hem waren in de tijd dat hij tot bekering kwam, of de aard en de loop van de oefeningen vanaf die tijd, of aan zijn uitwendige wandel en leven gedurende die lange tijd dat hij de dood in het vooruitzicht had.

De overtuigingen van zonde voorafgaand aan zijn eerste vertroostingen in Christus (zoals blijkt uit een geschreven verslag van zijn inwendige oefeningen en ervaringen dat hij nagelaten heeft) waren buitengewoon diep en indringend. Zijn bekommernis en worstelingen door het gevoel van schuld en ellende waren groot en langdurig, en toch gezond en wezenlijk. Die bestonden niet in ongestadige, onverklaarbare gejaagdheid en verschrikkingen en vreemde beroeringen, maar kwamen voort uit de ernstigste overweging en de juiste verlichting van zijn geweten om zijn werkelijke toestand te onderscheiden en te beschouwen.

En het licht dat bij zijn bekering in zijn gemoed kwam en de invloeden en de oefeningen waaraan zijn gemoed toen onderhevig was, komen wel overeen met het verstand en het Evangelie van Jezus Christus. De verandering was zeer groot en merkbaar, zonder sterke indrukken op het voorstellingsvermogen, plotselinge gevoelsuitbarstingen en smarten en heftige emoties in het natuurlijke leven. Dat licht ging vergezeld met het juiste verstandelijke gezicht op de alles overtreffende heerlijkheid van het Goddelijke Wezen, bestaande in de oneindige waardigheid en schoonheid van de volmaaktheden van de Goddelijke natuur en de alles overtreffende uitnemendheid van de weg des heils in Christus. Dit was ongeveer acht jaar geleden, toen hij eenentwintig jaar oud was.

Zo heeft God dat vat geheiligd en voor het gebruik gereedgemaakt, dat Hij voornemens was een vat ter uitnemende ere te maken in Zijn huis en waaraan hij een grote inhoud gegeven had. Hij was begiftigd met buitengewone bekwaamheden en natuurlijke gaven. Hij was een uitzonderlijk voorbeeld van vindingrijkheid, natuurlijke welsprekendheid, vloeiend taalgebruik, vlotte opmerkingsgave, snel onderscheidingsvermogen en een zeer sterk geheugen. Ook had hij een scherpzinnige geest met een diepgaande en heldere gedachtengang en een scherpzinnig oordeel. Hij stond op nauwgezetheid. Zijn begrip was snel en sterk en hij had de gave van onderscheiding.

Hij had aanzienlijke wetenschappelijke kennis; die stelde hij op hoge prijs. Toen hij op de universiteit was, legde hij zich zozeer op zijn studie toe dat zijn gezondheid er erg onder leed. Om die reden moest hij een poos zijn studie onderbreken en naar huis terugkeren.

In zijn omgeving werd hij geacht als iemand die de anderen in geleerdheid overtrof. Hij had een buitengewoon grote mensenkennis en kennis van vele zaken; hij had een diep inzicht in de aard van de mens en hij overtrof de meesten die ik kende in de gave om iets onder woorden te brengen. Hij had een bijzondere gave om zich aan te passen aan de capaciteiten, karakters en omstandigheden van hen die hij onderwijs of raad gaf.

Hij had buitengewone kanselgaven. Ik ben nooit in de gelegenheid geweest om hem te horen preken, maar ik heb hem wel vaak horen bidden. Mij dunkt, de wijze waarop hij zich tot God wendde en Zich tegenover Hem in die plicht uitdrukte, was vrijwel onnavolgbaar. Zo ver ik kan beoordelen, is dat bij mijn weten zelden geëvenaard. Hij drukte zich precies, gepast en zakelijk uit en gebruikte zeer betekenisvolle, weloverwogen, scherpzinnige uitdrukkingen. Hij was op gepaste wijze oprecht, eerbiedig en plechtig. Hij hield zich verre van alle gemaaktheid, daar hij vergat dat hij in de tegenwoordigheid van mensen was en besepte dat hij in de onmiddellijke tegenwoordigheid van een groot en heilig God was. Ik heb nauwelijks ooit zo iets gekend. En wat ik vaak gehoord heb van hen die dit goed kunnen beoordelen, was niet minder uitmuntend.

Hij predikte helder en onderwijzend, natuurlijk, bewogen, krachtig, ontroerend, onderzoekend en overtuigend. Met afschuw verwierp hij gemaakte bombarie en heftige onstuimigheid op de kansel. Toch had hij een afkeer van een vlakke, koude voordracht als zijn onderwerp bewogenheid en ernst vereiste.

Hij had niet alleen uitstekende gaven voor studie en kansel, maar ook voor de omgang met anderen. Hij was gezellig in de omgang, vrijmoedig, onderhoudend en profijtelijk in de gewone gesprekken. Hij kon goed discussiëren, de waarheid verdedigen en de dwaling verwerpen.

Muntte hij uit in kennis van en oordeel over de dingen in het algemeen, temeer was dat het geval in de theologie. Voor iemand van zijn rang was hij een buitengewoon Godgeleerde, vooral in zaken die betrekking hebben op bevindelijke godsdienst. Ik weet dat ik in dit opzicht op één lijn sta met sommigen, die erom bekend staan dat zij het beste oordeel hebben. En zover ik dit soort zaken kan beoordelen en naar de vele gelegenheden die ik de laatste tijd gehad heb om erover te oordelen, heb ik nooit op zijn leeftijd en in zijn rang zijns gelijke gezien, wat betreft heldere en precieze bevattingen van de aard en het wezen van de ware religie en het onderscheiden van de valse schijn. Ik veronderstel dat dit te danken is aan drie dingen die hij had: zijn grote natuurlijke aanleg, de vele gelegenheden die hij had om anderen te observeren blanken zowel als Indianen en zijn talrijke persoonlijke ervaringen.

Zijn ondervindingen van *de heilige invloeden van Gods Geest* waren niet alleen groot bij zijn eerste bekering, maar zij waren het ook in de voortgang, zoals blijkt uit een **persoonlijk dagboek** dat hij bijhield van zijn dagelijkse inwendige oefeningen, vanaf de tijd van zijn bekering tot hij er, een paar dagen voor zijn sterven, de krachten niet meer voor had. De verandering die hij beschouwde als zijn bekering was niet slechts een grote verandering in zijn opvattingen, aandoeningen en gemoedstoestand toen, maar ook het begin van het werk van God in zijn hart dat God voortzette tot aan zijn sterfdag. Hij had een afkeer van het leven op de eerste werkzaamheid, alsof dit een mens ver genoeg gebracht had. Zo iemand kwam daarna langzamerhand in een koude, doodse, slordige en wereldse gestalte terecht. Hij had weinig op met de godsdienst van zo iemand.

Zijn ondervindingen waren heel anders dan vele dingen die de laatste tijd bij de massa geroemd worden als het toppunt van christelijke ondervindingen. Toen die valse godsdienst, die hoofdzakelijk voortkomt uit indrukken op de verbeelding, in het eerst grote opgang in het land maakte, was hij er een poosje zo door begoocheld dat hij ermee wegliep. Hoewel hij wist dat hij nooit zulke ervaringen had waar anderen over spraken, dacht hij dat dat kwam doordat anderen verder geleid waren dan hij. Derhalve begeerde en zocht hij die ook, maar heeft ze nooit kunnen verkrijgen. Hij zei tegen mij dat hij nog nooit in zijn leven een prikkel of een sterke indruk van religieuze zaken op zijn verbeelding gehad had. Maar hij gaf toe dat hij, toen hij die dingen hoogachtte, besmet was met die geest van valse ijver die er gewoonlijk mee gepaard gaat. En hij zei ook dat hij toen niet in zijn element was, maar zich voelde als een vis op het droge. Toen hij na een poosje duidelijk de ijdelheid en verderfelijkheid van zulke dingen ging zien, gaf het hem veel verdriet en smart, en naar ik weet beled hij vrijmoedig en openlijk de misslagen die hij begaan had en vernederde zich voor hen aan wie hij ergernis gegeven had. En sinds hij van zijn dwaalweg in dit opzicht overtuigd was, heeft hij altijd een bijzondere afschuw gehad van dat soort bittere ijver en die bedrieglijke ervaringen die de belangrijkste bron ervan waren. Hij verachtte de geestdrijverij in al haar verschijningsvormen en werkingen en verafschuwde wat neigde naar antinomianisme in opvattingen of ervaringen, zoals die van hen wier eerste geloof bestond in het geloven dat Christus voor hen in het bijzonder gestorven is en hun eerste liefde in het liefhebben van God, omdat zij veronderstelden dat zij de voorwerpen van Zijn liefde waren. Hun zekerheid dat hun staat goed was, grondde zij op een of ander onmiddellijk getuigenis of inval, al of niet met Schriftteksten gepaard, dat hun zonden vergeven waren, dat God hen liefhad enzovoort. Hij verafschuwde de vreugden van hen die zich meer verheugden in hun veronderstelde onderscheiding van anderen in eer en voorrechten en hoge ervaringen dan in de uitnemendheid van God en de schoonheid van Christus. Hij verachtte ook de geestelijke trots van zulke niet-ambtsdragers die zich als predikers opwierpen en verachtelijk spraken over studie in opleiding en in het ambtswerk.

Hij haatte de neiging naar veel ophef en vertoning in de godsdienst in mensen, die ervan hielden om hun eigen ervaringen uit te bazuinen. Evenwel veroordeelde hij het niet maar keurde het goed, dat Christenen bescheiden, verstandig en terughoudend bij sommige gelegenheden met sommigen over hun bevindingen spraken. Hij verafschuwde de geest en de praktijken van de meeste separatisten. Ik heb hem meermalen horen zeggen dat hij vaak onder die mensen verkeerd had en velen van hen kende in verschillende delen van het land. Daardoor wist hij waar ze hoofdzakelijk en

in het algemeen mee wegliepen als zijnde de kracht der godzaligheid. Maar dat was iets heel anders dan die levendige vroomheid die de Schrift aanbeveelt, en had daar niets van. Hij heeft nooit deze dingen hartstochtelijker veroordeeld dan tijdens zijn laatste ziekte, nadat hij van het leven niets meer verwachtte; en vooral als hij het helderste gezicht had op de eeuwigheid en de nadering daarvan en verschillende malen, toen hij dacht dat hij werkelijk op sterven lag en na een paar minuten in de eeuwigheid zou zijn, zoals hij me zelf zei.

Daar zijn inwendige ondervindingen van het rechte soort blijken te zijn geweest en opmerkelijk in de diepgang ervan, was de praktijk van zijn leven naar buiten aangenaam. Zijn levensgang was die van iemand die alles voor Christus verkocht had, zich helemaal aan God toegewijd had, zich Gods eer tot zijn hoogste doel gesteld had en volkomen vastbesloten was om al zijn tijd en krachten in Zijn dienst te besteden. Hij was op de rechte wijze levendig in de godsdienst, niet alleen, noch hoofdzakelijk, met de tong in belijdenis en spreken, maar levendig in zijn arbeid betreffende Goddelijke zaken. Hij behoorde niet tot hen die eropuit waren wegen te bedenken om het kruis te ontlopen en op een gemakkelijke en luie manier naar de hemel te gaan. Maar hij was een voorbeeld van een arbeidzaam en zelfverloochenend Christen die zijn krachten en bezittingen ten koste legde aan het najagen van dat grote doel: het prediken van de heerlijkheid van zijn Verlosser. Hij leidde een leven dat in deze eeuw in dit deel van de wereld nauwelijks zijns gelijke kent. Veel hiervan kan opgemerkt worden door iedereen die het gedrukte verslag van zijn leven en arbeid leest. Maar wie hem lang en vertrouwelijk gekend heeft en na zijn dood zijn dagboek gelezen heeft, dat hij opzettelijk achterhield bij alles wat hij uitgaf, is veel meer te weten gekomen.

En naarmate hij verlangde naar en *arbeidde voor de voortgang van het Koninkrijk van Christus*, was de uitkomst. Het behaagde God om van hem een instrument te maken voor het bewerken van de meest merkwaardige zaken onder de wilde Indianen, waarvan in deze laatste tijd van de wereldgeschiedenis sprake is. Er kwam verlichting, ontwaking, reformatie onder hen; zij kregen een andere levenskoers en levenswijze en werden wonderlijk vernieuwd. Een verslag daarvan is gepubliceerd in zijn reisverslagen, door hem opgesteld op last van *het Schotse Zendingsgenootschap* waar hij in dienst was. Ik zou de lezing ervan willen aanbevelen aan allen die vreugde scheppen in de wonderen van Gods genade en die willen lezen wat het Christelijk gemoed bijzonder vermaak en profijt biedt.

Niet minder buitengewoon dan de dingen uit zijn leven die al genoemd zijn, waren *zijn blijvende kalmte, vrede, verzekerdheid en vreugde in God, gedurende de lange tijd dat hij voor de dood lag zonder de minste hoop op herstel*. Die behield hij zonder onderbreking tot het eind. En dat terwijl zijn edele delen elke dag gevoelig gekweld werden door zijn ziekte, die hem vaak in die toestand deed zijn dat hij en anderen achtten dat hij op sterven lag. De gedachten aan de naderende dood schenen hem niet in het minst neerslachtig te maken, maar veeleer moed te geven en zijn gemoed op te beuren. En hoe meer de dood naderbij kwam, hoe meer hij ernaar scheen te verlangen. Niet lang voor zijn dood zei hij, dat de overweging van de dag des doods en de oordeelsdag hem lang bijzonder zoet geweest waren.

En een andere keer zei hij dat hij alleen maar kon denken dat zulk een vergaan lijk als dat van hem slechts geschikt was om in het graf geworpen te worden; dit scheen hem

de juiste manier om ervan af te komen. Hij sprak vaak over de dag van zijn dood als heerlijk. Hij noemde hem: "Die heerlijke dag."

Op sabbatmorgen 27 september had hij ongewone eetlust, die hij beschouwde als een teken van de naderende dood. Hij zei dat hij het als een gunst zou zien als dit zijn sterfdag mocht zijn en hij verlangde naar die tijd. Eerder had hij gezegd dat hij zijn broer verlangde te zien, die hij uit Jersey terugverwachtte. Maar toen sprak hij over hem en zei: "Ik ben bereid heen te gaan en hem niet meer te zien. Het scheelt mij niet waar ik van moet scheiden, als ik maar eeuwig bij de Heere mag zijn." Toen hem die morgen gevraagd werd hoe het met hem ging, antwoordde hij: "Ik ben bijna in de eeuwigheid. God weet hoe ik ernaar verlang om er te zijn. Mijn werk is gedaan. Ik ben los van al mijn vrienden. De hele wereld zegt mij niets meer."

Op de avond van de volgende dag toen hij dacht dat hij ging sterven en anderen dat ook meenden, en hij slechts een gebroken gefluister kon voortbrengen, herhaalde hij vaak het woord "eeuwigheid" en zei: "Ik zal spoedig bij de heilige engelen zijn. Hij zal komen - Hij zal niet vertoeven."

Toen hij op een avond naar bed ging, zei hij tegen mij dat hij die nacht verwachtte te sterven. Hij voegde eraan toe: "Ik ben helemaal niet bevreesd. Ik ben bereid om deze nacht heen te gaan als het Gods wil is. Ik verlang naar de dood."

Soms zei hij: "Ik hoef niets meer te doen dan te sterven en dat zou ik dit ogenblik willen, als het Gods wil was."

Soms gebruikte hij die uitdrukking: "Waarom vertoeven Zijn wagens te komen?"

Hij scheen opvallend geoefend te zijn in *overgave aan de wil van God*. Hij heeft me eens gezegd **dat hij verlangd had naar de uitgieting van Gods Heilige Geest en de heerlijke tijd van de kerk en gehoopt had dat die eraan kwam**. Hij zou hebben willen leven om in die tijd de religie te bevorderen, als het Gods wil was geweest. "Maar", zei hij, "hoe het ook is, ik ben bereid om alles te aanaarden zoals het is. Ik zou voor geen duizend werelden willen dat de keus aan mij was"

Hij sprak verscheidene malen over de verschillende manieren waarop een mens zou willen sterven. Hij vond het verachtelijk als men zou willen sterven om van pijn af te zijn of om slechts naar de hemel te gaan om daar een geëerde en hoge plaats te krijgen. Zijn eigen verlangen naar de dood scheen heel anders te zijn en met een edeler doel. Toen hij voor het eerst een soort diarree had, die beschouwd wordt als een van de laatste en dodelijkste symptomen van tering, zei hij: "O, nu komt de heerlijke tijd. Ik heb ernaar verlangd God volmaakt te dienen en God wil deze begeerte geven."

En in het laatste stadium van zijn ziekte gebruikte hij soms deze uitdrukkingen: "Het is mijn hemel God te behagen, Hem te verheerlijken, alles aan Hem te geven en helemaal aan Zijn heerlijkheid toegewijd te zijn. Dat is de hemel waar ik naar verlang; dat is mijn godsdienst; dat is mijn zaligheid en is het altijd geweest sinds ik veronderstelde dat ik de ware religie had. Allen die van die godsdienst zijn, zullen mij in de hemel tegenkomen. Ik ga niet naar de hemel om een hogere plaats te ontvangen, maar om God eer te geven. Het doet er niet toe waar ik in de hemel geplaatst zal worden, of ik daar een hoge of lage zitplaats zal hebben, maar om God lief te hebben, te behagen en te verheerlijken. Als ik duizend zielen had en zij iets waard waren, zou ik ze allemaal aan God geven; maar uiteindelijk heb ik niets te geven. Het is onmogelijk voor een redelijk schepsel om gelukkig te zijn zonder alles voor God te doen. God Zelf zou mij op geen enkele andere wijze kunnen zalig maken. Ik verlang

ernaar in de hemel te zijn en met de heilige engelen God te prijzen en te verheerlijken. Mijn hart gaat uit naar het graf; dat schijnt mij een begeerlijke plaats toe. O, God te verheerlijken! Dat is het! Dat staat boven alles. Het is mij een grote troost te denken dat ik iets voor God gedaan heb in deze wereld. Het is maar heel weinig; toch heb ik iets gedaan en ik betreur het dat ik niet meer voor Hem gedaan heb. Er is niets in de wereld waard om voor te leven dan goed te doen en Gods werk af te maken, het werk te doen dat Christus deed. Ik zie niets in de wereld dat meer voldoening kan geven, dan voor God te leven, Hem te behagen en Zijn hele wil te doen. Het is mijn grootste vreugde en troost geweest om de belangen van de religie en van de zielen van mensen te bevorderen"

Nadat hij er zo naar aan toe geworden was dat hij de minste verwachting van herstel niet meer had, was zijn gemoed bijzonder ingenomen door ernstige zorg over de bloei van Gods Kerk op aarde. Dit scheen duidelijk voort te komen uit een zuiver belangeloze liefde tot Christus en begeerte naar Zijn heerlijkheid. *De bloei van Sion was een onderwerp waar hij veel mee bezig was en waarover hij veel sprak, en steeds meer naarmate de dood naderde.* Hij zei tegen mij, dicht bij zijn einde, *dat nooit in heel zijn leven zijn gemoed zo meegeslept was door verlangen en ernstige gebeden voor de bloei van het Koninkrijk van Christus op aarde als toen hij in Boston zo ernstig ziek was. **Het scheen hem zeer te verwonderen dat predikanten en volk niet sterker genegen waren om te bidden om de bloei van de religie in heel de wereld.***

En hij sprak er verscheidene keren bijzonder zijn verwondering over uit dat men niet vuriger scheen om in te gaan op het voorstel dat laatst uit Schotland gekomen was voor een gemeenschappelijk buitengewoon gebed onder Gods volk om de komst van Christus' Koninkrijk. Hij stuurde dit voorstel als zijn stervend gegeven advies aan zijn gemeente met de vurige wens dat zij aan dit voorstel zou voldoen.

Kort voor zijn dood zei hij tegen mij, toen ik zijn kamer binnenkwam: *Mijn gedachten hebben zich beziggehouden met het oude dierbare onderwerp: de bloei van Gods kerk op aarde. Telkens als ik wakker werd,"* zei hij, *"moest ik bidden om de uitgieting van Gods Geest en de voortgang van het Koninkrijk van Christus, waarvoor die lieve Verlosser zoveel gedaan en geleden heeft. Vooral dat doet mij er zo naar verlangen."* Slechts een paar dagen voor zijn dood wenste hij een psalm te zingen in betrekking tot de bloei van Sion. Hij maakte duidelijk dat zijn gemoed daar bovenal mee bezet was. Op zijn verzoek zongen wij een gedeelte van Psalm 102. Toen wij klaar waren, spande hij zich zo in dat hij zeer verstaanbaar een gebed deed, hoewel hij zo verzwakt was dat hij nauwelijks kon spreken. Hij bad niet alleen voor de aanwezigen en voor zijn eigen gemeente, maar ook ernstig voor de opleving en de bloei van de religie in de wereld. Vooral zijn eigen gemeente lag hem na aan het hart. Hij sprak er vaak over en gewoonlijk met buitengewone tederheid, zodat zijn spreken onderbroken werd en onverstaanbaar werd door gewezen.

Zo heb ik gepoogd om iets mee te delen over het karakter en het gedrag van de uitnemende dienaar van Christus wiens begrafenis we nu zullen bijwonen.

Hoewel ik het in alle gebrek gedaan heb, heb ik toch gepoogd om het getrouw te doen als in de tegenwoordigheid en de vreze van God, zonder vleierij, die te verafschuwen is in Evangeliedienaars, als zij spreken als boden van de Heere der heirscharen. Wij hebben zeker reden om ervan overtuigd te zijn dat de persoon over wie gesproken is,

uit het lichaam uitwoont en bij de Heere inwoont; hij draagt nu een heerlijke kroon die bijzonder straalt.

Slot

Als wij nu zulk een voorbeeld beschouwen en zulk een zalig uiteinde, wat is er dan veel om ons, die nog leven, met de grootste ernst en ijver aan te sporen om een nuttig gebruik te maken van onze levenstijd, opdat wij ook bij Christus mogen zijn als wij het lichaam verlaten. De tijd komt, en wel spoedig wij weten niet hoe spoedig dat wij alles hier moeten verlaten om over te gaan tot een vaste, onveranderlijke staat in de eeuwige wereld. Wat is het dan de moeite waard om te arbeiden en te lijden en onszelf te verloochenen om voor die tijd een goed fundament beschikbaar te hebben, waarop wij kunnen steunen en waaruit wij kunnen putten. Wat is zulk een vrede, waarvan wij gehoord hebben, dan waard! En wat zou het ellendig zijn om in zulke omstandigheden te verkeren, in de uitwendige nood van een lichaam dat door de tering wegsmelt en we de dood dagelijks voor ons zien met een ongeheiligd hart en onvergeven zonden, onder een vreselijke last van schuld en Goddelijke toom. Om dan tijdens ons ziek zijn veel verdriet en toorn te hebben en niets om ons gemoed te troosten en te ondersteunen, niets voor ons dan een snel verschijnen voor de Rechterstoel van een almachtige, oneindig heilige en toornige God en een eindeloze eeuwigheid van genadeloos lijden! De mens over wie we gesproken hebben, had daar een diep besef van. Hij zei, niet lang voor zijn dood: "Hoe zoet is het om aan de eeuwigheid te denken; de eindeloosheid ervan maakt ze zoet. Maar o, wat zal ik zeggen van de eeuwigheid van de goddelozen! Ik kan er niet over praten of denken! De gedachte eraan is vreselijk!" Een andere keer, toen hij sprak over een hart dat aan God en Zijn heerlijkheid toegewijd is, zei hij: "O, wat is het belangrijk om zulk een gestalte, zulk een hart te hebben als wij komen te sterven! Dit nu geeft mij vrede."

Wat is er veel, vooral in de dingen die opgemerkt zijn over deze uitnemende dienaar van Christus, dat ons, die tot hetzelfde grote werk van de Evangeliebediening geroepen zijn, moet aansporen tot ernstige zorg en inspanningen, opdat wij evenzo getrouw in ons werk mogen zijn; dat wij met dezelfde geest vervuld mogen zijn, opgewekt tot dezelfde zuivere en brandende vlam van liefde tot God en dezelfde zorg om de voortgang van het Koninkrijk en de heerlijkheid van onze Heere en Meester en de bloei van Sion. Wat hebben deze beginselen deze dienaar van Christus in zijn leven beminnelijk gemaakt en uiteindelijk zalig. De tijd zal weldra aanbreken dat wij ook onze aardse tabernakelen moeten verlaten en naar onze Heere gaan, Die ons uitgezonden heeft om in Zijn oogst te arbeiden, om aan Hem rekenschap te geven. O, wat komt het er voor ons op aan om alzo te lopen, niet als op het onzekere; zo te kampen, maar niet als de lucht slaande!

En zou hetgeen wij gehoord hebben ons niet moeten aansporen om van God af te hangen voor hulp en bijstand in ons grote werk en veel de invloeden van Zijn Geest te zoeken en vrucht op onze arbeid, met vasten en bidden? Daarin was hij, over wie we gesproken hebben, overvloedig. De beoefening hiervan beval hij op zijn sterfbed zeer aan, aan enige kandidaten voor de heilige dienst die aan zijn bed stonden, vanuit de eigen ervaring van de grote zegen die dit meebracht. Hij sprak er vaak over hoezeer predikanten de Geest van Christus in hun werk nodig hebben en hoe weinig goeds ze zullen doen zonder Hem. Als predikanten onder de bijzondere invloeden van Gods Geest staan, helpt het hen om het geweten te raken en (zoals hij het uitdrukte) er als het ware met de handen mee om te gaan. Daarentegen zonder Gods Geest, wat voor

redeneerkunst en welsprekendheid wij ook gebruiken, hebben we maar stompjes en geen handen.

O, dat de dingen die wij gezien en gehoord hebben van deze buitengewone man, zijn heiligheid, hemelsgezindheid, arbeid en zelfverloochening, de bijzondere toewijding van alles wat hij had en was, zijn hart en leven aan Gods glorie en de wonderlijke gestalte die zo volstandig openbaar kwam in de verwachting van het sterven, de pijnen en benauwdheden die hij geleden heeft, in ons, predikanten en volk, moge doen leven het gepaste besef van de grootheid van het werk dat we in deze wereld te doen hebben. Laat ons ter harte nemen de uitnemendheid en de lieflijkheid van de religie van het hart en de ervaring en het leven en de zaligheid van zulk een levenseinde, en de oneindige waarde van het eeuwige loon als zij uitwonen uit het lichaam en bij de Heere inwonen. Dat het ons daadwerkelijk zou opwekken tot inspanningen in de weg van zulk een heilig leven, zodat wij tenslotte ook zulk een zalig einde mogen beleven. Amen.

EINDE